د اصحابانو کیسې

ژباړن :

[illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

ژباړن :

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــــوم	:	داصحابانو کیسې
ژبــــــــــاړن	:	مولوي عبدالهادي حماد
کمپــــــــــــوز	:	په خپله ژباړن
د پښتنې طرحه او انلاین چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کیسې

که څوک غواړي ، چې زړه یې نرم سي او د اسلام په حقیقت باندي پوه سي او هغه خوند وڅکي کوم ، چې په اسلام کي پروت دئ نو لاندي د اصحبانو قصې دي مطالعه کړي ځکه د اصحبانو ژوند د مسلمانانو لپاره عملي درس دئ.

ژباړن

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطبه او تمهید

نحمده ونصلي ونسلم علي رسوله الکریم واله وصحبه واتباعه الحماة للدین القویم.

امابعد : د الله ﷻ دیوه سپېڅلي بنده حضرت مولاناعبدالقادررائپوري رحمه الله امر ماته په سنة **۱۳۵۳** هـ ق کي وسو چي زما سره احسان کونکی اوزما تربیت کونکی دئ (امر یې داصحابانو په اړه وو) چي زه داصحابانو په اړه څو قصې ولیکم په ځانګړي ډول دلږ عمر لرونکو اصحابانو . او د ښځو ددینداری څه حالات په اردو (دژباړي وروسته په پښتو) ژبه ولیکم ځکه کوم کسان چي دقصو شوقیان دي هغه ددي پرځای چي دیوې اوبلي خوا ددرواغو قصې اوري که داقصې واوري نو ددوی ددین دترقی سبب به جوړسي.

ښځي چي دشپې کوچنیانو ته ددرواغو قصې کوي که دغه قصې وکړي دماشومانو زړونه به داصحابانو دمیني ډک سي ددوی درنښت اوعظمت به یې په زړو کي راسي دیني کارونو ته به یې مینه پیدا سي.

زما لپاره دغه امر منل یولازمي کار وو ځکه زه دده په احسانو کي ډوب وم بل داچي دالله ﷻ ددوستانو رضا ددواړو جهانو دکامیابی سبب کیږي خو دخپلي کم علمی په وجه مي زړه نه سوای کولای چي دده مبارک دخوښی سره برابر دي دغه کار وکړم. څلور کاله دغه امر ماته تکرارېدی زه دخپلي نه وړتیا څخه شرمېدم دوخت په تېرېدو سره په سنه **۱۳۵۷** هـ ق کي دصفري په میاشت دماغي ناروغي راپېښه سوه دکار څخه منعه سوم فکر مي وکړی چي دغه خالي ورځي که پدې برکتناکه کار ولګوم ښه به وي ځکه که زما دغه پاڼي ونه منل سوي نو بوختیا خو به مي په یوه برکتناکه کار کي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې کې شک نسته چې د الله ﷻ ددوستانو قصې اوددوی حالات ددې وړ دي چې سړی تحقيق او څېړنه پکښې وکړي اوسبق ځني حاصل کړي په ځانګړي توګه د اصحابانو(رض) حالات چې الله ﷻ دخپل خوږ رسول ﷺ دملګرتيا لپاره خاص کړي دي.دوی مبارکان ددې حقداره دي چې تابعداري يې وسي. ددوی پرته د الله ﷻ ددوستانو په بيان سره د الله ﷻ رحمتونه نازليږي.

حضرت جنيد بغدادي(رح) فرمايي: قصې د الله ﷻ دلښکرو څخه يو لښکر دئ چې مريدانو ته ، دزړونو طاقت په حاصليږي يو چا پوښتنه ځني وکړه چې ددې لپاره يو دليل سته ؟ ده مبارک په جواب کې ورته وفرمايل: الله ﷻ فرمايي:

⇳♊♑✌ ⌺⌨⍂⓿■⊡♦⇱ ❹⇗→☽❋☼ ⌺⊠↗☜♦❐
→💣♓○⌨⬩✞←☼ ♐♦✌ ⇗✍←♌❾❷♍♐✂ ♑↗✎♐♦⌛☜☼❐🕮
❼♓× ⊠✉♦↗✎🔔⌺♊♦❐ 🗐 ⊠✉⌺⑩✂⊠⬩➔▫ 🕗♑❍♓☜
◁◘⬩→♑⇱⬀❏♦✌♦❐ ❻🖃⌺⬩⍂♍♐✂ ♇■☞⓿🕔⌺♎
(1)⌫⌦⌘☞⇗ ♦×✓♑✡♑✌⬃⬩←☺▫⊡♑♍ ▤❽♦❷⍂☜♑❶♦❐

ژباړه: دپيغمبرانو دقصو څخه موږ داټولې قصې تاته بيانووچې په سبب يې موږ ستا زړه ته طاقت ورکړو (يوه فايده خو دا سوه) اوپدې قصو کې تاته داسې مضمون رسيږي چې خپله درست اوواقعي وي اودمسلمانانو لپاره نصيحت (اودښو کارکولو) يادول وي.(2)

يوه بله خبره هم په زړه کې دکښينولو وړ ده هغه داده چې ديني کتابونه دنبي ﷺ دحديثو وي ، دبزرګانو دحالاتو دبيان وي ،دمسائلو کتابونه وي اوکه دمخورو خلګو دارشاداتو اولاړښوونو کتابونه وي پکار نه ده چې يوار وکتل سي اوبيا دتل لپاره پردغه يوار کتلو باندي بسنه وسي بلکې پکارده چې دغه کتابونه دخپل طاقت مطابق په تکرار سره وکتل سي.

(1) سورة هود الاية (١٢٠)
(2) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو سليمان داراني رحمه الله فرمايي: زه ديوه واعظ په وعظ کې کښېناستم دده وعظ زما په زړه کې اثر وکړی کله چې راولاړ سوم هغه اثر ختم سو دوهم ځل ورغلم ورته کښېناستم کله چې راولاړ سوم بيا اثر ولاړی دريم ځل ورغلم بيا ورته کښېناستم ددغه دريم ځل ناستې اثر تر کوره پوري و، کورته چې ورغلم دالله جل جلاله دنافرمانۍ اسباب مې ټول ماته کړل دالله جل جلاله لاره مې اختيار کړه.

ددينې کتابونو حال هم داسې دئ په يوار چابک کتلو سره يې اثر کم وي په همدې وجه ددينې کتابونو لوستل په بيا بيا په کار دي.

دلوستونکو داسانۍ اودمضامينو په زړه کې کښېنولو په خاطر مې دغه رساله پر دوولسو بابونو اويوه خاتمه باندې وېشلې ده:

لومړی باب: ددين له امله سختۍ تېرول اوتکليفونه زغمل.

دوهم باب: دالله جل جلاله څخه خوف اوويره چې داصحابو کرامو رضي الله عنهم خاص عادت و.

دريم باب: داصحابو کرامو دزاهدانه اوفقيرانه ژوند نمونه.

څلورم باب: داصحابو دتقوا اوپرهيزګارۍ حالت.

پنځم باب:دلمانځه شوق اوپابندي.

شپږم باب:صدقه،ترخپل ځان دنورو اړتياوې مخکې پوره کول ، دالله جل جلاله په لاره کې مصرف کول

اوم باب: بهادري ، همت ، زړورتوب ،شجاعت اودمرګ شوق.

اتم باب: علمي بوختيا اودعلمي محنت نمونې.

نهم باب:دنبي صلی الله علیه وسلم دلاربنوونو عملي کول.

لسم باب:دښځو جذبه اوبهادري اودرسول الله صلی الله علیه وسلم داولادونو بيان.

يوولسم باب:دماشومانو ديني شوق اوپه کوچنيوالې کې ددين پابندي.

دوولسم باب:دنبي صلی الله علیه وسلم سره دمحبت نمونې.

خاتمة: داصحابو کرامو رضي الله عنهم حقونه اوددوی لنډ فضيلتونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی باب

ددين له امله سختۍ تيرول ، تکليفونه او ستونزي ګالل

نبي کريمﷺ او اصحابو کرامو ددين د جوړولو لپاره دومره زيات تکليفونه پر ځانونو باندي تېر کړي دي ،چي موږ نااهلو ته يې اراده کول هم ګران کاردئ د نوموړو مبارکو انسانانو په پېښو او ستړي ژوند ليک باندي کتابونه ډک دي موږ دومره د کمزورۍ پر خوا روان يو چي د دوی په احوالو هم ځان نه خبرو ، عمل ورباندي کول خو بېله خبره ده ، نو له همدې امله پدې کتاب کښي د نوموړو مبارکو انسانانو څو قصې د نمونې په ډول بيانوم چي ترټولو مخکي د نبي کريمﷺ د يوې قصې څخه پيل کوم ځکه د نبي کريمﷺ يادول د برکت ذريعه ده .

(۱) د نبي کريم ◄ د طايف د سفر قصه

کله چي څښتن تعالیﷻ نبي کريمﷺ پيغمبر کړ ، نهه کاله رسول اللهﷺ په مکه مکرمه کي تبليغ کاوه او د خپل قوم د اصلاح او ګټي کوشش به يې کاوه مګر په مکه مکرمه کي د يوې کوچنۍ ډلي پرته چي مسلمانان سوي وه اود يوې کوچني ډلي پرته چي کافران وه مګر د رسول اللهﷺ مرسته به يې کول نور ټوله د مکي او سيدونکو د رسول اللهﷺ او مسلمانانو د ځورولو لاري لټولې، تکليفونه به يې ور رسول پسخند به يې په واهه آن تر دې چي څه به يې په توان وه په هغه اندازه به يې تکليف ور رساوه ، د نبوت په لسم کال چي کله د نبي کريمﷺ اکا ابو طالب وفات سو د نوموړي مړيني د مکي کفارو ته د مسلمانانو د ځورولو نوره لاره خلاصه کړه په دغه وخت کي دوي په ښه ازاده پښه کولای سواي چي خلګ له اسلام او مسلمانېدو څخه منعه کړي ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ او اصحابو کرامو ﷺ ته تر خپله وسه تکليفونه ورورسوي ، نبي کريمﷺ پـه دې موخه طائف تـه تشريف يـو وړی چې دهغـه ځای اوسيدونکي (ثقيف) نومي قوم چي يـو لـوی قـوم وومسـلمانان سي نو مسـلمانان بـه ددې تکليفونـو څخـه خلاص سي او د اسلام دمبارک ديـن دخپرولو لپاره به يو بنسټ کښېښنودل سي کله چي رسول اللهﷺ طائف ته ورسېدی نو دهغـه قـوم د مشرانو سره يې خبري پيل کړې چي ددغه قوم نوموتي او مخور مشران ګڼل کېده او د اللهﷻ د پاک دين و لوري تـه يې را وبلل او دالله ﷻ د ديـن ومرستي تـه يې متوجه کړه نومـوړو کسانو ددې پر ځای چي د اللهﷻاو دهغـه د رسولﷺ د ديـن مرسته وکړي يا لـږ تر لـږه د عربو مشـهوره ميلمه پالنه وکړي و رسول اللهﷺ ته يې په بې مخي سره مخامخ جواب ورکړی او د بد اخلاقـۍ رويه يې غوره کړه پر دې بد اخلاقۍ باندي يې بسـنه ونـه کـړه بلکي دا يې هم زړه نه قبلـول چي رسول اللهﷺ دلتـه پاتـه سي. دوی درې واړه چي رسول اللهﷺ مشـران بلـل او دا يې هيلـه وه چي دوی به په شرافت سره خبري وکړي د دوي څخه ددې هيلي پـه خلاف يوه وويـل: او هو ! بس يوازې ته وې چي اللهﷻ پيغمبر کړې بل څوک نه وو ، دوهم وويـل: ستا پرتـه بـل څوک نـه و چي اللهﷻ رسول رالېږلي وای ، دريـم وويـل: زه ستا سره خبري کول نـه غـواړم ځکـه کـه تـه رشـتيا د اللهﷻ له لوري څخه پيغمبرې نو ستا دخبرو څخه مخ اړول خو لـوی تـاوان دئ (نو ښـه دئ چي خبري نه در سره وکړم) او که دروا غ وايې نو د درواغجن سره هم خبري نـه کـوم ، کله چي رسـول اللهﷺد دوی څخه نا اميده سو نو ددغه قوم د نورو خلکو سره يې خبري پيـل کړې ځکه رسـول اللهﷺ دهمت او خپلواکۍ غرو ، نور خلک هم دمشـرانو پـر پلـه روان سـوه د رسول اللهﷺ دعـوت يې نه ومانه بلکي رسول اللهﷺ ته يې وويل ژر زموږ د ښار څخه ووزه هـر ځـای چي ستـا د خوښـي ځاي وي هلته ولاړ سه کله چي رسولﷺ په نااميدۍ سره دهغه قوم څخه را روان سـو د هغـه قـوم نـاوړه خلکـو پـه رسول اللهﷺ پسـي د کلـي هلکـان پسـې کـړه رسـول اللهﷺ يې پـه کـاڼو ويشـتـی ، پسخند به يې په واهه او چک چکي به يې پسي کولې تر داسي بريده چي د رسول اللهﷺ دواړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چيلکي په وينو سرې سوي رسول اللهﷺ د دوی څخه بېرته راغلی کله چي د دغه شرا چونکو څخه بې غمه سو نو په لاره کي يو ځای کښېناستی او دا دعا يې وويل:

اللهم اليک اشکو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هوني علي الناس يا ارحم الراحمين انت رب المستضعفين وانت ربي الي من تکلني الي بعيد يتجهمني ام الي عدو ملکته، آمري ان لم يکن بک علي غضب فلا ابالي و لکن عافيتک اوسع لي اعوذ بنور وجهک الذي اشرفت له الظلمات وصلح عليه امر الدنيا والاخرة من ان تنزل بي غضبک اويحل علي سخطک لک العتبي حتي ترضي و لاحول ولا قوة الا بک([3])

ژباړه: اې خدايه ! تا ته د خپلي کمزورۍ، ناتوانۍ او په خلکو کې د رسوايۍ شکايت کوم، اې ارحم الراحمين ذاته ! د نا توانانو رب يې ته زما پالونکی يې ما چاته پرېږدې؟ پردی څوک چي مي وويني تندی را باندي تريو کړي يا مي دښمن ته (پرېږدې) چي هغه ته تا پر ما باندي بر لاسی ورکړي وي، اې خدايه ! که ته زما څخه ناراضه نه يې زما د هيڅا پروا نسته ستا ساتنه ما لره بس ده زه ستا د مخ (بلاکيفه) په رڼا پنا غواړم هغه رڼا چي تيارې يې ځلولې دي او د دنيا او آخرت کارونه پرې سم سوي دي زه له دې څخه پنا غواړم چي ته راته په غضب يې او يا را څخه نا راضه يې ستا نا راضي ترهغه وخته پوري ليري کول لازمي د ه تر څو راضي کيږې (اې خدايه !) ستا پرته نه بل قوت سته او نه بل طاقت سته.

ښتن تعاليﷻ چي يو صفت يې قهر دئ د خپل نازولي په ځورېدو يقيناً په قهرېږي نو دستي يې جبرائيلؑ راواستاوه او رسول اللهﷺ ته يې سلام وواېه بيا يې وويل چي، اللهﷻ

([3]) کذا في سيرة ابن هشام قلت واختلفت الروايات في الفاظ الدعا کما في قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا ټولي خبري واورېدې او د قوم جوابونه يې هم واورېده يوه ملائکه چې الله ﷻ د غرونو واک او اختيار ورکړی ، الله ﷻ ستا د خدمت لپاره را واستول د ستي هغه ملائکه را غلل سلام يې وو ايه د سلام وروسته يې رسول الله ﷺ ته وويل : يا رسول الله ! امر وکړه که ته امر وکړې زه به پر دې قوم باندي غرونه را پورته کړم ټوله به چختانړ (زره ،زره) کړم رسول الله ﷺ چې ډېر زړه سوانده ، رحم لرونکی پيغمبرو ملائکې ته يې په جواب کي وويل : زه د دوی هلاکېدل نه غواړم بلکي زه دوی ته د هدايت دعا کوم که دوی مسلمانان نسي اميد لرم چې د دوی په اولادو کي به مسلمانان پيدا سي چې د الله ﷻ عبادت او بندګي به کوي.

فايده : د رسول الله ﷺ په غوره اخلاقو او صبر کي فکر وکړئ څومره صبر يې درلودئ ،څومره مهربانه و هغو بد ورسره کول ده ښه ورسره کول يعني د دوزخ څخه د خلاصېدو او د جنت د پيدا کېدو دعا يې ورته کول ، اوس زموږ حال ته وګورئ موږ په داسي حالت کي قرار لرو چې يو څوک کوچني ښکنځل راته وکړي نو موږ بله لمبه سو او د هغه څخه داسي بدله اخلو (چې د هغه ښکنځلو څو برابره وي آن تردې) چې ټول عمر مو بدله نه خلاصېږي او نه مو زړه په سړېږي ، پر ظلم سربېره ظلم کوو او بيا د رسول الله ﷺ د تابعدارۍ او محمدي کېدو دعوه هم کوو تاسو وليدل چې د رسول الله ﷺ سره بد وسوه بيا هم ده ښه ورسره کول يعني د جنت د پيدا کېدو او د دوزخ څخه د خلاصون دعا يې ورته کول.

(٢) د حضرت انس بن نضر رضي الله عنه د شهادت قصه

حضرت انس بن نضر رضي الله عنه يو صحابي و چې د بدر په غزا کي يې ګډون نه و کړی نو موږي پدې وجه چې د اسلام په لومړنۍ لويه غزا کي يې ګډون نه وو کړی پر ځان به يې ملامتيا ويل ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوابدی او په زړه به غمجن و په هر صورت په دې هیله که د اسلام بله غزا پېښه سوه حتمًا به ګډون په کښې کوي ، د تقدیر پرېکړه وه چې د احد غزا پېښه سوه حضرت انس بن نضر ﷺ په ډېره مینه او زړورتوب په دې غزا کې ګډون وکړی د غزا په لومړی سر کې مسلمانانو فتحه (برلاسي) تر لاسه کړ خو د یوې تېروتنې له امله مسلمانانو ماته وخوړه ، تېروتنه له دې څخه عبارت وه ،چې رسول اللهﷺ ځینو اصحابو کرامو ﷺ ته دنده ورکړې وه چې د غره پر یوه کوتل به کښیني ، مسلمانان که فتحه ترلاسه کړي او که ماته وخوري باید دوی ولاړ نسي خو له بده مرغه دوی هغه وخت ولاړ سوه چې په لومړیو کې مسلمانانو بریالیتوب تر ګوتو کړ ، کله چې دوی ولاړېده په دوی کې چې څوک آمر و هغه منع کړه چې مه ولاړېږئ خو دوی دا ویل چې کافرانو ماته وخوړه د تیښتې په حالت کې دي باید ورپسې ورسو او د غنیمت مالونه ورڅخه را ټول کړو او دا فکر یې کاوه چې د رسول اللهﷺ امر چې موږ ته یې دنه ولاړېدو کړی و یوازي د بریالیتوب تر وخته پوري و آخر دا چې مسلمانان له دې ځای څخه ولاړ سوه دجګړې ډګر ته ورسېدل ، تښتېدونکو کافرانو چې دغه ځای خالي ولیدئ نو دوخته څخه یې ګټه واخستل او ددغه لوري څخه یې پر مسلمانانو باندي حمله وکړه مسلمانان د نا خبری په حالت کې وه چې د سختو بریدونو سره مخ سوه د دووطرفونو څخه د کافرانو په منځ کې راغلل په پایله کې د ماتي سره مخ سوه مسلمانان په وارخطایی سره پر هر لوري تښتېدل ، حضرت انس ﷺ ولیدل چې یو صحابي حضرت سعد بن معاذ ﷺ را روان دئ.ده مبارک ورته وویل: اې سعده ! چیري ځې ؟ په الله ﷻ قسم کوم چې د احد دغره څخه د جنت بوی راځي ددې خبري دکولو وروسته یې توره پورته کړه په مېړانه د کافرانو په یوه ډله ورننوتی سخته جګړه یې پیل کړه ترهغه وخته پوري نه راووتی ترڅو شهید سو د شهادت څخه وروسته چې وکتل سوه ټوله بدن یې غلبیل سوی و تر اتیاوو زیات زخمونه یې په بدن کې د تورو او غشو وه آن تر دې چې نه پېژندل کېدئ آخر د ګوتو پر بندو وپېژندل سو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده:څوک چي په ریښتني او مخلصانه ډول د اللهﷻ د خوښۍ غوښتني په موخه زخمي سي یقیناً به په دنیا کي دجنت بوی ورته راځي حضرت انس‏‎ چي په اخلاص د څښتن تعاليﷻ د رضا غوښتونکی و په دنیا کي یې د جنت بوی بویاوه که په چا کي اخلاص موجود سي په دنیا کي به د جنت خوندونه ورته راسي ، ما د یوه معتبر سړي څخه چي دحضرت مولانا شاه عبدالرحیم رائپوري مخلص خادم و ـ دده مبارک یوه خبره اوریدلې ده چي ده مبارک ویل: (دجنت خوندونه راځي) د (روژې په فضائلو) کي مي دا قصه لیکلې ده.

۳: د حدیبیې صلح(دروغي جوړي تړون)د ابوجندل او د ابو بصیر قصه

رسول اللهﷺ د هجرت په شپږم کال دعمرې کولو اراده وکړه دمکې مکرمي پر لوري روان سو دمکې کافران چي خبر سوه نو د رسول اللهﷺ راتګ یې ځان ته شرم او ذلت ګانه ځکه دوی دکبر اوغرور په نشو مست وه نو له همدې امله یې د مقابلې لاره خپله کړه رسول اللهﷺ چي حدیبیه نومي ځای ته ورسیدئ په همدغه ځای کي بند سو د رسول اللهﷺ سره سرتیري اصحاب ملګري وه چي پر رسول اللهﷺ باندي یې ځان قربانونه خپل افتخار باله ، دستي جنګ کولو ته تیار سوه خو رسول اللهﷺ د مکې دمسلمانو اوسېدونکو له امله (چي هغوی ته ددوی له وجي تکلیف پیښ نسي) ـ د جنګ اراده نه کول بلکي دروغي جوړي کوشش یې کاوه سره ددې چي اصحاب په پوره مېړانه وجنګ ته تیاروه مګر رسول اللهﷺ د کافرانو دومري لحاظ وکړی ، چي دهغوی ټول شرطونه یې ومنل که څه هم اصحابو ته دا سي تر زور لاندي روغه جوړه دمنلو وړ نه وه مګر دوی د رسول اللهﷺ تابع وه او ځانونه یې تر یې قربانول نو دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا د دومري ميني سره څه کولای سوای ؟ (چې د رسول الله ◄ روغه يې نه وای منلې خامخا يې منل) آن تر دې چې د حضرت عمر ﷺ په خبر مېړنيو لا و منل . په روغه جوړه کي يو شرط دا و چې ، که د کافرانو څخه يو څوک مسلمان سي او د مکې څخه و مدينې منورې ته هجرت وکړي نو مسلمانان به نو موړي کس بېرته و کافرانو ته په لاس ورکوي او که خدای مه کړه د مسلمانانو څخه يو څوک مرتد (کافر) سي نو کافران به دغه کس مسلمانانو ته په لاس نه ورکوي د روغي جوړي دغه پرېکړه ليک لا نه و ليکل سوی چې د ابو جندل ﷺ په نامه يو صحابي راغلی چې د اسلام د راوړلو وروسته کفارو ډېر تکليفونه پر تېر کړي وه او په ځنځيرانو يې تړلی و د مسلمانانو د مرستي په هيله پرېواتی چې ګوندي مسلمانان زما مرسته وکړي او ددې تکليفونو څخه به خلاص سم خود هغه پلار (سهيل) چې د کافرانو له خوا وکيل وا و تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی نه و بلکي د مکې د فتحې په وخت کي مسلمان سو ـ ابو جندل ﷺ يې په چپلاخه و واهه او پر بېرته بيولو يې ټينګار وکړ ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: چې تر اوسه خو لا پرېکړه ليک نه دئ ليکل سوی پر موږ باندي لازمه نه ده چې مسلمان تاسو ته وسپارو ، کافرانو نه منل بيا رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دغه يو سړی ماته په خواست را پرېږدئ ، کافران د پخوا په څېر پر ضد ولاړ وه هيڅ يې نه منل او ابو جندل ﷺ و مسلمانانو ته د مرستي نارې وهلې فرياد يې کاوه چې اې مسلمانانو ! زه مسلمان سوی يم او دې کافرانو پر ما ډيري خوارۍ تيري کړي دي تا سو مې بېرته په لاس ورکوی ؟ په دغه وخت کي چې د مسلمانانو پر زړونو باندي څومره زحمت تېريدئ و الله ﷻ ته معلوم دئ ويل او ليکل يې د بيان توان نه لري ، وروسته د خوږ نبي ﷺ په امر بېرته په لاس ورکړل سو . رسول الله ﷺ تسلي ورکړه او ورته وې فرمايل چې الله ﷻ به ډېر ژر ستا مرسته وکړي او تا ته به د خلاصون لاره خلاصه کړي .

د روغي جوړي د بشپړ کېدو څخه وروسته يو بل صحابي ﷺ د ابو بصير ﷺ په نامه هم مسلمان سو او مدينې منورې ته راورسېدئ کافرانو دستي دوه کسان پسي را واستول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ ته يې وويل: چې ،و تړون دوفا له مخې دغه کس په لاس راکړئ رسول اللهﷺ نوموړي صحابي بېرته په لاس ورکړئ ابو بصير ﷺ ناري کړې چې زه مسلمان سوی يم تاسو مې بېرته په لاس ورکوئ ؟ او بېرته مې ددغه ظالمانو ومنګلو ته سپارئ ؟ رسول اللهﷺ ده ته ورکړی چې اللهﷻ به ژر تا ته د خلاصون لاره خلاصه کړي . ابوبصير ﷺ د هغه دوو کافرانو سره يو ځای و مکې ته روان سو . پر لاري ابو بصير ﷺ ويوه کافر ته وويل چې دا ستا توره ډېره ښه معلومېږي (دا چې صفت خوښونکی سړی ډېر ژر غوليږي) نو دستي هغه کافر خپله توره و مسلمان ابو بصير ﷺ ته دتيکې څخه را وايستل ورښکاره يې کړه ابوبصير ﷺ چې توره په لاس کې واخستل سمدلاسه يې پر دغه کافر باندي وچلول مړ يې کړی هغه دوهم کافر چې دا حالت وليدئ د تيښتي لاره يې خپله کړه وتښتېدئ مدينې منورې ته يې ځان ورساوه رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ ! ابو بصير ﷺ زما ملګری ووژه اوس زما واری دئ وژني مې په دغه حالت کې ابو بصير ﷺ هم راورسېدئ رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ !ستا د دوی سره وعده او تړون و تا هغه پوره کړئ زما او د دوی تر منځ خو هيڅ تړون نسته رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: ته جنګ تازه کونکی يې کاشکي ستا يو ملاتړ کونکی وای ابو بصير ﷺ پوه سو چې که اوس څوک راسې ما به بېرته په لاس ورکړي نو دستي ددغه ځای څخه ولاړی او د يوه درياب پر څنډه يې ژوند کول پيل کړه دمکې خلګ په دې پېښه خبر سوه . ابو جندل ﷺ ته چې حال ورسېدئ تر توان يې ووتل په پټه يې ځان ور ورساوه دابو بصير ﷺ سره يو ځای سو ، آخر داچې هر څوک چې به مسلمان کېدئ د دوی سره به يو ځای کېدئ په ډېر لنډ وخت کې د دوی څخه يوه کوچنۍ ډله جوړه سوه (د اللهﷻ درښتيني دين سره دمينې په موخه په يوه ډېري سختۍ په يوه ځنګله کې تېرولې ځکه)په دغه ځنګله کې چې دوی اوسېدل د خوراک او چيښاک هيڅ انتظام نه و د اللهﷻ د دين په خاطر چې پر دوی باندي د لوږې او تندې څخه کوم تکليفونه تېرېدل و اللهﷻ ته معلوم دي مګر د کومو ظالمانو د لاسه چې دوی سرګردانه او لالهانده وه او د دوی د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه تښتېدلي وه د هغوی لاره يې بنده کړه کومه قافله چې به د کافرانو راتله دوی به جنګ ورسره کاوه ، آخر دا چې د مکې کافران د مسلمانانو د دغه کوچنۍ ډلې څخه تنګ سوه او رسول اللهﷺ ته يې يو سړی ولیږی او په ډېر عذر او زاری يې خواست ورته وکړی چې د اللهﷻ په خاطر دغه بې سره (بې اداري) ډله ځان ته راوبوله او په تړون کې يې داخله کړه تر څو زموږ ته د تلو او راتلو لاره خلاصه سي.

ويل سوی دي: چې کله و ابو بصير AA ته د رسول اللهﷺ اجازه ليک ورسېدئ چې ومدينې ته د راتلو اجازه پکښې ليکلې وه ابوبصير AA د مرګ په حال کې و په لاس کې يې دغه ليک و نيوی وفات سو. رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَاَرْضَاهُ.(4)

فايده: کوم څوک چې پر خپل دين ټينګ ودرېږي په دې شرط چې دين يې ريښتني او حق دين وي يعني مسلمان وي نو لوی ، لوی طاقتونه يې هم د خپل دين څخه نه سي اړولای.

۴- د حضرت بلال AA اسلام او تکليفونه

حضرت بلال AA يو نوموتي او مشهور صحابي دئ چې د نبويﷺ مسجد لپاره د رسول اللهﷺ په ژوند کې تل مؤذن (اذان کونکی) پاته سوی دئ نوموړي د يوه کافر مريی و کله چې

(4) (بخاري – وفتح)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان سو نو دمسلمان کېدو له امله ډېر تکلیفونه ورکړل سوه (امیه بن خلف) چې د مسلمانانو سخت دښمن و بلال ﷛ به یې د غرمې په وخت پر تودو شګو باندې ستونې ستخ پرې ایستلی و بیا به یې پر سینه باندې یو لو ډبره ورکښېښوده ددې لپاره چې ونه ښوري وروسته به یې ورته وویل: په دې سخت حالت کې مړ سه که خلاصون غواړې نو د اسلام څخه واوړه، بلال ﷛ په دې سخت حالت کې هم د(اَحَد ، اَحَد) ناري وهلي یعنې دا چې د عبادت لایق یو الله ﷻ دئ ، د شپې به یې په ځنځیرانو ټینګ و تړی بیا به یې په کروړو (اغزنو لښتو) واهه د ورځې به یې بیا په دغه زخمي بدن پر تودو شګو و غورزاوه ددې لپاره چې د سخت عذاب له امله به د اسلام څخه واوړي او یا به په دې حالت کې مړ سي آن تر دې چې عذاب ورکونکی به ستړی سو نو ځکه به یې په عذاب ورکولو کې واری سره کاوه کله به د ابو جهل واری و کله به د امیه بن خلف واری و لنډه دا چې هر سړي به کوشش کاوه چې نو موړي مبارک صحابي ته په عذاب ورکولو ځان ستړی کړي کله چې ابو بکر صدیق ﷛ دی مبارک په داسي سخت حالت کښې ولیدئ نو په پیسو یې رانیوی بیا یې آزاد کړي.

فایده: بت پرستو عربو به بتانو ته خدایان ویل ددې ناوړه کار په مقابله کښې اسلام و خلکو ته د توحید(دخدای په یووالي) ښوونه کول یعنې دا چې الله ﷻ یو دئ بتان خدایان نه دي همدا لامل وو چې بلال ﷛ په ژبه به په تکرار سره وویل: یو دئ، یودئ ، دا د بلال ﷛ دمینې او محبت خبره وه چې د خپل یوه خدای ﷻ سره یې درلوده موږ وینو چې یو شوک د بل چا سره د لنډ وخت لپاره ددرواغو محبت لري هغه هم د خپل محبوب په نوم اخیستلو سره خوند اخلي او بیا ، بیا یې نوم اخلي نو د څښتن تعالی ﷻ سره چې شوک محبت او مینه لري ددې مینې به څه حال وي چې په دین او دنیا دواړو کې په کار راځي همدا لامل وو چې بلال ﷛ ته ډېر تکلیفونه ورکول کېده آن تردې چې د مکې هلکانو ته به په لاس ورکړل سو تر څو د سپکاوي په موخه یې په کوڅو کې وګرځوي اوده ته یوډول نه یوډول تکلیف ورسوي خو د بلال ﷛ زړه د الله ﷻ مینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيـولی و د (يـو دی ، يـو دی) ذکـر يـې د خـولې څخـه نـه اچـوی دده مبـارک د دومـره سـختو تکليفونو تېرولو په بدله کې الله ﷻ درسول الله ﷺ په دربار کې د مؤذن دنده ورکړه درسول الله ﷺ سره په سفر او کوردواړو کې د آذان کولو دنده دده د غاړې وه کله چې رسول الله ﷺ وفات سو نوده درسول الله ﷺ څخه پرته ژوند کول او درسول الله ﷺ ځای خالي ليدل نه سوای زغملای نو ددې اراده يې وکړه چې پاته ژوند په جهاد کې تېر کړي په همدې وجه د جهاد کولو په موخه روان سو تر يو وخته پوري مدينې منورې ته نه راغلی يو ځل يې رسول الله ﷺ په خوب وليدئ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: دا څه ظلم دئ ماته خو بېخي نه راځې ؟ کله چې بلال AA ويښ سو دستي د مدينې منورې پر لور روان سو مدينې ته چې ورسېدئ حضرت حسن او حسين ﷺ د اذان کولو امر ورته وکړی دده هم آذان وکړی ځکه د نازولو امر خو داسي نه و چې چا څه پکښې ويلي وای خلکو چې دده آذان واورېدئ درسول الله ﷺ خوږ ژوند وريـاد سو دمدينې منورې په خلکو کې شورماشور گډ سو ښځې هم د کورو څخه په ژړا راووتې (درسول الله ﷺ دبيلتون اور لمبه ، لمبه سو خو دچا لاس ته شی نه ورتلی). حضرت بلال AA د څو ورځو دتېرولو وروسته بېرته ولاړی او په شلم هجري کال کې دمشق ته نژدې وفات سو .([5])

۵- د حضرت ابوذر غفاري AA اسلام

حضرت ابوذر غفاري AA يو مشهور صحابي دئ چې وروسته دلويو عالمانو او زاهدانو څخه وگرځېدئ.

([5]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت علي ﷺ دده په اړه وايي: ابو ذر ﷺ دومره علم لاسته راوړی دئ چې خلګ ځني عاجزه دي خو ابوذر ﷺ دغه علم محفوظ ساتلی دئ.

کله چې ابوذر ﷺ ته د لومړی ځل لپاره د رسول اللهﷺ د نبوت خبر ورسېدئ نو ده خپل ورور ته وویل: چې مکې ته ولاړ سه او د رسول اللهﷺ ټول حالات معلوم کړه او خبري يې په ښه غور سره واوره او دې خبري ته هم ځير سه چې رسول اللهﷺ وايي: ماته د آسمان څخه وحي راځي ځان په پوه کړه چې څنګه وحي راځي . دده ورور مکې ته ولاړی د حال معلومولو وروسته بېرته راغلی ابوذر ته يې وويل: ما رسول اللهﷺ وليدئ چې خلګو ته يې په نيکو خويو او نيکو عادتونو امر کاوه او د خولې څخه يې داسي کلام اورېدل کېدئ چې نه شعر و او نه د کائنانو (جادوګري) خبري وي د ابوذر غفاري ﷺ د ورور په دې لنډو خبرو ډاډ ونسو خپله يې د سفر اراده وکړه دستي مکې ته روان سو کله چې مکې ته ورسېدئ برابر مسجد حرام ته ولاړی دا چې ده رسول اللهﷺ نه پېژندئ او د چا څخه پوښتنه کول هم غوره کار نه ورته برېښېدئ نو تر ماښامه پوري په مسجد حرام کي واوسېدئ څرنګه چې د اصحابو دا عادت وو چې د مسافرانو خدمت ، د ناتوانو مرسته او ميلمه پالنه به يې کول نو حضرت علي کرم الله وجهه ابوذر غفاري ﷺ کور ته بوتی ميلمستيا يې ورکړه علي ﷺ د پوښتني اړتيا ونه ليده چې د ابوذر ﷺ څخه و پوښتي چې د څه لپاره راغلی يې دوهمه ورځ يې بيا تېره کړه د چا څخه يې پوښتنه ونه کړه چې رسول اللهﷺ څوک دئ دوهم ماښام بيا علي ﷺ بوتی ميلمستيا يې ورکړه فکر يې و کړی چې مسافر دئ د يو کار لپاره به راغلي وي ښايي نن به يې کار نه وي پوره سوی نو پاته سوی دئ علي ﷺ په دوهم ماښام بيا پوښتنه ځني ونه کړه اونه دده څخه داسي څه ښکاره سوه چې علي ﷺ پري وپوهېږي او دده حال معلوم کړي چې دی د څه لپاره راغلی دئ ، دريمه ورځ ابو ذر غفاري ﷺ بيا مسجد حرام ته راغلی د چا څخه يې پوښتنه نه وکړه ښايي وجه به يې دا وه چې د رسول اللهﷺ سره د دښمنۍ قصې ډيري مشهوري وي چا چې به د رسول اللهﷺ لټه کول هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د تکلیف سره مخ کېدئ ده فکر کاوه چې ښایي که زه پوښتنه وکړم هغه به د دښمنۍ فکر وکړي مفت (وړیا) به په تکلیف اخته سم ، دریمه شپه علي **AA** بوتی پوښتنه یې ځني وکړه چې د څه لپاره راغلي یې ؟او څه مقصد لري ؟ابو ذر غفاري **AA** لومړی وعلي **AA** ته قسم ورکړی او وعده یې ځني واخیسته چې صحیح حال به راته وایي وروسته یې خپل مقصد ورته وښودئ حضرت علي **AA** ورته وویل: په الله ﷻ قسم یادوم چې دشک پرته هغه دالله ﷻ رسول دئ سبا چې کله زه ځم هلته به دي بوزم مګر مخالفت بیخي زیات دئ ددې لپاره چې زما او ستا یو ځای تګ معلوم نسي او څوک را څخه ونه ویریږي نو که پر لاري څوک په مخه راغلي زه به پر ضرورت کښېنم بیا به په جامو سمولو اخته سم ته سیده روان سه لنډه دا چې علي **AA** او ابوذر غفاري **AA** دنبي کریم ﷺ و حضور ته ورسېدل ، ابو ذر **AA** درسول الله ﷺ سره خبري وکړي دستي مسلمان سو رسول الله ﷺ په دې موخه چې ابوذر **AA** ته تکلیف نه ورسیږي ورته وي فرمایل: اوس خپله مسلماني پټه وساته خپل قوم ته ولاړ سه هر کله چې الله ﷻ موږ ته بریالیتوب را نصیب کړی بیا به راسي ابو ذر غفاري ﷺ وفرمایل: اې دالله رسوله ! قسم په هغه ذات چې زما روح یې په قدرت کي دئ زه به دغه دتوحید کلمه ددغه بې ایمانو په منځ کي په لوړ آواز وایم دستي یې مسجدالحرام ته تشریف یووړی او هلته یې په لوړ اواز وویل:

(اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده ورسوله) کله چې ده کلمه خلاصه کړه د ځلورو طرفونو څخه خلګ پر راپورته سوه دومره یې وواهه چې مرګ ته نژدې سو د رسول الله ﷺ اکا عباس چې په دغه وخت کي لا مسلمان سوی نه و ـ په دې موخه چې ابوذر خلاص کړي وخلګو ته یې وویل: دا سړی د غفار د قبیلې دئ دغفار قبیله وشام ته پر لاري پرته ده او تاسو د شام تجارت کوئ که دا سړی ووژل سي نو و شام ته به ستاسو لاره بنده سي خلګو چې دا خبره واورېده فکر یې وکړی چې زموږ ټولي اړتیاوي د شام څخه پوره کېږي که دشام لاره بنده سي دا خولوی تاوان دی نو لدې امله یې ابوذر **AA** پرېښودئ ابوذر غفاري **AA** دوهمه ورځ بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسجدحرام ته راغلی بيا يې دشهادت کلمه په لوړ آواز وويل خلګو ددغه کلمې داورېدلو زغم نه درلودئ دستي پر راوغورځېدل بيا يې وواهه عباس د تيري ورځي په څېر خلاص کړی چي ستاسو دتجارت لاره بنديږي .

فايده: درسول اللهﷺ د منعه کولو په صورت کي چي ابو ذرغفاريؓ ته يې امر کړی و چي اسلام پټ ساته بيا هم ده مبارک اسلام ښکاره کړی او وهل يې پر ځان تېر کړه دا دده جوش او جذبه وه ځکه حقيقت داو چي اسلام يو حق دين دئ نو دابو ذرغفاريؓ يقين و چي اسلام حق دين دئ نو د چا ټيکه ده چي له ويري به يې اسلام نه ښکاره کوم ؟او رسول اللهﷺ چي دی منع کاوه دا درسول اللهﷺ شفقت او مهرباني وه چي مورِ ته خو د اسلام په خپرولو کي تکليفونه ډېر دي بايد ددې تکليفونو څخه دی خلاص وي کېدلای سي چي دی به يې ونه زغمي اصحابو کرامو چي به کله په دغه ډول د رسول اللهﷺ د لارښووني مخالف کار وکړی دادوی دا اللهﷻ اورسول اللهﷺ سره دميني هغه غلبه وه چي دوی به يې داداره کولو توان نه درلودئ که نه نو ددې مجال خو بيخي دامکانه وتلی و چي دوی دي درسول اللهﷺ څخه مخالف کار وکړي ،يو نمونه به يې په راتلونکي باب کي راسي ، حضرت ابوذر غفاريؓ ددې پر ځای چي په دين کي تکليفونه نه ويني د رسول اللهﷺ حقيقي تابعداري غوره کړه چي داسلام ښکاره کول دي دا هم يوه لويه خبره وه همدالامل و چي اصحابو تل بريالیتوب لاسته راوړی او په هر ميدان کي به دوی بريالي وه د دنيا او آخرت ګټي به يې په برخه وي تر داسي بريده چي يو چا به يو ځلي د شهادت کلمه وويل داسلام تر بيرغ لاندي به راغلی بيا به لوي ، لوي طاقتونو ددين څخه نه سوای منع کولای او لوي ، لوي ظلمونو به ددې د دين څخه نسو ای اړولای .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت خباب بن الارتﷺ تکلیفونــــه

حضرت خبـاب بـن الارتﷺ دهغـه مبـارکو هسـتو څخـه دئ چـي خپـل ځـان يـې و سـختو امتحـانونو تـه وړانـدي کـړی دئ او د اللهﷻ پـه لاره کـي يـې ډيـر زيـات تکليفونـه تېـر کـړي دي نوموړی هغه مسلمان صحابي دئ چي د پنځو يا شپږو کسـانو وروسـته دسـتي مسـلمان سـوی دئ . دهمدې وجهي څخه ده مبارک ډېر تکليفونه ګاللي دي. حضرت خبابﷺ تـه بـه د اوسـپني زغره ورواغوستل سوه بيا به د غرمې په سختو ګرميو کي و غورځول سـو او د زحمت څخه بـه زياتي خولي ترې بهېدلې کله به داسي وسوه چي ستوني ستخ بـه پـر ګرمـو ډبرو وغورځول سو چي د ډېره زحمته څخه بـه يې د ملا غوښي ورسـتې سـوې او تـوی بـه سـوي حضرت خبابﷺ د يوې ښځي مريی و کله چي يې باداره خبره سوه چي خبابﷺ د رسول اللهﷺ سره ملا قـات کـوي نو دې به اوسپنه ګرمه کړه بيا به يې په دغه اوسپنه سر ورداغي . يوه ورځ حضرت عمـر فـاروقﷺ په خپل خلافت کي د خبابﷺ څخـه ددﻩ دتکليفـونو پوښـتنه وکـړه چـي د اسـلام پـه لومړيـو کـي کافرانو باندي تېـر کـړي وه ده مبـارک خپلـه مـلا ښـکاره کـړه او وې ويـل تاسـو زمـا مـلا و ګـوری عمرﷺ چي دده ملا وليده وې ويل ما خو داسي ملا تر اوسه نه ده ليدلې خبابﷺ ورتـه وويـل: کافرانو به زه پر اور وغورځولم کله چي به يې را پورته کړم زما د ملا پـه وازګـه او وينـو بـه اور مـړ سو ، دا داصحابو کرامو ژونـد لـيـک و دومـري سـختـی يـې تـېرولـې ددې ددومـره سـختيو سـره . سره کله چي اسلام ترقي حاصله کړه دغه مبارکو اصحابو به ژړل او ويل به يې چي هسي نـه چـي دغه ترقي زمونږ دتکليفونو بدله وي او آخرت ته مو شی نسي پاته ، حضرت خبابﷺ فرمايي : يـوه ورځ رسـول اللهﷺ د عـادت خـلاف ډېـر اوږد لـمـونځ وکـړی مـونږ پوښـتنه ځنـي وکـړه چـي يارسول اللهﷺ ! دا څومره اوږد لمونځ و ؟ رسول اللهﷺ راته وفرمايل : دا دويري او رغبت لمـونځ و پـدې لمانځه کي ما و اللهﷻ ته درې دعاوي وکړې دوې دعاوي قبولي سوې يوه نه سـوه قبولـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ دعا مې دا وه چې يا الله ﷻ زما امت په قحط سالۍ سره مه هلاکوې ، دا دعا قبوله سوه ، دوهمه دعا مې داوه چې يا الله ﷻ زما پر امت باندې داسې ظالم آمر مه مقرروې چې زما پر امت دومره ظلمونه وکړي چې بيخي يې ختم کړي ، دا دعا مې هم قبوله سوه ، دريمه دعا مې دا وکړه چې يا الله ﷻ زما په امت کې خپل منځۍ جګړې مه اچوې دا دعا نه سوه قبوله.

حضرت خباب ﷺ د اوه ديرشو کالو په عمر وفات سو دی لومړی صحابي و چې په کوفه کې دفن سو دده د مړينې وروسته حضرت علي ﷺ دده و قبر ته ودرېدئ او وې فرمايل: پر حضرت خباب ﷺ دې الله ﷻ رحم وکړي په خپله خوښه مسلمان سو په خپله خوښه يې هجرت وکړی ژوند يې په جهاد کې تېر کړی او ډېر تکليفونه يې پر ځان تېر کړل هغه څوک مبارک دی چې قيامت ياد ساتي او د حساب لپاره تياري کوي ، پر دومرې مال باندې صبر کوي چې دده ګذاره په کېږي او خپل بادار يعني الله ﷻ راضي کوي.(6)

فايده: په حقيقت کې د الله ﷻ رضا ددغه کسانو په برخه وه ځکه دوی هر کار د الله ﷻ د رضا لپاره کاوه.

۷- حضرت عمار ﷺ او دده مبارک د مور او پلار بيان

حضرت عمار ﷺ او دده مور او پلار د اسلام لپاره د کافرانو د لاس څخه تر ستو هم زيات سخت تکليفونه تېر کړل د مکې مکرمې پر توده شګلنه مځکه باندې عذاب ورکول کېدئ نبي کريم ﷺ چې به کله د دوی په لوري ولاړی دوی ته به يې د صبر تلقين ورکاوه او د جنت زيری به يې ورکوی دده پلار حضرت ياسر ﷺ په دغه تکليفونو کې مړ سو کافرانو تر مرګه پورې آرام

(6) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه پرېښودئ او مور يې ابوجهل لعين په شرمګاه کې په نېزه ووهل او شهيده سوه د عمار ﷺ مور حضرت سمية ﷺ سپين سرې وه خوبيا هم دهيڅ شی پروايې ونه لرل تر مرګ پوري د اسلام څخه نه واوښته دا په اسلام کې لومړۍ شهيده وه او د اسلام لومړی مسجد يعني مسجد قبا عمار ﷺ جوړ کړی، کله چې رسول اللهﷺ مدينې منورې ته تشريف يووړی عمار ﷺ وويل چې د رسول اللهﷺ لپاره د سيورې يو ځای جوړول ضروري دئ چې پکښې تشريف ږدي غرمه آرام پکښې کوي او لمونځ سيورې ته کوي نو حضرت عمار ﷺ اول ډبرې را ټولې کړې او مسجد قبا يې جوړ کړی حضرت عمار ﷺ په جنګ کې په ډېره مينه او جذبه ګډون کاوه يوه ورځ په جنګ کې په جذبه راغلی او وې ويل: ځو د خپلو دوستانو سره يو ځای کيږو د محمدﷺ د ډلې سره يو ځای کيږو په دغه حالت کې تږی سو د اوبو غوښتنه يې وکړه يو چا د اوبو پر ځای شيدې ورکړې ده مبارک شيدې وچيښلې بيايې وويل: ما د رسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې ته به په ژوند کې وروستی شی شيدې چيښې د دغه خبرې وروسته شهيد سو د شهادت پر مهال يې عمر شپږنيوي (۹۲) کاله و ځينو بيا يو نيم کال کم عمر ښودلی دئ.([7])

۸- د حضرت صهيب ﷺ اسلام

حضرت صهيب ﷺ د حضرت عمار ﷺ سره يو ځای اسلام راوړی ، رسول اللهﷺ د حضرت ارقم ﷺ په کور کې تشريف درلودئ چې دوی دوه هر يو جلا ـ جلا د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر سوه خو نابېره په دروازه کې سره يو ځای سوه خپلې موخې يې يو و بل ته ښکاره کړې چې د رسول اللهﷺ فيض لاسته راوړل وه . کوم تکليفونه چې د مسلمانانو ودغه کوچنۍ ډلې ته

([7]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل ده ته هم ورسېدل آخر تنګ سو د هجرت کولو اراده يې وکړه خو کافرانو داهم نه خوښول چې مسلمانان هجرت وکړي او يو بل ځای هوسا ژوند وکړي نو په هر چا چې به خبر سو ه چې هجرت کوي نو دهغه د نيولو کوشش به يې کاوه دنورو مسلمانانو په څېر چې کله په صهيب ؓ خبر سوه چې هجرت کوي په ده مبارک پسې يې هم يو ډله پسې کړه چې وې نيسي او دتکليفونو څخه خلاص نه سي حضرت صهيب ؓ د غشو کڅوړه را وايستل او هغې ډلي ته يې وويل: ګورئ ! تاسو پوهيږئ چې زه ښه غشي ويشتونکی يم تر څو چې زما په لاس کي يو غشی وي هيڅوک به ماته را نژدې نسي که مي غشي خلاص سي نو تر څو چې زما توره په لاس کي وي يو به هم ځان ته نژدې نه پرېږدم او که تاسو پيسې غواړئ نو زه به تاسو ته خپلي پيسې وښيم ورسئ هغه واخلئ دوې مينځياني مي په مکه کي دي هغه هم بوزئ ده مبارک چې و خلګو ته دا خبري واورولې هغوی په پيسو راضي سوه دی يې پريښودئ ده مبارک خپل ځان په پيسو رانيوئ او هجرت يې وکړئ په دې اړه لاندني آيات نازل سو :

←❍✿❍⍄▦♦☼ ❽✖❷⇧⌖□④ ♊♦✌ ⇘□✍□✡♑✍✁ ✈✍⌬✌♦❒ ▤ ★✏✍✁ ☞✞✍✿⇨⬄❺⬧☟ ◆➚✏✍♦⬄⌬☝⬀✉✍✁ ⌬⑩✍♦⌛⌬➔⍄♑✍✍⌬✉ ✌✍❒↓➚◆❻ ✦✏✍✁◆❒ ⇗⌬☞✖⬰ (8)

ژباړه: ځيني د خلګو څخه د الله ﷻ د رضا دلټولو لپاره خپل ځانونه په پيسو اخلي الله ﷻ پر خپلو بندګانو باندې زيات نرمي کوونکی دئ.

په دغه وخت کي رسول الله ﷺ په قباء مسجد کښېني تشريف درلودئ چې صهيب ؓ يې وليدئ او ورته وې فرمايل: تا په خپل تجارت کي ګټه وکړه حضرت صهيب ؓ فرمايي: په دغه وخت کي

(8) البقره الاية (٢٠٧) ، درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ خرماوي خوړلې زما سترګه خوږېدل ما هم په خوراک شروع وکړه رسول اللهﷺ راته وويل: ستا سترګه خوږ ده ته خرماوي خوري؟ ما ورته وويل: يا رسول اللهﷺ! وهغه لوري ته يې خورم چې هغه سترګه روغه ده رسول اللهﷺ چې دده جواب واورېدئ وې مسل ، حضرت صهيبAA زيات خرڅ کاوه آن تر دې چې يو ځلي حضرت عمر فاروقAA ورته وويل: چې ته بې ځايه خرڅونه کوې ده مبارک ورته وويل: چې پر نا حقه کار هيڅ ځای خرڅ نه کوم حضرت عمر فاروقAA چې کله وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چې ماته دي حضرت صهيبAA د جنازې لمونځ را کړي.(9)

۹ - د حضرت عمر AA د اسلام راوړلو قصه

د حضرت عمرAA پاک نوم هم دمسلمانانو لپاره ويارِ دئ دده مبارک دايمان دجذبې له امله (۱۳۰۰) کاله وروسته دکافرانو په زړه کي وېره پرته ده ، عمرAA د اسلام راوړلو څخه مخکې د مسلمانانو په تکليف ورکولو کي مشهور و درسول اللهﷺ د وژني هڅې يې کولې، يوه ورځ د کافرانو يوه جرګه جوړه سوې وه په دغه جرګه کي غوښتنه سوې وه چي څوک به محمدﷺ ووژني ؟ عمرAA وويل: زه به يې ووژنم ، خلګو ورته وويل : بېشکه ته يې وژلای سې ده هم دستي توره را واخيسته د محمدﷺ د وژني قصد يې وکړی کله چې دی را روان سو پر لاري سعد بن ابي وقاصAA په مخه ورغلی پوښتنه يې ځني وکړه چي چيري ځې اې عمره ! عمرAA ورته وويل : ځمه چي محمدﷺ ووژنم (العياذ باالله) د بنو زهره قوم سعد بن ابي وقاصAAورته وويل : څومره بې فکره سوی يې که ته محمدﷺ ووژني دبنو زهره قوم ، د بنو

(9) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشم قوم او دبنو عبد مناف قوم به تا ووژني عمر ته درد (غصه) ورغله او ورته وې ویل:
فکر کوم چي ته هم بې دینه سوی (مسلمان سوی) یې ؟ نو اول به ستا کار دروکړم یعني وه به
دي وژنم بیا به ګورم ، دا خبره یې وکړه توره یې راوکښل سعد بن ابي وقاص[10]) وویل: هو
زه مسلمان سوی یم خپله توره ده هم را وکښل د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سوه
دجګړې په اوږدو کي حضرت سعد بن ابي وقاص و عمر ته وویل: ته لومړی د خپل کور
څخه ځان خبر کړه چي ستا خپله خور او اخښی دواړه مسلمان سوي دي ، عمر چي دا خبره
واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور کور ته روان سو د خور کور ته چي ورسېدئ دده
اخښي حضرت خباب چي مخکي یې قصه تېره سوه دروازه تړلي وه دخپلي میرمني سره
یوځای دقرآنکریم په تلاوت بوخت و عمر په زوره دروازه ووهل حضرت خباب دده د ږغ
سره دننه پټ سو دقرآن کریم سیپاره د چابکۍ له امله دباندي ځني پاته سوه خور یې دروازه
خلاصه کړه د عمر په لاس کي یو شی و په هغه یې خور په سر کي ووهل او ورته وې ویل:
دخپل ځان دښمني ! بې دینه سوې (مسلمانه سوې) یې ؟ دخور تر سر یې ویني رواني سوې
عمر دننه ورغلی و اخښي ته یې وویل : څه مو کول او دا آواز د چا و ؟ اخښي یې ورته وویل
خبري اتري مو کولې عمر ورته وویل: ایا تا خپل دین پرایښی او بل دین ته اوښتی یې
اخښي یې ورته وویل: که بل دین حق وي نو بیا ؟ عمر چي دا واورېدل دستي یې اخښی تر
ږیره ونیوی ږیره یې ځني وکښل پر مځکه یې را غوځار کړی بنه یې وواهه خور یې د خلاصولو
کوشش کاوه خو ده پرمخ باندي په دومره زور سره په چپلاخه ووهل چي تر مخ یې ویني رواني
سوې آخر داخو هم دعمر خور وه ورته وې ویل: موږ په دي وجه وهل کیږو چي مسلمانان
سوي یو ببښکه موږ مسلمانان یو څه چي ستا په وس وي هغه وکړه په دغه حالت کي د

(10) ځینو علماؤ دده پر ځای د بل صحابي نوم لیکلي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمرAA پرهغه سپاره سترګي ولګېدې چي په تلوار کي دباندي پاته سوي وه او دقرآنکريم اياتونه پرې ليکلي وه په دغه وخت کي د عمرAA درد په وهلو کم سوی و او دخور وينه يې وليده چي ډېره بهېدلې وه شرم ورغلی نو خورته يې وويل: ښه ته راته ووايه داڅشي دئ ؟ خور يې ورته وويل: ستا لاس نا پاکه دئ ناپاکه لاس ودې سپارې ته نسي ورتلای عمرAA چي هر څومري ټينګ سو خو خور يې و بې اودسه او بې غسله چاته د قرآنکريم اياتونه نه ورکول آخر عمرAA ولاړی غسل يې وکړی او هغه پاڼه يې واخيستله په دغه پاڼه کي سورة طه ليکلی و او ويل يې شروع کړل ، کله چي تر ✌♦ ✦✐⁂✁ ⁂♦☼❒📖 ✗⚬☺♉✵☼⚬◑

❼⚬❄⇳⑨🡐⌛⇳⇱⁂⁂⬧▫ ⚐⁂♦☼❒📖 ☞♦⚬◑ ♦❍◑⬧♏⚬◑

⮴⮳⚬⇳ ✓❽▩❷⇩🗎⚬🔔⚬✐ ■❑🗐❑■🖬❍◑♏⁂✁ ☜⚐⚬🔔❒📖◆❒

پوري ورسېدئ حال يې بدل سو خور او ا خښې ته يې وويل: ښه دئ ما هم د محمدﷺ خدمت ته بوزئ ددې خبرې په اورېدلو سره حضرت خبابAA دباندي راووتی او ورته وې ويل: اې عمره ! زه تاته زيری درکوم چي پرون دپنجشنبې په ورځ رسول اللهﷺ داسي دعا وکړه ، چي اې اللهﷻ ! په عمر او ابو جهل کي چي کوم يو تاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت ورکړې يعني مسلمان يې کړه (دوی دواړه په قوت سره مشهور وه) خبابAA زياته کړه: معلومېږي چي د رسول اللهﷺ دعا ستا په هکله قبوله سوې ده ددې څخه وروسته عمرAA درسول اللهﷺ وخدمت ته حاضر سو او دجمعې په سهار يې اسلام راوړی.([11])

کله چي حضرت عمرAA مسلمان سو د کافرانو مرال تيټ سو خو بيا هم مسلمانان يوه کوچنۍ ډله وه او په کافرانو ټوله مکه ډکه وه بلکي ټول عرب کافران وه د عمرAA په مسلمانېدو کافرانو نور هم زور واخيستی مشورې او جلسې يې شروع کړې او د با عزته

([11]) خصائص

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانانو د له منځه وړلو کوشش يې کاوه او بېلا بېل پلانونه يې جوړول مګر مسلمانانو ته دعمر AA په مسلمانېدو يو وياړ ور په برخه سو هغه داو چې مسلمانانو په مسجدحرام کې په ښکاره لمونځ کول شروع کړه،حضرت عبدالله بن مسعود AAفرمايي:دعمر AA مسلمانېدل دمسلمانانو فتحه وه او هجرت يې دمسلمانانو ملاتړو او خلافت يې رحمت و.([12])

۱۰:و حبشې ته د مسلمانانو هجرت او په شعب ابي طالب کې نظر بنده کېدل

حضرت محمدﷺ او مسلمانان په مکة کې دسختو تکليفونو سره مخ وه او ورځ تر بلې تکليفونه د کمېدو پر ځای زياتېدل نوحضرت رسول اکرمﷺ اصحابو ته اجازه ورکړه چې ددې ځای څخه بل ځای ته ولاړ سي زياتو اصحابو کرامو وحبشې ته هجرت وکړی دحبشې پاچا که څه هم عيسايي و تر دغه وخته پورې لا مسلمان سوی نه و مګر د زړه په نرموالي او عدل خوښوني سره مشهور و دخدای تعالي (رجب) په مياشت کې دنبوت په پنځم کال د يوولسو يا دوولسو نارينوو دڅلورو يا پنځو ښځو پورې يوې ډلې وحبشې ته هجرت وکړی د مکې خلګ په پسې سوه چې ولاړ نه سي مګر په لاس نه ورغلل اصحاب کرام حبشې ته ځنې ورسېدل حبشې ته چې ورسېدل مسلمانان په هغه ځای کې خبر سول چې دمکې خلګ ټول مسلمانان سوي دي او اسلام غالب سوی دئ دوی مبارکان په دې خبره ډېر خوشحاله سوه او بېرته خپل وطن ته را روان سوه کله چې مکې ته را نژدې سوه ورته معلومه سوه چې پورتنی خبره بې بنسټه ده او دمکې خلګ د پخوا په څېر بلکې تر هغه لا زيات دمسلمانانو په زورولو اخته دي نو ډېر خوابدي سوه ځينو مبارکو اصحابانو بېرته وحبشې ته تشريف يووړی ، ځينو بيا ديو

([12]) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا څخه پناه واخیسته او مکې ته داخل سوه دغه هجرت ته دحبشې لومړی هجرت ویل کیږي ، ددې څخه وروسته یوه لویه ډله د درواتیا نارینه و ، اتلس ښځو څخه جوړه وه په بېل ـ بېل ډول یې وحبشې ته هجرت وکړی دغه هجرت ته دحبشې دوهم هجرت ویل کیږي ، ځینو اصحابو یو هجرت وکړی او ځینو دواړه هجرتونه وکړه ، کافرانو چې مسلمانان ولیدل چې په حبشه کې آرام ژوند تېروي نو نور یې درد (غصه) زیاته سوه او ډېري تحفې یې برابري کړې یوې ډلې ته یې په لاس ورکړې دحبشې پاچا نجاشي ته یې ور واستولې ، همدا ډول یې هغه خاصو کسانو (پادریانو) ته تحفې ورواستولې چې دپاچا سره یې نژدې ناسته درلوده د مکې دکافرانو ډله چې کله حبشې ته ورسېده نو لومړی یې د واکمنانو او پادریانو سره ولیدل او تحفې یې ورکړې ددوی څخه یې وعده واخیسته چې پاچا ته به یې سپارښت کوي بیا دغه ډله د پاچا و دربارته حاضره سوه لومړی یې پاچا ته سجده وکړه بیا یې تحفې ورکړې ورسره یې خپل خواست هم ورته وړاندي کړی چې خواست یې په دې ډول و: اې پاچا ! زموږ دقوم یو څو بې عقلانو هلکانو خپل زوړ دین پرې ایښې دئ یو نوی دین یې غوره کړی دئ داسې دین دئ چې نه یې موږ پېژنو او نه یې تاسو پېژنی دلته ستاسو هیواد ته راغلي دي دلې او سیږي موږ دمکې مشرانو ، ددغه هلکانو پلرونو ، اکاګانو او خپلوانو رالېږلي یو چې دغه کسان بېرته له ځانه سره بوزو تاسو دوی موږ ته وسپاری د دوی د خبري سره سم هغه واکمنانو او پادریانو چې دوی رشوت ورکړی و د دوی طرفداري او پلوي وکړه پاچا ورته وویل: کومو کسانو چې زما په هیواد کې پناه اخیستې وي دخبرې پرته یې تاسو ته نه سو سپارلای لومړی به هغه راغواړم معلومات به ځنې لاسته کوم که چیري ستاسو خبره صحیح وه نو تاسو ته به یې دروسپارم او که ستاسو خبره درسته نه وه نو ستاسو غوښتنه نه سم پوره کولای، دستي یې مسلمانان راوغوښتل په لومړی وخت کښې مسلمانان ډېر خوابدي سول چې څه به کوو ، خو د الله ﷻ مرسته او فضل و چې په همت یې دا پرېکړه وکړه چې پاچا ته به ورځو او پاکه خبره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته کوو ، کله چې مسلمانان و شاهي دربار ته را ورسېدل لومړی يې سلام ووايه ، دستي يو چا نيوکه پرې وکړه چې دوی د پاچا ادب ونه کړی يعنې پاچا ته يې سجده ونه کړه ، مسلمانانو ورته وويل چې زموږ نبيﷺ د الله ﷻ څخه پرته وبل چاته دسجدې کولو اجازه نه ده راکړې ، ددې خبرو وروسته پاچا د دوی د حالاتو پوښتنه وکړه حضرت جعفر رضي الله عنه ورمخکې سو پاچا ته يې وويل: موږ په ډېر سخت جهالت کې پراته وو نه مو اللهﷻ پېژانده او نه دهغه په رسولانو خبر وو د ډبرو عبادت به مو کاوه مرداري به مو خوړلې بد کارونه به مو کول خپلوي مو پرې ايښي وې زورور سړي به کمزوري کس واژه موږ په دې حالت کې وو چې اللهﷻ يو رسول راولېږی داسي رسول دئ چې موږ يې نصب ، صداقت ، ايمانداري او پرهيزګاري ښه پېژنو دغه رسول موږ د يوه اللهﷻ يعنې د شريک پرته و عبادت ته راوبللو د ډبرو او بتانو دعبادت څخه يې منعه کړو ، د ښو کارونو حکم يې راته وکړی ، د بدو کارونو څخه يې منعه کړو ، موږ ته يې د رېښتيا ويلو ، امانتدارۍ ، وصيله رحمۍ ، د همسايه سره د ښه سلوک ، دلمانځه کولو ، روژې نيولو ، خيرات ورکولو او دښو اخلاقو حکم وکړئ ، دزنا ، بدکارۍ ، درواغ ويلو ، ديتيم دمال خوړلو ، پر چا د تهمت ويلو او داسي نورو بدو عملونو څخه يې منعه کړو . موږ ته يې د قرآنکريم ښوونه راکړه موږ په هغه ايمان راوړی او دهغه حکمونه مو ومنل همدا لامل و چې زموږ قوم زموږ دښمنان سوه او دهر ډول تکليفونو رارسول يې شروع کړه موږ اړ سو چې د خپل نبيﷺ د لارښووني سره سم ستاسو په هيواد کې پناه واخلو . پاچا وويل: کوم قرآن چې ستاسو نبي تاسو ته راوړی دئ د هغه څخه ما ته يو څه راوړی حضرت حعفر رضي الله عنه د سورة مريم لومړني اياتونه ورته تلاوت کړه پاچا چې دقرآنکريم دغه اياتونه واورېده ـ دی او دده پادريان چې دلته موجود وه ټولو ډېر وژړل آن تردې چې ږيرې يې لندې سوي وروسته پاچا وويل: په اللهﷻ قسم يادوم چې دغه کلام او هغه کلام چې حضرت عيسيعليه السلام راوړی دئ ديوه نور څخه را وتلي دی بيا يې دمکې وخلکو ته انکار وکړئ چې زه و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو ته دغه مسلمانان نسم سپا رلای دمکې خلګ ډېر خوابدي سوه او ډېر سپک سوه پخپلو منځو کي يې مشوره پيل کړه دمشورې په بهير کي يوه وويل: زه به سبا يو داسي چل وکړم چي پاچا د دوی ريښې پرېکړي ملګرو ورته وويل: داسي کار نه دئ په کار ځکه که څه هم دوی مسلمانان سوي دي بيا هم زموږ خپلوان دي خودغه سړي نه ومنل سبا بيا و پاچا ته ورغلل پاچا ته يې وويل: پاچا صاحب !دغه مسلمانان ستاسو د پيغمبر حضرت عيسي‌ﷺ په هکله بې ادبي خبري کوي او وايي چي حضرت عيسي‌ﷺ د خدایﷻ زوی نه دئ پاچا د دوهم ځل لپاره مسلمانان راوغوښتل ، مسلمانان د غوښتني پر مهال د تېر وار په پرتله زيات خواشيني سول په هر صورت مسلمانانو ويلي دي چي موږ پاچا ته ورغلو پاچا راته وويل: تاسو دعيسي‌ﷺ په هکله څه وایاست ؟ مسلمانانو ورته وويل: موږ دعيسي‌ﷺ په هکله هغه څه وايو چي اللهﷻ زموږ پر نبيﷺ باندي نازل کړي دي پاچا ورته وويل: ستاسو پر نبيﷺ باندي د عيسي ▲ په هکله څه نازل سوي دي ؟ مسلمانانو ورته وويل : عيسي ▲ د اللهﷻ نبي دئ ، د اللهﷻ بنده دئ ، د اللهﷻ روح دئ ، د اللهﷻ کلمة ده ،اللهﷻ د يوې پيغلي (بې واده) ښځي يعني بي بي مريمي▲ په وجود کي پيدا کړی او بيا يې وزيږوی. نجاشي پاچا ورته وويل: ستاسو خبري ريشتيا دي ځکه عيسي‌ﷺ هم تر دغه خبرو زياتي نه دي ويلي دپاچا سره ناستو پادريانو بک، بک شروع کړی يعني خبري يې سره واړولي خو پا چا ورته وويل: تاسو چي هر څه وایاست خو حقيقت داسي دئ لکه مسلمانان چي وايي ددې څخه وروسته يې دمکې کافرانو ته ببرته تحفي په لاس ورکړې او مسلمانانو ته يې وويل: تاسو نور په امن کي یاست هر څوک چي تاسو ته تکليف رسوي تاوان به ورکوي بيا يې دغه اعلان هم وکړی چي مسلمانان په امن دي هر څوک چي تکليف ورکوي تاوان باندي لازم دئ.[13]

([13]) (خميس)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه وخت کي په حبشې کي د مسلمانانو عزت نور هم زيات سو د مکې د کافرانو ډله سپکه او رسوا سوه په دغه کار د مکې د کافرانو د حسد جذبه نوره هم زياته سوه او حضرت عمر ﷺ هم اسلام راوړی و دده مبارک په اسلام سره هم دوی ډېر سوځيدل ، دوی غوښتل چي د مسلمانانو سره د نورو خلګو ليدل بند سي او په يو ډول نه په يو ډول د اسلام ډېوه مړه کړي آخر دا چي د مکې مشرانو مشوره وکړه ـ په مشوره کي يې وويل چي اوس نو د محمد ﷺ وژل ضروري دئ مګر د محمد ﷺ وژل څه آسان کار نه و ځکه بنو هاشم يو لوی خاندان و بنو هاشم که څه هم مسلمانان نه وه مګر د محمد ﷺ و وژلو ته هم تيار نه وه نو له همدې امله کافرانو يو وعده سره وکړه چي د بنو هاشم او بنو عبد المطلب سره پرېکوڼ کوي يعني د دغه دوو قومو سره به نه ښوک خبري ، نه به ښوک ورسره کښېني ، نه به ښوک رانيول او خرڅول ور سره کوي ، نه به ښوک کورته ورځي او نه به يې کورته پرېږدي تر هغه وخته پوري چي دوی نبي کريم ﷺ ومرګ ته نه وي حواله کړي د دوی دغه وعده د خولې پر خبرو خلاصه نه سوه بلکي په عملي ډول يې د محرم (حسن حسين) په لومړۍ د نبوت په اووم کال يو پرېکړه ليک وليکی او په مکة مکرمه کي يې و ځړاوه او ټولو خلګو ته يې خبر ورکړی چي د دغه پرېکړه ليک به پوره درنښت کوي او په پلي کولو کي به يې پوره کوشش کوي د دغه پرېکړي له وجهي اصحاب کرام ﷺ د دوو غرونو په منځ کي يعني په يوه سخته وچه ځکه کي چي په (شعب ابي طالب) سره يادېده ـ نظر بند سوه نه چا خبري ورسره کولي او نه ښوک ورسره يو ځای کېده او نه دوی د چا سره يو ځای کيدلای سوای نه يې د چا څخه شی رانيولای سوای او نه يې د هغه چا سره ملاقات کولای سوای چي د مکې د باندي څخه به راتلی او نه د دوی څخه ښوک د باندي راوتلای سوای که به راووتی کافرانو به واهه د مسلمانانو څخه که به ښوک يو شی ته اړ سو نو کافرانو به جواب ورکاوه د دوی اړتيا به يې هيڅ نه پوره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه مبارکو انسانانو چي لږ غله دانه درلوده په لږ وخت کي خلاصه سوه د خوراک هيڅ نه سوه ورپاته ، د سختو لوږو ورته مخ سو ، دلوږو داسي تکليفونه پرې تېر سوه چي آخر به ددوی اولادونه او ښځو د لوږي د سخت تکليف له امله ژړل ، دوی مبارکان به هم د لوږي څخه په سخت تکليف اخته وه خو د خپل ځان تر تکليف به د اولادونو په لوږه زيات غمگين وه. د څښتن تعالیﷻ پېرزوينه وه چي درې کاله وروسته هغه پرېکړه ليک چي په مکه مکرمه کي ځړېدئ وينو وخوړی اصحاب کرام د پورتني ناورين څخه خلاص سوه پر اصحابو کرامو چي هر څومره لوږي، تندي او تکليفونه تېر سوه خو دوي پر خپل دين ټينګ ولاړ وه. او ددين د خپرولو څخه يې لاس نه واخيستی.

فايده: پورتني تکليفونه هغه کسانو پرځان تېر کړي دي چي نومونه يې تر اوسه ځلانده دي او موږ ځانو نه ددوی تا بعداران بولو ، د بريالیتوب په ډګر کي د اصحابانو په څېر د ترقۍ خوبونه وينو (او د حقيقي تګ لاري څخه يې ډېر ليري يو) لږ تر لږه موږ ته هم يو څه فکر کول پکار دي چي دغه مبارکو اصحابانو ددين لپاره څومره قربانۍ ورکړي دي او موږ ددين ، اسلام او مذهب لپاره څه کړي دي ؟او حال دا چي بريالیتوب د کوشش او زيار په نتيجه کي لاسته راځي. موږ غواړو چي هوسا ، ارام او ددنيا په لذته کي ژوند وکړو. په بې دينۍ او عيش کي د کافرانو سره اوږه پر اوږه روان يو د اسلام ترقي دي هم راسره وي، دا کله کيداي سي.

ترسم نه رسی بکعبه ای اعرابی

کين راه که تومی روی بترکستان است

ژباړه: وېرېږم اې صحرايي ! چي وکعبې ته به ونه رسيږې ځکه دغه لاره چي ته پرې روان يې ترکستان ته تلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

د الله ﷻ څخه خوف او وېره

اصحاب کرام رضي الله عنهم د قرباني، ورکولو او تکليفونو تېرولو سره ـ سره د الله ﷻ څخه زيات وېرېدل د دوی د تکليفونو د نمونې په ډول تاسو څو قصې ولوستلې چې د دين لپاره يې مال، عزت او خپل ځان قرباني کړي وه ، الله ﷻ دې وکړي چې دوی دوېري او خوف څخه يوه لږه حصه په موږ کې هم پيدا سې د بيلګې په ډول د دوی د خوف او وېرې څو قصې بيانوم:

۱ د سيلۍ په وخت کې د نبي ﷺ طريقه

حضرت عايشة رضي الله عنها فرمايي: کله چې به وريځ، سيلۍ او داسې نور پېښ سوه د رسول الله ﷺ پر مخ به اثر ښکاره سو او د مخ مبارک رنګ به يې بدل سو کله به د ننه ولاړی او کله به دباندې راووتی او دا کلمة به يې ويل: اَللّهُمَّ اِنِّي اَسئَلُکَ خَيرَهَا وَ خَيرَ مَافِيهَا وَ خَيرَ مَا اُرسِلَتَ بِهِ وَ اَعُوذُبِکَ مِن شَرِهَا وَ شَرِ مَافِيهَا وَ شَرِمَا اُرسِلتَ بِهِ.

ژباړه: اې خدايه ! ﷻ زه د دې هوا خير غواړم او کوم څه چې په دې هوا کې دي (چې د باران او نورو څخه عبارت دي) د هغو خير غواړم او د کوم مقصد لپاره چې دي د غه هوا راليږلې ده د هغه خير غواړم اې خدايه ﷻ ! زه د دې هوا د شر څخه پنا غواړم کوم څه چې په دې هوا کې دي د هغه د شر څخه پنا غواړم او د کوم څه لپاره چې دي راليږلې ده د هغه د شر څخه پنا غواړم. کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې به باران شروع سو رسول ﷺ به خوشاله سو ،حضرت عايشه رضي الله عنها فرمايي: ما د رسول ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې اې د الله ﷻ رسوله ! خلګ چې وريځ ويني خوشاليږي ته تر هغه وخته پرېشانه يې چې باران شروع کېږي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه څه باور نلرم چې په دې وريځ کې به د الله ﷻ عذاب وي او که به باران وي، دعاديانو قوم دا عادت درلودئ چې وريځ به راغله دوی به خوشالېدل يوه ورځ وريځ راغله دوی خوشاله وه چې باران دئ مګر په هغه وريځ کې د الله ﷻ عذاب و تړوله يې هلاک کړه.([14])

الله ﷻ د عاديانو په اړه فرمايلي دي:

•✍⚐⌛⍄☽♦✌⬄○⑩✋ ✍☪✈✑❻♎♦⍌ ←■⬃❒❒🕮♦❻ ✍●☺■🖪•▫
✂☒⓿🕔⍓♎ ☎✂❑⬀♑✍•♎ ⇗☠✑✒☞☺♦③⚐⑩⬃❒❒🕮
✍♦✋ ♦❑➔♎ ⇗✍♦📨 🗐 ✍♦☼⬉❷⚐➲⍄▦❼☜ ⌦♈✑❻♎♦⍌
✍❑✒❸⚐▫ ✑☒③✑❻ ☎ 🕘⚐○⚐📨 ☹⬀⬇▫🖪⍓☓⬃➔♦✌⬄✍✍✂
❑✍⬀✌ ⬉❷⚐♓✋⍓⑨➔✍ ⬅✾✑⬀ ⊲☹⬈⚐♑❒🕮 ⬉☸✂☒⓿♦⬉
☎✂❑←•♦⌨⇳🕒❒🕯•▫ ✍❑✒✑♒▯♦❻ ▩❷⍄✋❒🕯⚐📨 ◎⬀⬄✑☒★
⍓⌨⚐♑🕒☒⓿☒✌ 🗐 ⇗☠⬋✒←☸⬁▤🕔✽○♦✋ ••⚐☽ ✂❽♦❷⬉③ ••
♦×✓⚐✋▩❷⇳☓←☺⍄♑✍✂ ♦⚑⇗❑•☽⍄♑✍✂ ❽▩❽⍄♑•✞
([15]) ⬅✾⚐⬀

ژباړه: دعاديانو قوم چې کله وريځ وليده چې د مځکې پر لوري راروانه وه نو وې ويل: دا وريځ پر موږ باران اوروي (الله ﷻ وفرمايل) نه داسې نه ده بلکې دا هغه عذاب دئ چې تاسو يې د راتلو ژر غوښتنه کول (او پيغمبر ته به مو ويل: که ته رېښتني يې نو پر موږ عذاب راوله ، الله ﷻ

([14]) درمنثور
([15]) سورة الاحقاف الاية (٢٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې په دې ډول بيان کړی دئ:) يوه سخته سيلۍ ده چې سخت عذاب پکښې دئ او هر شی به د الله ﷻ د حکم سره سم تباه کړي وروسته د هغه سيلۍ په وجه ټول د اسې هلاک سوه چې د ودانيو پرته هيڅ نه پکښې ښکاريدل (الله ﷻ فرمايي:) موږ په دغه ډول مجرمانو ته عذاب ورکوو.([16])

فايده: تاسو وګورئ چې هغه څوک چې د دنيا او آخرت سردار دئ دومره زيات د الله ﷻ څخه ويريږي سره له دې چې ټولو ته معلومه ده چې الله ﷻ په قرآنکريم کې د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چې ستا په شتون کې به ودوی ته عذاب نه ورکوم د دې وعدې سره ـ سره بيا هم رسول الله ﷺ ته د سيلۍ او وريځې د راتګ په وخت کې به د تيرو قومونو عذاب ور په ياد سو.

د رسول الله ﷺ په حال کې يو څه فکر کول پکار دي که تاسو وګورئ موږ هر وخت په ګناهونو کې اخته يو زلزلې او نور ډول ـ ډول عذابونه وويـنو بيا هم د دې پر ځای چې د الله ﷻ څخه و ويريږو ، توبې و باسو او لمونځونه وکړو بې ځايه تحقيقات شروع کړو.

۲- په تياره کښې د حضرت انس ؓ عمل

نضر بن عبد الله ؓ فرمايي: د حضرت انس ؓ په ژوند کې يوه ورځ دورځې تياره خوره سوه زه د حضرت انس ؓ و حضور ته ورغلم او ورته ومې ويل: چې د نبي ﷺ په زمانه کې هم دا ډول شيان راتلل انس ؓ راته وويل: د نبي ﷺ په زمانه کې چې به لږه هوا تېزه سوه موږ به د قيامت څخه ويريدو او په چټکۍ سره به و مسجد ته تلو.

يو بل صحابي ابودرداء ؓ فرمايي: د رسول ﷺ دا عادت و چې کله به سيلۍ را والوته نبي ﷺ به و مسجد ته تشريف يو وړی.([17])

([16]) بيان القرآن
([1717]) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: په اوس وخت کي لوی ـ لوی مصيبتونه او بلا وي راځي بيا هم هيڅوک مسجد ته نه دي تللي عام خلګ خو پرېږده بلکي خاصو خلګو هم دا کار نه دئ کړی خپله په زړه کي ددې سوال په جواب کي فکر وکړئ.

۳_ د لمر ترندي نيولو په وخت کي د رسول ﷺ عمل

د رسول الله ﷺ په زمانه کي د اصحابو کرامو سره دا فکر و چي رسول ﷺ به د لمر دتر ندي نيولو په وخت کي څه کوي او دا به يې ويل: چي ددې کار څېړنه دي وسي.کله چي به لمر تر ندي ونيوی اصحابانو مبارکانو به خپل کارونه پر ېښودل په چابکۍ سره به راغلل همدا ډول د نوی عمر هلکان چي د غشي ويشتلو په تمرين به اخته وه په چابکۍ سره به را غلل څو وګوري چي رسول الله ﷺ څه کوي؟ رسول الله ﷺ به دوه رکعته د کسوف (دلمر ترندي نيولو) لمونځ ادا کړی او ډېر به يې لمونځ اوږد کړی دومره به يې اوږد کړی چي خلګ به بې هوښه پربوتل په لمانځه کي به يې ژړل او فرمايل به يې: اې خدايه ﷻ ! تا زما سره وعده نه وه کړې چي ستا په شتون کي به پر دوی عذاب نه راولم ؟او نه به په داسي وخت کي عذاب پرېږ راولم چي دوي په استغفار اخته وي؟(يعني اې الله ! دا ترنده ليري کړې).

الله ﷻ په سورة الا نفال کي در سول ﷺ سره وعده کړې ده چي ته په دوی ک موجو ي يې پر دوی به عذاب نه راولم ، نه په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوی په استغفار اخته وي ځکه الله ﷻ فرمايي:

❒◆👌♦🕶 📄•🔔♍🙢 ✂🕶✎✦ 🕿𝒶⓿☝→⊡⓿𝒆𝓇🖅📪♦♑←☠⬀

❒◆🕮❒☼💣✿ ▫☝❸&ℬ☠⬀ 🗐 ❒◆👌♦🕶 📬☒🔔♍🙢 ✂🕶✎✦

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❒⇱❷♑▦⬂⬄♦✌⬄○◻④ ⬀☠➔♎◆❒ ⬀☠←♑♦✍✍✍ℯ⓿⍓➔⇱✌
.(18) ⬅✖✖⬀

ژباړه: الله ﷻ داسي نه دئ چي پر دوی عذاب راولي او حال دا چي ته په دوی کي یې او نه الله ﷻ په عذاب کونکی دی حال دا چي دوی استغفار ویونکي وي.

رسول الله ◄ و خلګو ته داسي نصیحت وکړی: که چیري لمر یا سپوږمۍ تر نده ونیسي نو وو برېږئ او د لمانځه و لوري ته هڅه وکړئ زه چي کوم څه کوم د آخرت حالات وینم که تاسو ته دا حالات معلوم سي نو خندا به کمه کړی او ژړا به ډېره کړی کله چي مو داسي حالات (د لمر او سپوږمۍ ترنده) و لیدل لمونځ کوئ، دعا کوئ او صدقه ورکوئ.

۴- نبي کریم ﷺ تو له شپه په ژړا تېرول

رسول الله ﷺ یو ځلي تو له شپه په ژړا تېره کړه او تر سهار یې په لمانځه کي د آیات وایه:

⬀☠⬋✐◻✠♐✉♦▫ ⬀☠⬋✐⬀✍ℯ⓿⍓➔➔✍ ♌♐◗
⬀☠←♑♦✆ ⬀❷♑▦⬂⬄♦✍ ♌♐◗◆❒ ☎ ⌧✍←⑩✍♦⌛♑⇱
↓❽③✍❿⍓➔⬂✆✍✁ ✿✍☼❒🕮 ⍓✍❋☼♐✉♦▫
(19) ⬅➩➩♑⬀ ◐⚐⑩⬁▤◻♦⬂💻✍✁

ژباړه: (اې خدایه!) که ته دوی په عذاب کړې (ستا اختیار دئ)، دوی ستا بنده ګان دي (مالک اختیار لري چي خپلو بندګانو ته د ګناه په بدل کي سزا ورکړي) او که ته دوی ته مغفرت

---

(18) سورة الانفال الاية (۳۳)
(19) سورة المآئده الاية (۱۱۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړې (نو هم ستا اختيار دئ) بېشکه ته ،هم ته غالب يې او د حکمت څښتن يې (معافي به دي د حکمت موافق وي) [20]

د امام ابو حنيفة په اړه راغلي دي چي يوه شپه يې ټوله لاندينی آيات په لمانځه کي لوستي او ژړل يې:

♦⚐⬀❑◆⓿⬂♑◎☙✁ ☎✁❐↓❽🕔♦☞⬂✍☙✁◆❒

[21] ⭾⛒⛒⬀ ♦♌❑⇱✍⛝❷⇳↗⇱☺⬂♑◎☙✁ ☙❑✐♣⑨❑🕮

ژباړه: جلا سئ اې مجرمانو ! نن ورځ (په دنيا کي خو تاسو او سپېڅلي خلګ ګډ اوسېدلاست)

د قيامت په ورځ به مجرمان جلاوي او سپېڅلي خلګ به جلا وي د الله ﷻ دغه حکم چي سړی واوري هر څومره چي سړی وژاړي لږ ده ځکه نه ده معلومه چي موږ به د مجرمانو په ډله کي يو او که به د سپېڅلو خلګو په ډله کي يو.

۵- د الله ﷻ څخه د حضرت ابوبکر ؓ وېره

د ټولو اهل سنتو په اتفاق سره حضرت ابوبکر ؓ د انبياوو نه پرته تر ټولو انسانانو غوره انسان دئ او دده مبارک جنتي کېدل يقيني دي پخپله رسول ﷺ د جنتي کېدو زيری ورکړی دئ بلکي د جنتيانو د يوې ډلي سردار يې ښودلی دئ، او د جنت د ټولو دروازو څخه يې د بلني زيری ورکړی دئ او دا يې هم فرمايلي دي چي زما په امت کښي به تر ټولو لومړی حضرت ابوبکر صديق ؓ جنت ته داخليږي دده مبارک ددومره فضلېتو سره ـ سره بيا هم د اللهﷻ څخه دومره

(20) بيان القرآن

(21) سورة يسين الاية (٥٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وېرېدئ چې ویل به یې: کاشکې زه درخته وای چې پرې سوې وای کله به یې ویل: ارمان چې زه هم وابنه وای چې یو حیوان خوړلی وای او کله به یې ویل ارمان چې زه د یو مؤمن انسان د بدن وېښته وای.

یوه ورځ ده مبارک یو باغ ته تشریف یوړی یو حیوان یې ناست ولیدئ سوړ اسویلی یې و کښی او حیوان ته یې وویل: ته څومره په خوند خوړل او څېښل کوې، ددرختو په سایو کې ګرځې او پر تاباندې د اخرت هیڅ حساب او کتاب نسته ارمان چې ابوبکر هم ستا په څېر وای یعنې دا یې دا الله ﷻ دوېرې خوښه وه چې حیوان وای.([22])

ربیعه اسلمي ﷺ فرمایي: یوه ورځ زما او د حضرت ابوبکر ﷺ په منځ کې څو خبرې زیاتې سوې ده مبارک ماته یو سخت لفظ وواېه چې پرما ښه ونه لګېدئ ژر یې فکر بدل سو او راته وې ویل ته هم هغسې بل لفظ ماته ووایه چې بدله خلاصه سې او آخرت ته شی پاته نسې ما دویلو څخه انکار وکړی، ده مبارک را ته وویل چې ووایه که یې نه وایې زه نبي ﷺ ته ورځم او عرض به ورته وکړم ما یدې جواب سره هم د ویلو څخه انکار وکړی، دی ولاړسو او دولاړې پدغه وخت کې د بنو اسلم د قوم څخه څه خلګ راغلل او وې ویل: دا عجیبه خبره ده چې خپله یې هم زیاتی کړی دئ او هم رسول الله ◄ شکایت کوي مادې خلګو ته وویل تاسو دغه سړی پېژندلی دئ دا څوک دئ؟ دا ابوبکر صدیق ﷺ دئ که دی خوابدی سې نو د الله ﷻ نازولی رسول ◄ به له ما څخه خوابدی سې او د نازولي رسول ◄ په خفګان سره الله ﷻ ناراضه کېږي که الله ﷻ راڅخه ناراضه سې نو بیا د ربیعه په هلاکت کې څه شک سته؟ ربیعه ﷺ فرمایي: ددې څخه وروسته زه د رسول ﷺ و حضور ته حاضر سوم او قصه مې ورته وکړه نبي ﷺ و فرمایل: ښه

([22]) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي وکړه تاته جواب او بدله اخیستل پکار نه و مګر د هغه په بدله کښې داسې ووایه چې ابوبکره ! تا دي الله ﷻ معاف کړي.

فایده: داد حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه د الله ﷻ دوېرې لږ خبره وه وحضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ته بدله اخیستل دومره قدر او ارزښت درلودئ چې لومړی یې و ربیعه رضي الله عنه ته خپله خواست وکړی او بیایې د نبي ﷺ په واسطه ددې اراده وکړه چې ربیعه رضي الله عنه بدله واخلي نن مونږ او تاسو په سلګو نو خبرې یو او بل ته کوو او ددې فکر هم په ذهن کې نه راځي چې په آخرت کې به ددې خبرو بدله اخیستل کېږي او یا به حساب او کتاب راسره کېږي.

۲- د حضرت عمر رضي الله عنه حالت او دَحَرَه واقعه

حضرت عمر رضي الله عنه به زیات وخت یوه کڅوړه واخیسته او وبه یې ویل ارمان چې زه دا کڅوړه وای کله به یې ویل ارمان چې زه خپلې مور نه وای زېږولی یوه ورځ یو سړی ورته راغلی او ورته وې ویل: فلانکی سړی پر ما ظلم کوي تاسو راسره ولاړ سئ د هغه څخه زما بدله راواخله ده مبارک هغه سړی په یوه دوره وواهه او ورته وې ویل کله چې زه د کار د پاره کښېنم ته نه راځې او کله چې زه په نورو کارونو اخته سم نو ته راسې او راته وایې چې بدله راواخله، هغه سړی ولاړی، ده مبارک دستې یو سړی پسې ولېږه او هغه یې راوغوښتی او دوره یې په لاس ورکړه ورته وې ویل اې سړیه ! ته ما وهلی یې اوس ته زما څخه بدله واخله هغه سړی ورته وویل ماته د الله ﷻ لپاره بخښلی یې.

حضرت عمر رضي الله عنه کورته تشریف یووړی دوه رکعته نفل یې ادا کړه بیا یې خپل ځان ته وویل: اې عمره ! ته کښته وې الله ﷻ لوړ کړې ، ته ګمراه وې الله ﷻ هدایت درکړی، ته ذلیل وې الله ﷻ عزت درکړی بیا یې د خلکو پاچا جوړ کړې اوس تاته یو سړی راځي او درته وایي چې زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ظلم بدله را واخله ته يې په دوره وهې سبا به د قيامت په ورځ خپل رب ته څنګه جواب وايي ده مبارک په دغه ډول تر ډېره وخته پوري پرځان ملامتي ويل.([23])

د حضرت عمر ﷺ مريي (غلام) حضرت اسلم ﷺ وايي: زه يوه ورځ د حضرت عمر ﷺ سره (حَرَه ــ[24]) نومي ځای ته تلم يو ځای مي په يو ځنګل کښې اور تر سترګو سو حضرت عمرﷺ وفرمايل: ښايي دا يو قافله وي چې د شپې په وجه به ښار ته نسوای تلای د ښار دباندي به پاته سوې وي راځه چي پوښتنه پرې وکړو او ددوی د نن شپې د حفاظت انتظام وکړو هلته چي ورسېدو و موليدل چي يوه ښځه ناسته ده څو کوچني اولادونه ورسره دي ژاړي او چغې وهي يو ديګ پر نغري پروت دئ د اوبو ډک دئ لاندي اور تري بليږي مو ږ سلام ورته وواېه او دنژدې ورتلو اجازه مو ځني واخيسته حضرت عمرﷺ پوښتنه ځني وکړه چي دا کوچنيان ولې ژاړي؟ ښځي ورته وويل: ډېر وږي سوي دي د لوږي له امله ژاړي ده مبارک بيا پوښتنه ځني وکړه چي په ديګ کښې څښي دي؟ ښځي ورته وويل دا ديګ مي د کوچنيانو د خوشحاله کولو لپاره د اوبو ډک کړی او پر اور مي ايښې دئ چي ددوی زړونه پرې ډاډه سي او ويده سي ، ښځي زياته کړه چي زما او د امير المومنين عمرﷺ په منځ کښې به الله ﷻ فيصله کوي چي زما ددې سترې حال څخه ځان نه خبروي حضرت عمرﷺ په ژړا سو او وې ويل الله دي پر تا رحم وکړي عمر ستا د حال څخه څه خبر دئ ؟ ښځي وويل هغه زمونږ امير جوړ سوی دئ او زمونږ د حال څخه ځان نه خبروي اسلمﷺ وايي چي زه حضرت عمرﷺ د ځان سره بېرته بوتلم او په يوه ګونی (بوری) کښې يې د بيت المال څخه څه اوړه، خورماوي، وازګه، څه کالي او څه پيسې وا چولې ګونۍ يې ښه ډکه کړه ماته يې وويل چي دا زما پر ملا باندي کښېږده ما ورته وويل زه به يې يوسم ده مبارک راته وويل: يا زما پر ملا باندي يې کښېږده، دوه درې واره مي ټينګار وکړی چي زه به يې يوسم

([23]) اسد الغابة

([24]) مدينې ته نژدې د يو ځای نوم دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده نه راسره منل آخر ده راته ویل ایا د قیامت په ورځ زما بار ته پورته کولای سې ؟ ماورته وویل: یا نه یې سم پورته کولای ده مبارک راته وویل نو دابه هم زه پورته کوم ځکه چې د قیامت پـه ورځ پوښتنه زما څخه کیږي ، آخر زه مجبوره سوم چې ګونې دده پر ملا باندي کښېږدم ،حضرت عمرؓ په ډېره چابکۍ سره د ښځي و ځای ته تشریف یووړی زه هم ورسره وم هلتـه چي ورسېدو ده مبارک په پخپل لاس په دیګ کښې څه اوړه، څه وازګه او خورماوي ودیګ ته واچولې او ددیګ لړل یې شروع کړه ، د نغري اوریې پخپله پوه کاوه اسلمؓ وایي دده مبارک دږیري څخه دود وتل ماولیدل اخر دا چي ږېره یې په دود توره سوه ددې څخه وروسته یې پخپل مبارک لاس ددیګ څه خواړه راویسته او په هغه کوچنیانو یې وخوړل هغه ښه ماړه سوه په خندا او لوبو اخته سوه او کوم څه چي پاته سوه هغه یې ددوی د بل وخت لپاره وروسپارل ښځه هم ډېره خوشاله سوه اووې ویل الله تعالیﷻ دې تاته د خیر بدله درکړي تـه ددې ور یې چي د عمرؓ پر ځای باندي خلیفه سې.(ښځې داخبره له دې امله وکړه)چي ښځي دی نه پېژانده چي امیر المومنین دئ ، عمرؓ دې ته تسلي ورکړه او ورته وې ویل کله چي ته خلیفه ته ورسې مابه هلته پیدا کړې عمرؓ ددوی څخه لږ لیري پر مځکه کښېناستی د لږ ناستي وروسته روان سو او وې ویل: زه لـه دې وجهي څخه کښېناستم چي ما دغه کوچنیان په ژړا لیدلي وه زما زړه و غوښتل چي لږ ساعت یې په خندا هم ووینم.([25])

حضرت عمرؓ د سهار په لمانځه کښې زیات وخت سوره کهف،طه او داسي نور لوی- لوی سورتونه لوستل او دومره به یې ژړل چي اواز به یې تر څو صفونو پوري رسېدئ یوه ورځ یې د سهار په لمانځه کښې سورة یوسف لواسته کله چي دې ځای ته راورسېدئ: ♦✌〰•🔔

☑❼⚞❄⬃❽⬉❍◆❒ ✐✍◻ॐ♦✉ ☎✂❑⬈▤⇳⬆❒📖 ✏〰⍓☺✵✡⚞➐

([25]) اشهر مشاهیر منتخب کتر العمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

•• ✍♦☝ ★✐✍✂ ☙➶☡☝ ⇱☠■◘⇳⇱❐🕮♦❐ ★✐✍✂ ❼■🖫☡☽
✍•➔⇗◘■☺←❑♍☙⇗☡☡⇦ (26) نو د زړا له وجهي يې اواز بند سو تر خولې يې ړغ نه خاتی.

کله به د تهجد په لمانځه کښې په ژړا پرېوتی او ناجوړه به سو.

فایده: داد اللهﷻ د وېري ښځه د هغه چا حالت دئ چې د نامه ښځه يې لوی ــ لوی پاچاهان وبرېدل او رپېدل نن ورځ يعنې ديارلسنيم سوه کاله وروسته يې هم دبدبه ، شان او شوکت منل سوی دئ، نن يو پاچا نه ، حاکم نه بلکې يو کوچنی آمر هم د خپل رعيت سره داسې معامله نه کوي.

۷- د حضرت عباس﷛ نصیحت

وهب بن منبه﵀ فرمايي: د حضرت عبدالله بن عباس﷛ د سترګو ديد لمنځه ولاړی يوه ورځ ما کعبې شريفې ته بوتی هلته چې ورسېدئ د يوې ډلې خلګو ښځه د جګړې اواز راتلی ماته يې وويل ما دغه طرفته بوزه نو ماهلته بوتی ده مبارک درسېدو سره سم سلام وواېه هغو خلګو دده ښځه د کښېنا ستلو غوښتنه وکړه ده انکار وکړی او وې فرمايل تاسو ته معلومه نه ده چې د اللهﷻ د خاصو بنده ګانو ډله هغه خلګ دي چې د اللهﷻ د وېري ښځه خاموشه وي حال دا چې هغه خلګ نه عاجزه او نه ګونګيان وي بلکې ښه پاکې خبرې کوونکې وي، ويونکې وي، پوهه لرونکې وي خو د الله تعالیﷻ لوی ذکر ددوی زړونه حيران کړي وي ددغه وجهې ښځه يې زړونه مات وي او ژبې يې خاموشه وي کله چې دوی ته په دغه حالت کې پوخوالی پيدا سي نو نېک

---

(26) سورة يوسف الاية (٨٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارونه په چابکۍ سره کوي. (اې خلګو ! ښه کسان خو داسې وي لکه چې ومې ویل) نو تاسو و لې دومره لېرې سوي یاست ؟ یعنې اوازونه مو پورته کړي دي.

وهب بن منبه فرمايي ددې څخه وروسته مادوه کسان هم یو ځای ونه لیدل.

فایده: حضرت عبدالله بن عباس ﷺ په د اللهﷻ د ویرې څخه دومره ژړل چې هروخت به يې په مخ کې داوښکو د بهېدو له امله دوې ننبې د نالو په څېر معلومې وې.

په پورتنۍ قصه کښې عبدالله بن عباس ﷺ د نیکو کارونو لپاره یوه اسانه تګلاره وښودل هغه دا چې هر څوک د اللهﷻ د لویې فکر وکړي د هغه لپاره هر ډول نېک کار اسانه وي او بیا هغه یقیناً د اخلاصه ډک وي که موږ په شپه او ورځ کښې یعنې ۲۴ ساعته کښې په دغه ډول یو لږ فکر وکړو نو دغه ګران کار دی ؟

٨- د تبوک په سفر کښې د ثمودیانو په کلي تېرېدنه

د تبوک غزا یوه مشهوره غزا ده او د رسولﷺ وروستۍ غزا ده کله چې رسول اکرمﷺ ته خبر ورکړل سو چې د روم پاچا پر مدینه منوره د حملې کولو اراده لري یو لوی لښکر ورسره دئ او د شام پر لاره مدینې ته راځي نو رسول اللهﷺ د هجرت په نهم کال د خدای تعالي(رجب) دمیاشتې پر پنځمه د پنج شنبې په ورځ دروم د پاچا مقابلې ته د مدینې منورې څخه روان سو لکه څرنګه چې سخته ګرمي وه او مقابله هم ډېره سخته وه لدې و جهې نبيﷺ صفا اعلان وکړی چې د روم د پاچا مقابلې ته ځو تیاري وکړی ، نبيﷺ پخپله ددې کار لپاره چنده کول شروع کړل دا هغه غزا ده چې حضرت ابوبکر صدیق ﷺ خپل د کور ټول سامان ددې جګړې لپاره راوړی او کله رسول اللهﷺ ورته وویل چې اې ابوبکر صدیق ! د کور خلګو ته دې یو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ﷺ ورته وویل: چې د کور د خلګو لپاره مې اللهﷻ او دده درسولﷺ دنوم برکت او ددوی رضا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحالي پرېښودل، حضرت عمر ﷛ ددې غزاء لپاره د خپل کور نیم سامان راوړی چي قصه به یې په شپږم باب ځلورم شمېره کښې راسي، حضرت عثمان غني ﷛ ددریمي حصې د جنګیالیو سامان ورکړی همدا ډول هر مسلمان تر خپل توان زیات شیان راوړل لکه څرنګه چي په عمومي ډول مسکنت زیات وو نو لس ـ لس کسان به پر یوه او ښ باندي په وار سره سپرېدل له همدې امله ددې جنګ و جنګیالیو ته جیش العسرة (د سختۍ لښکر) ویل سوی دئ. دا جګړه ډېره سخته وه او سفر هم ډېر لیري و ګرمي هم زیات وه دومره ګرمي وه چي په دغه وخت کښې د مدینې منورې د خرماو باغونه پاخه ولاړوه حال دا چي د مسلمانانو لپاره د ټول کال د رزق د جمع کېدو وخت و داپه حقیقت کښې د الله ﷻ سخت امتحان و دیوې خوا د الله تعالی څخه وېره وه او دنبي ﷺ امر و چي د تللو پرته بله لار نه وه د بلي خوا دټول کال رزق له منځه تلل و ځکه ټولي درختي پخې وي هغه ټولي بې سرپرسته پاتېدې خو ددې ټولو سختو تکلیفونو سره د الله ﷻ وېره پردوی مبارکانو باندي غالبه سول او درسول الله ﷺ سره روان سول یوا ځي منافقان، معذورین، ښځې، کوچنیان او هغه کسان پاته سول چي په مدینه کي ورته اړتیا وه او یاد اسي کسان پاته سول چي ددوی لپاره سپرلۍ نوې د ژړا په حالت کښې پاته سول الله ﷻ یې په اړه ایات نازل کړی:

⌧⍟⬀❏⬧✍❒📖 ✏☞♦✌✂⬧➊⍨➁ ☜▫⇦♉🔔⅄✏☞✂ ➐■✍♦⇖ ⬧⬧♦❒

✏☞♦✌ ←⑨⬁♉❒📖 ☟⬧ ❁☄▫⬛→🔔 ⇦⚐←♑■⬛♉☺⇦⬧♦✌♉☜

☎✂❑⅄☜◆❑⬧✍ ♉❍⬂⓿■⬛♦⇖ ⬀☠→⌛→⬛♉☞⬃❑❒📖

⬈➚⬂✌⦿☞✏☞✂ ⌘♊♉✌↓⅄⓿♉▦⬧✍ ⇦⚐←♑⇖☪⇖⓿⇳⇖❒📖❑❒

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❑→⧽♑⌧☾⭦③ ☜♦♍ ☎✃❒⭠⑨⯑♑•⑥ ••❑📖 ☜🕔☼♦❽⍓❍ (27) ⭠✌✂⮳

دیادوني وړ ده چې دري کسان د ضرورت پرته پاته سول چې قصه به يې وروسته راسي کله چې رسول ﷺ او اصحاب ﷺ د ثموديانو پر کلي تېرېدل نو نبي ﷺ خپل مخ مبارک په لمن پټ کړی او اوښه يې تېزه کړه اصحابو کرامو ﷺ ته يې امر وکړی چې پر دې ځای په تېزۍ سره تېر سئ ، د ظالمانو په کلي کښې په ژړا تېر سئ او په دې وېره تېر سئ چې خدای مکړه هغه عذاب پر تاسو نازل نسي کوم چې پردوی نازل سوی دئ.(28)

فایده: د الله تعالي خوږ او نازولی بنده او دده سرتيري دوستان چې د خپلې قربانۍ ثبوت ورکوي په دغه ځای کښې په تېزۍ سره تېرېږي او رسول ﷺ په ژړا د تلو حکم ورکوي چې خدای مکړه هغه عذاب پر دوی نازل نسي (کوم چې پر ثموديانو نازل سوی و) زموږ حال وګوره په کوم کلي کښې چې زلزله وسي د هغه ځاي ښخه د سيل ځای جوړوو ، دوران سوو ودانيو وسيل ته ورځو ژړا خو څه کوي بلکې په زړه کښې د ژړا فکر لا نه کوو.

۹- په تبوک کښې د حضرت کعب ﷺ غير حاضري او د هغه توبه

د تبوک په غزا کښې د معذورانو ښخه پرته د اتياوو ښخه زيات منافقان د انصارو ښخه وه چې په جنګ کي يې ګډون نه و کړی په دغه پيمانه د کلو او صحراو خلګ هم وه ، ددې ښخه علاوه يوه لويه ډله د باندنيو خلګو ښخه داسي وه چې خپله هم په غزاء کښې نه وه تللي او نور يې هم منعه کول لکه چې الله ﷻ ددوی بيان داسي کوي:

(27) سورة التوبة الاية (٩٢)
(28) اسلام ، خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتَنفِرُوا فِي الحَر.

ژباړه: (منافقانو به نورو خلګو ته ویل:) په ګرمۍ کښې مه وځئ.

یعني دوی به خلک منعه کول چې سخته ګرمي ده مه ځئ او حال دا چې الله ﷻ فرمايي ددوزخ د اور ګرمي ډېره سخته ده.

ددغه خلګو څخه علاوه درې ریښتني پاخه مسلمانان هم وه چې د قوي عذر څخه پرته په جنګ کښې نوه شریک سوی یو کعب بن مالک ﷺ، دوهم هلال بن امیه ﷺ او دریم مراره بن ربیعه ﷺ دا درې سره مبارک اصحابان د نفاق دعذر په وجهه نوه پاته سوي بلکې خوشحالي يې د پاته کېدو سبب سو.

کعب ﷺ خپل حالات په تفصیل سره بیانوي وروسته به راسي، د مراره بن امیه ﷺ باغ ښه د میوو ډک و فکر يې وکړی چې که چیري زه ولاړ سم نو ټوله میوې به ضایع سي زه تل په غزاو کښې شریک سوی یم که دا ځل نسم ولاړ نو څه پروا لري ددغه وجهي څخه پاته سو خو کله چې په حقیقت پوه سو نو دباغ ټولي میوې يې د الله ﷻ په لاره کښې صدقه کړې ځکه دغه میوې دده دپاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

دهلال ﷺ اولادونه او خپلوان يو خواته تللي وه نابېره په دغه وخت کښې سره جمع سول ده هم دا فکر وکړی چې زه تل په غزاو کښې شریک سوی یم که دا ځل شریک نسم نو څه تاوان لري کله چې په حقیقت پوه سو نود زړه له دردده يې د ټولو قریبانو سره د اړیکو پرېکولو اراده وکړه ځکه دغه اړیکي دده د پاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

د حضرت کعب ﷺ قصه په احادیثو کي زیاته راغلېده خو دی مبارک خپل حالت په تفصیل سره داسي بیانو ي: زه د ټولو غزاو په وخت کي دومره شتمن نه وم لکه د تبوک دغزا په وخت کي چي شتمن وم ما پدغه وخت کي دوې او ښاني درلودې او بل هیڅ وخت زه ددوو اوښانو مالک سوی نه وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي ﷺ عادت داو چي هر چيري به يې د جنګ اراده وکړه نو د جنګ د ځای معلومات به يې نه ورکاوه بلکي د نورو اړخونو حالات به يې پوښتل ځرنګه چي د تبوک په غزاء کښي ګرمي ډېره وه، سفر هم لیري و او ددښمن دلښکر شمېر هم زيات و نو ځکه يې په ښکاره اعلان وکړی تر څو خلګ تیاري وکړي همدا وجهه وه چي د نبي ﷺ يو لوی شمېر مسلمانانو نومونه ثبت کړه آن تر دې چي د نومونو لیکل يې مشکل سو که چا غوښتي وای چي ځان پټ کړي نو د خلګو دډېروالي له امله يې ځان په ډېره اسانۍ سره پوټ‌والای سوای کعب ﷺ وايي پدغه وخت کي میوې بیخي پخې وي ما به سهار د سفر د سامان دتیارولو اراده وکړه خو ماښام به سو هیڅ قسم تیاري به مي نه وکړه مګر ما په خپل زړه کښي دا فکر کاوه چي زما سره هر څه سته که زه پخه اراده وکړم نو ژربه وسي تر داسي وخته چي نبي کريم ﷺ روان سو او مسلمانان ورسره روان سوه زما دسفر سامان تيار نسو بيا به مي هم دا فکر کاوه چي په يوه يا دوې ورځو کښي به ځان تيارکړم وربه سم پدغه ډول مي نن او سبا ته کول تر داسي وخته چي دنبي ﷺ هلته د رسېدو وخت ډېر نژدې سو هغه وخت مي هم کوشش کاوه خو سامان مي تيار نسو پدغه وخت کي چي ما په مدينه منوره کي شاوخوا وکتل نو يوازي به مي هغه کسان تر سترګو کېدل چي د نفاق داغ به پرې لګېدلی و او يا به معذوره وه ، نبي ﷺ چي تبوک ته ورسېدی پوښتنه يې وکړه چي کعب ﷺ نه معلومېږي څه پېښه ده يو ملګري وويل: اې د الله رسوله ! هغه خپل مال او ښکلا مست وګرځاوه حضرت معاذ ﷺ دغه کس ته وويل: غلطه خبره دي وکړه مونږ ته چي څومره معلومات سته هغه ښه سړی دئ نبي ﷺ چوپ سو هيڅ يې ونه ويل تر داسي وخته چي د څو ورځو وروسته ما درسول الله ◄ د بېرته راتلو خبر واورېدئ نو ډېر غمجن او فکرمن سوم په زړه کښي به مي ددرواغو عذرونه راتلل چي دنبي ﷺ د درد (غصې) څخه به ځان په خلاص کړم بيابه د بخښي خواست ځني وکړم پدې اړه مي د خپلي کورنۍ د هر يوه سره مشوره کول بالاخره په زړه کښي مي دا پرېکړه وکړه چي د رېښتيا پرته مي بل شی نسي خلاصولای نو مي ټينګه اراده وکړه چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ ته به رېښتیا وایم ، د نبي ﷺ مبارک عادت دا و چي کله به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی ځل به يې مسجد ته تشريف يووړی او هلته به يو لږ وخت و اوسېدئ چي د خلګو سره ملاقات وکړي ، رسول الله ﷺ د تبوک څخه د راتګ پر وخت د خپل عادت سره سم مسجد ته ولاړی منافقان به ورته راتلل د درواغو عذرونه به يې ورته ويل او قسمونه به يې ورته اخيستل نبي ﷺ به د هغو ښکاره حال قبلاوه او پټ حال به يې الله ﷻ ته سپاری پدغه وخت کي زه حاضر سوم او سلام مي ووايه نبي ﷺ د خوابدتیا په ډول مسکی سو او اعراض يې را څخه وکړی ماته يې هيڅ توجهه ونه کړه ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! تاسو زما څخه مخ واړوه په الله تعالي دي مي قسم وي چي نه زه منافق يم او نه مي په ايمان کي شک سته ده مبارک راته وويل: دې خوا ته راسه زه ورنژدې سوم او کښېناستم نبي ﷺ راته و فرمايل: کوم شی د تلو څخه منعه کړی وې؟ آیاتا او ښاني نه وي رانيولي؟ ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! که ستا پر ځای د يو بل شتمن سړی سره مخامخ وای نو زما دا يقين دئ چي د هغه قهر څخه به مي په يوه مناسب عذر ځان خلاص کړی وای ځکه الله ﷻ ماته د خبرو کولو طريقه را زده کړې ده خو ستاسي په اړه ماته معلومه ده چي که چيري نن تاسو په دروا‌غو راضي کړم نو الله ﷻ به را څخه ناراضه سي او که پاک رېښتیا درته ووايم تاسو به راته په غصه سی خو نژدې دی چي الله ﷻ به ستاسو خفګان ليري کړي نو ځکه زه رېښتیا درته وايم حقيقت دا و چي قسم په الله ﷻ ما هيڅ عذر نه درلودئ او ځومره چي زه په اوس وخت کي فارغ او طاقتمن وم ددې څخه مخکي هيڅ وخت نه وم سوی، نبي ﷺ راته وفرمايل: رېښتیا دي وويل بيا يې راته وويل چي ولاړ سه فيصله به الله ﷻ کوي زه ددغه ځای څخه ولاړ سوم زما د قوم خلګو پرما ملامتي وويل: چي تا ددې څخه مخکي هيڅ ګناه نده کړې که چيري تا عذر ويلی وای نبي ﷺ به ستاسو لپاره د بخښني خواست کړی وای د نبي ﷺ استغفار ستا لپاره بس و ما ددوی څخه و پوښتل چي آيا داسي يو بل څوک سته چي داسي معامله ورسره سوي وي خلګو راته وويل: دوه نور کسان سته و نبي ﷺ ته يې داسي خبري وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه تاچې وکړې او نبي ﷺ داسې جواب وکړی لکه تاته چې يې درکړی يو هلال بن أميه ﷜ او دوهم مراره بن ربيع ﷜ دی.کعب ﷜ فرمايي: ما دوه نور نېکان کسان وليدل چې بدريان هم وه (يعني دبدر په غزا کې يې ګډون هم کړی و) زما په برخليک راسره شريک وه نبي اکرم ◄ زموږ ددرو سره وو سره د خبرو منعه وکړه چې هيڅوک به زموږ سره خبرې نه کوي.

داقانون دئ چې هغه چاته څوک غصه کوي چې د هغه سره يې اړيکې زياتې وي او مينه ورسره لري ، زورونه وهغه چاته ورکول کيږي چې په هغه کې اهليت وي د چاسره چې داسې استعداد نه وي هغه ته نه څوک غصه کوي او نه زورونه ورکوي همدا وجه وه چې نبي ﷺ د منافقينو پر ځای و دوی درو ته په غصه سو ځکه په دوی کې اهليت موجود و. کعب ﷜ فرمايي: خلګو زمونږ سره خبرې پرېښودې ګويا زموږ دنيا بدله سوه آن تر دې چې پر موږ باندې فراخه مځکه تنګه معلومېده ټول خلګ پردې سوه هيچا خبرې نه راسره کولې او که خدای مه کړه رسول الله ﷺ وفات سي نو تر پايه پورې به خلګ زما سره خبرې نه کوي او د مړينې پر مهال به څوک د جنازې لمونځ نه راکوي ځکه د نبي ﷺ دامر خلاف هيچا کار نه سوای کولای زموږ دغه حال تر پنځو سو وروځو پورې و زما دوه ملګري دپيل څخه په کور کې پټ ناست وه زه په دوی کښې يو څه قوي وم ګرځېدم را ګرځيدم او په لمانځه کښې مې ګډون کاوه خو زما سره به هيچا خبرې نه کولې. د نبي ﷺ مجلس ته به ولاړم سلام به مې واچوی او په ډېره غور به مې د نبي ﷺ و شونډانو ته کتل چې د جواب لپاره شونډان ښوري که يا دلمانځه وروسته به نبي ﷺ ته نژدې ودرېدم پاته لمونځ به مې کاوه او نبي ﷺ ته به مې پټ۔پټ کتل چې هغه مبارک ماته ګوري که يا کله چې به زه په لمانځه مشغول سوم نو نبي ﷺ به ماته کتل او کله چې به زه نبي ﷺ متوجه سوم هغه به زما څخه مخ واړوی او اعراض به يې وکړی په همدې ترتيب مسلمانانو زما سره ګذاره کول آخر پر ما کړی تنګه سوه او پر ما د مسلمانانو خبرې نه کول ډېر درونند تمام سو يوه ورځ د ابوقتار ﷜ پر دېواله وختم ابوقتار ﷜ په قرابت کې زما د اکا زوی و او زما سره يې ډېرې اړيکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلودې نو سلام مي ورته وواېه ابوقتارﷺ جواب نه راکړی بیامي دوهم ځل سلام ورته وواېه بیا یې جواب نه راکړي دریم ځل مې بیا سلام ورته وواېه ده مبارک راته وویل: الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ ښه پوهيږي ددې خبري په اورېدو سره مې د سترګو څخه اوښکې رواني سوې او بېرته ولاړم د څو ورځو د تېرېدو وروسته د مدینې بازار ته ولاړم که مې کتل يو عيسايي قبطي د غلې خرخولو لپاره راغلې دئ او د کعب ﷺ په نامه پوښتنه کوي مسلمانانو زما و خواته اشاره وکړه نوموړي عيسايي زما وخواته راغلی او د شام د پاچا غسان خط یې ماته راکړی په خط کې ليکلي وه: مونږ خبرسوی يو چې ستاسو پيغمبر پر تا ظلم کړی دئ الله ﷻ به دې دذلت څخه وساتي ته زما وخواته راسه موږ به دې مرسته او ملاتړ وکړو(داددنيا قانون دئ چې مشر دکشرانو داداب او تربيې لپاره کشرانو ته زورونه ورکوي نو مخالف خوک یې کوشش کوي ترڅو بلي خواته یې ولمسوي او تربيه يې ضايع کړي آخريې خير خوا جوړ سي) کعب ﷺ فرمايي: ماچې خط ولوستئ (اِنا لله) مي وويل چې زما حالت اوس تر داسې اندازې رارسېدلی دئ چې کافر اوس زما طمعه کوي او زما داسلام څخه د اوښتلو پلانونه جوړوي.

دا خو زه په يو بل غم اخته سوم خط مي راواخيستی يو تنور ته مې واچوی وروسته رسول الله ◄ ته را غلم او عرض مي ورته وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! ددا اعراض او خوابديا له وجهي زما دغه حالت دئ چې اوس کافران وماته طمعه کوي په دغه وخت کې څلوېښت ورځي پوره سوي وې چې د نبي ﷺ قاصد راغلی او ماته یې وويل: چې خپله ښځه د ځان څخه جلا کړه ما ورته وويل: ايازه خپله ښځه طلاقه کړم؟ هغه راته وويل: يا بلکې بيلتون غوره کړه ما خپلي ښځي ته وويل: چې د پلار کره ولاړه سه تر هغه وخته پوري چې زما په اړه الله ﷻ فيصله کوي همدا ډول زما دوو ملګرو ته هم د يو قاصد په واسطه د رسول ﷺ پيغام ورسول سو د هلال بن اميه ﷺ ميرمن و رسول الله ﷺ ته حاضره سوه او خواست يې ځني وکړی چې هلال سپين ږيری دئ که زه ولاړه سم نو دده د خدمت خوک به نه وي که يې د حال او احوال معلومولو لپاره خوک نه وي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلال به مړ سي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پروانه کوي مګر پام کوه چي کوروالی ونه کړئ ښځي ورته وويل: چي هغه ددې نه دئ دا قصه چي پېښه سوې ده هغه په ژړا اخته دئ. کعب ﷺ فرمايي: ما فکر وکړی که زما ميرمن د هلال ﷺ د ميرمني په شان د رسول الله ﷺ څخه اجازه واخلي نو کيدای سي چي ماته هم اجازه راکړي بيا به مي فکر وکړی چي هغه خو سپين ږيری و زه خو ځوان يم ګوره چي ماته څه جواب راکړي نو دلاوري به مي نسوای کولای آخر دا چي لس ورځي نوري تيري سوې چي زموږ سره چا خبري نه کولې يعني پوره پنځوس ورځي پوره سوې يوه ورځ مي د سهار لمونځ پر خپل بام وکړی ډېر غمجن ناست وم مځکه پر ما بيخي تنګه وه او ژوند مي بيخي په تکليف و چي نابېره د سلع د غره د څوکي څخه يو اواز کونکي په لوړ ږغ وويل: اې کعبه ! تاته دي خوشخبري وي ! ما چي دا اواز واوريدئ دستي پر سجده سوم او د ډېري خوشالۍ څخه په ژړا سوم دومري پوه سوم چي تنګي ليري سوې ده. رسول الله ﷺ د سهار د لمانځه وروسته زموږ د معافی اعلان کړی و په دې ډول چي يو سړی ته يې وفرمايل چي غره ته وخېږه او په زوره اعلان وکړه ، دغه اعلان ما تر ټولو مخکي واوريدئ ددې څخه وروسته يو سړی پر آس سپور ماته راغلی او زيری يې راکړی ماهم اغوستي کالي وکښل او زيري ورکونکي ته مي ورکړه ، قسم په الله ﷻ چي په دغه وخت کي ما ددغه جامو * پرته نوري جامې نه درلودې بيا مي ديو چا څخه کالي وغوښتل وامي غوستل.

د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلم همدا ډول زما هغه نورو ملګرو ته هم خلګو زيری يوو ړی کله چي زه نبوي مسجد ته حاضر سوم نو حاضر خلګ په چابکۍ زما و خواته راغلل مبارکۍ يې راکولې د ټولو څخه مخکي ابوطلحة ﷺ راولاړ سو چي تل به مي ياد وي.

* که څه هم دده سره نور مال موجود وو خو په هغه وخت کي ژوند داسي وو چي شيان به ئي د ځان سره نه پريښودل (هذا لهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کعب ﷺ وايي کله چې زه د رسول ﷺ دربار ته ولاړم نبي ﷺ ته مې سلام وواېه رسول ﷺ خوشاله او خندونکی و د خوشالۍ رڼا يې په مخ کې بربښېدل رسول الله ﷺ چې به خوشاله و نو مخ به يې د سپوږمۍ په څېر بربښېدئ ما ورسول الله ﷺ ته عرض وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! زما د توبې پوره والی دادئ چې زما ټوله جايېداد به د الله ﷻ د رضا لپاره په صدقه کې ورکوم ځکه دغه مال زما ددومره غم او مصيبت سبب وګرځېدئ رسول الله ﷺ راته وويل: چې ټوله مال مه صدقه کوه چې د تنګسيا سره به مخ سې بلکې يو حصه يې د ځان لپاره پرېږده ماورته وويل چې ښه دئ د خيبر حصه دې پاته وي کعب ﷺ فرمايي: ماته ريښتيا ويلو خلاصون راکړی ما د ځان سره وعده وکړه چې ټول عمر به ريښتيا وايم. (29)

فايد: دا داصحابو کرامو د الله ﷻ څخه د ويرې يوه نمونه وه چې کعب ﷺ په ټولو غزاو کې شريک سوی و صرف په دغه يوه جګړه کې شريک سوی نه و دومره زحمتونه يې پر ځان تېر کړه هر څومره زوروني چې ورکړل سوې ده يې فرمانبرداري وکړه او پنځوس ورځې يې په ژړا تيرې کړې او د کوم مال له وجهي څخه چې ورته پېښه سوې وه هغه يې ټوله صدقه کړی ، کافرانو چې طمعه وکړه پدې هيله چې دی په غصه کړي مګر ده دغصې پر ځای نو رهم پر خپلو کړو پښېماني وکړه او دايي هم دالله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ ناراضي وګڼله چې زما دين دومره کمزوري درجې ته رسېدلی دئ چې اوس کافران طمعه راته کوي چې ددينه څخه مې بې دينه کړي.

موږ مسلمانان يو داسلام ټول احکام زموږ په وړاندي پراته دي د هغو احکام څخه که لمونځ را واخلو چې تر ايمان وروسته لوی مهم حکم دئ په موږ کې يې څومره خلګ کوي؟ او

---

(29) (درالمنثور ، فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم کسان چې یې کوي هغه یې په څه ډول کوي زکوة او حج خو لا ایسته کښېږده څکه په هغه کې خو مال مصرفیږي.

۱۰- د اصحابو کرامو په خندا د نبيﷺ خبر تیا ا و د قبر یاد

نبي کریمﷺ یوه ورځ مسجد ته تشریف راوړی یوه ډله خلګ یې ولیدل چې خاندي او د خندا په وجه یې غاښونه سپین معلومېدل رسول اللهﷺ ورته و فرمایل: مرګ ډېر یادوئ که تاسو مرګ ډېر ـ ډېر یاد کړئ نو کوم حالت چې زه وینم (یعني خندا) به بیا نه پیدا کیږي پر قبر هیڅ داسي شپه نه تېریږي مګر قبر اوازونه کوي چې زه دیوازي والي کور یم، زه د خاورو کور یم، زه د نابودۍ کور یم او زه د چینجیو کور یم کله چې پاک مؤمن په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته وایي ستا راتله دي مبارک وي ښه دي وکړه چې راغلې څومره انسانان چې پر مځکه باندي ګرځېدل په هغو ټولو کې ته وماته ډېر خوښ وې نو اوس به زما ښه سلوک ووینې وروسته نو چې دمړي د سترګو دید تر کومه ځایه رسیږي په هغه اندازه قبر ور ته پراخ سي او دجنت څخه یوه دروازه ورته خلاصه سي چې د جنت خوشبویي او ښه هوا ورته راځي. کله چې یو بدعمله سړی په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته ووایي ستا دراتلو دي مبارکي نه وي بد دي وکړه چې راغلې پر مځکه چې څومره انسانان ګرځېده په ټولو کې مي ستا څخه بد راتله نن چې ته ماته و سپارل سوې نو زما معامله به ووینې ددې څخه وروسته قبر پر راتنګ سي دغه کس کښېکاږي تر داسي اندازې چې پښتۍ یې سره تیري سي بیا اویا اژدها مارونه پرده باندي مقرر سي که چیر ي یو مار پر دنیا باندي یو ځل پو کړي نو د زهرو له امله به د مځکي پر مخ یو وابنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه سي پاته دغه ماران به نوموړي سړی تر قيامته پوري چيچي ددې خبري څخه وروسته رسول ﷺ و فرمايل: قبر يا د جنت يو باغ دئ او يا ددوزخ يوه کنده ده.[30]

فايده: دالله ﷻ څخه وېره زياته مهمه او اړينه خبره ده همدا وجه وه چي رسول الله ﷺ به هر وخت د الله ﷻ څخه دويري په زيات فکر کي و.

مرګ يادول د انسان لپاره زيات ګټور دئ ځکه نبي ﷺ پورتنۍ نسخه وښوده چي د انسان لپاره مرګ يادول زيات اړين او ګټور دئ (يعني همدا د مرګ ياد دئ چي انسان د ناوړو کارونو څخه ژغوري).

١١- حضرت حنظله ؓ د نفاق وېره

حضرت حنظله ؓ فرمايي: يوه ورځ موږ د رسول الله ﷺ په مجلس کي ناست وو چي رسول الله ﷺ و عظ وکړی داسي وعظ و چي زړونه په نرم سوه او د سترګو څخه اوښکي و بهېدې او خپل حقيقت موږ ته ښکاره سوه ، حنظله ؓ فرمايي: کله چي زه د رسول الله ﷺ د مجلس څخه راولاړ سوم کورته ولاړم ښځه او اولادونه مي راته راغله د دنيا خبري شروع سوې د اولادو سره مي د خوښۍ او خندا خبري شروع کړې د ښځي سره ټوکي او خنداکول شروع سوه هغه حالت ولاړی چي ماد رسول الله ﷺ په مجلس کي ژړل دستي فکر راسره پيدا سو چي ته خو منافق سوی يې يوازې د رسول الله ﷺ په مجلس کي داسي يې کورته چي راغلې دستي دي حالت بدل سو په دغه فکر ډېر افسوس راته راغلی او ډېر غمجن سوم دستي د کور څخه راووتلم او دا مي وويل چي حنظله خو منافق سو مخامخ حضرت ابوبکر ؓ په مخه راغلی ده مبارک ته مي وويل: چي

---

(30) (مشکوة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حنظله خو منافق سو ابوبکر ﷺ راته وويل: سبحان الله هيڅ کله نه، ما خپله قصه ورته بيان کړه چې موږ خو دنبي ﷺ په مجلس کې ناست يو نبي ﷺ د دوزخ او جنت بيان کوي موږ داسې سو چې ګويا دغه دواړه زموږ په مخ کې دي کله چې موږ کورته راسو نو د اولادو، ښځې او مال په غم کې سو دنبي ﷺ د مبارک مجلس خبرې ټولې راڅخه ولاړې سې حضرت ابوبکر ﷺ و فرمايل: چې دا خبره خو ماته هم پيښيږي. نو ددې خبرې لپاره دواړه دنبي ﷺ حضور ته حاضر سوه حنظلة ﷺ و نبي ﷺ ته وويل: اې دالله ﷻ رسوله! زه خو منافق سوم نبي ﷺ ورته و فرمايل: څه پېښه سوه چې منافق سوې حنظلة ﷺ وويل: يا رسول الله ﴿ !کله چې موږ ستا په مجلس کې ناست يو نو ته ددوزخ او جنت بيان راته کوې موږ داسې سو چې ګويا جنت او دوزخ زموږ په مخ کې دئ او کله چې کورته ولاړسو نو د اولادو، کور او ښځې په غمو اخته سو ستا بيان مو دذهن څخه ووزي رسول الله ﷺ و فرمايل: که چيرې هغه وخت تاسو داسې ياست لکه زما په مخکې چې ياست نو زما دې قسم په هغه ذات وي چې زما روح دده په قدرت کې دئ چې ملائکې به پر لارو او بستر ستاسو سره لاس په لاس وي اې حنظله! خبره داده. کله کله کله کله.([31])

فايده: دانسان سره انساني اړتياوې مل وي نو د هغه پوره کول هم ضروري دي لکه خوړل، چيښل، ښځه، اولادونه او ددوی د حال پوښتنه دا هم ضروري شيان دي په دې وجه پورتنی حالت کله کله منځته راځي او هر وخت نه راځي او نه يې اميد کول په کار دئ ټول عمر په داسې حالت کې پاتېدل د ملائکو شان دي ځکه داشان دهغوی سره مل وي خرنګه چې انسان دانساني اړتياوو سره لاس او ګريوان دئ نو ټول عمر په يوه حالت کې نه سي پاتېدلای خو دا خبره ضروري ده چې د اصحابو په پاک ژوند کې ژور فکر وکړو چې هغوی به د نبي ﷺ د مجلس څخه د ولاړېدو وروسته لږ فکر بدل سو نو بيا به يې هم دا ويل چې منافق سوم او د منافق کېدو ويره به

([31]) احياء ، مسلم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره وه (لکه چې وايي ـ عشق است هزار بد گمانی) يعني عشق دئ او زر بد گمانۍ دي ، د کوم چاسره چې عشق وي نو زر بد گمانۍ ورته پيدا سي. د مثال په ډول که د چا د خپل زوی سره مينه وي او هغه يو ځای په سفر ولاړ سي نو هرو خت د زوی د خير او خيريت په فکر کې وي او که خبر سي چې په هغه ځای د طاعون مرض ګډ سوی دئ يا کوم بل فساد پېښ سوی دئ نو خدای خبر چې څومره خطونه به ورته ليږي؟

تکميل

د الله ﷻ څخه د ويرې بېل حالات

د قرآن کريم په آياتونو ، حديثونو او د اوليآؤ په واقعاتو کښې چې څومره د الله ﷻ دوېرې اړونده شيان سته د هغه ټولو يو ځای کول خو ګران کار دئ خو دومري په کار ده چې سرې ځان پوه کړي چې د دين د کمال هره ځينه د الله ﷻ څخه ويره ده. حضرت عبد الله بن عمر ؓ دومري زيات ژړل چې په ژړا ـ ژړا کې به يې سترګې خرابې سوې يوه ورځ يو چا وليدئ دده ژړا ته حيران سو ده مبارک ورته وويل ته زما و ژاړ ته حيران يې؟ دا الله ﷻ د ويرې څخه لمر ژاړي. په يو بله قصه کې راغلي دي چې ده مبارک ورته وويل: چې د الله ﷻ دوېرې څخه سپوږمۍ ژاړي. يو ځوان صحابي قرآنکريم تلاوت کاوه رسول الله ◄ تېرېدئ کله چې صحابي ودغه ځای ته راورسېدئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

▫♦✉⊘❶♦✃ ✃✍✍♦♦⌖♦◑⊙✵♠ ⊘ ✃✍✍◉♏○○☺⊠✍✍✐↗↓

▫♦▤♦♎☼♦✵♠⇳ ❐◆❻⇗⑩⊠☐☪ ✍⊠✍✍✍◉♏⑨♎⊘♎⊠✍✍♌⇗
⇗✍⊠⇦ (32)

نو د بدن وربښتان يې شک، شک ودرېده او په ژړا ـ ژړا په سلګو سو او وې ويل: آه کومه ورځ چي اسمان وچوي يعني قيامت سي زما به څه حال وي. های ! زه به برباد يم. ر ول ﷺ ورته وويل: ستا ددې ژړا له امله ملائکي هم په ژړا سوې. يو انصاري ﵁ د تهجد لمونځ وکړی بيا کښېناستی ډېر يې و ژړل او وې ويل: و الله ﷻ ته ددوزخ څخه فرياد کوم. رسول الله ◄ ورته وويل تا نن ملائکي وژړولې.

عبد بن رواحة ﵁ يو صحابي دئ ډېر يې ژړل دده مبارک ښځي چي دی په داسي حالت کي وليدئ نو داهم په ژړا سوه عبد الله بن رواحة AA پوښتنه څني وکړه چي و لي ژاړې؟ دې ورته وويل ته پر چشي ژاړې؟ دة مبارک ورته وويل زه خو پردې په ژړايم چي پر دوزخ باندي تېرېدل سته ګوره چي زه به خلاص سم او که به هلته پاته سم (33)

زراره بن اوفي🏛 په يو مسجد کي لمونځ ورکاوه کله چي دې ځای ته راورسېدئ:

▫♦✉⊘❶♦✃ ☼←◑⇐❷♦×⊘❼ ✃✍◉♎☪☐✍♎→❐❻⊘⇗⊘⇦ (34)

نو ژر پرېوتی او وفات سو خلقو را پورته کړی او کورته يې يو وړی.

حضرت خليد🏛 يو وخت لمونځ کاوه کله چي لاندېني آيات ته راورسېدئ:

▤ ⊘☠⇗❑❑☼▫→✍✃ →❐♦◑⊘★✐✃♦❶ ▫▪⇘▦♦☼ ❻✍↗✍

⇗☠→▤◆❻❑⇖♉↑📖 ♒♍⇗❑⅄▫◆❑→✍ ✍⊠☺❋☼⊘◑◆❐

(32) سورة رحمان الاية (٣٧)

(33) (قيام الليل)

(34) سورة المدثر الاية ٨

(c) ketabton.com: The Digital Library

⍓⍓⌘❽⇳❍⇱♊ ♊⍓☺⬩▫ ☎ ♎◘⍓☺◔◆⑩☞☽⬂♑◉☞✂ ◆⬀⬀❑◆③
⬩◘□✡⍓⬀⬂♑◉☞✂ ⬩⬁⬀⌘⬃⑩⬆📖◆❒ ⬀❻☞□✡♑◉☞✂ ⬀♊◆⇱
⬈◘🗐❑◆⑩⍓⬁⬂♑◉☞✂ ☞◆✌◆❒ 🗏 ⍓♊☞⬩▫ ⇳⑨⬩☽⬩▫
⬀❻❒⇱❷⬈⬄⬂♑◉☞✂ ⬅⬈◔◆☞◆✌ ⬩⬩⬀☽ ✍☞◆⓿⬃✡❻☞✍☞✂
⬀⬀⬀⬀⬀ (35)

نو دغه آیات یې په تکرار سره ووایه دیوه کونج څخه نابیره ږغ وسو چي تر څو به دغه آیات وایي ؟ ستا په بیا بیا ویلو سره څلور پیرانان مړه سوه.

د یوبزرګ قصه یې لیکلي ده چي قرآنکریم یې وایه کله چي دې ځای ته راورسیدئ:

⓿⬀⬅♑◉⬩◉⬀❑◆✌ ★✍☞✂ ❼■🖫⬀☽ ☎✂⊞❒♋⑩⬇❻◆❒
⬀⬀⍓⬩⬂♑◉☞✂ (36).☎

نو یوه چیغه یې و کښل و تیبدئ وفات سو نور هم ددي ډول څخه ډیرو واقعات پیښن سوي دي.

حضرت فضیل یو مشهور بزرګ دئ فرمایي: چي د الله ﷻ څخه ویره سړی ته د هر لوري څخه خیرښيي.

د حضرت شبلي نوم تولو اوربدلی دئ ، دی مبارک فرمايي: د هغه وخت څخه چي زه د الله ﷻ څخه وبربدلی یم ماته داسي د حکمت او عبرت دروازه خلاصه سوي ده چي ددي څخه مخکي هیڅ وخت نه وه خلاصه سوي.

په یوه حدیث شریف کي راغلي دي چي الله ﷻ فرمايي: زه پر خپلو بندګانو دوي وبري نه جمعه کوم او نه دوي بې فکری پري راولم کوم څوک چي په دنیا کي بې فکره سي نو په آخرت کي

(35) سورة آل عمران الاية (١٨٥)
(36) سورة يونس الاية ٣٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې وېروم او که په دنيا کې زما څخه وو برېدئ نو په آخرت کې يې بې فکري ورکوم يعنې دا فکر به نه وي ورسره چې دوزخ ته به ولاړ سم.

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ: څوک چې د الله ﷻ څخه وويرېږي دهغه څخه به هر شی ويرېږي او که څوک د الله ﷻ پرته د بل چا څخه وويرېږي نو هغه به دهر شی څخه ويرېږي.

يحيي بن معاذ رحمه الله فرمايي: که څوک دالله ﷻ څخه دومري وويرېږي لکه د مسکنت څخه چې ويرېږي نو برابر به جنت ته ولاړ سي.

ابو سلمان دراني رحمه الله فرمايي: د کوم زړه څخه چې د الله ﷻ وېره ولاړه سي هغه برباد سو.

رسول الله ◄ فرمايي: د کومي سترګي څخه چې د الله ﷻ د وېري اوښکه توی سي که څه هم د مچ تر سر کوچنۍ وي او پر مخ يې پرېوزي نو الله ﷻ به پر ده باندي ددوزخ اور حرام کړي.

رسول الله ﷺ فرمايي: کوم زړه چې دالله ﷻ د وېري څخه ورپيېږي دده ګنا هونه داسي رژيږي لکه د درختي څخه چې پاڼي رژيږي.

دنبي ﷺ څخه په يو بل روايت کي راغلي دي: څوک چي دالله ﷻ د وېري څخه وژاړي دهغه کس دوزخ ته تلل داسي مشکل دئ لکه شيدې چې د تيو څخه راووزي بيا يې بېرته په تيو ننوتل مشکل وي.

حضرت عقبه بن عامر رضي الله عنه د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې د خلاصون لاره کومه ده؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: خپله ژبه ترګورت لاندي راوله (يعني قابو يې کړه) په کور کي کښېنه او پر خپلو ګناهونو ژاړه.

حضرت عائشې رضي الله عنها يوه ورځ درسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي ايا ستا په امت کي داسي څوک سته چي بې حسابه او بې کتابه جنت ته ولاړ سي؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: هو ! سته هغه څوک دئ چي خپل ګناهونه يادوي او ژاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د آقا ﷺ يو بل روايت دئ چي فرمايي: والله ﷻ ته دوه څاڅکي ډېر خوښ دي يو د اوښکي څاڅکی دئ چي د الله ﷻ د وېري څخه توی سي دوهم د وينو څاڅکی دئ چي د الله ﷻ په لاره کي توی سي.

په بل روايت کي راغلي دي چي اوه کسان به د عرش تر سيوري لاندي ناست وي يو هغه کس دئ چي په يوازي والي کي يې د الله ﷻ د وېري څخه اوښکي توييږي.

حضرت ابوبکر ﷺ فرمايي: چاته چي ژړا ورځي ودي ژاړي که ژړا نه ورځي نو د ژړا چم دي وکړي.

محمد بن منکدر ﷺ چي به کله ژړل نو اوښکي به يې پر مخ او ږېره توېېدلې او ويل به يې چي ما ته دا روايت رارسېدلی دئ چي ددوزخ اور به وهغه ځای ته نه رسيږي چي په اوښکو لوند سوی وي.

د ثابت بناني ﷺ سترګي خوږ سوې يوه طبيب ورته وويل: د يوې خبري وعده وکړه سترګي به دي ښې سي هغه وعده داده چي مه ژاړه ده مبارک ورته وويل: په هغه سترګو کي خير نسته چي نه ژاړي.

يزيد بن ميسرة ﷺ فرمايي: ژړا د اوو شيانو څخه کيږي: ليونتوب، خوشالي، رياکاري، درد، نشه، وېرېدل او د الله ﷻ د وېري څخه، همدا ژړا چي د الله ﷻ د وېري څخه وي غوره ژړا ده چي په يوه اوښکه باندي د دوزخ د اور درياب مري.

کعب احبار ﷺ فرمايي: زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ که زه د الله ﷻ د وېري څخه وژاړم او اوښکي مي د سترګو څخه توی سي دغه ژړا ماته تر هغه صدقي غوره ده چي د غره په شان سره زر صدقه کړم.

ددې څخه علاوه نور هم په زرګونو داسي ارشادات سته چي د اخبره ثابتوي چي د الله ﷻ په ياد کي او د خپلو ګناهونو په فکر کې ژړا کول کيميا ده او ډېره ارينه او ګټوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بله خبره هم ضروري ده هغه دا چې لکه څرنګه چې د الله ﷻ څخه سړی و يريږي په دغه اندازه بلکې زيات به د الله ﷻ و رحمت ته اميد کوي او د اميد په کولو کې به کمی نه کوي ځکه د الله ﷻ د رحمت ساحه ډېره پراخه ده.

د حضرت عمر ﷺ څخه روايت دئ، دی مبارک فرمايي: که په ورځ د قيامت اعلان وسي چې ټول خلګ جنت ته ځي يو کس به دوزخ ته ځي لا به هم زما دا وېره وي چې هغه کس خو به زه نه يم ، او که داسې اعلان وسي چې ټول خلګ دوزخ ته ځي يو کس به جنت ته ځي لا به هم زما اميد وي چې هغه کس به زه يم.

نو پکار ده چې و يره او اميد ببل، ببل وګڼل سي او ځان په پوهه کړل سي دواړو فکر کول پکار دي په ځانګړې ډول د مړيني پر مهال د اميد فکر کول زيات پکار دئ.

د نبي ﷺ څخه روايت دئ چې فرمايي: په تاسو کې دې څوک نه مري مګر په داسې حالت کې دې مړ سي چې الله ﷻ ته يې زيات اميد وي.

امام احمد بن حنبل ﷫ چې کله وفات کېدئ نو خپل زوی يې راوغوښتی او ورته وې ويل چې ماته داسې حديثونه واوروه چې و الله ﷻ ته اميد په زياتيږي.

دريم باب

د اصحابو کرامو ﷡ د پرهيزګارۍ او مسکنت بيان

د مسکنت په اړه خپله درسول الله ◄ عادت او دده مبارک و اقعاتي پردې ښودنه کوي چې مسکنت رسول ﷺ په خپله اختيار کړی او خوښ يې و په دې اړه دومره ډېر حديثونه په کتابو کې جمعه سوي دي چې د هغه نمونه بيانول هم ګران کار دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول الله ﷺ فرمايي: فقر (مسکنت) د مؤمن تحفه ده.([37])

١- د نبي ﷺ لپاره د غرونو د سرو زرو جوړولو څخه دنبي ﷺ انکار

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ چي دی مبارک فرمايي: الله ﷻ ماته وويل چي ستا لپاره به غرونه د سرو زرو جوړ کړم ماورته وويل: اې خدايه! زما د ا خوښه ده چي يوه ورځ په ماړه نس ډوډی وخورم او دوهمه ورځ وږی سم تاته زاری وکړم او تا ياد کړم چي کله موړ سم ستا شکر ادا کړم او ستا ستاينه وکړم.([38])

فايده: تاسو فکر وکړی دا د هغه چا حال دئ چي موږ يې تل نوم يادو او دهغه په امتي کېدو باندي فخر کوو او دده مبارک هره خبره موږ ته پر سر او سترګو قبوله ده.

٢- ددنيا د ډېروالي پر غوښتلو باندي د عمر ؓ خبرتيا او د نبي ﷺ د ګوزارې حالت

رسول الله ﷺ يو وخت قسم اخستی و چي يوه مياشت به خپلو بيبيانو ته نه ورځي تر څو وخو ريږي او ځان ته يې يوه جلا کوټه انتخاب کړې وه په هغه کي اوسېدئ دا خبره په خلګو کي مشهوره سوه چي رسول الله ﷺ و ټولو بيبيانو ته طلاق ورکړی دئ حضرت عمر ؓ په دغه وخت کي په کور کي و چي دا خبر يې واورېدئ دستي په چټکۍ سره مسجد ته راغلی وې ليدل چي اصحاب کرام جلا، جلا ناست دي او درسول الله ﷺ د خفګان په وجه ژاړي هلته بيبيګاني په

([37]) (ترمذي)
([38]) (ترمذي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو کورو کښې ژاړي حضرت عمر ﷺ خپلې لور حفصې ته ورغلی هغې هم په خپل کور کې ژړل عمرﷺ ورته وویل: ته اوس ژاړې ایا ماته نه وې وېرولې چې د رسولﷺ د خفګان خبره ونه کړې بیا یې مسجد ته تشریف راوړی په مسجد کې د منبر سره یوه ډله خلک ناست و ژړل یې دی هم هلته یو ګړی کښېناستی خو صبر یې ونه سو نو هغه ځای ته راغلی چې هلته رسول الله ﷺ نژدې و چې وې کتل یو مریی (غلام) حضرت رباح ﷺ د کوټې په دروازه کې ناست دی پښې یې ځړانده کړې دي نو دغه مریی په واسطه یې د رسول الله ﷺ څخه د ننوتلو اجازه و غوښته حضرت ربا ح ﷺ چې رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وې ویل: عمر ﷺ د راتلو اجازه غواړي رسول الله ﷺ چوپ سو رباح ﷺ راغلی و عمر ﷺ ته یې وویل: چې رسول الله ﷺ هیڅ اجازه نه راکړه عمر ﷺ بیا د منبر سره کښېناستی بیا یې طاقت نه و سو بیا راغلی د رسول الله ﷺ څخه یې اجازه و غوښته رسول الله ﷺ بیا چوپ سو د عمر ﷺ طاقت نه کېدئ دریم ځل یې بیا اجازه و غوښته حضرت رباح ﷺ په لوړ اواز وویل: اې عمره ! رسول الله ﷺ تا ته د ننوتلو اجازه درکړه حضرت عمر ﷺ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو وې لیدل چې رسول الله ﷺ پر بو ریا (چټایي) باندې ستوني ستخ پروت دئ او یو شی سربېره باندې هوار دئ په بد ن مبارک کې یې د بوریا ننبې دورایه ښکارې تر سر یې د څرمنې یو بالښت لاندې دئ چې د خرما د درختو د خاشو څخه ډک دئ. عمر ﷺ وایي: ما رسول الله ﷺ ته سلام ووایه د سلام څخه وروسته مې د ستي و پو ښتل: اې د الله ﷻ رسوله ! تا و بیبیګانو ته طلاق ورکړی دئ ده مبارک راته وویل: یا ، ما و رسول لله ﷺ ته په خوش طبعی وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! موږ قریشي خلک وو پر ښځو باندې برلاسي وو دانصارو نارینه پر خپلو ښځو باندې برلاسي نه دي زموږ ښځو چې کله د انصارو ښځې و لیدې نو زموږ ښځو هم اثر څنې و اخیستی همدا ډول مې یوه نیمه خبره نوره وکړه چې رسول الله ﷺ مسکی غوندې سو. عمر ﷺ زیاتوي ما چې د رسول الله ﷺ په کور کښې و کتل د کور ټول سامان یې درې نارنګ سوي څرمنې او یو مټ وربشې وې نور چې مې هر څه شا وخوا وکتل هیڅ شی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو نه راغلی زه په ژړا سوم رسول الله ﷺ راته وويل: ولې ژاړې؟ ما ورته وويل ولې به نه ژاړم ستا په وجود مبارک کې د بوريا نښې معلوميږي او د کور ټول سامان دې دادئ چې زما په مخ کې پروت دئ بيا مې ورته وويل: اې د الله رسوله ! ته د عا وکړه چې ستا په امت کې د پيسو او شتمنۍ پراخي راسې د روم او پاريس خلک ګوره چې د الله ﷻ د نه عبادت او بې د ينې سره دومره شتمن دي، قيصر او کسرا د ويالو او باغونو په منځ کې دي ته خو د الله ﷻ افضل بنده يې دغه حال دي دئ. رسول الله ﷺ ځنګ وهلی و پدغه وخت کې کښېناستی او وې فرمايل: اې عمره ! ته لا تر اوسه په شک کې پروت يې د آخرت نعمتونه او شتمنۍ تر دنيا غوره دي کافرانو ته په دې دنيا کې نعمتونه او ښه ژوند ر سيږي مونږ ته په آخرت کې نعمتونه او ښه ژوند رسيږي. عمر ؓ وويل: اې د الله رسوله ! زما لپاره بخښنه وغواړه ما په دې خبره کې غلطي وکړه.(39)

فايده: دا ددين او د دنيا د پا چا او د الله د نازولي حضرت محمد ﷺ کړنلاره وه چې په بدن مبارک کې يې د بوريا نښې ښکاريدې او د کور ساز او سامان يې هم معلوم سو تاسو وليدئ چې يو چادښه ژوند غوښتنه وکړه ده مبارک دستي خبرتيا ورکړه.

د حضرت عايشې ؓ څخه يو چا پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې د رسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې و فرمايل: يوه څرمنه وه چې د خرما ددرختې د خاشو څخه ډکه وه.

د حفصې ؓ څخه هم چا پوښتنه وکړه چې درسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې ورته و فرمايل: دګونۍ ټوکرو رسول الله ﷺ ته و غوړاوه بيا به پر پرې واتی دا مبارکه وايې: يوه ورځ مې دغه ټوکر څلور غبرګه کړی چې يو څه پوست (نرم) سي سهار رسول الله ﷺ راته وويل: ما ښام دې څښي غوړ ولی و؟ ما ورته وويل: هغه ټوکر مې څلور غبرګه کړی و. رسول الله ﷺ راته

(39) (فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل بېرته يې هغسي کړه لکه پخوا چي و ځکه د شپې د پورته کېدو څخه منعه کونکی جوړيږي.(40)

موږ ته و ګوره چي پر نرمو پستو ګور بچو او فرشونو باندي بيديږو الله ﷻ څومره پراخي راکړې ده موږ ددې پر ځای چي د الله ﷻ شکر و کاږو د ناداری ناري وهو.

۳- حضرت ابوهريرة ﷺ د لوږي په حالت

حضرت ابوهريرة ﷺ يو ځلي په بوسکي پزه پاکه کړه بيا يې ځان ته وويل: څه به وايي اې ابوهريرة! نن خو به بو سکي پزه پاکوې هغه وخت دي هېر دئ چي د نبي ﷺ د منبر او کوټې تر منځ به دلوږي څخه بې هوښه پروت وې خلګو به ليونی ګڼلې او پښه به يې پر څټ درکښېښودل او حال دا چي ليونتوب نه و بلکي لوږه وه.

فايده: يعني ابوهريرة ﷺ به څو ورځي په نهاره تېرولې بېخي زيات به وږی وآن تر دې چي بې هوښه به سو خلګو به فکر کاوه چي ليونی سوی دئ. ويل سوي دي: چي د هغه وخت دا دود و چي څوک به ليونی سو نو دوی به پر څټ پښه ور ايښودله دا ددوی علاج (درملنه) وه حضرت ابوهريرة ﷺ په خلګو کي زيات صابر او عابد انسان و ورځي، ورځي به يې په نهاره باندي تېرولې.

د نبي ﷺ د څخه وروسته الله ﷻ فتوحات مسلمانانو ته ور په برخه کړه شتمني راغلي خو ددې سره ـ سره بيا هم ابوهريرة ﷺ لوی عابد و يوه کڅوړه به ورسره وه د خرما دمندکو څخه به يې ډکه کړه تسبيح به يې پرې ويلي کله چي به خالي سوه نو مينځي به بيا ور ډکه کړه او ورته

40 : شما ئـل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېښودل به یې دا دده مبارک عادت و چې شپه به یې درې حصې کړې وه ده ، دده ښځې او خادم به یې په وار سره عبادت پکښې کاوه (یعني یوه حصه به ده عبادت کاوه یوه حصه به یې ښځې عبادت کاوه او یوه حصه به یې خادم عبادت کاوه).(4)

ما دخپل پلار صاحب څخه اورېدلي دي چې زما د نیکه هم تقریباً د ابوهریرة ﷜ په څېر عادت وو پدې ډول چې اول به تریوې بجې پورې زما پلار په مطالعه اخته وو دوهم ځل به زما نیکه راپورته سو زما پلار به یې بیده کړی او خپله به یې د تهجد لمونځ وکړی دریم ځل به دسهار د لمانځه څخه درې پاوه مخکې زما اکا﷩ راپورته سو دتهجد لمونځ به یې وکړی زما نیکه به د سنت د اتباع په موخه ارام وکړي. اَللهُم ارزُقني اِتبَاعَهُم

۴- د حضرت ابوبکر ﷜ د بیت المال څخه عایشه (خوراکه)

حضرت ابوبکر صدیق ﷜ د ټوکرانو تجارت کاوه او ددې لارې یې د خپل کور ګزاره کوله - کله چې خلیفه سو نو ددود مطابق یې څو پټوان پر لاس واچول او د خرڅولو لپاره یې بازار ته تشریف یووړی حضرت عمر ﷜ په مخه ورغلی پوښتنه یې ځنې وکړه چې کومې خواته ځې؟ ده مبارک ورته وویل چې بازار ته ځم عمر ﷜ ورته وویل: که چیری ته په تجارت اخته سې نو د خلافت کار به څنګه کیږي؟ ابوبکر﷜ ورته وویل چې اولادو ته خوراکه د کومې لارې برابره کړم عمر ﷜ ورته وویل چې ابو عبیده ﷜ ته رسول الله ﷺ د امانت ساتونکی لقب ورکړی دی هغه ته به ورسو چې ستا لپاره د بیت المال څخه یو شی مقرر کړي دوی مبارکان و ابوعبیده﷜ ته ورغله

(41) (تـذكـرة الحـافـظ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوعبیده ﷺ و ابوبکر ﷺ ته دومره معاش مقرر کړی چي په اوسط ډول یې یو مهاجر ته مقرر کړی و یعني تر دغه نه زیات او نه کم وو.

یوه ورځ د ابوبکر ﷺ بي بي دده مبارک څخه غوښتنه وکړه چي یو خواږه شی ته مي زړه کیږي ابوبکر ﷺ په جواب کي ورته وویل: زما سره خو پیسي نسته چي دا شی درته رانیسم؟ بي بي ورته وویل: چي زه به د هري ورځي د خوراک څخه لږ ـ لږ بچت کوم څو ورځي وروسته به دومره پیسي سي چي زه هغه شی په واخلم دده مبارک اجازه ورکړه بي بي مبارکي په څو ورځو کي یو اندازه پیسې سره یو ځای کړې حضرت ابوبکر ﷺ ورته وفرمایل: د تجربې څخه دا معلومه سوه چي دومره پیسې چي تا بچت کړی دي دا مونږ ته د بیت المال څخه زیاتي راکول کېدي (ځکه موږ په بیت المال کي دومره حق لرو چي ګزاره په وکړو نو تاچي دومره پیسې بچت کړې ددې څخه معلومه سوه چي ته په پاته پیسو ګذاره کولای سې) نو ده مبارک هغه پیسې چي بي بي جمع کړي وي هغه یې بیرته بیت المال ته وسپارلې او په راتلونکي کي یې د خپلي تنخواه څخه دومره پیسې کمي کړي چي بي بي جمع کړي وې.

فایده: دومره لوی خلیفه چي لومړی یې خپل تجارت کاوه او دده دارتیاوو لپاره یې بسنه کول لکه څرنګه چي دده داعلان څخه هم معلومیږي اوهغه روایت یې هم تائید کوي کوم چي په بخاري شریف کي د عایشې ﷺ په روایت کي راغلی دئ: کله چي ابوبکر ﷺ خلیفه جوړ سو نو وې فرمایل: چي زما قوم ته دا خبره معلومه ده چي زما کارو بار تجارت و او زما د اولادو لپاره یې بسنه کول خو اوس د خلافت په وجه د مسلمانانو په چوپړ کي مشغولتیا ده اوس زما لپاره د بیت المال څخه یو څه مقررېږي چي زما د اولادو لپاره بسنه وکړي. ددې سره سره کله چي دی وفات کي دئ وعایشې ﷺ ته یې وصیت وکړی: چي زما په کور کي که د بیت المال څخه یو شی و هغه و نوی خلیفه ته و سپاره. حضرت انس ﷺ فرمایي: دابوبکر ﷺ د وفات څخه وروسته دده مبارک د کورنۍ سره پیسي نه وې مګر یوه د شېدو اوښه، یوه پیاله او یو خادم و په ځینو

(c) ketabton.com: The Digital Library

روایاتو کې تلتک اویوه کمبله هم راغلې ده کله چې عمر ﷛ خلیفه سو نو دغه شیان ورته و سپارل سوه ده مبارک وویل: الله ﷻ دې پر ابوبکر ﷛ رحم وکړي خپل پاته اولادونه یې په سختۍ کې پرېښودل.(42)

۵- د حضرت عمر ﷛ د بیت المال څخه تنخوا (عایشه)

حضر عمر ﷛ هم تجارت کاوه کله چې خلیفه مقرر سو نو د بیت المال څخه په دې ډول تنخوا ورته مقرر سوه چې ده ټول خلک راټول کړه او پوښتنه یې څني وکړه چې تاسو ته معلومه ده چې ما تجارت کاوه اوس چې تاسو په دې کار اخته کړم نو زما د ګزارې ذریعه به څشي وي؟ خلګو بیلي ، بیلي اندازې ده د تنخوا لپاره وښودلې حضرت علي کرم الله وجهه چوپ ناست و ده مبارک پوښتنه څني وکړه چې تاسو څه نظر لرئ؟ حضرت علي کرم الله وجهه وفرمایل: زما په آند چې منځنۍ تنخوا مقرره سي ښه به وي چې ستا او ستا داولادو لپاره کافي وي حضرت عمر ﷛ هم دغه نظر خوښ کړی او ده د لپاره منځنۍ عایشه (تنخوا) مقرره سوه. ددې مجلس څخه وروسته په یوه مجلس کې چې حضرت علي ﷛ ، حضرت عثمان ﷛ ، حضرت زبیر ﷛ او حضرت طلحة ﷛ هم پکښې موجود وه د حضرت عمر AA د تنخوا خبره راغله دوی وویل: چې د عمر ﷛ تنخوا باید زیاته سي ځکه هغه په یوه تنګ حالت کې ژوند تېروي مګر ددې همت خو چا نسوای کولای چې عمر ﷛ ته ووایي چې ستا تنخوا دې زیاته سي نو دوی حفصة ﷝ را وغوښتل چې د رسول الله ﷺ بي بي هم وه او د عمر ﷛ لور هم وه و حفصې ﷝ ته یې وویل: چې ته و عمر ﷛ ته دا خبره وکړه او زموږ نومان تر هغه وخته مه ورښیه چې دده نظر نه وي درته معلوم سوی حضرت

---

(42) فتح الباري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حفصة رضي الله عنها د عمر رضي الله عنه په خدمت کي حاضره سوه او ددوی خبره يې ورته وکړه د حضرت عمر رضي الله عنه په مخ کښي د غصې او درد نښې ښکاره سوې او بيا يې ددې ښځه ددغه کسانو د نومونو پوښتنه وکړه حضرت حفصې رضي الله عنها ورته وويل: چي لومړی ستاسو نظر راته معلوم سي بيا به يې نومونه درته وښيم حضرت عمر رضي الله عنه ورته وويل که ماته ددوی نومان معلوم سي نو مخونه به يې وربدل کړم يعني دومري سزاوي به ورکړم چي په مخو کښي به يې نښې معلومي سي بيا يې ورته وويل: اي حفصې ! درسول الله ﷺ تر ټولو ښه جامه ستا په کور کښي څه شي وه؟ حفصې رضي الله عنها ورته وويل: دوې ګيردې رنګه جامې وې چي رسول الله ﷺ به د جمعې په شپه يا ورځ او يا به يوه ډله خلک راتله ده مبارک به اغوستې بيا يې پوښتنه ځني وکړه چي رسول الله ﷺ تر ټولو ښه خوراک کوم خوراک کړی دئ ؟ دې مبارکي وويل: چي زموږ خوراک د اوربشو ډوډۍ وه يوه ورځ مو د غوړو د تيم لاندي پاته سوي برخه پر ډوډۍ وموږله نونبي ﷺ په خپله په ښه خوند سره وخوړله او په نورو يې هم وخوړله بيا عمر رضي الله عنه پوښتنه وکړه چي ستا په کور کي دنبي ﷺ ښه بستره څنګه وه؟ حفصې رضي الله عنها ورته وويل يو غټ ټوکر و چي رسول الله ﷺ به په ګرمۍ کښي غبرګ هواراوه او په ژمي کښي به يې نيمه خوا لاندي او نيمه خوا به يې سر ببره پر ځان واچول.

عمر رضي الله عنه وويل: اي حفصې ! هغو خلکو ته دا خبره ورسوه چي نبي ﷺ خپل طرز العمل يوه اندازه مقرر کړی و او دآخرت په اميد يې بس والی کړی و زه به هم د رسول الله ﷺ تابعداري کوم زما او زما ددوو ملګرو يعني رسول الله ﷺ او حضرت ابوبکر رضي الله عنه مثال داسي دئ لکه درې ملګري چي پر يوه لاره روان وي لومړی يو کس د ځان سره توښه واخلي او مقصد ته ورسيږي بيادوهم کس دهغه اول ملګري تابعداري وکړي او ورپسي ورسيږي بيا دريم کس تلل شروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي او س نو که زه ددوی پر لاره ولاړ سم نو ددوی سره به یو ځای سم او که مي لاره بدله کړه نو هیڅ کله به ددوی سره یو ځای نسم. ([43])

فایده: داده هغه سړی دژوندانه حال دئ چي ددنیا پاچهان به ځني وېرېدل او رپیدل څومره زاهدانه او سپېڅلي ژوند یې کاوه.

یوه ورځ یې خطبه ویل لونګ یې ددوولسو پینو څخه جوړ وو او یوه پینه د څرمني پکښې وه.

یوه ورځ پـه خطبـه کـي څـه ځنـډوالی راغلـی کلـه چـي دی راورسـېدئ نـو معـذرت یـې وغوښتی او وې ویل: زما څخه پر کالو مینځلو وخت تېر سو او ددې څخه پرته مي نور کالي نه درلوده.([44])

یوه ورځ حضرت عمر ﷺ ډوډۍ خوړله غلام (مربی) ورته راغلی او ورته وې ویل: چي عتبه بن ابي فرقد راغلی دئ ده مبارک د دننه راتلو اجازه ورکړه کله چي عتبه بن ابي فرقد راغلی نو عمر ﷺ د ډوډۍ خوړلو ست ورته وکړی ده هم ډوډۍ خوړل پیل کړل هغه ډوډۍ داسي زیږه وه چي ده نسوای تېرولای نو عتبه بن ابي فرقد ورته وویل: چي تاسو ته دمیده اوړو ډوډۍ هم رسېدلای سي عمر ﷺ وویل: ایا ټول مسلمانان دمیده اوړو ډوډۍ خوري؟ عتبه بن ابي فرقد ورته وویل: یا ټوله یې نه خوري. عمر ﷺ ورته وویل: افسوس ته غواړې چي زه ددنیا خوندونه په ژوند کي خلاص کړم.([45])

ددې ډول څخه په سوونو نه، په زرګونو نه بلکي په سلهاوو زرونه د مبارکو اصحابو ﷺ پېښې سته.

([43]) اشهر
([44]) اشهر
([45]) أسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددوی مبارکانو تابعداري نه اوس کېدای او نه هر چا ته په کار ده ځکه قوتونه کم دي هر ثوک يې نه سي پورته کولای همدا وجه ده چي زموږ دوخت د تصوفو بزرګانو دداسي تکليفونو ايستلو اجازه نه ورکوي ځکه قوتونه تر پخوا کم دي هسي نه چي ضعف راسي. خو ددغه مبارکو انسانانو داتباع هيله کول ضروري ده او لږ تر لږه په استراحت کي يو څه کمي راولئ.

کښېنته او پورته وګورئ او ددې زماني مطابق يو ميانه ژوند اختيار کړئ بدبختانه زموږ خلګ ددنيا په خوندونو کي زياتوب کوي او تر ځان وزيات مالداره او شتمن ته ګوري او په دې افسوس کي مري چي فلانکی سړی تر ما زيات مالدار دئ.

۲- د حضرت بلال ﷺ د نبي ﷺ لپاره ديو مشرک څخه قرض اخيستل

يو ملګري د حضرت بلال ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د رسول الله ﷺ د خوراک د خرڅ انتظام څنګه و؟ حضرت بلال ﷺ وويل: د رسول الله ﷺ سره خو پيسې نه وي خو دا خدمت ماته سپارل سوی و. کله چي به يو مسلمان وږی راغلی نو نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځای پور وکړی هغه ته به مي خوراک ورکړی يا به يو ثوک لوڅ راغلی نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځای پور وکړی او هغه ته به مي جامي ورپيدا کړې ددې انتظام د چلېدو په لړ کي يوه ورځ يو کافر ماته راغلی او راته وې ويل: چي زه مالدار او شتمن يم که دي د پيسو اړتيا سوه د بل چا څخه پور مه اخله ماته راځه زه يې درکوم ماورته وويل: تر دې خو ښه خبره نسته. نو کله چي به رسول الله ﷺ ماته امر وکړی ما به د هغه سړی څخه پور اخستې او د رسول للهﷺ حکم به مي پوره کاوه. دی مبارک وايي يوه ورځ مي اذان وکړی اودس مي تازه کړی که مي کتل هغه کافر راغلی او ماته يې وويل: اې حبشي! زه ورته متوجه سوم زما دمتوجه کېدو سره سم يې ښکنځل شروع کړه او بد او رد يې ويل بيا يې راته وويل: چي د مياشتي ځلور ورځي پاته دي که دي په دغه ځلورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځو کې زما ټول پور را اپوره نه کړې نو په بدل کې به تا بوزم او غلام به دې کړم د پخوا په څېر به حیوانان څروې بلال ﷺ وايي کافر دا خبره وکړه ولاړې ماټوله ورځ په غم او تکلیف تېره کړه هرڅنګه چې وه تېره سوه د ماخستن د لمانځه وروسته د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر سوم او ټوله قصه مې ورته وکړه بیا مې ورته وویل: چې اې د الله ﷻ رسوله! اوس خو نه ستا سره څه شی سته او نه زما سره زه دستي یو کار کولای سم دغه سړی مې بې عزته کوي او شرموي مې نو که ستا اجازه وي زه به یو ځای پټ سم که چیري ستاسو سره یو څه شی پیدا سو بیا به حاضر سم ددې خبرې سره سم راغلم توره، ډال او زغره مې راواخیستل ځکه دا زما د سفر سامان و او د سهار کېدو انتظار مې کاوه سهار نژدې و چې یو ملګرى راغلی او راته وې ویل: ژر ورسه د رسول الله ﷺ پکار یې زه هم چابک راغلم که مې وکتل څلور اوښاني بار چوکې دي رسول الله ﷺ راته وویل: د خوشالۍ خبره درته کوم الله ﷻ ستا د پور انتظام وکړی دغه څلور بار اوښاني ستا په تصرف کې دي رسول الله ﷺ زیاته کړه دا د فدک رئیس ماته تحفه رالیږلې ده بلال ﷺ وايي ما د الله ﷻ شکر ادا کړی او په خوشالۍ، خوشالۍ مې هغه واخیستې او ټول قرض مې په ادا کړی بېرته راغلم رسول الله ﷺ په مسجد کې انتظار کاوه زه ورغلم او ورته ومې ویل: اې د الله ﷻ رسوله! د الله ﷻ شکر دئ چې الله ﷻ د قرضو څخه ستا اوږې سپکې کړې او اوس هیڅ قرض نه دئ پاته نبي ﷺ وفرمایل: دغه شیانو څخه څه شی پاته سو ماورته وویل: بلې پاته سو رسول الله ﷺ راته وویل: ورسه هغه هم تقسیم کړه چې زه هو سا سم تر هغو زه د مسجد څخه نه ځم تر څو هغه مال تانه وي تقسیم کړی ټوله ورځ تېره سو د ماخستن د لمانځه د اداییني وروسته رسول الله ﷺ زما څخه پوښتنه وکړه چې هغه پاته مال تقسیم سو ماورته وویل چې یا رسول الله ﷺ څه پاته دئ اړ سړي نه دئ راغلی بیا رسول الله ﷺ په مسجد کې ارام وکړئ دوهمه ورځ ماخستن بیا نبي ﷺ وفرمایل: چې یو څه سته ماورته وویل: چې الله ﷻ تاسو هوسا کړلاست ټوله مال خلاص سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: د الله ﷻ د دوستانو دا غوښتنه وي چې د دوی په ملک کې هيڅ مال او سامان نوي پاته نو نبيﷺ چې د ټولو نبيانو سردار دئ او د ټولو او لياو د سر تاج دئ نو ولې به د نه مال غوښتل نه کوي چې د دنيا څخه بيخي فارغه ولاړ سم.

ما په ټينګو ثابت سوو روايتو کې اورېدلي دي چې د حضرت مولانا شاه عبد الرحيم رائپوري (نور الله مرقده) عادت داو چې د نذرانو به څه پيسې جمعه سوې نو په پابندۍ به يې هغه پيسې راوغښتلې او ټولې به يې وويشلې د وفات کېدو څخه مخکې يې د خپلو اغوستلو جامې او نور شيان خپل خاص خادم حضرت مولانا شاه عبد القادر صاحب ته ورکړه او ورته وې ويل چې زه به اوس ستا څخه د غه جامې په خواست تر لنډه وخته پوري و اخلم او ګټه به ځني اخلم او په مِلک کې به ستاوي.

د خپل پلار څخه مې ډېر اوريدلي دي چې څو زره قرضداره و او ويل به يې: چې داد جګړې شی زه د شپې د ځان سره نه ساتم د دې ډوله څخه د بزرګانو ډېرې پېښې سته خو دا ضروري نه ده چې د هر بزرګ رنګ دې يو ډول وي بلکې د بزرګانو رنګونه بېل بېل دي او د چمن په ګلانو کښې د هر يو ګل شکل او خوی جلا ـ جلا وي.

۷- د حضرت ابو هريرة ﷺ په لوږه کې د مسئلې پوښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوهريرة ﷺ فرمايي: تاسو زموږ هغه حالت ليدليدئ ؟چي کله ـ کله به مونږ دومره خوراکه نه سوه پيداکولای چي خپله ملا پرې جګه کړو مابه دلوږې دوجهي څخه ځيکر د مځکي سره يو ځای کړی او کله به مي نس پر مځکه اچولی و او پروت به وم او کله به مي په نس پوري ډبري تړلي وې يو واري زه پر هغه لاري باندي کښېنستم چي اصحاب کرامﷺ به پر تېرېدل ، حضرت ابوبکر ﷺ تېر سو ما دده مبارک څخه د ځينو خبرو پوښتنه کول شروع کړه فکر مي کاوه چي کورته به مي بوځي او بيا به مي د عادت مطابق څه چي په کور کي موجود وي پر هغه به مي ميلمه کړي خو ده مبارک داسي نه وکړه شايد فکر يې بلي خواته تللي و يا دکور حال ورته معلوم و چي په کور کي هيڅ نسته ددې څخه وروسته حضرت عمر ﷺ تشريف راوړی دده په راتګ سره هم هغسي حالات پېښ سول، بيا نبي ﷺ تشريف راوړی زه يې وليدم نو مسکی سو زما په حالات او مقصد پوه سو راته وې ويل: راځه زما سره ولاړ سه زه هم ورسره ولاړم نبي ﷺ کورته ننواتی ماهم د ننوتلو اجازه واخيسته او کورته ورننوتم په کور کښي يوه پياله دشېدو پرته وه د رسول ﷺ په خدمت کي يې کښېښوده ده مبارک پوښتنه وکړه چي دا شيدې د کومي خواسوی دي جواب ورکړل سو چي د فلانکي ځای څخه تاسو ته هديه راغلې ده نبي ﷺ ماته وويل اې ابوهريرة ! ته ولاړ سه اهل صفه راوغواړه (اهل صفه د اسلام ميلمانه ګڼل سوی دي چي نه به يې کور درلودئ او نه يې ځای درلودئ او نه به يې د خوراک څه انتظام وو او اهل صفه ځکه ورته ويل کېده چي صفه اصلا ديو سايوان نوم وو دوی تر هغه سايوان لاندي وه نوځکه ورته اهل صفه ويل کېده) ددغه قصې په وخت کښي ددوی شمېر او يا تنه وو دنبي ﷺ عادت دا وو چي ددوی څخه به يې دوه دوه يا څلور څلور د يو شتمن صحابي ميلمانه کول او خپله به يې هم داسي کول چي کله به صدقه راغله نو ټوله به يې دوی ته ورلېږل او خپله به يې ګډون نه پکښي کاوه او که به ده مبارک ته ديو ځای څخه هديه راغله ده مبارک به هم ګډون پکښي کاوه يعني ورسره خوړل به يې ابو هريرة ﷺ وايي: کله چي رسول الله ﷺ ماته ددوی درابلني حکم وکړی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبيعت کي خو مي نه وه خوښه ځکه شيدې ډېرې لږ وې فکر مي کاوه که ټوله راسي او شيدې وڅيښي نو اخر واری ماته رارسيږي نو په پياله کي به هيڅ شی نه وي مګر ماته د نبي ﷺ امر و دمنلو پرته بله چاره نه وه زه ولاړم ټوله مي راوسته نبي ﷺ راته وويل: چې داپياله واخله او په دوی شيدې و چيښه مابه يوه ـ يوه ته پياله ورکول هغه به په ښه ماړه نس شيدې چيښلې او پياله به يې بېرته ماته راکول په دغه ډول ټولو شيدې وچيښلې اوماړه سوه بيا نبي ﷺ پياله په لاس کي واخيسته ماته يې وکتل او مسکی سو بيا يې و فرمايل: چې اوس خو زه او ته پاته سوماورته وويل: چي ښېشکه داغسې ده ، ده مبارک راته وويل: واخله وې چېښه ما وچيښلې بيا يې راته وويل نوري وچېښه ما نوري و چيښلی آخر ماورته وويل: اې داﷲ رسوله ! اوس زه نوري نسم چېښلای نبي ﷺ د ټولو څخه وروسته پاته شيدې وچيښلې.

٨- دنبي کريم ﷺ د اصحابو څخه ددوو کسانو په باره کښې سوال

د نبي ﷺ په خدمت کي څه کسان موجود وه چي يو سړی مخاخ تېر سو نبي ﷺ پوښتنه وکړه چي تاسو ددې سړی په اړه څه نظر لری ؟ خلګو ورته وويل: اې داﷲ رسوله ﷺ ! دا سړی په عزتمنو خلګو کښې دئ په اﷲ ﷻ قسم کوو که چيري دی د يو چا دنکاح غوښتنه وکړي غوښتنه يې منل کيږي که د چا سپارښت کوي منل کيږي رسول اﷲ ﷺ چي ددوی خبري واورېدې چوپ سو ددې څخه وروسته يو بل ملګری مخامخ تېر سو نبي ﷺ دده په اړه هم پوښتنه وکړه خلګو په جواب کي ورته وويل اې د اﷲ رسوله ﷺ ! دا يو غريب مسلمان دئ که چيري د کوزدې غوښتنه وکړي نو څوک خور او لور نه ورکوي که د چاسپارښت کوي نه منل کيږي او که خبري کوي څوک توجه نه ورته کوي نبي ﷺ وفرمايل: که چيري داول کس په څېر ټوله دنيا ډکه سي نو دغه دوهم کس تر ټولو بهتر دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چي يوائې نبوي عزت دالله ﷻ پـه نزد تـر سلګونو هغـه عزتمنو خلګو بهتر دئ چي په دنيا کي يې خبري ته پـه درنـه سترګه کتـل کيـږي او هر څوک يـې د خبرو منلو او اوريدلو ته تيار وي خو د الله ﷻ په نزد ددغه انسان هيڅ عزت نستـه. حقيقت خبره داده چي دنيـا دالله ﷻ دنامه ويونکو له برکته ودانه ده ځکه کـه پـه دنيـا کي دالله تعـالي نـوم اخيسـتونکی نسـي پاته قيامت به راسي او ددنيا وجود به ختم سي دا دالله ﷻ د پاک نامـه برکـت دئ چي ددنيا ټولـه نظام ولاړ دئ.

۹- د نبي اکرم ﷺ سره پر محبت کوونکي باندي د مسکنت راتلل

يو صحابي دنبي ﷺ پـه خدمت کي حاضـر سـو او وې ويـل: اې د الله ﷻ رسـوله ! زه ستاسـره محبت لرم رسول ﷺ ورته وويل وګوره څه وايي ؟صحابي بيا ورته وويل: چي زمـا ستاسره محبت دئ نبي ﷺ بيا په دغه ډول جواب ورته ووايه کله چي درې واري د اسوال او جواب وسو نو نبي ﷺ ورته وويل: که چيري تـه پـه خپلـه خبره کي ريښـتني يې نـو مسـکنت تـه ځان تيـار کـړه ځکـه کـوم کسان چي زما سره محبت کوي پر هغو باندي مسکنت داسي په چابکۍ سره راځي لکه اوبه چي دلوړي څخه پر کښته په تيزۍ سره راځي.

فايده: همدا وجه وه چي ټول اصحاب کرام ﷺ به هر وخت په مسـکنت او لـوږه کي وه همـدا ډول لوی محدثين، لوی صوفيان او لوی فقهاءِ کرام زيات يې شتمن نه دي پاته سوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د عنبر په سريه کښې د مسکنت حالت

نبي ﷺ د هجرت په اتم کال د خداى تعالې په مياشت کې د درياب وغاړې ته يو درې سوه کسيز لښکر ولېږئ همدغه درې سوه کسيز لښکر ته سريه ويل کيږي ([46]) پر دوى باندې يې حضرت ابو عبيده ﷺ آمر کړى نبي ﷺ په يوه کڅوړه کښې د خورما وو يوه توښه ورکړه دوى مبارکان په هغه ځاى کښې پنځلس ورځې واوسېدل د دوى مبارکانو توښه خلاصه سوه حضرت قيس ﷺ پدې قافله کښې موجود و داوښانو د مالکانو څخه يې اوښان په پيسو واخيستل پدې طمعه چې په مدينه منوره کښې به يې پيسې ورکوي او درې-درې اوښان به يې هره ورځ حلالول خو دريمه ورځ د قافلې آمر داوښانو د حلالولو څخه منعه وکړه ځکه ده فکر کاوه چې سورلۍ به خلاصې سي او بېرته تګ به ګران سي نو د خلګو څخه يې خپلې، خپلې خرماوې راټولې کړې د چاسره چې وې بيايې په کڅوړه کښې واچولې او هره ورځ به يې يوه يوه خرما ورکول دوى به ځبښله بيا به يې اوبه پسې چيښلې تر مانښامه پورې يې دغه خوراک و که څه هم دا په ويلو کښې کوچنۍ خبره ده مګر د جګړې پرمهال چې زياتې توانايۍ ته اړتيا وې په يوه دانه خرما ټوله ورځ تېرول ګران کار دئ او لويه خبره ده. کله چې حضرت جابر ﷺ د نبي ﷺ څخه وروسته خلګو ته دا قصه وکړه نو يو شاګرد پوښتنه وکړه چې صاحبه ! دا يوې خرما به نو څه کار کاوه؟ ده مبارک ورته وويل: ددې يوې خرما قدر هغه وخت معلوم سو چې دا يوه خرما هم نه پيدا کېدل يوازې لوړه وه نور هيڅ نه وه د درختې وچې پاڼې به مو څښلې بيا به مو لندې کړې او خوړلې مو

---

[46] : اصلا سريه دمسلمانانو هغه لښکر ته ويل کيږي چې رسول الله ◀ خپله ګډون نه وي پکښې کړى او غزا وهغه لښکر ته ويل کيږي چې خپل رسول الله ◀ ګډون پکښې کړى وي . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجبوري هر څه کوي او د هرې سختۍ وروسته الله ﷻ اساني راولي الله ﷻ د دې تکليفونو وروسته دغه مبارکو اصحابانو ته د درياب څخه يو ماهی راوايستی دغه ماهي ته يې عنبر وايه د دغه ماهي څخه اصحابو ﷺ تر اتلسو ورځو پورې خوراک کاوه او د مدينې منورې تر تګ پورې په توښه دانونو کې د دغه ماهي غوښه پرته وه کله چې دوی مدينې ته ورسېده او هلته يې نبي ﷺ ته پوره قصه وکړه رسول الله ﷺ ورته وويل: دا د الله ﷻ د لورې يو رزق دئ چې تاسو ته يې رالېږلی دئ.

فايده: په دنيا کې تکليفونه تېرول ضروري دي په ځانګړې ډول پر سپېڅلو انسانانو باندې زيات تکليفونه راځي ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: زيات تکليفونه الله ﷻ پر انبياؤ راولي ورپسې پر هغه چا ډېر تکليفونه راولي چې تر ټولو بهتر وي ورپسې يې پر هغه چا راولي چې په پاته کسانو کې بهتر وي. د هر سړی ازموينه د هغه سړی د ديني مرتبې سره برابره کيږي او د هر تکليف وروسته الله ﷻ د خپلې مهربانۍ لمخې اساني راولي. په دې خبره کې هم فکر وکړئ چې زموږ پر مشرانو څومره تکليفونه تېر سوي دي او دا ټول تکليفونه يې د دين لپاره پر ځان تېر کړي دي او د دين د خورولو لپاره يې تېر کړي دي او اوس يې موږ په لوی لاس ضائع کوو دوی مبارکانو به لوږې، تندي پر ځان تېرولې ، پاڼې به يې خوړلې وينې به يې تويولې او دين به يې نشر کاوه اوس موږ د دوی ګټه هم نسو ساتلای.

KKKKKK

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم باب

د اصحابو کرامو ﷺ د تقوا په باب بيان کې

د اصحابانو ﷺ هر عمل او هر عادت ددې وړ دئ چې څوک يې د ځان لپاره غوره کړي او تابعداري يې وکړي. ولې به نه وي چې الله ﷻ د خپل نازولي او محبوب رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره دغه ډله غوره او چاڼ کړه د رسول الله ﷺ ارشاد دئ چې فرمايي: زه د انسانانو په بهترين قرن او زمانه کې و لېږل سوم. (47)

له همدې امله دغه زمانه له هره پلوه غوره زمانه وه او د زمانې بهترين خلک د رسول الله ﷺ په ملګرتيا کې وساتل سوه.

۱- د نبي ﷺ د يوې جنازې څخه بېرته راتګ او د يوې ښځې بلنه

نبي کريم ﷺ يوه ورځ د يوې جنازې څخه راتلی يوې ښځې د ميلمستيا بلنه ورکړه نبي ﷺ د خپلو خادمانو سره دهغې ښځې کو رته تشريف يووړی دده مبارک ومخ ته ډوډۍ کښېښودل

(47) شفـاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه خلګو وليدل چې د نبي ﷺ خوله ښورې خو تېرېږي نه. نبي ﷺ وفرمايل: داسي معلوميږي چي ددې سېرلي غوښې د مالک بې اجازې اخيستل سوې وي هغې ښځې وويل: يا رسول الله! ما ددغه سېرلي د رانيولو لپاره سرې لېږلي و خو پيدا نسو بيا مي د همسايه سېرلی واخيستې او پيسې مي ورولېږلي خو د کور مالک نه وو نو د هغه ميرمنې ته مي ورکړې او هغې ميرمنې سېرلی راولېږی رسول الله ﷺ و فرمايل: په دې ډوډی بنديان و خوروئ.(48)

فايده: دنبي ﷺ د لوړ شان پر برابر يو مشتبه يا د شک شی هم تر ستوني نه تېريږي دا څه ليري خبره نه ده ځکه د نبي ﷺ ادنا مريانو ته دا ډول واقعاتي پېښيږي.

۲- د نبي ﷺ د صدقې د يوې خرما د ويرې څخه ټوله شپه ويښتيا

نبي ﷺ يوه شپه ټوله شپه وېښ وو اړخ پر اړخ اوښتی په بيبيانو کي يو چا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! نن خوب نه درځي؟ ده مبارک وويل: نن يوه خرما پرته وه مارا پورته کړه چي ضايع نسي او ومي خوړله اوس فکر راسره پيدا سو چي هسي نه چي هغه خرما د صدقې وه.

فايده: زياته صحيح خبره خو دا وه چي هغه خرما د نبي ﷺ خپله وه مګر څرنګه چي د صدقې خرما وي نبيﷺ ته راتلې نو ده فکر کاوه چي د صدقې خرما مي نه وي خوړلې ددې شک په وجه ټوله شپه خوب نه ورتلی او دايې ويل چي خداې مه کړه د صدقې خرما مي نه وي خوړلې دا خو د سردار عالم حال و چي د يوې خرما په وجه يې اړخونه بدلول او ټوله شپه خوب نه ورتلی

(48) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس يې داوسنۍ زمانې د غلامانو حال وګوره چې د رشوت، غلا ، سود او نورې پيسې په زړور تيا خوري او په فخر سره ځان د محمد ﷺ په غلامانو کې ګڼي.

۳- د حضرت ابوبکر ﷺ د يو کاهن (فالګر) د خوراک څخه قۍ وهل

حضرت ابوبکر ﷺ يو غلام درلودی چې ده مبارک ته يې د غُله[49] په ډول ګټه ورکول يوه ورځ غلام ده ته د خوراک يو شی راوړی ده مبارک يو څه و خوړی غلام ورته وويل: چې تا به هر ورځ زما څخه پوښتنه کول چې د کومې لارې دې ګټه کړې ده نن دې هيڅ پوښتنه نه را څخه وکړه ده مبارک ورته وويل: چې نن ډېر وږی وم د لوږې له امله مې پوښتنه نه وکړه اوس وو ايه چې د کومې لارې دې ګټلې ده غلام ورته وويل: چې د کفر په وخت کې زه پر يو قوم تېرېدم پر هغوی مې منتر ويلي وو دوی زما سره د يو شي وعده کړې وه نن د هغوی کره واده وو زه ورغلم دا ډوډۍ يې راکړه ابوبکر ﷺ ورته وويل: تا خو زه هلاک کړم ابوبکر ﷺ ددې څخه وروسته په ستوني ګوتې چخ کړې او د قې وهلو کوشش يې وکړی خو لکه څرنګه چې ده هغه ګوله په لوږه خوړلې وه نو قې يې نه کړه چا ورته وويل: چې په اوبو سره قې وهل کيدای سي نو ده مبارک يوه لويه پياله د اوبو راوغوښته او به يې وڅښلې بيا يې قې کړې ترداسې اندازې چې د ډوډې ګوله يې هم قې کړه يو چا ورته وويل: پر تادې الله ﷻ رحم وکړي ديوې ګولې ډوډۍ لپاره دې دومره تکليفونه پر ځان تېر کړل ده مبارک ورته وويل: که چيرې زما په ساه سره دا ګوله راوتلای مابه را ايستلې وای ځکه ما د نبي ﷺ څخه اورېدلي دي چې کوم بدن چې په حرامو سره وده وکړي نو ددوزخ اور

---

[49] غُله دې ته ويل کيږي چې غلام ته ووائي چې ولاړسه روزانه ماته دومره پيسي راکوه نوري که دي وګټي هغه ستا دي دا جائزه معامله ده. (هذا الهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه لپاره غوره دئ. زما سره دا وېره وه چې هسې نه چې په دغه ګوله سره زما د بدن یوه برخه وده وکړي.([50])

فایده: د حضرت ابوبکرﷺ څخه داسې ډېرې پېښې راغلي دي ځکه دده په طبعت کې احتیاط زیات و چې لږ شک به ورته پیدا سو دستي به یې قي واهه.

هم دا ډول د بخاري شریف په یو روایت کې راغلي دي چې یوه ورځ یو غلام د جاهلیت په وخت کي د سحر او جادو یو شی چاته ښودلی و هغه اتفاقاً صحیح سو نو هغه ودغه غلام ته څه پیسې ورکړې غلام په مقرر سوو پیسو کي و حضرت ابوبکرﷺ ته دغه پیسي ورکړې ابوبکر ﷺ و خوړلې بیا چې دده په نس کي کوم څه وه هغه یې ټوله قی کړه. دا لازمي نه ده چې په دغه ډول پیسو کي به د غلامانو پیسي حرامي وي بلکي حرام او حلال دواړو ګمان پر کېده خو حضرت ابوبکرﷺ د ډېر احتیاط له امله د شک مال نه خوښوی.

۴- د حضرت عمر ﷺ د صدقې د شیدو څخه قي

حضرت عمر ﷺ یو وار شیدې و چیښلې د هغو شیدو خوند عجیبه ورته معلوم سو نو کوم ملګري چې شیدې راوړي وې د هغه څخه یې پوښتنه وکړه چې دا څنګه شیدې وې؟ او د کومې خوا څخه راغلي وې؟ هغه سړي وویل: چې په فلانکی ځنګله کي د صدقې اوښان څرېدل زه هلته ولاړم هغو خلګو د اوښانو شیدې ولوشلې ماته یې هم راکړې، حضرت عمر ﷺ په خوله کي ګوتې واچولې او هغه شیدې یې قی کړې. ([51])

([50]) منتخب کنز العمال
([51]) مؤ طا امام مالک

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: د اصحابو مبارکانو سره تل دا فکر وو چې د شک په شی سره مو د بدن یوه برخه وده ونه کړي دا خو لاڅه کوي چي ښکاره حرام وي لکه زموږ په زمانه کي چي عام سوي دي.

۵- د حضرت ابوبکر ﷺ د احتیاط لمخي باغ وقف کول

ابن سیرین ﷺ فرمایي: کله چي د ابوبکر ﷺ د وفات وخت نژدې سو نو ده مبارک و حضرت عائشې ﷺ ته وویل: کله چي زه خلیفه سوم خلګو راته وویل چي که ته په تجارت مشغول سې نو د مسلمانانو په کارو کي به څه نیمګرتیا پیدا سي باید ته خپله خوارکه د بیت المال څخه واخلې نو له دې وجي زه مجبور سوم چي یو څه واخلم نو اوس دي زما فلانکی باغ په بدله کي ورکړل سي هر کله چي حضرت ابوبکر ﷺ وفات سو نو حضرت عائشې ﷺ و حضرت عمر ﷺ ته سړی ولېږی او د پلار د وصیت مطابق یې باغ ورکړی حضرت عمر ﷺ وفرمایل: ستا پر پلار دي الله ﷻ رحم وکړي ده مبارک غوښتل چي چاته د خولې د خلاصولو وخت ورنه کړي.([52])

فایده: درنو لوستونکو! د فکر کولو خبره ده چي اول خو هغه شی چي ابوبکر ﷺ اخیستی څه شی وو یعني ډېر لږ شی و بیا چي ده مبارک اخیستی د مشورې والاوو په ټینګار یې اخیستي او د مسلمانانو د فایدې په وجه سره و ددې سره، سره څومره چي دده مبارک توان وو بلکي تر هغه لا زیات یې احتیاط پکښې کاوه چي د احتیاط اندازه یې په دریم باب څلورمه شمېره کي وښودل سوه چي بي بي یې د تنګسیا سره د یوه خوږ شی لپاره یو څه پیسي جمعه کړې وې ده مبارک هغه پیسې هم بیت المال ته وسپارلې او په هغه اندازه یې د خپلې عائشې (تنخوا)

([52]) (کتاب الاموال)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه کمي کړې د ټولو څخه وروسته يې د ا آخر کار وو چې د اخيستل سوو پيسو بدله يې بېرته بيت المال ته وسپارل.

۶- د حضرت علي بن معبد د کرايې د کور په خاوره سره د خط وچول

علي بن معبد يو محدث دئ، دی مبارک فرمايي: د يو کرايې په کور کي اوسېدم. يوه ورځ مي يو شی وليکی د دغه خط د وچولو اړتيا پيدا سوه د دغه کور د ېوالونه خاورين وه نو فکر مي وکړی چي د دغه د ېوال څخه يو څه خاوره را واخلم او خط په وچ کړم بيا مي فکر وکړی چي دا کور خو ما په کرايه نيولی دئ داوسېدو لپاره دئ د دې لپاره خو مي نه دئ نيولی چي خاوره يې استعمال کړم بېرته مي په فکر کي راغله چي په دا لږ خاوره هيڅ نه کيږي پروانه لري لږ شی دئ نو خاوره مي را واخيسته د شپې يو ځوک په خوب کي راغلی او راته وې ويل: چي صبا د قيامت په ورځ به درته معلومه سي چي لږ خاوره يا لږ شی څه پروا لري؟.

فايده: دا خبره چي صبا به معلومه سي د دې ظاهري مطلب دا دئ چي د تقوا درجې زياتي وي کا مله درجه يې يقيناً دا وه چي د دغه لږ شی څخه هم ځان وساتي که څه هم دومري لږ شی د جائز کيدو په اندازه کي دئ.([53])

۷- د حضرت علي کرم الله وجهه پر يو قبر تېرېدنه

[53] احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کميل ﷺ فرمايي: چې زه يو ځل د حضرت علي ﷺ سره روان وم چې يو ځنګله ته ورسېدو حضرت علي AA يوې هديرې ته مخ کړی او وې ويل: اې د هديرې ښتنانو ! اې پاته سوو خلګو ! اې د وېرې او يوازيوالي خلګو ! څه خبري دي؟ څه حال مو دئ؟ زموږ خبر خو دادئ چې ستاسو وروسته ستاسو مالونه تقسيم سوه ، اولادونه مو يتيمان سوه ، ښځو مو نور مړونه وکړه دا خو زموږ خبر دئ تاسو هم يو څه وواياست ،کميل ﷺ وايي چې علي ﷺ ددې څخه وورسته زما لوري ته وکتل او وې ويل: اې کميله ! کچيري دې خلګو ته د خبرو اجازه وای او خبري يې کولای سوای نو دوی به خامخا ويلي وای چې بهترينه توښه تقوا ده دايې وويل بيا په ژړا سو او وې فرمايل: اې کميله ! قبر د عمل صندوق دئ دمرګ په وخت کي به معلوم سي ([54]).

فايده: يعني انسان که ښه کار کوي او که بد کار کوي په دغه قبر کي به ساتل کيږي لکه په صندوق کي چې يو شی ساتل کيږي.

په زياتو حديثونو کي راغلي دي چې ښه عملونه به په يوه ښايسته بڼه جوړ سي په قبر کي به د مړي د زړه خوشاله کولو او محبت کولو لپاره راسي او ددې مړي ډاډګيرنه به کوي او بد عملونه به په يو بد شکل جوړ سي بد بوی به يې وي او مړي به نور په تنګيږي.

په حديث شريف کي راغلي دي چې يو سړی مړ سي نو تر قبر پوري دده سره درې ملګري ځي:

۱- لو مړی دده مال وي لکه چې د عربو داسې دود وو چې دمړي سره به يې دده مال وړی.

۲- دوهم هغه کسان دي چې دی تر قبر پوري رسوي.

۳- دريم دده عمل دئ.

([54]) منتخب کتر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ملګري يعني مال او دده خپلوان به بېرته ځني راځي او عمل به ورسره پاته وي. نبيﷺ يوه ورځ اصحابو کرامو ته وفرمايل: چي ستاسو د مال او عمل مثال څه ډول دئ؟ اصحابو کرامو ورته وويل: چي تاسو لارښوونه راته وکړئ رسول اللهﷺ وفرمايل: ددې مثال داسي دئ لکه چي يو څوک درې ورونه لري او مړ کيږي نو دوی راوغواړي او ورته ووايي چي وروره ته پوهيږې چي پر ماڅه تيريږي؟ ته زما څنګه مرسته کولای سې دايو ورور ورته ووايي چي زه به ستا درملنه وکړم او هر ډول خدمت به دي وکړم کله چي ته مړ سي غسل به درکړم کفن به درکړم او پر اوږو به دي تر قبره پوري يوسم او تر مرګ وروسته به دي په ښو يادوم دا ورور دانسان اولاد او قريبان دي، بيا دوهم ورور ورته ووايي چي زما ستا سره تر مرګه پوري اړيکي دي د مرګ څخه وروسته زه ستا هيڅ پروانه لرم، دا ورور مال دئ، بيا دريم ورور راوغواړي پوښتنه ځني وکړي دريم ورو ورته وايي چي زه ستا په قبر کي ملګري يم دوېري په وخت کي به دي زړه خوشاله کوم کله چي ستا سره حساب کيږي د نيکۍ په پله کي به دي کښېنم د نيکۍ پله به دي درنوم، دا ورور عمل دئ. رسول اللهﷺ و اصحابو کرامو ته وفرمايل: اوس نو تاسو وښياست چي کوم ورور ښه او ګټور دئ؟ اصحابو کرامو وويل: اې د الله رسوله ! دغه دريم ورور ګټور دئ هغه لومړني دوه ورونه خو بې ګټي دي.([55])

([55]) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د نبي ﷺ ارشاد چې د خوراک څيښاک حرام وي د هغه دعا نه قبليږي

د نبي ﷺ ارشاد دئ: چې الله ﷻ خپله پاک دئ پاک مال قبلوي مسلمانانو ته د هغه شی امر کوي کوم چې يې خپلو رسولانو ته کړی دئ. الله ﷻ فرمايي:

🙰❑🙵🙖⑨❒🕯❋🕔♦③
☎✃❑➔🖬⬈🖏 ⬉🖎🡐🙘❾❷🕲🙰✃
🖎🕳🕔♦⌛🙪♒⓿⅄⮌🕲🙰✃ ⌘♊🖏✌
☎✃❑➔🖬♦🖗▫⬋🙰✃♦❒
❼🙎❑❄🙎☽ ☎ 🙰🕐⬩🙎🖬🕔✽🕓
♦♌❑➔🖬⍓☺⬃➔⬩🖎 🙰⍓☺🙎🖃
(56) ⮈🙎⮊⮉⮘☹⬈🙎🖬♦⬊

ژباړه: اې رسولانو! د پاکو شيانو څخه خوراک کوئ نېک عملونه کوئ زه په هغه شيانو خبريم چې تاسو يې کوئ.

دوهم ځای الله ﷻ فرمايي:

🙰⍓♑❿③❒🕯❋🕔♦③
☎✃❑➔🖬⬈🖏 ⬇❑🙰❑☪🕲🙰✃
⮈⮛⬀❻☞🏵🙰✃ ❼🙎✖ 🙰❍☺🖏✌
⬩⬩♦❒ 🙰✡🖮🙪♒⓿⬩⮍ ⌖☒🕔■🖬⍓❍
☎✃❑⬉➔🙎⌛✸😐⬩🖎
🖏☠🕔♦❑⬈⮌⬈⌘

ژباړه: اې هغه کسانو چې ايمان يې راوړی دئ خوراک کوئ د هغه پاکو شيانو څخه چې موږ په رزق درکړي دي د شيطان د قدمونو پيروي مه کوئ بېشکه شيطان ستاسو ښکاره دښمن دئ.

(56) سورة مؤمنون الاية (٥١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

🗐 ⮴♊🕔⬧⮊⬂⓿⦿⌖🕾👓✁

✌❐🡐⑨⧫🡔 ⬀☠🡕🗏⬧🕾 🕛🡸❍✵☼🙵✆

(57)⮴⮷🙰🙰⮳ 🡾✗✓🙵🖮❿👌

نبي ﷺ د يو سړی بيان وکړی چي اوږده، اوږده سفرونه يې کړي وي (د مسافر دعا قبليږي) او دی خواره واره ويښتانو والاوي ، خړو پړو جامو والا (يعني پريشانه) وي دی دواړه لاسونه الله ﷻ ته پورته کړي او وو ايي: اې الله! اې الله! مګر دده خوراک حرام وي چيښاک يې حرام وي جامې يې حرامې وي تل يې حرام خوړلي وي نو دده دعا چيري قبليږي.(58)

فايده: د خلګو سره تل دا فکر وي چي د مسلمان دعا ولې نه قبليږي که دې حديث شريف ته وګورو نو ټول حالات معلوميږي که څه هم الله ﷻ کله، کله په خپل فضل د کافر دعا لا هم قبلوي فاسق خولا څه کوي مګر د پرهيزګاره سړي دعا اصل شی دی ځکه نو د پرهيزګارانو څخه خلګ ددعا هيله کوي. که څوک غواړي چي زما دعا قبوله سي نو د حرامو څخه دې ځان وساتي.

۹- د عمر ﷺ د خپلې بي بي منعه د مشکو دتللو څخه

د حضرت عمر ﷺ و حضور ته يو ځل د بحرين څخه مشک راغله نو عمر ﷺ وويل: څوک دا مشک تلي؟ چي پر مسلمانانو باندي يې وويشو دده بي بي حضرت عاتکې ﷺ وويل: چي زه به يې وتلم ده مبارک واوريدل او چوپ سو لږ ساعت وروسته يې بيا وويل: چي څوک به يې وتلي؟ تر څو پر مسلمانانو يې وويشو. دې مبارکې وويل: چي زه به يې وتلم عمر AA بيا چوپ سو دريم

(57) سورة البقرة الاية (١٦٨)

(58) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځل يې وويل: چې زه دا نه خوښوم چې ته خپل لاسونه د ترازو په پله کې کښېږدې او په مشکو يې ولړې او بيا هغه لړلي لاسونه پر بدن ومو ږې او ماته په دغه اندازه زياتوب حاصل سي.

فايده: دا د حضرت عمر ﷺ کامل احتياط و او خپل ځان يې د تهمت څخه خلاصوی که نه نو څوک چې تلل کوي د هغه لاسونه به خامخا لړل کيږي د دغه لږ اندازې په روا والي کې هيڅ شک نسته خو بيا هم ده مبارک خپلې بي بي ته دا خوښه نه کړه.

حضرت عمر بن عبدالعزيز چې عمر ثاني هم ورته وايي ده په خپل وخت کې يو ځل مشک تلل نو پوزه يې وتړل او وې ويل چې د مشکو ګټه ښه بوی دئ (يعني زه نه غواړم چې د غه ګټه تر نورو ماته زياته ورسيږي).(59)

فايده: دا داصحابو کرامو ﷺ، تابعينو (رحمة الله عليهم)، او زموږ د مشرانو اورهبرانو احتياط و.

۱۰- دعمر بن عبدالعزيز ﷺ د حجاج حاکم لره حاکم نه جوړول

عمر بن عبدالعزيز ﷺ په خپل وخت کې يو څوک د يو ځای حاکم مقرر کړی يو چا ورته وويل چې دا د حجاج بن يوسف په زمانه کې هم حاکم پاته سوی دئ عمر بن عبدالعزيز ﷺ دغه سړی د دندي څخه ليري کړی هغه سړي ورته وويل: چې زه ډېر لږ وخت د حجاج په زمانه کې حاکم پاته سوی يم. عمر بن عبدالعزيز ﷺ ورته وويل چې ستا لپاره دومره بدي بس ده چې چې د هغه سره يوه ورځ يا تر ورځي هم کم حاکم پاته سوي يې.(60)

---

(59) احياء
(60) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چې دده سره د پاته کېدو اثر خامخا پاته کيږي. څوک چې د پرهېزګارو خلګو سره اوسيږي نو پراوسيدونکي باندي زوروره اغېز پـه نـه ليدونکي ډول د پرهيزګـارو خلګو پرېوزي او څوک چې د بدعملو خلګو سره اوسيږي نو د بدعملو خلګو اثـر بـه خامخا پـرده پرېوزي همدا وجه ده چې د بدو خلګو د ناستي څخه منعه پکار ده انسانان لا څه کوي بلکـي د حيوانانو سره په اوسېدو لا اثر پرېوزي.

رسول الله ﷺ فرمـايي: داوښـانو او اسـونو پـه مالکـانو کـي فخـر او لـويي وي او د بـزو پـه مالکانو کي عاجزي وي. نبي ﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: دنيک سړی سره ناسته د مشکو پـه څير ده که مشک ورونه رسيږي نو بوی به يې خامخا ورسيږي او د بد سړی سره ناسته د اور د کـورې په څېر ده که د اور بڅرکي ورونه رسيږي نو د دود (لوګي) څخه يې نه خلاصيږي. ([61])

پنځم باب

د لمانځه شوق او په لمانځه کي عاجزي

لمونځ په ټولو عبادتو کي اړيـن او لازم شـی دئ د قيامت پـه ورځ بـه هـم لـومړی د لمانځه پوښتنه کيږي.

نبي ﷺ فرمايي: د کفر او اسلام تر منځ لمـونځ فـرق کـوونکی دئ. ددي څخـه عـلاوه نـور هـم زيات ارشادات راغلي دي چي زما په يوه بله رساله (فضائل نماز) کي بيان سوي دي.

([61]) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د الله ﷻ ارشاد د نفل کونکي په اړه

الله ﷻ فرمايي: څوک چي زما د دوست سره د ښمني کوي و دغه کس ته زما د جنګ اعلان دئ او هيڅوک زما سره نژدې والی نسي کولای تر څو هغه څه ادا نه کړي چي ما فرض کړي دي يعني زما نژدې والی د فرضونو په ادا ينه سره لاسته راتلای سي او د نفلو په وجه بنده ما ته رانژدې کيږي تر داسي بريده چي زه يې خپل محبوب جوړ کړم نو بيا زه د هغه سړی غوږ سم چي اوريدل په کوي او زه د هغه سړی سترګه سم چي ليدل په کوي او د هغه سړی لاس سم چي يو شی په را اخلي او د هغه سړی پښه سم چي تلل په کوي او کوم شي چي زما څخه غواړي هغه به ورکوم او د کوم شی څخه چي پنا غواړي زه به يې ځني ساتم.(62)

فايده: د سترګي، غوږ او نورو غړو جوړېدو څخه مطلب دادئ چي د هغه ليدل، اوريدل او ګرځېدل به زما د خوښی تابع وي او هيڅ خبره به زما د خوښی خلاف نه کوي. هغه کسان ځومره نيک مرغه دي چي د فرضو د ادايني وروسته د ډېرو نفلو توفيق ور په برخه سي او دا دولت ور په برخه سي. الله ﷻ دي په خپل فضل سره ما ته او زما دوستانو ته هم ورنصيب کړي.

۲- د نبي کريم ﷺ ټوله شپه لمونځ کول

يو سړي د عائشې ؓ څخه پوښتنه وکړه چي د نبي ﷺ که څه عجيبه خبره تاليدلي وي نو راته وې وايه. عائشې ؓ وويل: د نبي ﷺ کومه خبره عجيبه نه وه ؟ بلکي هره خبره يې عجيبه وه يوه شپه راغلی زما سره پرېوتی بيا يې وويل ما پرېږده چي د خپل رب عبادت وکړم دا يې وويل

(62) مجمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر لمانځه ودرېدئ او ژړا يې شروع کړه تر داسې اندازې چې اوښکې يې پر سينه مبارکې راتوی سوې بيا پر رکوع سو په رکوع کې يې هم په دغه ډول ژړل بيا پر سجده سو په سجده کې يې هم په دغه ډول ژړل تر داسې وخته چې بلال ﷺ راغلی اود سهار د لمانځه لپاره يې اواز وکړی ما وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو دومره و ژړل او حال دا چې تاسې د مخکې او وروسته ګناهو څخه پاک يې او که فرضاً هم يې نو الله ﷻ تاسو ته د مغفرت وعده درکړې ده. ده مبارک راته وويل: چې الله ﷻ داسې راسره کړی دی بيا نوزه د الله ﷻ شکر ګذار بنده نه سم جوړ؟ بيا يې راته وويل: ما به ولې داسې نه کول او حال دا چې نن پر ما باندې دا آياتونه نازل سوي دي:

⚒☠◷◆❑◷⌧☺○○♑♐✃ ⇗⌨▫▪⌧⌘ ❼⚐× ·♍⚐◑

⇗✍⬂⑩⅄♑♐✃ ⇙✃◷■▪⚒☞⬃⌘♐✃◆❑ ⬄⋎⬀❻☞❁♐✃◆❑

❼⚗🖫⌂❑❄☯❁ ⌨💣◷♦③✞⌧ ⚗❻♐❑&❑☸♑♐✃◆❑

(63) ⬄⬂⚗⇙⇗ ⇙▪◷♦⌛⬂♑☞❁♐✃

داخبره په زيات شمېر حديثونو کې راغلې ده چې رسول الله ﷺ به د شپې دومره اوږد لمونځ کاوه چې د ډېرې ولاړې څخه به يې پښې وپړسېدې خلګو به ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته دومره تکليف پر ځان تېروې حال دا چې الله ﷻ ته بخښلې يې ده مبارک به په جواب کې ويل: ايا زه د الله ﷻ شکر ګذار بنده جوړ نسم؟ (64)

۳- د رسول الله ﷺ په څلور رکعتو کې شپږ سپارې ويل

(63) سورة آل عمران الاية (۱۹۰) ، اقامة الحجة

(64) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عوف ﷺ فرمایي: چې زه یوه ورځ د رسول الله ﷺ سره په سفر ولاړم رسول الله ﷺ مسواک وواهه او اودس یې وکړی دلمانځه نیت یې وتړی زه هم په لمانځه کې ورسره شریک سوم نبي ﷺ په یو رکعت کې سورة بقره ولوستی کوم ځای چې به درحمت آیات راغلی نو رسول الله ﷺ به لږ ساعت ودرېدئ او درحمت د عا به یې غوښتل، کوم ځای چې به د عذاب آیات راغلی نو تر لږ وخته پورې به یې پنا غوښتل دسورة د ختمېدو سره سم یې رکوع وکړه او په رکوع کښې یې (سُبحَانَ ذِي الجَبَرُوت وَالمَلَكُوت وَ العَظمَة) بیا یې په همدغه اندازه اوږده سجده وکړه کله چې دوهم رکعت ته ولاړ سو په دوهم رکعت کې یې سورت آل عمران وو ایه همدا ډول په یو رکعت کې یې یو-یو سورت وو ایه چې په څلور رکعتو کښې پاو بالا شپږ سپارې کیږي دا به څومره اوږد لمونځ وچي په هر آیت درحمت او آیات دعذاب باندي یې تر ډېره ساعته دعا غوښته او بیا یې په دغه پیمانه اوږده رکوع او سجده کول.

حضرت خذیفة ﷺ هم خپله یوه قصه د نبي ﷺ سره د لمونځ کولو رانقله کړې ده او فرمایي: چې رسول الله ﷺ په څلورو رکعتو کښې څلور لوی سورتونه ولوستل یعني د سورت بقره څخه د سورت مائده تر ختمه پورې یې وویل.

فایده: د غه څلور سورتونه چې نبي ﷺ په څلور رکعتو کښې لوستلي دي پاؤ بالا شپږ سپارې کیږي او د نبي ﷺ عادت داو چې قرآنکریم به یې په تجوید او ترتیل سره لواسته (داصولو سره برابر او په ډېره ارامتیا سره) لکه چې په احادیثو کې راغلي دي. ددې سره رسول الله ﷺ پر هر آیت د رحمت او پر هر آیت دعذاب درېدئ او دعا به یې غوښتل بیا به یې درکعتو د ولاړې په اندازه اوږده رکوع او سجده کول یعني کله به رسول الله ﷺ په یو رکعت کښې سورت بقره، ال عمران او سورت مائده لواسته چې د غه درې سورتونه نژدې پنځه سپارې کیږي (بیا به یې په دغه اندازه رکوع کول).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه وخت کېداى سي چي چا په لمانځه کښې ارام او د سترګو یوخوالی نصیب سي.
نبي ﷺ فرمایي: زما د سترګو یوخوالي په لمانځه کښې دئ. اَللهُمَ ارزُقنِي اِتبَاعَهُ.

۴- د حضرت ابوبکر صدیق، حضرت ابن زبیر، حضرت علي او نورو اصحابو ﷺ د لمونځونو حالات

مجاهد ﷫ د حضرت ابوبکر صدیق، او حضرت عبدالله بن زبیر ﷺ حال رانقل کړی دئ چي کله به دوی پر لمانځه ودرېدل داسي به ښکارېدل لکه یو لرګی چي ښخ کړې یعني هیڅ به نه ښوریده.(65)

علماو لیکلي دي چي حضرت ابن زبیر د حضرت ابوبکر ﷺ څخه لمونځ زده کړی دئ او ابوبکر ﷺ د رسول الله ﷺ څخه لمونځ زده کړی دئ یعني په څه ډول چي رسول الله ﷺ لمونځ کاوه پدغه ډول به ابوبکر ﷺ لمونځ کاوه او عبدالله بن زبیر ﷺ هم په دغه ډول لمونځ کاوه. ثابت ﷺ وايي چي د عبدالله بن زبیر ﷺ لمونځ داسي و لکه یو لرګی چي یو ځای ښخ کړې. یو څوک وايي چي ابن زبیر ﷺ به کله دومره اوږده اوبې حرکته سجده وکړه چي مرغان به راغله دده پرملا به کښېناسته، کله به یې دومره اوږده رکوع وکړه چي ټوله شپه به ترسهاره په رکوع کښې و او کله به یې دومره اوږده سجده وکړه چي ټوله شپه به تېره سوه کله چي پر حضرت زبیر ﷺ باندي جنګ کېدئ نو یو واری د مسجد پر دېوال ولګېدئ چي د مسجد د دېوال یوه ټوټه یې والوزل او د حضرت زبیر ﷺ د ستوني اوږېري ترمنځ هغه واری تېر سو خو ده هیڅ فکر نه وکړی نه وار خطا سو نه یې رکوع او سجده لنډه کړه یوه ورځ یې لمونځ کاوه دده زوی چي هاشم نومېدئ دده

---

(65) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخنګ ته بيده و دبام څخه يو مار راولوېدئ او دده پر زوی باندي راتاوسو زوی يې چغي کړې دکور خلګ ټوله په چابکی سره راغله شورماشورجوړسو هغه مار يې مړکړی ابن زبير رضي الله عنه په هغه ډول سره په ښه ارامتيا سره لمونځ کاوه کله چي يې سلام وګرځاوه نووې ويل چي يو څه شور او رږغ مي تر غوږ وسو څه شی و؟ بي بي يې ورته وويل چي الله (جل جلاله) دي پرتا رحم وکړي زوی خو به دي مړسوی وای ته په خبرنه هم نه يې ؟ده مبارک ورته وويل ورکه سې که په لمانځه کښي مي بلي خوا ته توجه او فکر کولای نو لمونځ به چيري پاته سوی وای.(66)

حضرت عمر رضي الله عنه چي په اخروخت کي په خنجر ووهل سو او ددغه زخمو څخه بيا شهيد سو هروخت به وينه تري بهيدله اوزيات وخت به بې هوښه وخو بيا هم دلمانځه لپاره بيداره کېدئ لمونځ به يې کاوه دا به يې ويل چي دهغه چاليپاره په اسلام کي هيڅ حصه نسته چي لمونځ پرېږدي.

حضرت عثمان رضي الله عنه به ټوله شپه وېښ وا و په يوه رکعت کښي به يې ټوله قرآنکريم ختماوه.

د حضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عادت داسي و چي کله به د لمانځه وخت راغلی نو پربدن به يې رپيدل راغله او مخ به يې ژړسو يو چا پوښتنه ځني وکړه چي دا څه خبره ده چي دلمانځه دوخت په راتګ سره دي مخ ژړسي او بدن دي رپيږي؟ ده مبارک ورته وويل: دا دهغه امانت وخت دئ چي الله جل جلاله پر اسمانو مځکه او غرونو باندي نازل کړی دوی يې دپورته کولو څخه ناتوانه سول خوما پورته کړی.

د حضرت خلف بن ايوب رحمه الله څخه يو چا پوښتنه وکړه چي تا په لمانځه کښي مچان نه تنګوي؟ ده مبارک په جواب کښي ورته وويل چي بدکاره خلګ حکومت په دورو وهي دی رږغ نه کوي دا تکليفونه پرځان تېروي خو په دې فخرکوي چي زه دحکومت په هرډول وهلوکي نه ښورم

(66) بدايه وغيره

(c) ketabton.com: The Digital Library

یعني چي زه خوخومره ټینګ یم زه چي د خپل رب ﷻ وحضورته ولاړیم زه دیوه مچ له امله ونښوریږم.

مسلم بن یسار ؓ چي به کله دلمانځه لپاره ودرېدی نو دخپل کورخلګوته به یې وویل چي تاسوماته خبري کوي زه ستاسو په خبرونه پوهېږم یوه ورځ ده مبارک دبصرې په جامع مسجد کي لمونځ کاوه چي دمسجد یوه برخه راچپه سوه خلګویې له امله وځغستل د باندي سره یوځای سوه شوراوغوغا سوه خودی هیڅ په خبرنه سو.

دحضرت خاتم اصم ؓ څخه چادلمانځه دحالاتو پوښتنه وکړه ده مبارک په جواب کښي ورته وویل: کله چي دلمانځه وخت راسي اودس وکړم اوهغه ځای ته ولاړسم چي لمونځ پکښي کوم لږساعت کښېنم چي دبدن په ټولو حصو کښي مي ارامتیاپیدا سي بیا دلمانځه لپاره په داسي ډول ودرېږم چي بیت الله شریفه دخپل نظرو ړاندي وګڼم ، پل صراط تر پښولاندي جنت راسته طرف ته ، دوزخ چپه طرف ته اودمرګ ملائکه دشا طرفته وګڼم او دا فکر وکړم چي دا مي وروستی لمونځ دئ ددي څخه وروسته په پوره عاجزۍ او کمینۍ سره لمونځ ادا کړم بیا دامید او ویري ترمنځ واوسم چي قبول به سي که یا.(67)

۵- د مهاجر او انصاري چوکیداري او په لمانځه کښي پر انصاري غشي لګېدل

نبي ﷺ د یو غزا څخه تشریف راوړی د شپې یې یو ځای د تېرولو لپاره غوره کړی او بیا یې وویل چي نن شپه به چوکیداري څوک وکړي یو مهاجرصحابي حضرت عمر بن یاسر ؓ او یو انصاري صحابي حضرت عباد بن بشر ؓ وویل چي مونږ دوړاه به چوکیداري وکړو نبي ﷺ د هغه غره ولوري ته ولېږل چي د هغه لوري څخه ددښمن دراتلو وېره وه او ورته وې ویل چي تاسي به

(67) احیآء

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر دغه غره باندې چوکيداري وکړی دوی مبارکانو و هغه غره ته تشريف يوړی انصاري و مهاجر ته وويل چې شپه به پر دوو برخو وويشو په يوه برخه کې به ته بيده سې زه به ويښ سم په دوهمه برخه کښې به ته ويښ سې زه به بيده سم ځکه که دواړه ټوله شپه ويښ سو نو کېدلای سې چې پر دواړو باندې د خوب غلبه راسي او دواړه به بيده سو که چيرې څه خطر وينې ملګري ته معلوم سي نو خپل ملګري به کښېنوې د شپې لومړۍ برخه د انصاري ملګري دويښ والي لپاره وټاکل سوه مهاجر بيده سوه انصاري د لمانځه نيت وکړی ددښمن لخوا څخه يو سړی راغلی او يو ښوک يې د ليري څخه ولاړ وليدئ دستي يې په غشي وويشتی انصاري هيڅ نه وښورېدئ بيا يې دوهم غشي وويشتی وريسې يې په دريم غشي وويشتې هر غشي چې به يې په بدن کې ولګېدئ ده به په لاس د بدن څخه راوايستی او وه به يې غورځوی ددې څخه وروسته يې په ښه ارامتيا سره رکوع او سجده وکړه لمونځ يې پوره کړی بيا يې خپل ملګری راويښ کړی دښمن چې دوی دوه وليدل و تښتېدئ او فکر يې وکړی چې نده معلومه چې دابه څومره ملګري وي دده ملګری چې کله راويښ سونو وې ليدل چې د انصاري د بدن ددرو ځايو څخه وينه بهيږي مهاجر ورته وويل: سبحان الله تا ولې زه په لومړي وخت نه وينبولم ؟ انصاري په جواب کښې ورته وويل: ما په لمانځه کښې سورة کهف شروع کړی و زړه مې نه غوښتل چې د خلاصېدو مخکې رکوع وکړم خو زما سره دا وېره پيدا سوه چې د ډېرو غشو په لګېدو سره مړ نه سم او دنبي ﷺ د حفاظت خدمت چې ماته يې سپارلی و هغه راڅخه پاته نه سي که چيرې زما سره دا وېره نه وای نو د سورة د خلاصېدو مخکې به مې رکوع نه وای کړې. ([68])

فايده: داد مبارکو اصحابو کرامو لمونځ و او دلمانځه سره مينه وه چې دغشو د ويشتلو سره او د وينو د بهېدو سره يې هم د لمانځه په خوند کښې فرق نه راتلی زمونږ لمانځه ته ګوره چې

([68]) بيهقي ، ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوماشه مو وخوري نو دلمانځه فکر راځخه ولاړ سي او د مچمچۍ او غالبوزي پوښتنه خو مه کوه.

دلته یو مذهبي اختلافي مسئله سته هغه دا چي زمونږ د امام اعظم په اند په وینو تویېدلو سره اودس ماتیږي او د امام شافعي په اند اودس نه ماتیږي کېدلای سي چي د همدې صحابي طریقه همدا وه ، یاکېدلای سي چي تر د غه وخته پوري ددې مسئلې تحقیق نه وسوی ځکه نبي ﷺ په دغه مجلس کي تشریف نه درلودئ یا تر دغه وخته پوري ده ته دا مسئله معلومه نه وه.

۲- د حضرت ابو طلحه ؓ په لمانځه کښې د فکر راتلو په وجه باغ وقف کول

حضرت ابو طلحه ؓ یوه ورځ په باغ کښې لمونځ کاوه نو یو مرغه والوتی نو څرنګه چي باغ ډېر ګڼ و او مرغه ته ژر د وتلو لار پیدا نه سوه مرغه به یوې اوبلې خوا ته الوتی او د وتلو لار به یې لټول دده مبارک نظر د مرغه په لوري پربواتی او فکر یې د مرغه په لوري بند سو کله چي یې د لمانځه تورو ته فکر راجمعه کړی تېروتی چي کوم رکعت دئ نو ډېر خوابدی سو چي ددې باغ په وجه دا غم راپیښ سو چي په لمانځه کښې تېروتنه راځخه وسوه ژر د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او ټوله قصه یې ورته وکړه او غوښتنه یې ځني وکړه چي ددې باغ په وجه دا مصیبت ماته راپیښ سو نو له همدې امله دغه باغ زه د الله ﷻ په لاره کښې ورکوم، کوم ځای چي ستازړه غواړي هلته یې ولګوه. همدا ډول یوه بله قصه د حضرت عثمان ؓ په زمانه کښې هم پېښه سوې ده چي یو انصاري په خپل باغ کښې لمونځ کاوه د خرماوو د پخېدو وخت په وده وو د خرماوو غونچې ډېرې ښې ورته معلومې سوې فکر یې د خرماوو په لوري ولاړی او داځني ورکه سوه چي څو رکعته مې کړي دي نو ډېر غم او خفګان ورته پېښ سو ددې غم په وجه یې دا ټینګه اراده وکړه چي داسې باغ به ځانته ونه ساتم چي په وجه یې ماته دومره لوی غم پېښ سو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ يې راخخه ورک کړی نو د حضرت عثمان ﷺ وحضورته ورغلی او ورته وې ويل: چې دا باغ زه د اللهﷻ په لاره کې خرڅوم تاسو چې څه په کوی هغسې ورسره وکړی عثمان ﷺ په پنځوس زره خرڅ کړی او پيسې يې پر ديني کارونو ولګولې.(69)

فايده: دا ايماني غيرت دئ چې د لمانځه په ډول يو مهم شي کې چې د بل شي فکر بند سي نو د پنځوسو زرو باغ يودم صدقه کړي. زموږ حضرت شاولي الله په قول جميل نومي کتاب کښې د صوفيانو د نسبت ډولونه ليکلي دي ددې په اړه يې دا هم ليکلي دي چې دا نسبت دا الله ﷻ په اطاعت کښې پر نورو باندي مخکې والی او په دې کې د غيرت کولو دئ دوی مبارکانو ته پردې کار باندي غيرت دريږي چې د الله ﷻ په اطاعت کښې يې فکر بلې خواته ولاړ سي.

۷- د حضرت ابن عباس ﷺ د لمانځه په وجه د سترګي علاج نه کول

د حضرت ابن عباس ﷺ په سترګه کې يو وخت اوبه راغلې نو د سترګي علاج کوونکي دده حضور ته ورغلی او ورته وې ويل که اجازه وي مونږ به ستا د سترګي علاج وکړو خو تر پنځو ورځو پوري به تاسو احتياط کوی او دمځکي څخه به يو څه پر لوړ ځای يا پر يو لرګي باندي سجده کوئ ده مبارک ورته وويل هيڅکله داسي نسي کېدلای ، زمادي په الله ﷻ قسم وي چې په دې ډول ماته يو رکعت هم دقبلولو وړندئ د نبي ﷺ ارشاد ماته معلوم دئ چې فرمايي: کوم څوک چې قصداً لمونځ پريږدي هغه به د الله ﷻ سره په داسي ډول ملاقات وکړي چې الله به ځني ناراضه وي.(70)

(69) موطا امام مالک

(70) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: که څه هم شريعت لمونځ په داسې مجبوري کښې جايز کړی دئ او په داسې حالاتو کښې که څوک لمونځ قصداً پرېږدي دعذاب تر وعيد لاندي نه راځي خو دا د اصحابو کرامو د لمانځه سره محبت و او دنبي کريمﷺ په ارشاد باندي په لويه پيمانه د عمل کولو اهميت و په همدې وجه حضرت عبدالله بن عباس ؓ د سترګي علاج خوښ نه کړی دوی مبارکانو پر يوه لمانځه باندي ټوله دنيا قربانول، نن مونږ د بې حيا يې څخه چي څه غواړو ددې قرباني کوونکو په خبر کي يې تر خولي باسو هرکله چي سبا ددوی سره مخامخ سو نو دغه پر دين قرباني ورکوونکي به د حشر دميدان د سيل خوند اخلي بيا به حقيقت معلوم سي چي دوی څوک وه او موږ ددوی سره څه سلوک کړی دئ.

۸-د صحابه ؓ د لمانځه په وخت کښې دستي دوکانونه بندول

حضرت عبد الله بن عمر ؓ په بازار کي تشريف درلودئ چي د لمانځه د جماعت وخت سو وي ليدل چي فوراً ټولو خپل دوکانونه بند کړل او مسجد ته ننوتل عبد الله بن عمر ؓ فرمايي: چي ددې خلکو په اړه دا آيات نازل سوی دئ:

••◆❒ ⮘❑♦❷🕔◘♑♎✌ ⬀☠✍✐❸✑♑▫✇➔✍ •⬧ ⮘✌♎⍓♊✍❻
(71) ★✏✍✁❖❷⬂✍♎❶ ♊♦⬉➚➚⬂⓿♦✉

د پورتني آيات پوره ترجمه داسې ده: په دغه مسجدونو کي داسې خلک سته چي د الله ﷻ د ذکره څخه يعني د لمانځه، روژې او زکوة څخه يې رانيول او خرڅول نه مشغول کوي دوی داسې ورځي دنيولو څخه ويرېږي چي د بر زړونه او سترګي به اوړي. (72)

(71) سورة نور الاية (١٨)
(72) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عباس فرمايي: چي دغه خلک به په خپل کارو بار مشغول وه کله چي به يې اذان واوريدئ نو دستي به يې کار اوبار پريښودئ او مسجدو ته به ولاړه. نوموړي يو ځای وايي چي قسم په الله ﷻ دا خلک تاجران و مکر ددوی تجارت دوی د الله ﷻ د عبات څخه نه مشغولول. حضرت عبدالله بن مسعود AA يوه ورځ په بازار کي تشريف درلودئ چي اذان وسوده مبارک وليدل چي خلکو خپل سامانونه پريښودل او مسجد ته ولاړل ابن مسعود AA وفرمايل: داهـــم هغـــه خلـــک دي چـــي پـــه اړه يـــې الله ﷻ فرمـــايي: ❻ ⌑⌶⌖⌑ ➔ ••

✍➔⊡▫♑⚯❸ ♑⚯❹ ♏❷⊙◻♦◻∢ ❒♦•• ✍♦⓿⬂➚➚⇖♦⌶
❶♑⚯⬂❷ ☀★ (سورة نور).

په يو حديث شريف کي راغلي دي چي رسول الله ﷺ فرمايي: په ورځ د قيامت چي ټوله دنيا الله ﷻ سره يو ځای کړي نو ږغ به وسي چي هغه خلک دي جلا سي چي د غم او خوشالۍ په دواړه وختونو کي يې د الله ﷻ حمد او ثنا ويل، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي بې حسابه او بې کتابه به جنت ته ولاړه سي. بيا به ږغ وسي چي هغه خلک دي جلاسي چي په شپه کي به د خپلو بسترو څخه جلا اوسېدل او خپل رب به يې په وېره او مينه سره يادوی، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي او بېله حسابه او کتابه به جنت ته ولاړه سي، بيا به ږغ وسي چي هغه خلک دي جلاسي چي تجارت د الله ﷻ د ذکر څخه نه منعه کول بيابه يوه دريمه کوچنۍ ډله راپورته سي او جنت ته به بېله حسابه ولاړه سي ددې درو ډلو د تللو څخه وروسته به د پاته خلکو سره حساب شروع سي. ([73])

۹- د حضرت خبيب ؓ د قتل په وخت کي لمونځ کول او د زيد او عاصم قتل

([73]) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد په غزا کې چې کوم کافران وژل سوي وه د خپلوانو یې د بدل هڅه پیاوړې وه چې د خپلو قریبانو بدل واخلي. سلافه چې دوه زامن یې د احد په غزا کې وژل سوي وه پر ځان یې نذر منلی وو چې که د عاصم سر په لاس راغلی نو په کوپړه کې به یې شراب چیښم عاصم ددې زامن وژلي وه او دې اعلان کړی و که هر چا ماته د عاصم سر راوړی زه به سل اوښان انعام ورکوم خالد بن سفیان ددغه کار لپاره یوه غولونکې تګ لاره جوړه کړه او دده مبارک د سر راوړلو کوشش یې کاوه. خالد بن سفیان څو کسان د (عضل) او (قارة) و مدینې منورې ته ولېږل دغه کسانو هلته ځان مسلمانان ښکاره کړل د نبي ﷺ څخه یې د څوک کسانو غوښتنه وکړه چې ددوی سره ولاړ سي د تبلیغ او وعظ لپاره. په دغه کسانو کې یې د عاصم رضي الله عنه غوښتنه هم وکړه چې دده وعظ پر خلګو ښه لګیږي او د خلګو هم خوښ دئ. نبي ﷺ لس کسان ددوی سره ولېږل په یوه روایت کې راغلي دي چې شپږ کسان یې ددوی سره ولېږل چې په دوی کې عاصم رضي الله عنه هم موجود وو. په لاره کښې بیوونکو خلګو ددوی سره دوعدې مخالفت وکړی او ددوی د مقابلې لپاره یې د ښمن ورته راوغوښتی چې دوه سوه کسان وه په دې کسانو کې سل کسان غشي ویشتونکي وه. په ځینو روایاتو کې راغلي دي چې دغه کسان رسول الله ﷺ د مکې د حال د معلومولو لپاره لېږلي وه چې پر لارې یې د (بنو لحیان) ددوو سو کسانو سره مقابله سوه دغه کوچنۍ ډله چې د لسو یا شپږو کسانو څخه جوړه وه کله چې یې د ا حالات ولیدئ نو یو غره ته چې (فدفد) نومېدئ و ختل کافرانو ورته وویل: چې موږ خپله مځکه ستاسو په وینو رنګول نه غواړو بلکې یوائې موږ د مکې د خلګو څخه ستاسو په بدله کې یو څه پیسې او مال غواړو تاسو موږ ته راسئ موږ تاسو نه وژنو مسلمانانو ورته وویل: موږ د کافرانو تر لاس لاندې راتلل نه غواړو نو دستي یې د ترکش څخه غشي راوایستل مقابله یې شروع کړه. حضرت عاصم رضي الله عنه په جذبه خپلو ملګرو ته وویل: ستاسو سره دوکه وسوه خو د ویرې خبره نه ده شهادت غنیمت وګڼئ ستاسو محبوب ستاسو سره دئ د جنت حورې ستاسو انتظار کوي دد ې خبرې په کولو سره یې په پوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

توان جګړه پیل کړه کله چې نېزه ماته سوه بیا يې په توره جګړه پیل کړل خو د کافرانو ډله ډېره وه آخر شهید سو او دعا یې وکړه چې اې الله ﷻ! خپل رسول ◄ ته زموږ د قصې خبر ورکړه دادعا يې قبوله سوه الله ﷻ په دغه وخت کې رسول الله ﷺ ته خبر ورکړئ. عاصم ﷺ خبر و چې سلافه نذر منلی دئ چې زما په کوپړه کې به شراب چیښې نو دعا یې وکړه چې اې الله ﷻ! زما سر ستا په لاره کې پرې کیږي نو زما د سر حفاظت وکړه. الله ﷻ یې دعا قبوله کړه کافرانو چې کله دده د سر د پرې کولو اراده وکړه نو الله ﷻ د شاتو مچمچۍ را ولېږلې او په یوه روایت کې راغلي دي چې د غالبوزو یوه ډله الله ﷻ را ولېږل د عاصم ﷺ پر بدن باندي د څلورو طرفونو څخه راوګرځېدلې. کافران ونه توانیدل چې دده مبارک سر پرې کړي بیا دوی فکر وکړی چې د شپې به دا کار وکړو د شپې بیا د باران یوه څپه راغله دده مبارک جسد یې یووړی دوی ته په لاس نه ورغلی. په دغه ډول دري یا اوه کسان شهیدان سول دري کسان پاته سوه چې یو حضرت خبیب ﷺ وو دوهم زید بن طارق ﷺ وو او دریم عبد الله بن د ثنة ﷺ پاته سو ددوی سره کافرانو وعده وکړه چې تاسو راکښته سئ موږ ستاسو سره دوعدې مخالفت نه کوو دوی مبارکان راکښته سوه کافرانو دلیندیو تسمې خلاصې کړې ددوی موټې یې ټینګې وتړلې عبدالله بن طارق ﷺ وویل چې دا لومړی دوعدې مخالفت دئ زه هیڅکله ستاسو سره نه ځم دهغو شهیدانو پر لاره تلل زماهم خوښ دي کافرانو چې دی هر څومرې پورې واهه دی مبارک د ځایه څخه نه وښوربدئ آخر یې شهید کړی یو ازې دوه مبارک اصحابان پاته سوه خبیب ﷺ و او بل زید بن دثنة ﷺ و، زید بن دثنة ﷺ صفوان بن امیه دپنځوسو اوښانو په بدله کې واخیستی چې د خپل پلار امیه په بدل کې یې ووژني حضرت خبیب ﷺ جحیر بن ابي اهاب دسلو اوښانو په بدله کې واخیستیچې دخپل پلار اهاب په بدله کې یې ووژني ، دبخاري شریف په یوه روایت کې راغلي دي چې خبیب ﷺ د حارث بن عامر اولادو رانیوی ځکه ده حارث دبدر په غزاکې وژلی و، صفوان خپل بندي یعنې زید بن دثنة ﷺ ژر دیوه غلام په لاس ورکړی د حرم دباندي یې د وژلو له پاره بوتی دده مبارک دشهادت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر وخت زيات خلک يو ځای سوي وه چې ابو سفيان هم راغلی و دده د شهات پر وخت يې دده ځخه پوښتنه وکړه چې ستا دې په الله ﷻ قسم وي ريښتيا ووايه که ستا پر ځای محمد ﷺ قتل سي ته خلاص سي خوشحاله يې؟ حضرت زيد ﷺ وفرمايل: چې زما دې په الله ﷻ باندي قسم وي چې د محمد ﷺ قتل خو لا څه کوي که په هغه يو څوز جګ يې او زه په کور کي ارام کښېنم لا يې هم نه خوښوم. قريشو چې د اجواب واورېدی حيران پاته سوه ، ابوسفيان وويل: د محمد ﷺ د ملګرو چې څومره محبت دده سره ما وليدئ مثال مي هيڅ چيري نه و ليدلی ددې څخه ورسته زيد ﷺ شهيد کړل سو. حضرت خبيب ﷺ تر څه وخته پوري بندي و د جحيرمينځه چې بيا وروسته مسلمانه سوه وايي: خبيب ﷺ چې کله زموږ سره په بندکي و موږ وليدل چې د خبيب ﷺ په لاس کي يوه ورځ د سړی د سر په اندازه يوه لويه غونچه د انګورو وه او خوړله يې. په مکه کي دغه وخت انګور بيخي نه وه. نو موږ مينځه زياتوي چې کله دده د مرګ وخت رانژدې سو نو د نظافت لپاره يې يوه چاړه وغوښتل کله چې يې چاړه ورکړه نابره يو ماشوم و خبيب ﷺ ته ورغلی خلګو چې وليدل چې خبيب ﷺ چاړه په لاس کي او ماشوم ورته ولاړ دئ خلک وو ډېرېدل چې خبيب ﷺ د غه ماشوم مړ نکړي. خبيب ﷺ دوی ته وويل: ايا ستاسو فکر دئ چې زه به دا ماشوم ووژنم؟ هيڅکله به داسي و نکړم. ددې څخه وروسته کافرانو خبيب ﷺ د حرم څخه وايستی او په رسی يې وځړاوه په دغه وخت کي کافرانو پوښتنه ځني وکړه: که دي په زړه کي څه ارمان وي نو ووايه ده مبارک په جواب کي ورته وويل ماته دومره وخت راکړئ چې دوه رکعته لمونځ وکړم ددنيا څخه د تلو وخت دئ او د الله ﷻ سره ملاقات نژدې دئ کافرانو د ه ته وخت ورکړی ده مبارک دوه رکعته نفل په ډېره ارامتيا سره وکړه او بيا يې وفرمايل: که چيري زما دا فکر نه وای چې ستاسو به دا خيال وي چې زه د مرګ د ويري له وجهي وخت تېروم نو دوه رکعته به مي نور هم کړي وای ددې څخه وروسته يې په رسی و ځړاوی او دعايې وکړه چې اې الله ﷻ! داسي څوک به وي چې ستا تر رسول ◄ پوري به زما وروستی سلام ورسوي. نبي ﷺ ته دوحيو په واسطه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلام ورسول سو. نبي ﷺ وفرمايل: وعليکم السلام يا خبيب او ملګرو ته يې خبر ورکړی چي خبيب قريشو قتل کړی دئ.

حضرت خبيب ﷛ چي کله په رسۍ باندي و ځړول سو نو ځلور کافرانو د ځلورو طرفونو څخه پرده باندي د نېزو حمله وکړه او بدن يې ور غلبېل کړی په دغه وخت کي يو چا قسم ورکړی بيا يې پوښتنه ځني وکړه چي ته دا خوښوې چي تا پرېږدو او محمد ﷺ قتل کړو؟ ده مبارک په جواب کي ورته وويل والله العظيم زما دا هم نه ده خوښه چي زما د ځان په بدله کي دي په محمد ﷺ يو ځوز ننوزي.(74)

فايده: که څه هم ددې قصو هر لفظ د عبرت دئ خو په دې قصه کي دوه شيان په ځانګړي ډول د درښت او عبرت قابل دي: لومړي دا چي ددې مبارکو اصحابانو محبت او عشق دومره زيات و چي د نبي ﷺ د يوه لږ تکليف په ليدلو کي هم خپل ځانونه قربانول. که څه هم ددغه کافرانو ورسول الله ﷺ ته لاس نه رسېدئ خو خبيب ﷛ يوائي په خوله هم نه غوښتل چي دا خبره پر ځان ومني چي ګويا دده په بدله کي دي محمد ﷺ ووژل سي. کافرانو تر خپله وسه پوري کوشش کاوه چي هر ډول تکليف نبي ﷺ ته ورسوي که څه هم محض په خوله وي پدې يې هم زړه سړېدئ. دوهم شی د صحابه کرامو ﷺ د لمانځه د درښت او د لمانځه سره محبت و په دغسي وخت کي خلګ خپل اولادونه، ښځه، قريبان يادوي او د هغوی شکلونه ليدل غواړي پيغام او سلام ورته وايي خو د مبارکو اصحابانو ﷺ سلام دنورو پر ځای و نبي ﷺ ته و او اخري ارمان يې دوه رکعته لمونځ و.

١٠- د نبي ﷺ سره د جنت د ملګرتيا لپاره د لمانځه مرسته

(74) فتح الاسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ربيعه ﷛ فرمايي چي ما دنبي ﷺ په خدمت کي شپه تېرول او د تهجيد په وخت کي به مي ورته داوداسه اوبه او نور د ضرورت وړ شيان لکه مسئله، مسواک او داسي نور ورته اېښودل يوه ورځ نبي ﷺ زما د خدمت څخه ډېر خوشحاله سو اوراته وې ويل: وغواړه څه شي غواړې؟ ماورته وويل اې د الله ﷻ رسوله !په جنت کي ستا ملګرتيا غواړم نبي ﷺ راته وويل نور څه غواړې؟ ما ورته وويل بس دغه يو شی مي بس دئ نبي ﷺ راته وويل د سجدو په ډېر والي سره زما مرسته کوه.([75])

فايده: په پورتنۍ خبره کښيي ددې خبري خبرداری دئ چي يوائې په دعا سره بې فکره کښېناستل نه دي په کار بلکي د عمل اړتيا هم سته او په عباداتو کي تر ټولو بهتره عبادت لمونځ دئ ځومره چي د لمانځه ډېروالی وسي سجدې زياتي کيږي.کوم خلګ چي په دې هيله ناست دي چي پلانکی پير يا پلانکی بزرګ ماته دعاوي وکړي دا محض دځان تېرايستل دي ځکه الله ﷻ دا دنيا په اسبابو سره چلولې ده که څه هم بې له اسبابو هم پر هر شی باندي قدرت لري او د قدرت د ښکاره کولو لپاره کله داسي هم کوي چي بې له اسبابو يو کار ترسره کړي خو عام عادت يې دادئ چي ددنيا کارونه د اسبابو سره تړي. د حيرانتيا خبره داده چي موږ ددنيا په کارونو کي پر تقدير او يوازي ددعا په هيله نه کښيېنو بلکي (۵۰) ډوله کوششونه کوو چي څرنګه پيسې پيداکړو اوځنګه يې ډېري کړو مګر ددين په کارونو کي تقدير او د عا رامنځته کوو په دې کي هيڅ شک نسته چي د سپېڅلو انسانو دعا ډېره ضروري ده خونبي ﷺ دا ارشاد هم فرمايلی دئ چي د سجدو په ډېروالي سره زما مرسته وکړئ.

([75]) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم باب

ايثار، همدردي او د الله ﷻ په لاره کښي مال خرڅول

ايثار و دې ته وايي چي د خپلو اړتياوو مخکي د نورو اړتياوي پوره کړې د اصحابو کرامو ﷺ هر عادت هم داسي و چي د خپلي اړتيا ترپوره کولو مخکي يې د بل ورور مسلمان اړتيا پوره کول. دا صحابو کرامو د ټولو عادتونو سره برابر والي خو څه کوي که ددوی مبارکانو دعادتونو څخه يوه برخه د يو چا نصيب سي لويه نيکبختي ده. ځيني داسي عادتونه په دوی مبارکانو کي خاص وه که يې څوک په ځان کي راولي نو ددوی مبارکانو دعادتونو يوه برخه به يې په ځان کي راوستلې وي چي ددغه عادتونو څخه يو هم ايثار دئ الله ﷻ په قرآن شريف کي ددې ايثار ستاينه کړې ده او فرمايي:

⬧⧫⬀⬈⬂⬋⬉⧫❐♍... (76)

ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

۱- د صحابي د ميلمه له خاطره ډيوه مړه کول

(76) سورة حشر الآية (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو صحابي د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او د خپلې لوږې او سترې ژوند حال يې ورته بيان کړی. نبي ﷺ خپلو کورونو ته خلک ولېږل تر څو دده لپاره يو شی پيدا کړي ، خو هيڅ شی پيدا نسو بيا نبي ﷺ و اصحابو ﷺ ته وويل: يو څوک سته چي د دغه صحابي ميلمستيا وکړي؟ يو انصاري صحابي وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه به يې ميلمه کړم، نو دغه صحابي يې خپل کورته بوتی او خپلې بي بي ته يې وويل: دا د نبي ﷺ ميلمه دئ، هر څومره عزت چي يې کولای سې، کمی مه پکښي کوه، او هيڅ شی مه پټه وه ، بي بي ورته وويل: په الله ﷻ دي مي قسم وي چي د ماشومانو لپاره مي يو شی ايښي دئ نور هيڅ په کور کي نسته. صحابي ورته وويل: ماشومانو ته تسلي ورکړه او بيده يې کړه کله چي دوی بيده سوه نو ته ډوډی راوا خله بيا ته د څراغ د سمولو په بهانه ولاړه سه او څراغ مړ کړه موږ به داغسي ورته کښېنو صحابي به ډوډی وخوري بي بي هم داسي وکړه. صحابي، بي بي او ماشومانو په نهاره شپه تېره کړه او هغه ميلمه صحابي يې موړ کړئ ، الله ﷻ دا آيات نازل کړی:

❑◆③⬉⬋⚐⚓➋⬉❑♍☙ ⬉◆✍■❼✃ 🕮❑☼⬛→○⬁&⚠☠⬀ ❑◆⚭⬩❑⬀ ⬀☠⚠&⚠⌸ ✍⊠🔔♌◆ ⌘⊠🕐❁✍🕒❁❑⬅🗐(77)	ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

فايده: په دې ډول اصحابو کرامو ته ګڼ شمېر واقعات پېښ سوي دي چي يوه بله واقعه يې هم په لاندي ډول ده:

(77) سورة حشر الآية (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د روژاتي لپاره خراغ مړ کول

يو صحابي ﷺ په پرله پسې ډول روژې نيولې او د روژه مات لپاره يې هيڅ نه درلوده يو انصاري صحابي حضرت زيد بن ثابت ﷺ ته معلومه سوه چې دغه صحابي په پرلپسې ډول روژې نيسي او د روژمات لپاره شی نه لري نو خپلې بي بي ته يې وويل چې زه نن شپه يو ميلمه راولم چې خوراک شروع سي نو ته د خراغ د سمولو په بهانه خراغ مړکړه تر هغه وخته پوري چې ميلمه مړيږي او خپله خوراک مه کوه بي بي يې هم داسي وکړه ټول پر سترخان باندي د ميلمه سره ناست وه ګويا ډوډی خوري په حقيقت کي دوی ډوډی نه خوړل صبا چې کله زيد بن ثابت ﷺ د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلی رسول الله ﷺ ورته وويل: تاسو تېره شپه د ميلمه سره ډېر ښه سلوک وکړی د الله ﷻ ډېر خوښ راغلی. (78)

۳- د يو صحابي په زکوة کښي اوښ ورکول

حضرت ابي بن کعب ﷺ فرمايي: زه يو ځلي نبي ﷺ د زکوة راټولولو لپاره ولېږلم زه يو صحابي ته ورغلم د مال حالات چې مې معلوم کړی نو د اوښ يو بچی پر لازم کېده ماغوښتنه ځني وکړه ده مبارک په جواب کښي راته وويل چې يو کلن جونګی خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپر تيا کار کوي بيا ولاړی يو ګران قيمته اوښه يې راوستل او راته وي ويل چې دا اوښه بوزه

---

(78) منشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماورته وويل چې دا نسم بېولاى ځکه چې ماته دښه مال اخيستولو حکم ندى سوى که چيرې دا اوښه ورکول غواړې نو نبي ﷺ په سفرکښې دئ اونن په پلانکى ځاى کښې تشريف لري نو ته پخپله ورسه او دده په خدمت کښې يې وړاندې کړه که چيرې رسول ﷺ قبوله کړه زه هيڅ انکار نه کوم او که يې قبوله نکړه زه مغفرت غواړم هغه صحابي دغه اوښه زما سره يو ځاى روانه کړه او دنبي ﷺ حضور ته ورغلو او ورته وې ويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستاسو قاصد زما د زکوة اخيستلو لپاره راغلى و په الله ﷻ دې مې قسم وي چې ماته به تر ننه پورې داسې نيکمرغي نواى چې د الله ﷻرسول ﷺ زما په مال کښې مداخله کړې واى نو ما خپل ټول مال قاصد ته وړاندې کړى قاصد راته وويل چې ستا په مال کښې يو کلن اوښ زکوة واجب دئ يا رسول الله ﷺ !يو کلن اوښ خونه د شېدو کار کوي او نه د سپرتيا کار کوي نو له همدې امله مې ستاسو قاصد ته يو ښه ځوانه اوښه ورکړه خو ستاسو قاصد قبوله نه کړه نو ماخپله راوستل او ستاسو حضور ته حاضر سوم نبي ﷺ ورته وويل ستاسو زکوة هم هغه يو کلن اوښ دئ او پر تاسو هم هغه اندازه واجب دئ که چيرې ته د خپل لورې څخه زيات اوښه مال ورکوې نو قبول دې يې کړي الله ﷻ دې يې وتاته بدله درکړي صحابي ﷠ وويل داده اوښه حاضره ده ، نبي ﷺ اوښه قبوله کړه او د برکت دُعايې ورته وکړه.

فايده: داد اصحابو کرامو ﷺ د زکوة د مال حال و نن ډېر د اسلام دعوه کونکي سته او درسول الله ◄ سره د محبت او ميني دعوه هم کوي د زکوة څخه زيات مال خو څه کوي بلکي هغه پوره اندازه ورکول هم ورته مرګ دئ نن دلوړې مرتبې خلګ چې زيات شتمن ورته ويل کيږي ددوى په وړاندې د زکوة بيان کول بېخي نسته او کوم کسان چې دميانه مرتبې خلګ دي او خپل ځانونه ديندار هم ګڼي هغه هم زيار باسي چې کوم خيرن مال وخپلوانو ته ورکړي او يا کوم بل ځاى مجبوره سي نو د زکوة نيت پکښې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت ابوبکر AA او حضرت عمر AA په صدقه کښې مقابله

حضرت عمر ؓ فرمايي چي يوه ورځ نبي ﷺ د صدقې ورکولو امر وکړی نا ببره پدغه وخت کښې زما سره يو څه مال موجود و ماوويل چي نن ورځ خو زما سره نا ببره مال سته او زه هيڅ کله په صدقه ورکولو کښې تر حضرت ابوبکر صديق ؓ زيات سوی نه يم نن به ترې زيات سم دا فکر چي مي وکړی او په خوشحالی سره کور ته ولاړم او هر څه چي په کور کښې وه نيم مي ټوله راوړل نبي ﷺ راته وويل د کور خلګو ته دي يو څه پرېښول ماورته وويل چي نيم مي ور پرېښودل حضرت ابوبکر صديق ؓ چي په کور کښې څه درلودل هغه يې ټوله راوړل رسول الله ﷺ ورته وويل چي اې ابوبکر صديق ! د کور خلګو ته دي يو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ؓ ورته وويل: چي د کور د خلګو لپاره مي الله ﷻ او دده د رسول ﷺ د نوم برکت او د دوی رضا او خوشحالي پرېښودل حضرت عمر ؓ فرمايي: ما وويل: زه هيڅ کله د حضرت ابوبکر صديق ؓ په خبر نه سم مخته کيدلای.

فايده: په ښو صفتونو او نيکو کارونو کښې سيالي کول يعني يو تر بل ځان مخکي کول مستحب دئ په قرآن کريم کښې و دې کارته هڅونه راغلې ده. (دا پېښه د تبوک په غزاء کښې راغلې ده) په دغه وخت کي نبي ﷺ د صدقې راټولو لپاره په ځانګړي ډول د اصحابو کرامو هڅونه کړې وه او اصحابو کرامو د خپل توان سره برابر بلکي تر همت او وس زياتي مرستي کړې وې چي بيان يې په دوهمه باب اتمه قصه کښې په لنډ ډول تېرسوی دئ.

جَزَاهُمُ اللہُ عَناوَعَن سَائِرَالمُسلِمِينَ اَحسَنَ الجَزَا

۵- د اصحابو کرامو ؓ د نورو په وجه د تندي څخه مړه کېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوجهم بن حذيفه ﷺ فرمايي چې د يرموک په غزاء کښې زه خپل دا کا د زوی په لټه کښې راووتلم چې زموږ سره يې په جنګ کښې ګډون کړی و ، د اوبو يو لوښی اويو جام مې د ځان سره واخيستی فکر مې کاوه چې هغه به تږی وي نو اوبه به په و چيښم نابره هغه په يو داسې ځای کښې پروت و چې ساه يې پر وتو وه ماپوښتنه ځنې وکړه چې اوبه درته راوړم ؟ هغه په اشاره راته هو وکړه په دغه حالت کښې يو بل ملګري نژدې پروت وو آه يې وکړی زما داکار زوی چې ددغه صحابي رږغ واوربدئ ماته يې اشاره وکړه چې ده ته اوبه ورورړه ماچې اوبه ورورې هغه هشام بن ابي العاص ﷺ و زه ور ورسېدم ده ته نژدې يو دريم ملګری د مرګ په حالت کښې پروت و چې ساه يې پر وتو وه آه يې وکړی هشام ﷺ وماته اشاره وکړه چې ده ته اوبه ورورړه زه چې ورغلم د هغه مبارک ساه ختلې وه کله چې زه بيرته هشام ﷺ ته ورغلم د هشام ﷺ ساه هم ختلې وه بيا بېرته د اکا زوی ته ورغلم د اکا زوی مې هم شهيد سوی و.

✍☺☜✪•☜☞✍✍✍✍☼✪☽◆❒★✍✍✍☼✪☽
(79) ✍✍✍✍✍✍◆♌❒↖➔✍♉◷◆❻

فايده: ددې ډول ځخه زيات شمېر قصې په احاديثو کښې ذکر سوي دي دا ځومره نهايي ايثار دئ يعني د بل اړتيا تر خپلې اړتيا مخکې پوره کول دي چې خپل د اکا زوی يې مري ساه يې پر وتووي او تږي وي دی دي بل چاته اوبه ورکوي.په داسې حالت کښې د بل چا وطرف ته پاملرنه کول مشکل کار دئ دا لاخه کوي چه هغه تږي پرېږدي ددريم کس د اوبولو لپاره ځي ددغه مړه سوو انسانانو روحونه دي الله ﷻ پخپل فضل او مهرباني سره مشرف کړي چې د مرګ په وخت کښې چې هوښ او حواسو جواب ورکړی دئ بيا هم دنورو ملګرو مرسته کوي اود مرستي په حالت کښې مري.

---

(79) درايـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت حمزة ﷺ کفن

دنبي ﷺ اکا حضرت حمزه ﷺ د احد په غزا کښې شهید سو او کافرانو ډیرې رحمه کړنه ورسره کړې وه یعني پزه ، غوږونه او داسې نور اندامونه یې ځنې پرې کړې وه سینه یې ورڅیرلې وه زړه یې ځنې را ایستلې و آخیر داچې ډول ـ ډول ظلمونه یې پر کړي وه د جنګ د خلاصېدو سره سم نبي ﷺ او نور اصحابانو د شهیدانو د جسدونو لټون شروع کړی او د کفنونو انتظام یې کاوه په دغه وخت کې یې حضرت حمزه ﷺ په دې بد حالت کښې ولیدئ نو ډیرې زړه درد وکړی په یو پټوې پټ کړی په دغه وخت کې د حضرت حمزه ﷺ سکه خور حضرت صفیه تشریف راوړی چې د خپل ورور حال ووینې نبي ﷺ په دې فکر چې دده خوربه دداسې حالت دلیدلو زغم ونلري ځکه داهم د ښځې ذات ده نو ددې زوی حضرت زبیر ﷺ ته یې امر وکړی چې خپله مور دې د حضرت حمزه ﷺ دلیدلو څخه منعه کړه زبیر ﷺ مورته وویل چې رسول الله ﷺ دلیدلو څخه منعه کړې ده موریې ورته وویل چې ما اورېدلي دي چې زما دورور پزه ، غوږونه او داسې نور اندامونه پرې کړل سوي دي نو دا د الله ﷻ په لارکې کومه لویه خبره نه ده مونږ په دې کار راضي یو دا الله ﷻ څخه د ثواب هیله لرو او انشاءالله صبربه وکړم حضرت زبیر ﷺ نبي ﷺ ته ورغلی د مور خبري یې ورته وکړې نبي ﷺ چې دهغې جواب واورېدئ نو دلیدولو اجازه یې ورکړه دا راغله خپل ورور یې ولیدئ اِنالله یې وویل او دده لپاره یې استغفار او دعا وویل. په یو بل روایت کې راغلي دي چې د احد په غزاکې چې کوم ځای مړي پراته وه نو یوه ښځه په چابکۍ سره راتله نبي ﷺ وفرمایل چې وګورئ هغه ښځه منعه کړئ حضرت زبیر ﷺ فرمایي : ما وپېژندل چې زما مورده زه په تلوار د منعه کولو لپاره ورمخکې سوم خوهغه ډېره زوره وره وه زه یې په سوک ووهلم او را ته یې وویل چې لیري سه ما ورته وویل چې نبي ﷺ منعه کړې ده نو دا دستي ودرېده ددې څخه وروسته یې دوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټوان راو ايسته او وې وويل چې ماد خپل ورور د کفن لپاره راوړي دي اوزه يې دوفات څخه خبره سوې يم په دغه پټووانو کښي کفن ورکړئ موږ هغه پټووان راواخيسته چې حضرت حمزه ﷺ ته کفن پکښي ورکړو په دغه وخت کي يوبل انصاري صحابي دده وڅنګ ته پروت و چي کافرانو هم د حمزه ﷺ په څېر ظلم ورسره کړی وا و شهيد کړی يې وو نوم يې حضرت سهيل ﷺ وو نو موږ ته پردې خبره شرم ودرېدئ چي حمزه ﷺ ته په دوو جامو کښي کفن ورکوو او انصاري يوکفن هم نلري نوله همدې امله ددواړولپاره يوه يوه جامه وټاکل سوه خويوه جامه (پټو) لوی و اوبل کوچنی و نو موږ هيسکه وا چوله ددې لپاره چې هره جامه دهرچا په نامه راووتل هغه ته به يې ورکوو کله چي موهيسکه تر سره کړه لويه جامه د حضرت سهيل ﷺ په برخه سوه او لنډه جامه د حضرت حمزه ﷺ په برخه سوه چې دده مبارک تر قد کوچنۍ وه پښې چي به مو ورپټې کړې سر به يې لوڅ سو او سر چي به مو ورپټ کړی پښې به يې لوڅي سوې نبي ﷺ و فرمايل چي سر ورپټ کړئ پر پښو يې پاڼي او د اسي نور شيان ورواچوئ.[80]

د ابن سعد ﷺ په روايت کي راغلي دي چې حضرت صفيې ﷺ چي کله دوې جامې راخيستې وې او دخپل ورور د جسد په لټه کي وه چي وڅنګ ته يې د ورور په څېر يو بل انصاري هم وليدئ نو يو يو پټو يې دواړو ته کفن ورکړی د حضرت حمزه ﷺ پټو لوی وو. دا روايت مختصر دئ او د خميس کتاب روايت تفصيلي دئ.

فايده: دا ددواړو جهانو د پاچا د اکا کفن و هغه هم پدې ډول چي يوه ښځه د خپل ورور لپاره دوې جامې راوړي دوی دا هم نه خوښوي چي ده ته دي دواړي جامې ورکفن کړي او يو بل انصاري دي بې کفنه پاته سي نو بيا هغه دوې جامي يوه ـ يوه ددوی په منځ کي وېشي او لنډه جامه و هغه چاته رسيږي چي ددواړو جهانو د پاچا اکا دئ څوک چي د مسکينانو ملاتړ کوي او د

---

(80) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

عدل دعوه کوي که چیرې په خپلو دعوو کې ریښتني وي نو ددې پاکو انسانو تابعداري دې وکړې ،چې یوازې په وینا سره نه بلکې په عمل سره یې هم وښودل ، موږ چې ددې پاکو هستو دتابعدارۍ دعوه کوو دا زموږ لپاره دشرم خبره ده .

۷- د سیرلي سره ګرځېدل او بیا بېرته راتلل

حضرت ابن عمر ﷺ فرمایي چې یو صحابي ته یو چا سېرلی په تحفه کښې ورکړی هغه فکر وکړی چې زما فلانکی ملګری تر ماډېرې اړتیا وي لرې د اولادو او بچیانو ښښتن دئ او د هغه د کور خلک ډېر محتاجه دي نو دستي یې دهغه ملګري وکورته ورولېږی هغه بیا وبل ملګري ته ولېږی لنډه دا چې اوو کورونو ته ولېږل سو آخر بېرته د هغه صحابي وکور ته راغلی چې لومړي ورته تحفه سوی و(81).

فایده: ددې ډول قصو څخه معلومېږي چې دوی هم ډېر اړ وه خو هر یوه به د خپلې اړتیا تر پوره کولو مخکې دنورو اړتیاوې پوره کولې.

۸- حضرت عمر ﷺ ددایي توب لپاره د خپلې بي بي بېول

امیر المومنین حضرت عمر ﷺ چې دخپل خلافت په زمانه کښې یې ډېر واري د شپې د چوکیدارۍ په ډول د ښار ساتنه هم کول یوه ورځ په یوه ډګر باندې تېر سو چې دوړیو یوه خیمه یې ولیدل چې پخوا دلته نه وه ولاړه نو نژدې ورغلی کله چې ورنژدې سو نو یو ملګری هلته ناست

(81) در منثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ او د خيمې څخه د ځګېروي اواز راځي حضرت عمر ﷺ سلام ورته ووايه او د هغه ملګري سره کښېناستی او پوښتنه يې ځني وکړه چې ته څوک يې؟ هغه سړي په جواب کې ورته وويل چې زه مسافر يم د ځنګله او سېدونکی يم اميرالمومنين ته خپلي اړتياوي وړاندې کوم او د مرستې غوښتلو لپاره راغلی يم بيا ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چې د خيمې څخه ځنګه اواز راوزي؟ هغه سړي ورته وويل چې ځه سړيه خپل کار دې کوه نوري پوښتني مه کوه خوده مبارک ټينګار وکړی چې خامخا به وايې چې داد څه شي تکليف دئ هغه سړي ورته وويل چې ښځه مي پر اولاد مريضه ده دردونه ورته پيدا سوي دي ده مبارک ورته وويل چې بله کومه ښځه نسته ؟ هغه سړي ورته وويل چې هيڅوک نسته دی مبارک ددې ځای څخه راروان سو کورته يې تشريف يووړی او خپلي بي بي حضرت ام الکلثوم ؓ ته يې وويل چې د يو ډېر ثواب شی ستا لپاره راغلی دئ هغې پوښتنه وکړه چې څه شي دئ؟ ده مبارک ورته وويل چې د ځنګله ديو او سېدونکي يوه ښوزله ښځه يواځې ده پر اولاد باندي مريضه ده ، بي بي وويل: چې دا خومره نيکمرغي ده زه تياره يم که ستا اجازه وي زه به ورسم. ولي به دانه وه تياره ځکه دا هم د حضرت فاطمې ؓ لور وه حضرت عمر ﷺ ورته وويل کوم شيان چې د ولادت په وخت کې پکاريږي لکه تيل، ټوکران او داسي نور هغه هم درسره واخله او يو څه غوړي او داني هم درسره واخله ام الکلثوم ؓ دغه دضرورت شيان واخيسته او روانه سوه حضرت عمر ﷺ وروسته پسي تلی تر داسي وخته پوري چې بي بي خيمې ته ننوته او عمر ﷺ د خيمې دباندي د هغه صحرايي سړي سره کښېناستی او ورېې بل کړی کټو يې باندي کړه يو څه داني يې وايشولې بيا يې غوړي وروا چول په دغه وخت کې هغه ښځه دزيږد څخه فارغه سوه دخيمې دننه بي بي ناره کړه چې يا اميرالمؤمنين ! خپل دوست ته مبارکي ورکړه چې هلک پيدا سو هغه سړي چې د اميرالمؤمنين لفظ واورېدئ نو وو ېرېدئ اميرالمؤمنين وويل: د ويري خبره نه ده وروسته يې هغه کټو د خيمې سره کښېښودهاو بي بي ته يې وويل: دغه کتغ هغې ښځي ته ورکړه چې وې خوري. بي بي هم ښځي ته خوراک ورکړی هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړی بيا يې کتو د باندي راوايسته اميرالمؤمنين و هغه سړی ته وويل: واخله دغه پاته شيان ته وخوره ټوله شپه دې په نهاره تېره کړې ده ددې څخه وروسته يې بي بي د خپل ځان سره بوته او سړي ته يې وويل: چې صبا راسه ستا لپاره به انتظام وسي. (82)

فايده: زموږ د زماني پاچا نه ، رئيس نه بلکې د يوه کوچنی حيثيت لرونکي شتمن سړی داسي سته چې د مسافر لپاره دې خپله بي بي د شپې ځنګله ته بوزي ؟او په خپله دې په نغري کې اور بلوي بيادي پخول کوي؟ شتمن سړی خو پرېږده يو ديندار سړي هم داسي کړي دي؟ يو څه فکر کول پکاردي د چا نوم چې موږ اخلو د چاپه اړه چې موږ د برکت هره خبره کوو ايا ددوی په شان موږ هم يو څه کړي دي؟

۹- د حضرت ابو طلحة ﷺ باغ وقف کول

حضرت انس ﷺ فرمايي: د مدينې په انصارو کې ابو طلحة ﷺ تر ټولو زيات شتمن و او تر ټولو دلوی باغ څښتن و دده مبارک يو باغ وو چې (بيرحآء) نومېده دده ډېر خوښ و مسجد نبو ي ته هم نژدې و او خوږې اوبه هم پکښې زياتي وې نبي ﷺ به زيات وخت هغه باغ ته ورتلی او اوبه به يې چيښلې.

کله چې دا آيات نازل سو:

♒⧫♓ ✍⬧✡☐⬧♒⧗☐⬈☐✄☎ ✄⬧♒⬂♒⬧◆✌ ❍☐⊠☹✸✍🗐

✍➔☪▥⭐☽➔☐✄☎ ✌⭘☺⬤⬧ ✌⬆⧫⭐⌛⬧☐♍♒ 🗐 ☐⧫✌⧫⬧

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✎ᘛ✂ ❑♌⚿✉⬧▫ 🕮⬈⬄⚿☒★ ♊⚿✌ ☎✂❑➔☽⚿▦☪➔✍
([83]) ⬅⚿⚸⬀ ⚿⚐⑩⚿▣♦⬊🕘⚿❍⚿✉

ژباړه: هیڅکله به تاسو دنېکۍ کاملې درجې ته نه ورسیږي تر څو هغه مال نفقه نه کړي چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

ابو طلحة ﷺ چې دغه آیات واورېدئ درسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ورته وې ویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ماته تر ټولو زیات بیر حآء خوښ دئ او د الله ﷻ فرمان دئ چې تاسو به تر ټولو ښه مال د الله ﷻ په لاره کې خرڅوئ او س زه خپل دغه باغ د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم څنګه چې یې تاسو مناسبه بولئ په هغه ډول یې خرڅ کړه نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او ورته وې ویل: زه دا مناسبه بولم چې د خپلو قریبانو په منځ کې یې وویشې ابو طلحة ﷺ هغه باغ د خپلو قریبانو په منځ کې وویشی ټوله یې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی.([84])

فایده: موږ ته تر ټولو خوښ مال یعني خپل ښه جایداد کله په یو وعظ یا د قرآنکریم د یو آیات په لوستلو یا اورېدلو سره خیراتوو ؟ که د خیراتولو فکر هم راته پیدا سي نو دغه کار هغه وخت کوو چې موږ د ژوند څخه نا امیده سوي یو یا د قریبانو څخه خوابدي سوي یو د هغوی د محرومه کولو په موخه د خیراتولو فکر راسره پیدا سي او کلونه په دې فکر کې یو چې یو داسې شی پیدا سي چې زما په ژوند کې په کار راسي وروسته چې هر څه کیږي پروا نه کوي. که نوم ښودنه پکښې وي لکه دواده یا کوزدې مجلسونو جوړول نو د داسې کار لپاره چې د پیسو مصرف کیږي نو که په سود او قرض راته پیدا سي هم مخ نه ځنې اړوو.

([83]) سورة آل عمران الاية (٩٢)
([84]) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ و خپل خادم ته خبر ورکول

حضرت ابوذ غفاري ﷺ يو مشهور صحابي دئ چي د اسلام راوړلو قصه يې په لومړی باب پنځم شمېره کي تېره سوه نوموړی د لويو زاهدانو څخه و. ده مبارک خپله هم مال او شتمني نه سره جمعه کول او نه يې دا خوښېدل چي بل څوک يې جمعه کړي زيات وخت به د شتمنو خلګو سره په جنګ اخته و په همدې وجه د حضرت عثمان بن عفان ﷺ په حکم په زبدة نومي ځای کي اوسېده چي په ځنګله کي ډېر کمزوری ځای و د حضرت ابوذر ﷺ سره په ځنګله کي اوښان وه يو کمزوری ځرونکي يې درلودئ ده مبارک به يې احوال پوښتنې ، يوه ورځ د بنو سليم قوم يو سړی ده مبارک ته راغلی او ورته وې ويل: اې ابوذره ﷺ ! زه غواړم چي ستا خدمت وکړم او ستا د فيوضاتو څخه ځان برخمن کړم حضرت ابوذر ﷺ ورته وويل: زه هغه څوک خوښوم چي زما خبره مني که ته زما خبره منې نو په شوق او مينه سره اوسه که يې نه منې نو ستا اړتيا نسته. سليمي صاحب وايي چي ما ورته وويل: اې ابوذره ﷺ ! کوم شی ستاسو پکار دئ چي په هغه کي زه ستاسو اطاعت وکړم ؟ ابوذر ﷺ وويل: زه چي کوم مال دالله ﷻ د رضا لپاره خرڅوم نو ترټولو ښه مال به ورکوې. دغه نوی خادم وايي : ما دده خبره قبوله کړه. خادم وايي: نابېره يوه ورځ ابوذر ﷺ ته چا وويل: چي پر اوبو باندي ځني خلګ اوسيږي چي زيات ضرورتمن دي خوراک ته اړ دي ده مبارک ماته وويل: چي يو اوښ راولـه زه هم ولاړم ډېر ښه اوښ چي د سورلۍ لپاره زيات فرمانبردار و د وعدې مطابق مې د بيولو اراده وکړه بيا مي فکر وکړی چي غريبان خو يې غوښې خوري نو دا ښه طاقتور د سورلۍ اوښ ولي وروړلم نو تر هغه مې يوه درجه کم اوښه وکته دده مبارک حضور ته مي وروستل داسې اوښه وه چي تر پاته ټولو اوښانو غوره وه يوازې تر هغه اوښ کمزورې وه چي ما ويلې وه چي داډېره ښه د سورلۍ اوښ دئ کيدلای سي دده اوملګرو دسورلۍ لپاره يو وخت پکارسي ابوذر ﷺ راته وويل : اې خادمه ! تا خيانت وکړی زه دستې يوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوم دستي ولاړم هغه ښه اوښ مې ابوذر ﷺ او نورو ملګرو ته راوستی چې اول مې پرې ايښې و ابوذر ﷺ و ناستو کسانو ته وويل: په تاسو کې داسې کسان سته چې د الله ﷻ د رضا لپاره کارو کړي ؟ دوه کسان ولاړ سوه او وې ويل چې موږ يې کوو. ابو ذر ﷺ ورته وويل: دا اوښ حلال کړئ ټوټې - ټوټې يې کړئ بيا هغه ټول کورونه وشمېرئ چې پراوبو باندې ودان دي د ابوذر ﷺ يعني زما کور هم يو ددوی څخه حساب کړئ او په ټولو کورونو باندې غوښې ووېشې زما کورته هم دومره اندازه غوښه ورکړئ لکه و هغه نورو کوروته چې يې ورکوئ دوی هم داسې وکړل غوښې يې تقسيم کړې خادم وايي: وروسته يې زه راوغوښتم او راته وې ويل: زما هغه وصيت د ښه مال خرڅول دي په قصده پرې ايښې و او که درڅخه هېر سوی و که در څخه هېر سوی وي نو معذوره يې. ماورته وويل: چې هېر سوی مې نه و ماهم لومړی هغه اوښ راروان کړی وروسته مې فکر وکړی چې دا اوښ تاسو ته زيات په کار راځي ابوذر ﷺ وويل: يوازې ماته په کار راځي ما ورته وويل: هو ! يوازې تاسو ته په کار راځي اوستاسو د ضرورت لپاره مې پرې ايښې و ده مبارک راته وويل: زه د خپل ضرورت وخت درښيم؟ زما ضرورت هغه ورځ ده چې زه يوازې په قبر کې وغورځول سوم دغه ورځ زما دضرورت او احتياج ورځ ده په مال کښې درې برخه لرونکي سته لومړي برخه لرونکی تقدير دئ چې دمال په بېولو کې د هيچا انتظار نه کوي ښه او بد دواړه بيايي ، دوهم برخه لرونکی ستا وارث دئ چې ستا دمړيني وروسته ستامال اخلي اودريم برخه لرونکی ته په خپله يې نو خومره چې دي په توان وي او کيدلای سي نو په درو برخه لرونکي کې عاجزه مه جوړېږه ځکه الله ﷻ فرمايي:

🗐✍✹☹⌂◯ ▪❸⇫♒︎⇲♒︎👓✂ ☎✂❑↗♒︎👓☐✡♦✍ ♊♦♒︎

👓♦👌◆❒ 🗐 ❧♍❑♉⌛♓♦⬆👌 👓●☺♓👌 ☎✂❑→◑♓⊞☪➔✍

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✎👓✂ ❑♌♐✉⬧▫ 📖⬈⬄♂⌧★ ♊♎✌ ☎✂❑→✆♎▥☪➔✍
([85]) ⬑♂♓⬀ ♂⚐⑩♐▪♦⬊⌚♎❍♐📪

ژباړه: هیڅکله به تاسو دنېکۍ کاملي درجې ته نه ورسیږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

نو له همدې امله د خپل ځان لپاره تر ټولو ښه مال مخکي ولېږه. هغه مال چې ستاتر ټولو خوښ وي تر څو ستا لپاره جمعه سي.

فایده: په درو برخه لرونکو کي تر ټولو دعاجزانه جوړېدو مطلب دادئ چې څومره دي په توان وي د آخرت په زخیره کي یو شی جمعه کړه داسي نه چې مقدر غالب سي او هغه مال ستا څخه ضائع سي یاته مړ سي مال دي د نورو په لاس کښېوزي بیا دي څوک پوښتنه نه کوي دکورنۍ غړي او ښځه به دي یو لږ وخت درپسي وژاړي بیا دي نه یادوي داسي ډېر خلګ سته چې په مړي پسي خیرات هم نه کوي.

په یوه حدیث شریف کي راغلي دي چې نبي ﷺ فرمايي: انسان تل دا وایي چې زما مال، زما مال ، حال دادئ چې دده مال هغه دئ چې ده وخوړی او ختم يې کړی یا يې واغوستی او زوړ يې کړی او یا يې د الله ﷻ په لاره کي مصرف کړی د ځان لپاره يې خزانه کړی ددې نه پرته نور چې دی هر څه مال یو ځای کړی وي هغه د نورو لپاره یو ځای کړي دئ.

په یو حدیث شریف کي راغلي دي چې نبي ﷺ پوښتنه وکړه چې په تاسو کي څوک سته چې تر خپل مال يې د وارث مال خوښ وي؟ اصحابو وویل: یا رسول الله ﷺ! داسي څوک به نه وي چې د نورو مال يې تر خپل مال خوښ وي. (یعني داسي څوک نسته) نبي ﷺ وفرمایل: خپل مال یوازي هغه دئ چې سړی يې خپله وخوري او کوم مال چې پاته سو هغه د وارثانو مال دئ. ([86])

([85]) سورة آل عمران الاية (۹۲)
([86]) مشكوة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د حضرت جعفرؓ قصه

حضرت جعفرؓ د نبيﷺ د اکا زوی و او د حضرت علي کرم الله وجهه سکه ورور و. لومړی خو ددوی کورنۍ په سخا، بهادري او شجاعت کي نوموتې کورنۍ وه مګر د حضرت جعفرؓ د مسکينانو سره خاصه رابطه او علاقه وه او زياته ناسته يې ورسره کول کله چي د کافرانو څخه تنګ سو نو لومړی يې حبشې ته هجرت وکړی حبشې ته چي کافران پسي ورغلل نو ده خپله صفايي او پاکوالی نجاشي پاچا ته وړاندي کړی چي قصه يې د اول باب په لسم شمېره کي تېره سوه د حبشې څخه يې بيا ومديني منورې ته هجرت وکړی او د موته په غزا کي شهيد سو چي قصه به يې دراتلونکي باب په پای کي راسي دده مبارک دوفات سره رسول اللهﷺ دده کور ته تشريف يووړی تر څو دده دکورنۍ سره غم رازي وکړي او تسلي ورکړي دده زامن عبدالله، عوان او محمد يې راوغوښتل پر سرو يې لاس ورتېر کړی د برکت دعا يې ورته وکړه د حضرت جعفرؓ په ټول اولادو کي دده اثر (اغيزه) وه خو په عبد الله نومي زوی کي يې د سخاوت صفت زيات و له همدي امله ده ته د قطب السخاء لقب ورکول سوی دئ يعني د سخاء ستوری د اوو کالو په عمر يې د نبيﷺ سره بيعت وکړی. يو چا عبد الله بن جعفرؓ و حضرت عليؓ ته د سپاربنت لپاره بوتی دده په سپاربنت د هغه سړی کار وسو نو هغه سړی دده لپاره څلوېښت زره روپۍ د نذراني په ډول را واستولې ده مبارک بېرته ورواستولې او ورته وي ويل: موږ خپله نيکي نه خرڅوو يو بل چا هم درې زره روپۍ د نذراني ورته راوړې ده په ناستو خلګو ووېشلې خپله يې نه کړې قبولي يو وخت يو تاجر بازار ته شکره راوړې وه په بازار کي هيڅ خرڅه نه سوه د هغه تاجر سره ډېر فکر او غم و عبد الله بن جعفرؓ خپلو کارکوونکو ته وويل: تاسو ددغه تاجر څخه شکره (بوره) رانيسئ او په خلګو يې مفته (وړيا) وويشئ. د شپې چي به ددوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

قو م ته ميلمه راغلی نو دده په کور کې به يې خوراک او چيښاک کاوه او هر ډول اړتياوي به يې ده پوره کولې.(87)

حضرت زبير ﷛ په يو جنګ کې ګډون کړی و يوه ورځ يې خپل زوي عبد الله راوغوښتي او وصيت يې ورته وکړی په وصيت کې يې ورته وويل: فکر کوم چې زه به نن شهيد سم ته زما پور ادا کړه او فلانکی اوفلانکی کار وکړه دا وصيتونه يې زوی ته وکړه په همدغه ورځ شهيد سو زوی چې يې د پور حساب وکړی نو پر ده باندي دوويشت لکه روپۍ باندي وي هغه هم په دې ډول وي چې خلکو ده ته په امانت مالونه ايښودل ځکه دی په امانت داری کې زيات مشهور وکله چې به خلکو مال ورته راوړی ده به ورته وويل چې زما سره خو ځای نسته ستا مال يې پر ما قرض دا خبره به يې ورته وکړه مال به يې ځني واخيستي دستي به يې صدقه کړی. دا يې هم وزوی ته ويلي وه که څه مشکل درته پيښ سو نو زما مولا ته وايه عبد الله وايي: چې زه په دې نه سوم پوه چې د مولا څخه يې مقصد څوک دئ نو ماپوښتنه ځني وکړه چې ستامولا څوک دئ؟ ده مبارک راته وويل: زما مولا الله ﷻ دئ. آخر دا چې حضرت عبد الله ﷛ دده مبارک ټول قرضونه اداکړه، عبد الله بن زبير ﷛ فرمايي: کله چې ماته مشکل ديوه قرض په ادا کولو کې پيښ سو نو ما به وويل: يا د زبير مولا ! فلانی کار نه کيږي هغه کار به دستي وسو عبد الله بن زبير ﷛ فرمايي: يوه ورځ ما وعبد الله بن جعفر ﷛ ته وويل: چې زما دپلار لس لکهه روپۍ د قرضونو په سر ليک کې ستاسو پر ذمه دئ ده مبارک راته وويل کومه ورځ چې دي خوښه وي په هغه ورځ راسه چې پيسې درکړم عبد الله ﷛ وايي زه ددې خبري کولو وروسته پوه سوم چې ما غلطي کړې وه په حقيقت کې دده قرض زما د پلار پر ذمه و نو زه ببرته ورغلم و عبد الله بن جعفر ته مې وويل چې زه غلط سوی وم ستاسو زما پر پلار باندي قرض دئ ده مبارک راته وويل: ما ور وبخښلی

(87) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ ماورته وويل: بخښنه نه غواړم ده مبارک راته وويل: ښه دئ، هره ورځ چې درته اسانه وي په هغه ورځ يې راکړه ماورته وويل: ددې پيسو په بدله کې مځکه زما څخه واخله ماته د غنيمت په مال کښې ډېره مځکه راغلې ده ، ده مبارک راته وويل: ښه دئ، مايوه کمزورې مځکه چې اوبه او نور داړتيا شيان يې هم نه درلوده ور مې کړه ده دستې را څخه قبوله کړه غلام ته يې امر وکړ چې په دغه مځکه کې د لمانځه مسئله اواره کړه غلام په هغه مځکه کې د لمانځه مسئله اوراه کړه عبد الله بن جعفرﷺ پر هغه ځای دوه راکعته نفل وکړه او ډېره اوږده سجده يې وکړه د لمانځه څخه چې فارغه سو غلام ته يې وويل : دا ځای وکنده غلام چې هغه ځای وکندی دستي يوه چينه د اوبو راپورته سوه چې جوش يې واهه.(88)

فايده: داصحابو مبارکانو دغه کارونه وه چې ددې باب په قصو کې ليکل سوي دي يا په نورو قصو کې ليکل سوي دي دا ددوی لپاره څه لويه خبره نه وه بلکې دا ددوی عام عادتونه وه.

اوم باب

بهادري، زړه ورتوب او دمرګ ارزو

د مرګ د شوق لازمي نتيجه بهادري ده ځوک چې تر خپل سر تير سي نو بيا هر څه کولای سي وبره، فکر کول، د ځان د ساتنې لارې چارې لټول ، مال او شتمني ټوله دژوند لپاره دي کله چې دمرګ شوق پيدا سي دمال محبت پاته کيږي ددښمن وېره لمنځه ځي. ارمان چې ددې مبارکو انسانانو په برکت ماته هم دادولت را نصيب سوی وای.

---

(88) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

١- د حضرت ابن جحش او حضرت سعد ﷺ دعا

حضرت عبد الله بن جحش ﷺ د احد په غزا کي و حضرت سعد بن ابي وقاص ﷺ ته وويل: اې سعد ! راسه چي په ګډه دعا وکړو په ما او تا کي دي هر يو د خپل ضرورت دعا وکړي هغه بل به امين وايي ځکه داسي دعا قبليږو ته زياته نژدې ده دواړه مبارکان يو کونج ته ولاړل او هر يوه دعا وکړه لومړی حضرت سعد ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صبا وماته په جنګ کي يو لوی بهادر انسان په مقابله کي راولې چي پر ما زوروره حمله وکړي او زه هم زوروره حمله پرې وکړم بيا ماته فتحه (بری) رانصيب کړې او هغه ستا د رضا لپاره ووژنم او غنيمت يې ماته حاصل کړې. حضرت عبد الله بن جحش ﷺ آمين پرې وايه وروسته حضرت عبد الله بن جحش ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صباو ماته يو لوی بهادر په مقابله راولې چي پر ما سخته حمله وکړي او زه هم سخته حمله باندي وکړم او بيا ماستا په لاره کي شهيد کړي بيا پزه او غوږونه راځخه پرې کړي کله چي قيامت سي ته پوښتنه راځخه وکړې چي اې عبد الله ! ستا غوږونه او پزه ولي پرې سوي دي ؟ زه درته ووايم چي يا الله ! ستا او ستا د رسول ﷺ په لاره کي پرې سوي دي حضرت سعد ﷺ پرې آمين ووايه. دوهمه ورځ جنګ شروع سو ددوی دعاوي په هغه ډول قبولي سوې لکه دوی چي کړي وې. (89)

سعد ﷺ وايي: د عبد الله بن جحش ﷺ دعا زما تر دعا غوره وه ما د احد د غزا په ميدان کي مابنام وليدل چي د جحش ﷺ غوږونه او پزه په يو تار پيودل سوي وه. هم دا ډول دده توره هم

(89) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته سوې وه بیا رسول ﷺ یو ښاخ ورکړی چې دده په لاس کې توره جوړه سوه تر ډېره وخته پورې هم داسې وه بیا په دوه سوه دیناره خرڅه سوه. [90] دینار د سرو زرو د یوې سیکې نوم دئ.

فایده: په دې قصه کې د یوې خوا لوی کمال بهادرې او زړور توب دئ چې د یوه بهادر دښمن د مقابلې ارزوه ده دبلې خوا لوی کمال د خپل محبوب سره مینه او عشق دئ چې په لاره کې یې د ځان ټوک، ټوک کولو هیله ده په آخر کې چې پوښتنه ځنې وسې چې داولې ؟ دې ورته ووایې چې داستا لپاره.

رهیگا کوئی تو تیغ ستم کي یادرگارون مین ۞ مری لاشی لاشو کي تکری دفن کرنا کرسو مزارون مین

ژباړه: چیرې خو به دظلم دتورې څخه یوه ټوټه د نښې په ډول پاته سې زما د وجود ټوټې په سلو قبرونو کې ښخې کړئ.

۲- داحد په غزا کې د حضرت علي ؓ بهادري

د احد په غزا کې مسلمانانو ته یو څه ماته وه چې لوی لامل یې د نبي ﷺ د یوه امر نه پر ځای کول وه چې بیان یې د اول باب په دوهمه قصه کې سوی دئ په دغه وخت کې مسلمانان د څلورو طرفونو څخه د کافرانو په منځ کې راغلل په همدې وجه ډېر مسلمانان شهیدان سوه یو څه و تښتېده نبي ﷺ هم د کافرانو د یوې ډلې په منځ کې راغلی کافرانو دا اوازه خپره کړې وه چې نبي ﷺ شهید سو په دغه وجه هم ډېر مسلمانان و تښتېدل حضرت علي ؓ فرمایي: کله چې کافرانو مسلمانان راګیر کړه او نبي ﷺ زما د سترګو څخه پټ سو نو لومړی ما د رسول الله ﷺ لټون

---

(90) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژوندو کې وکړی نه مې کړی پیدا بیا مې په شهیدانو کې ولټوی هلته مې هم نه کړی پیدا نوما په خپل زړه کې وویل چې دا خو شوني نه ده چې رسول الله ﷺ دې د جنګ دمیدان څخه تښتیدلي وي داسي معلومیږي چې الله ﷻ زموږ دعملونو له امله ناراضه سوی وي او خپل رسول ﷺ یې اسمانو ته پورته کړي وي نو د علاج لپاره بله لاره نسته بې له دې چې د کافرانو په ډله ورګډ سم ترڅو شهید سم ما خپله توره راواخیسته حمله مې وکړه تر داسي اندازې چې کافران دمنځ څخه و یوې خواته سوه زما پر رسول الله ﷺ باندې سترګې ولګېدې زه ډېر خوشحاله سوم او پوه سوم چې الله ﷻ دملائکو په واسطه دخپل محبوب حفاظت کړی دئ نو ولاړم د رسول الله ﷺ سره ودرېدم کافران ډلې ډلې راتلل پر رسول الله ﷺ یې حملې کولې نبي ﷺ و فرمایل: اې علي ! دا ډله منعه کړه زه هم د هغې ډلې مقابلې ته ورغلم یواځې مې د هغې ډلې مقابله وکړه او ځینې مې ځني مړه کړه بیا یوه بله ډله پر نبي ﷺ دحملې په نیت رامخکې سوه رسول الله ﷺ زما و طرفته اشاره وکړه زه بیا ددوی مقابلې ته ورمخکې سوم ددوی مقابله مې وکړه. ددې څخه وروسته جبرائیل ﷺ راغلی دحضرت علي ﷺ د بهادرۍ او مرستې ستاینه یې وکړه رسول الله ﷺ وفرمایل: اِنهُ مِني وَ اَنَا مِنهُ یعني زه دده څخه یم دی زما څخه دئ. نبي ﷺ پدغه خبره سره په خپل منځ کې پوره یوالي ته اشاره وکړه جبرائیل ﷺ وویل: وَاَنَا مِنکُمَا یعني زه ستاسو دواړو څخه یم.[91]

فایده: یواځې سړی چې د یوې ډلې سره مقابله کوي اوبیا نبي ﷺ پیدا کوي ببرته د شهادت په نیت د کافرانو په ډله ورننوځي داکه د یوې خوا درسول الله ﷺ سره زیاته مینه او عشق څرګندوي خو د بلې خوا کامل او پوره دلاوري او زړورتوب دئ.

[91] قرة العیون

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- حضرت حنظلة ﷺ شهادت

حضرت حنظلة ﷺ په لومړي وخت کي د احد په غزا کي ګډون نه وکړی وايي: چي ده واده کړی و د شپې د بي بي سره يو ځای سوی و سهارېې د غسل تياري کول د غسل لپاره ناست و سر يې مينځی چي نابېره د مسلمانانو د ماتي رږغ يې تر غوږ سو ددې اواز غم يې نه درلودی دستي ولاړ سو توره يې واخيسته د جنګ ميدان ته يې ځان ورساوه پر کافرانو يې حملې شروع کړې او برابر پر مخ روان و چي په دغه حالت کي شهيد سو څرنګه چي شهيد که جنوب نه وي نو بېله غسله په قبر کي ښخيږي نو اصحاب ﷺ خو دده په جنابت نه وه خبر نو دده سره يې هم داسي معامله وکړه خو نبي ﷺ وليدئ چي ده مبارک ته ملائکي غسل ورکوي نبي ﷺ واصحابو کرامو ته دده د غسل بيان وکړی ابو سعيد ساعدي ﷺ فرمايي: ماچي د نبي ﷺ فرمان واورېدئ نو زه ولاړم حنظلة مي وکاتی د حنظلة تر سر اوبه څڅېدې نبي ﷺ چي کله د احد د غزا څخه راغلی او خبرنه يې وکړل ورته معلومه سوه چي حنظلة د غسل پرته و غزا ته تللي و.(92)

فايده: دا هم کامله بهادري ده څکه بهادر سړي ته په خپله اراده کي ځنډ کول ګران کار دئ نو له همدې امله ده مبارک دومره انتظار هم نه سو کولای چي غسل وکړي.

۴- د حضرت عمرو بن جموح ﷺ د شهادت ارزو

حضرت عمر بن جموح ﷺ په پښه ګوډ وو څلور زامن يې درلوده زيات يې د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضرول او په غزاو کي يې ګډون کاوه. د احد په غزا کي دده سره هم دا فکر پيدا سو

---

(92) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي کاشکي زه هم په غزا کي ګډون وکړم خلګو ورته وويل: چي ته معذور يې د ګډوالي لـه امله ستا لپاره تلل ګران کار دئ ده مبارک ورته وويل: دا څومره بده ده چي زما زامن جنت ته ولاړ سي او زه دي پاته سم. بي بي يې هم د پيغور په ډول ده ته د تيارولو لپاره ورته وويل: زه وينم چي ته د جنګ څخه راتښتېدلی يې او بېرته راغلی يې عمروبن جموح ﷜ چي دا واوريدل وسله يې واخيستل د قبلې پر لوري روان سو او دادعا يې وويل: : اَللهُم لَا تُرَدِني اِلي اَهلِي ژباړه: اې خدايه ! مابېرته خپل کور ته مه راولې دستي راغلی د نبي ﷺ په خدمت کي حاضر سو د خپل حال بيان يې ورته وواېه چي دی خپل قوم د غزا څخه منعه کړی و او دځان شوق يې هم ورته وواېه اووې ويل: يار رسول الله ﷺ ! زه اميد لرم چي په دې ګوډه پښه په جنت کي وګرځم رسول الله ﷺ ورته وويل: الله ﷻ ته معذوره کړي يې نو ستا په نه تلو کي څه تاوان دئ ده مبارک بيا د خپلې ميني اوشوق څرګندونه ورته وکړه نو رسول الله ﷺ اجازه ورکړه. ابو طلحة ﷜ وايي: ما عمروبن جموح ﷜ په جنګ کي وليدئ چي سينه يې ايستلې وه نيغ روان و او دايې ويل: قسم په الله ﷻ زه د جنت شوقي يم ده يو ځوی هم په ده پسې روان و دواړه جنګېدل آخر دواړه شهيدان سوه ده بي بي د خپل مېړه او زوی جسدونه پر اوښ واچول د دفن کولو لپاره يې مديني منورې ته راوړل خو اوښ کښېناستی هر څه چي يې په وکړه اوښ نه ولاړېدئ چي وي يې به واهه اوښ به بېرته د احد پر لوري مخ کړی بي بي يې ونبي ﷺ ته بيان وکړی نبي ﷺ ورته وويل: دا اوښ ته امر سوی دئ عمرو بن جموح ﷜ چي د کور څخه وتی څه خوبه يې نه وي ويلي دې ورته وويل: عمروبن جموح ﷜ چي د کور څخه وتی مخ يې وقبلې ته کړی دادعا يې وويل: اَللهُم لَا تُرَدِني اِلي اَهلِي. نبي ﷺ ورته وفرمايل: په همدغه وجه اوښ نه ځي.([93])

([93]) قـرة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دداسي چانوم د جنت شوق دئ او هم د الله ﷻ او د هغه درسول الله ﷺ سره رينېتني محبت دئ ځکه اصحاب ديوه ځاى ښخه بل ځاى ته ورسېدل خو دى مبارک دمرګ ښخه وروسته په هغه ډول دئ. ډېر کوشش يې وکړى چې ددې ځاى ښخه يې يوسي خو اوښ نه تلى يا به کښېناستى او يا به بېرته د احد پر لوري روان سو.

۵- د حضرت مصعب بن عمير ﷺ شهادت

حضرت مصعب بن عمير ﷺ د اسلام دراوړلو ښخه مخکې په ډېر ناز پالل کېده دډېرو شتمنو هلکانو ښخه و پلار به دده لپاره يوه جوړه کالي په دوسوه اخيسته بيا به يې په ده باندي اغوسته د نوي عمر ځوان و په ډېر ناز او نعمتو کښې لوى سوى و. د اسلام په پيل کي د کورنۍ د خلګو ښخه په پټه مسلمان سو دى هم په دغه حالت کي اوسېده چي يو چا دده کورته خبر ورکړى چي مصعب ﷺ مسلمان سوى دئ کورنۍ چي يې خبره سوه دى يې بندي کړى او وې تړى ځو ورځي تېري سوې يو وخت يې موقع پيدا کړه وتښتېدئ کومو خلګو چي حبشې ته هجرت کاوه ده هم هجرت ورسره وکړى د هغه ځاى ښخه چي راغلى نو مديني منورې ته يې هجرت وکړى د پرهيزګارى او مسکنت ژوند يې تېراوه ، په تنګ حالت کي يې ژوند تېرواه. يوه ورځ رسول الله ﷺ تېرېدئ مصعب ﷺ يوازي په يوه پټو کي و هغه هم داسي پټو و چي ځاى پر ځاى به شکېدلى و او ځاى پرځاى به د ټوکر ياد څرمني پنه ورکړل سوې وه نبي ﷺ دده داوسنى حالت او تېر حالت بيان وکړى ستر ګي مبارکي يې د اوښکو ډکي سوې.

داحد په غزاکي د مهاجرو مجاهدينو بيرغ ده مبارک نيولى و يو کافر ديوې خوا راغلى دى مبارک يې پر هغه لاس وواهه چي بيرغ يې په نيولى و ددې لپاره چي بيرغ ولويږي او مسلمانانو ته خپله ماته ښه ښکاره معلومه سي ده مبارک دستي په بل لاس بيرغ ونيوى کافر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا بل لاس پـه تـوره وواهـه ده مبارک بيـرغ پـه ځيګـر کـې ښـخ کـړی يعنـي پـه منډوانو يې ونيـوی مځکي ته يې نه پرېښودئ کافر دی مبارک په غشي وويشـتی دی شـهيد سـو بـل صـحابي راغلـی بيرغ يې پورته کړی هر کله چي يې دی ښخوی نو دده سره يوازي يو پټو ورسره و چي سر به يې پـه پټ کړی پښې به يې ښکاره سوې چي پښې به يې ورپټې کړې سربه يې ښـکاره سـو رسـول الله ﷺ امر وکړی چي د سر خوايې ورپټه کړی پر پښو باندي يې پاڼې ورواچوی.[94]

فايده: داد هغه نازولي آخري ژوند دی چي په ناز ـ ناز سره لوی سوی و او يـوه جـوړه کـالي يې په دوسوه درهمه اخيستل او اغوستل به يې نن دده مبارک يو کفـن هـم نـه پيـدا کيـږي او دايـې مېړانه وه چي په خپل ژوند يې بيرغ و مځکي ته نه پرېښودئ لاسونه يـې دواړه پـرې سـوه خـو بيـا يې هم بيـرغ مځکـي تـه نـه پرېښـودئ. ډېر پـه نـاز لـوی سـوي و خـو د هغـو خلګـو ايمانونـه دومـره مضبوط سوي وه چي دايمان د مينې له وجي به يې د ځان سره هيڅ شی نه پرېښـودئ پيسـې، ارام او شوق به يې هيڅ و ځان ته نه پرېښودئ او خپل ځان يې دايمان په خوارۍ کې لګاوی.

۲- د قادسيې په جنګ کې د حضرت سعد ﷺ خط

دعراق په جنګ کې د حضرت عمر ﷺ اراده وه چي په جنګ کې ګډون وکړي خو دخاصـو او عامو ډلو سره يې په دې کار کې تر ځو ورځو پوري مشوره کېدله چي دعمر ﷺ پاتېـدل بـه ښـه وي او که به په جنګ کې تلل ښه وي دعامو خلګو داخوښه وه چي حضرت عمرﷺ په جنـګ کـې ګـډون وکړي او دخاصو خلګو داخوښه وه چي عمر ﷺ ګډون نه پکښې وکړي او پـه مدينـه کـې پاتـه سـي دلښکرو انتظام وکړي. دمشورې په خبرو کې د سعد بـن ابي وقـاص ﷺ نـوم واخيسـتل سـو ټولـو

[94] قـرة - اصابـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ کړی او وې ويل: که سعد ولاړسي نو بيا عمر ﷺ ته اړتيا نسته حضرت سعد ﷺ مشهور بهادر وو د عربو په زمريانو کي شمېرل کېدئ لنډه دا چي سعد ﷺ و ټاکل سو او ولېږل سو کله چي په قادسيه کي د حملې لپاره ورسېدئ نود کسرا پاچا دده د مقابلې لپاره رستم خان را واستوئ چي مشهور پهلوان و پر رستم خان باندي وبري غلبه کړې وه او پوره کوشش يې کاوه چي پاته سي پاچا ته يې وېره نه ښکاره کوله په ښکاره به يې دا ويل چي مادلې پرېږده زه به دلته ستاسره په لښکر لېږلو ،صلاح او مشورو کولو کي ستاسره مرسته کوم خو پاچا چي نوم يې (يزدجرد) و ونه منل آخر د مجبوري څخه په جنګ کي شريک سو.([95])

حضرت سعد ﷺ چي کله روانېدئ حضرت عمر ﷺ ده ته وصيت وکړی چي دالفاظو لنډه ترجمه يې داده: اې سعده ! په دې خبره خطانه وزې چي ته درسول الله ﷺ ماما بلل کېدې او د هغه صحابي وې الله ﷻ بدي په بدي نه مينځي بلکي بدي په نيکي مينځي د الله ﷻ او د بندګانو تر منځ هيڅ خپلوي نسته بلکي الله ﷻ ته يوازي بندګي قبوله ده د الله ﷻ په نزد باعزته او بې عزته ټوله يو برابر دي ټول دالله ﷻ بندګان دي او الله ﷻ د ټولو رب دئ د الله ﷻ نعمتونه په بندګۍ سره لاسته راځي په هر کار کي و هغه شي ته ګوره چي د نبي ﷺ طريقه وه په هم هغه شي باندي عمل کوه زما دا نصيحت ياد ساته ته ديوه لوی کار لپاره لېږل سوي يې چي خلاصون يې يواځي د الله تعالي په تابع داري کي لګېدلای سي د خپل ځان او ملګرو سپېڅلي عادتونه جوړه د الله تعالي څخه وېره اختيار وه د الله ﷻ څخه وېره په دوو خبرو کي يو ځای کېدای سي لومړي د الله ﷻ په اطاعت کښي ، دوهم د ګناه څخه په ځان ساتلو کي ، د الله ﷻ اطاعت چي د چا په برخه سي د دنيا څخه به يې کرکه کيږي او د آخرت سره به مينه لري.([96])

([95]) اشهر
([96]) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څخه وروسته حضرت سعد ﷺ په ډېره خوشحالی سره لښکر تيارکړی او د جنګ پر لوري روان سو دده د خوشحالي کيفيت دهغه خط څخه معلوميږي چي ده رستم ته لېږلی دئ ده مبارک په خپل خط کي ليکل دي: فَاِن مَعِيَ قَوم يُحِبونَ المَوتَ كَمَا يُحِبونَ الا عَاجِمَ الخَمرَ) ژباړه : بېشکه زما سره داسي قوم ملګری دی چي د مرګ سره داسي مينه لري لکه عجم چي يې د شرابو سره لري.(97)

فايده: د شرابو د مينه لرونکو څخه که پوښتنه وسي چي په شراب چيښلو کي څومره خوند دئ؟ (نو هغه ته خامخا معلوميږي چي تر ټولو خوږو خوند ور دئ) څوک چي د مرګ سره په دغه پيمانه مينه لري نو کاميابي ولي دداسي چاپلونه نه موچوي؟

۷- د حضرت وهب بن قابوس ﷺ شهادت د احد په غزاء کي

حضرت وهب بن قابوس ﷺ يو صحابي دي چي يو وخت مسلمان سو په صحراء کښي په يو کور کښي اوسېدئ بزې يې څرولې يو وخت يې د وراره سره بزې په يوه پړی وتړلې او د مدينې منورې پر لوري روان سو کله چي مديني منوري ته ورسېدئ پوه سو چي محمد ﷺ د احد غزاء ته تللی دئ بزې يې هلته پرېښودې د محمد ﷺ ملاقات ته ورغلی په دغه وخت کي د کافرانو يوه ډله راغله رسول الله ﷺ و فرمايل: څوک دغه ډله خواره واره کولای سي چي زما سره به په جنت کي ملګری وي حضرت وهب ﷺ په ډېر زور سره توره وچلول کافران يې ټوله خواره واره کړل دوهم او دريم ځل بيا داسي پېښه وسوه رسول الله ﷺ وده مبارک ته د جنت زيری ورکړی ده چي دا واورېدل توره يې واخيستل د کافرانو په يوه ګڼه ډله ورننوتی او شهيد سو.

(97) تفسير عزيزي اول ټوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت سعد بن ابي و قاص ﷺ فرمايي: ما د وهب ﷺ پـه ښېـر بهـادري او شـجاعت د هيچـا ندی ليدلی دده د شهادت ښخه وروسـته مـا رسـول الله ﷺ وليـدئ چـي دده د سـر لـوري تـه ولاړو او دايي ويل: الله ﷻ دي ستا ښخه راضي سي زه ستا ښخه راضي يم ددې ښخه وروسـته رسـول الله ﷺ دی پـه خپلو مبارکو لاسونو سره ښـخ کړی سره ددې چـي پـه دغـه غـزاء کـي رسـول الله ﷺ هـم ځنـي راضـي سـوي و حضـرت عمـر ﷺ فرمـايي زمـا د هيچـا پـه نيکـو کـارونو غبتـه[98] نـه وه سـوې لکـه د وهب پـه نيکـو کـارونو چـي مـي وسـوه زمـا زړه غـواړي چـي د الله ﷻ ښخه دده پـه ښېـر عمـل نامـه واخلم.[99]

فايده: په ده باندي د حضرت عمر ﷺ غبته کېدل د يو خاص کار له امله و ، هغه دا چـي خپـل ځان ته يې په ځان نه وه ويلي (يعني تر خپل سر تير و) که نه نو حضرت عمر ﷺ او د نورو صـحابه کرامو ﷺ نيک کارونه تر دغه هم زيات وه.

۸- د بير معونه جنګ

([98]) غبطه ودې تـه وايـي چـي يـوځوک يـوه ځانګـرتـيـا ولـري بـل کس چـي يې ووينـي نـو دافکر ورتـه پـيـدا سي چـي کـاشکي مـاهم دغه ځانګـرتـيـا درلـوداى . حسد دې تـه ويـل کـيږي چـي يـوځوک يـوه ځانګـرتـيـا ولـري بـل کس فـکـر وکړى چـي کـاشکي دغه ځانګـرتـيـا ده نـه درلـوداى بـلـکي مـا درلـوداى غبطه روا ده اوحسد نـاروا دى ژبـاړن.

([99]) اصابـه - قـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بير معونه يو مشهور جنګ دئ چي د اصحابانو او پاکسيزه لوی جماعت په پوره ډول پکښي شهيد سوی دئ چی دوی ته قرآء (قاريان) ويل کيږي ځکه چي دوی ټوله د قرآنکريم حافظان وه زيات شمير يې انصار وه پرته ديو څو کسانو څخه چي مهاجرين وو ددوی دنبي ﷺ سره ډېره مينه وه ځکه چي دوی د شپي زياته برخه په ذکر او تلاوت تېرول او دورځي به يې د نبي ﷺ د بيبيانو دکورونو ، اړتيا وي لکه لرګي، اوبه او داسي نور پوره کولي. دغه سپېڅلي ډله د نجد يو اوسيدونکي د بني عامر د قوم يو سړي چي نوم يې عامر بن مالک و او کنيه نوم يې ابوبراء و د خپل ځان سره يې تر خپل سيوري لاندي دتبليغ او وعظ په نامه ببولي وه که څه هم نبي ﷺ دوی ته ويلي وه چي زما سره داوېره ده چي اصحابو ﭬ ته کوم تاوان ونه رسيږي خو دغه سړي ډېره تسلي ورکړې وه نبي ﷺ دغه اويا اصحاب ﭬ ورسره کړه او يو خط يې د عامر بن طفيل په نامه چي دبني عامر رئيس و وليکی په خط کښي د اسلام بلنه ليکل سوې وه. دوی مبارکان د مديني منورې څخه رخصت سوه کله چي بيرته معونه ته ورسيده هلته تم سوه ددوی دوو ملګرو هر يو حضرت عمر بن امية ﭬ او حضرت منذر بن عمر ﭬ دخپلو ملګرو ټولو اوښان دڅرولو لپاره پر غاړه واخيستل او حضرت حرام ﭬ ددوو ملګرو سره يو ځای وعامر بن طفيل ته ورغلل ددي لپاره چي د رسول الله ﷺ خط ورورېي هلته چي نژدې سوه حضرت حرام ﭬ و خپلو ملګرو ته وويل: تاسو دلې ودرېږئ زه به ورسم کچيري يې زما سره دوکه وکړه نو تاسو ولاړ سئ ځکه ددرو تر مړه کېدو نو د يوه مرګ بهتر دئ. عامر بن طفيل د عامر بن مالک وراره و هغه عامر چي مسلمانان يې راوستلي وه عامر بن طفيل دمسلمانانو سره سخته دښمني درلوده حرام ﭬ چي د رسول الله ﷺ خط ورکړی عامر بن طفيل مخکي تر دي چي خط ولولي حرام ﭬ يې په نېزه داسي وواهه چي نېزه پوري ووري تري ووتل حرام ﭬ وويل: (فُزتُ وَرَبِّ الکَعبَةِ) يعني د کعبې په رب قسم کوم چي زه کامياب سوم ددې وينا څخه وروسته شهيد سو عامر بن طفيل په دې هم بسنه ونه کړه چي قاصد وژل په هيڅ قوم کي روا کار نه دئ او نه يې دې ته کتل چي دغه حضرات زما اکا په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنا کي راوستلي دي بلکي خپل قوم يې راجمعه کړی ددې لپاره چي دا ټول اصحابان ووژني او يو هم ژوندی پرې نه ږدي خو دده قوم په دې وجه چي عامر بن مالک دغه اصحابان په خپله پناه کي راوستلي دي د اصحابانو ووژلو ته تيار نسوه خو عامر بن طفيل د شاوخوا څخه خلک راجمعه کړه يوه لويه ډله يې تياره کړه پر مسلمانانو باندي يې حمله وکړه مسلمانانو هم مقابله وسره شروع کړه اخر مسلمانانو به ترکومه پوري ددوی سره مقابله کولای چي د څلور خواوو څخه کافرانو حمله پرې وکړې وه اودوی يې په منځ کي محاصره سوي وه ؟ د کعب بن زيد AA پرته چي کافرانو مړ بللی وو نورټول اصحابان ﷺ شهيدان سوه. حضرت منذر ﷺ او حضرت عمر بن امية ﷺ چي اوښان يې څرول د اسمان وخواته يې وکتل وې ليدل چي مردار خواره مرغان الوتل دواړو وويل چي خامخا يو څه پېښه سوې ده نو ببرته د خپلو ملګرو و خواته راغلل کله چي راورسېدل وې ليدل چي ملګري يې ټوله شهيدان سوي دي او شاوخوا په توره سمبال سواره پرې راګرځي دوی دواړو چي دا حالت وليدی نو په خپلو منځو کي يې مشوره وکړه حضرت عمر بن امية AA وويل: راځه چي ببرته ولاړ سو رسول الله ﷺ خبر کړو خو منذر ﷺ وويل رسول الله ﷺ خو به هغسي هم خبر سي زما زړه نه کيږي چي شهادت پرېږدم او ددې ځاي څخه ولاړ سم چي ملګري مي بيده پراته دي درځه چي د خپل ملګرو سره يو ځای سو نو دواړو و ميدان ته ورودانګل حضرت منذر ﷺ شهيد سو او حضرت امية ﷺ ونيول سو. څرنګه چي د عامرمور د يوه غلام ازادول په يو کار کي نذر ايښی و نو عامر په هغه وجه عمربن امية AA ازاد کړی.(100)

په دغه مبارکو انسانانو کي د حضرت ابوبکر ﷺ غلام عامر بن فهيره هم و دده مبارک قاتل جبار بن سلمي وايي: ماچي کله عامر بن فهيره په نيزه وواهی ده وويل: (وَ اللهِ فُزتُ) يعني په الله ﷻ مي دي قسم وي چي زه کامياب سوم ددې څخه وروسته ماوليدی چي دده جسد و

(100) اسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسماني طرف ته پورته سو زه ډېر حيران سوم ددې څخه وروسته ما د خلگو څخه وپوښتل: چي دغه سړی ما په نيزه وواهی دستي مې سو خو بيا هم دی وايي چي په الله ﷻ قسم چي زه کامياب سوم دده کاميابي نو په چشي کي ده؟ خلگو راته وويل: دده کاميابي په جنت کي ده پدې وجه زه مسلمان سوم.([101])

فايده: دا هغه خلک دي چي اسلام په دوی فخر کوي نو پر ځای خبره ده چي وويل سي: بېشکه دوی د مرگ سره د عجمو تر ميني د شرابو زياته مينه درلوده ولي به دوی ته مرگ خوښ نه و چي دوی په دنيا کي داسي کارونه کړي وه چي د الله ﷻ په نزد ددوی کاميابي يقيني وه نو دوی چي به مړه کېده کاميابه کېده.

٩- د حضرت عمير ﷺ وينا چي خرما خوړل اوږد ژوند دئ

د بدر په غزا کي رسول الله ﷺ په يوه خيمه کي تشريف درلودئ چي اصحابانو ته يې اشاره وکړه يعني ورته وې ويل: ولاړ سئ داسي جنت ته ورمخکي سئ چي پلنوالی يې تر اسمانو او مځکو زيات دئ او د متقيانو لپاره جوړ دئ يو صحابي حضرت عمير بن الحمام ﷺ چي دا خبره واورېدل وې ويل: واه ، واه ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پر کومه خبره دي واه واه وويل ده مبارک ورته وويل: چي زه به هم غواړم چي د دغه خلگو څخه سم چي جنت ته ځي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته هم د دغه خلگو څخه يې بيا يې د خرما کڅوړه راواخيستل او خرماوي يې خوړلې بيا يې وويل زه چي دغه خرماوي خورم چي زما په لاس کي دي دا هم ډېر وخت دئ او

(101) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاصوم یې نو زه دومره انتظار نه سم کولای خرما وي یې وغورځولې توره یې واخیستل د کافرانو په یوه ګڼه ډله ور ننوتی تر هغه وخته پورې وجنګېدی تر څو شهید سو.[102]

فایده: په حقیقت کې هم دا خلک د جنت وړ وو او په جنت یې ټینګ یقین و زموږ که یقین ټینګ سي نو ټولې خبرې به سمې سي.

۱۰- د حضرت عمر ﷺ هجرت

د حضرت عمر ﷺ به څه بیان کوې هر سړی دده په بهادرې خبر دئ او دده په مېړانه اقرار کوي د اسلام په شروع کې چې مسلمانان په کمزورې حالت کې وو نبي ﷺ په خپله د اسلام د قوت لپاره دده د مسلمانېدو دعا وکړه او د رسول الله ﷺ هغه دعا قبوله سوه حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ فرمایي: موږ د عمر ﷺ تر مسلمانېدو تر وخته پورې و کعبې ته نژدې په ښکاره لمونځ نه سوای کولای ، حضرت علي ﷺ فرمایي: په لومړي وخت کې به مسلمانانو په پټه هجرت کاوه یو ـ یو به تلی خو کله چې عمر ﷺ د هجرت اراده وکړه نو توره یې په غاړه کړه لېندۍ یې په لاس کې واخیسته او ډېر غشي یې هم د ځان سره واخیسته لومړی مسجد ته ولاړی په ښه ارامۍ سره یې طواف وکړی بیا یې په ښه ارامۍ سره لمونځ وکړی وروسته د کافرانو مجلسو ته ورغلی او ورته وې ویل: د چاچي زړه غواړي چې موریې پر وژاړي ، ښځه یې کونډه سي او اولادونه یې یتیمان سي هغه دې د مکې دباندې راووزي او زما مقابله دې وکړي دا وینا یې جلا ـ جلا ډلو ته وکړه بیایې تشریف یووړی په هیچا کې دومره همت نه سو پیدا چې دده مقابلې ته ورووزي.[103]

---

[102] طبقات ابن سعد
[103] اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د موته د غزا قصه

رسول الله ﷺ و مختلفو پاچهانو ته د اسلام د بلنې ليکونه واستول چې په هغو کې يې يو د حضرت حارث بن عمير ازدي ﷺ په لاس د بصرا پاچا ته وليږی حارث بن عمير ﷺ چې کله و موته ته ورسېدئ د قيصر د حاکمانو څخه يو کس چې شرحبيل غساني نومېدئ د غـه مبارک قاصد وواژی او حال دا چې د قاصد وژل د ټولو قومونو په اصطلاح کې يو ناروا کار بلل کېدئ پر نبي ﷺ باندې دا خبره ګرانه پرېوتل نو درې زره کسيزه لښکر يې تيار کړی حضرت زيد بن حارثة ﷺ يې ور امير کړی بيا يې ورته وفرمايل: که زيد بن حارثه AA شهيد سي نو بيا د ي جعفر بن ابي طالب ﷺ امير سي که دی هم شهيد سي نو بيا دې عبد الله بن رواحة ﷺ امير سي که دی هم شـهيد سي بيـانو د مسـلمانانو چې هر څوک زړه غوښـتی هغـه دې اميـر کـړي يـوه يهـودي دا خبـري واورېدې او وې ويل: د اکسان به خامخا شهيدان کېږي ځکه د لومړنيو انبياؤ د دغه ډول خبرو څخه مطلب هم داسې و رسول الله ﷺ يو سپين بيرغ جوړ کړي حضرت زيد ﷺ ته يې ورکړی بيا رسول الله ﷺ اوددوی ديوې ډلې سره ددوی درخصتولو په اراده د ښار د باندې راووا تی دښار دباندې چې مجاهدين رخصتېدل پاته خلګو دعا ورته کوله چې الله ﷻ دې تاسو کامیابه کړي او په خير او سلامتيا سره مو رب تعالي ﷻ بېرته راوله او الله ﷻ دې تاسو د هر ډول بدی څخه و ساتي حضرت عبد الله رواحة AA ددوی په جواب کې درې بيتونه وويل چې مطلب يې داسې و: زه د خپل رب څخه دګناهونو بخښنه غواړم او يوه داسې توره وي چې په هغې سره زما د وينو داري رواني سي او يا په يوه داسې نېزه ووهل سم چې زما تر کولمو او اينې ووزي څيري يې کړي کله چې څوک زما و قبر ته تيرېږي نو ووايي: الله ﷻ دې تالاربسود او کامیابه کړي ريشتيا هم ته لمر او کامياب وي ددې څخه وروسته دوی مبارکان روان سوه شرحبيل ته هم ددوی د روانېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر وروررسېدئ د شرحبیل سره سل زره فوج تیار سو د مقابلې لپاره ، کله چي دوی مخکي ولاړل نو ورته معلومه سوه چي دروم پاچا هرقل هم د سلو زرو فوجیانو سره مقابلې ته راروان دئ ددې خبر په اورېدو سره اصحابان فکر من سوه چي ددې دومره لوی طاقت مقابله شروع کړي او که رسول الله ﷺ ته خبرورکړي په دغه حال کي عبدالله بن رواحة رضي الله عنه په لوړ اواز وویل: اې خلګو ! تاسو د کومي خبري څخه وېرېږئ ؟ تاسو د کوم مقصد لپاره راوتلي یاست ؟ ستاسو مقصد شهید کېدل دي موږ هیڅ کله د قوت او د سړو د ډېروالي په زور نه یو جنګېدلي بلکي موږ یوازي د هغه دین په زور جنګېدلي یو چي د هغه دین په وجه الله ﷻ موږ ته عزت راکړی دئ. مخ په وړاندي ځئ ددوو کامیابیو څخه به یوه خامخا لاسته راوړئ یا به بریالیتوب وي او یا به شهادت وي مسلمانانو چي دا خبره واورېده میړانه یې وکړه پر مخ روان سوه آن تر دې چي موته نومي ځای ته ورسېده او جنګ شروع سو حضرت زید رضي الله عنه بیرغ په لاس کي واخیستي میدان د جنګ ته ورغلی زورور جنګ شروع سو د شرحبیل وروروژل سو او ملګري یې و تښتېدل خپله شرحبیل هم و تښتېدئ یه یوه کلا کي پټ سو و هرقل ته یې د مرستي لپاره سړی ولېږی هر قل دوسوه زره فوجیان راولېږل جنګ په زیات زور سره شروع کېدئ چي زید رضي الله عنه شهید سو دستي حضرت جعفر رضي الله عنه بیرغ په لاس کي واخیستي د خپل آس پښې یې په خپله پرې کړې چي بیرته تګ یې د زړه څخه ووزي یو څو اشعار یې وویل چي مطلب یې دا دئ: اې خلګو ! جنت څومره ښه شی دئ او جنت ته نژدې کېدل څومره ښکلی دئ او د جنت اوبه څومره یخي دي. دروم پرخلګو عذاب راغلی ماته په کار ده چي هغه ووژنم ، دا شعرونه یې وویل د آس پښې یې پخپله پرې کړې چي بېرته تلل یې د زړه څخه ووزي توره یې واخیسته کافرانو راسته لاس څني پرې کړی بیا یې بیرغ په چپه لاس کي ونیوی کافرانو چپه لاس څني پرې کړی ده مبارک بیرغ په موټانو کي ټینګ کړی په خوله یې کلک ونیوی یو سړی د شا دخوا څخه ورغلی د شا دخوا یې دوې ټوټې کړی ، دی مبارک غوزار سو دستي شهید سو. عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فرمایي: موږ چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله شهيدان را ټولول دی چې مو راپورته کړی په بدن کې يې (۹۰) زخمونه وه. حضرت جعفر ۸۸ چې شهيد سو خلګو عبد الله بن رواحة ﷺ ته اواز وکړی ده په دغه وخت کې د جنګ په يو طرف کې د غوښې يو ټوټه خوړله ځکه ددرو ورځو څخه يې هيڅ شی نه و خوړلی ده چې اواز واورېدئ دستې راپورته سو او وې ويل: حضرت جعفر ﷺ شهيد سوی دئ ته په دنيا اخته يې دستې راغلی بيرغ يې راپورته کړی سخت جنګ يې شروع کړی ګوته يې زخمي سوه په وځړېده ده مبارک د اځړېدلې ګوته په پښه ونيول لاس يې راکش کړی ګوته يې پرې سوه ليري يې و غورځوله په سخت جنګ او خفګان کې فکر من سو چې نه د مقابلې توان سته او نه همت.سته. لږ وخت ددې فکر تېرسوي و چې خپل زړه ته يې وويل: اې زړه ! اوس د څشې شوق او مينه درته پاته ده؟ چې ته يې له خطره وېرېږې د بې بې شوق غواړې؟ هغه په درې طلاقه طلاقه ده. ،د غلامانو شوق غواړې؟ هغه ټول ازاد دي د باغ او پيسو شوق غواړې؟ هغه ټوله د الله ﷻ په لاره کې صدقه دي ددې څخه وروسته يې يو څو اشعار وويل چې ترجمه يې داسې ده. اې زړګيه ! ته به ورکښته کېږې. په خوشحالي ورکښته کېږې که په خوابدی ورکښته کېږې ستا د ارام ژوند يوه زمانه تېره سوه. فکر وکړه ته د يو څاڅکي نطفې څخه پيدا يې کافران ګوره پر مسلمانانو په ډاډه زړه راروان دي تاته څه پېښه سوه چې جنت نه خوښوې که شهيد نه سې نو آخر خو هم مرې په دغه وخت کې د آس څخه راکښته سو د اکا زوی يې يوه ټوټه غوښې ورته ونيولې چې وې خوره ! ملا به دي سيده سي د څو ورځو څخه دي شی نه دی خوړلی ده د اکا دزوی څخه هغه ټوټه غوښه واخيستله ديو طرف څخه د حملې اواز راغلی ده هغه ټوټه غوښه وغورځول او سخت وجنګېدی ترشهيد کېدو پورې يې توره وچلول.(104)

(104) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دا د اصحابو کرامو د ژوند يوه نمونه ده ددوی مبارکانو هر قصه ددنياد فاني کېدو او د آخرت سره دمينې سبق ورکوي. د اصحابانو کرامو ﷺ څخه به څه پوښتنه کوې چې په تابعينو کې داسې خلک ختلي دي چې په يوه په قصه سره يې دغه باب ختموو چې د هغه رنګ بل ډول دئ ددښمن مقابله خو تاسو وليده اوس يې د حکومت په وړاندې د لاورې هم ووينئ:

۱۲- د سعيد بن جبير ؓ او حجاج بن يوسف خبري اترې

نبي ﷺ فرمايي: افضَلُ الجَهَادِ كَلِمَةُ حَق عِندَ السلطَانٍ جَائِرٍ
ژباړه: بهترين جهاد د ظالم پاچا په وړاندې د حق خبره کول دي.

د حجاج بن يوسف ظلم او تېرى په ټوله دنيا کې مشهور دئ که څه هم د هغې زمانې ظالم پاچا په ظلم سره ددين د خورولو کار هم کاوه خو د عادل او ديندار پاچا په پرتله به دی بد ګڼل کېدئ او په دغه وجه به خلک دده څخه بېزاره وه.

سعيد بن جبير ؓ د ابن الاشعث ؓ سره يو ځای سو د حجاج مقابله يې شروع کړه حجاج د عبد المالک بن مروان له خوا حاکم و او سعيد بن جبير ؓ مشهور تابعي و او دلويو علماؤ څخه و دحکومت دده سره دښمني درلودل په ځانګړي ډول حجاج دده سره زياته دښمني درلوده لکه څرنګه چې مبارک تابعي د حجاج سره مقابله شروع کړې وه او هغه ونه کړای سوای چې دی ونيسي نو خامخا يې دښمني ورسره کول د ماتې وروسته و مکې ته په پټه ولاړی حکومت مکې ته نوی حاکم ولېږی زوړ حاکم يې راوغوښتی نوی حاکم چې ورغلی خطبه يې وويل او په آخر کې يې د عبد المالک بن مروان دافرمان خلګو ته واوروی چې هر چا چې و سعيد بن جبير ؓ ته پناه ورکړه خير يې نسته وروسته حاکم د خپل ځان لخوا ورته وويل د هر چا په کور کې که دی پيدا سو نو هغه به وژل کيږي. يوازې دده کورنۍ نه بلکې د همسايه ګانو کورونه به يې هم

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغورځوم لنډه داچي دمکي حاکم پـه ډېر تکليف سره نوموړي تـابعي ونيـوی او حجاج تـه يې وليږی حجاج ته د خپل درد (غصي) او وژلو موقع په لاس ورغله خپل مخ تـه يې راوغوښتی او پوښتني يې ځني وکړې:

حجاج: ستا نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما نوم سعيد دئ.

حجاج: ستا د پلار نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما د پلار نوم جبير دئ. (سعيد معني نيک بخته او جبير معني اصلاح سوی) که څه هم په نومونو کي خو معني مقصود نه وي خو حجاج ته دغه ښه معني والا نوم هم خوند نه ورکوی نو پدې وجه يې ده ته وويل: تـه شقي بـن کسـيريې (شـقي معنـي بدبختـه او کسـير معنـي مات سوی)

سعيد: زما مور زما نوم تر تا ښه پېژندی.

حجاج: ته هم بدبخته يې او ستا مور هم بدبخته ده.

سعيد: په غيبو باندي ستا څخه علاوه يو بـل ذات خبر دئ (يعني عـلام الغيـوب الله ﷻ دئ)

حجاج: ګوره زه اوس تاوژنم.

سعيد: نو زما مور زما نوم صحيح ايښی دئ.

حجاج: اوس زه تا دژوند په بدله کي دوزخ ته لېږم.

سعيد: -که ماته معلوم وای چي دوزخ ستا په لاس کي دئ نو ته بـه مـي معبـود جـوړ کړی وای.

حجاج: د نبي ﷺ په هکله ستا څه عقيده ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد ﷺ هغه درحمت نبي و ، د الله ﷺ رسول و او په هدايت ښودلو سره ټولې دنيا ته لېږل سوی و.

حجاج: د خلفاو په هکله ستا څه نظر دئ؟

سعيد ﷺ زه د هغوی محافظ يم هر څوک د خپل عمل زموار دئ.

حجاج: زه هغوی ته ښه وايم که بد؟

سعيد ﷺ په کوم څه چي زه نه يم خبر د هغه په هکله زه هيڅ نسم ويلای ماته يوازي خپل حال معلوم دئ.

حجاج: په دوی کي تاته تر ټولو خوښ څوک دئ؟

سعد ﷺ ماته تر ټولو خوښ زماد څښتن تعالي ﷺ راضي کوونکي دئ. په ځينو کتابو کي ددې جواب پرځای داسې توري راغلي دي: دهغوي ځيني حالات پر ځينو باندې تر جيح ورکوي.

حجاج: د ټولو څخه زيات د مالک راضي کونکی څوک دئ؟

سعيد ﷺ دغه کس و هغه چاته معلوم دئ چي د زړه پر ښکاره او پر پټ رازونو باندې علم لري.

حجاج: حضرت علي ﷺ به په جنت کي وي که به په دوزخ کي؟

سعيد ﷺ زه ددې څخه کم يم چي په پټو حالاتو باندې خبر درکړم.

حجاج: ته زما سره د ريشتيا ويلو اراده نه کوې؟

سعيد ﷺ ما درواغ نه دي ويلي.

حجاج: ته ولې نه خاندې؟

سعيد ﷺ د خندا خبره نه ده سوې چي زه وخاندم او هغه څوک به څنګه خاندي چي د خاورو څخه جوړ وي قيامت ته يې تلل وي شپه او ورځ په فتنو کي اوسي.

حجاج: زه خو خاندم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید ﷺ الله ﷻ موږ په مختلفو طریقو پیدا کړي یو.

حجاج: زه خو تاوژنم.

سعید ﷺ زما د مرګ سبب پیدا کونکی د خپل کار څخه فارغ سوی دئ.

حجاج: زه و الله ﷻ ته تر تا ډېر خوښ یم.

سعید ﷺ په الله ﷻ هغه څوک د لاوري نه سي کولاي چي تر څو خپله مرتبه معلومه نه کړي په غیبو یوازي الله ﷻ خبر دئ وبس.

حجاج: زه به ولي دلاوري نه کوم زه د ټولني د پاچا سره یم او ته د باغیانو د ډلي سره یې.

سعید ﷺ زه د ټولني څخه جلا نه یم او نه فتنه خوښوم څه چي په تقدیر کي دي هیڅوک یې نه سي بدلولای.

حجاج: کوم شیان چي موږ دا میر المؤمنین لپاره جمعه کوو ته یې په اړه څه نظر لرې؟

سعید ﷺ زه نه یم خبر چي تاسو څه شي جمعه کوی؟

حجاج: سره زر، سپین زر، ټوکران او داسي نور ، بیا یې دا شیان را وغوښتل او د سعید په مخکي یې کښېښودل.

سعید ﷺ دا ښه شیان دي چي د خپلو شرطونو مطابق وي.

حجاج: شرطونه څشي دي؟

سعید ﷺ شرطونه دادي چي په دغه سره داسي شیان واخلي چي د قیامت په ورځ امن پیدا کړي که نه نو د شیدي ورکونکي به تی روه دونکی هېر کړي او حمل به وغورځي او سړي ته به د ښه عمل څخه پرته بل هیڅ شی کار نسي کولای.

حجاج: موږ چي دا شیان یو ځای کړي دي دا ښه شیان دي.

سعید ﷺ ددې شیانو ښه والي تاته معلومیږي.

حجاج: ته په دې شیانو کي یو شی ځانته خوښوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد﵀ زه يوازې هغه شې خوښوم چې الله ﷻ يې خوښوي.

حجاج: ستا د پاره دې هلاکت وي.

سعيد﵀ هلاکت دې هغه چا لره وي چې د جنت څخه ليرې سوی وي او دوزخ ته داخل سوی وي.

حجاج: وښيه زه تا په کومه طريقه ووژنم ؟

سعيد﵀: کومه طريقه چې د ځان لپاره خوښوې.

حجاج: ايا زه تا معاف کړم؟

سعيد﵀ معافي د الله ﷻ په نزد ده ستا معافي هيڅ شی نه ده.

حجاج: جلاد ته امر وکړی چې سعيد ووژني، سعيد﵀ چې يې د باندې راوايستی سعيد﵀ وخندل حجاج ته خبر ورکړل سو چې سعيد﵀ وخندل حجاج راوغوښتی پوښتنه يې ځني وکړه چې ولې دې وخندل؟

سعيد﵀ ستا په زړورتيا باندې چې پر الله ﷻ يې لرې او د الله﵁ پر صبر باندې چې ستا په وړاندې يې لرې.

حجاج: زه هغه څوک وژنم چې د مسلمانانو په ټولنه کي بيلتون رامنځته کوي بيا يې جلاد ته وويل: دده سر زما په مخکي پرې کړه.

سعيد﵀ وويل: زه دوه رکعته لمونځ کوم لمونځ يې وکړی او دا کلماتي يې وويل:

❽♎♁⅄✁♎♐ “❻♐♑⇳♉◆❒ →💣⇳♑▪♉◆❒ ❼♐❑❄♐♋

♎←⬀❻☞❀✍✁◆❒ ⬁✞◷◆❑◷⍓☺❍❍♐✍✁ ⧫❷⬩➲⬩▫

(c) ketabton.com: The Digital Library

🙰⬀♉✋ ⚐🙵♦☼❒🕮 ✏🙵♦✋◆❒ ☎ 🙵☪▦⓿♉☪⍓❍
([105]) ⬅♋♋⬀ 🙰▫✓♉✍♋❸⇳⌑←☺⬂♑🙵✁

ژباړه : ما خپل مخ د هغه ذات ولوري ته واړوی چې اسمانانونه او مځکې يې پيدا کړي دي په داسي حال کې چې دباطل څخه وحق ته ميل کونکی يم زه د مشرکانو څخه نه يم.

حجاج وويل: دده مخ د قبلې څخه واړوئ د نصاراوو و قبلې ته يې کړئ ځکه هغو هم په دين کې تفريق کاوه او اختلاف يې رامنځته کوی. ژر دده مبارک مخ واړول سو. سعيد🕋وويل:

🗐 ➲⚇⌧❷⬂⬄□☼▭✈🙵✁◆❒ ⬈✍⌧❷⇳⌖□☼▭✈🙵✁ ✶✏◆❒

←❍⇳♉◆❒ ▪☠♦✞♦▫ ☎✁❑♌♑◆❑➔✍ 🙵⍓☺◆☪⬃③❒🕯♦▫

⬅⬂⬂♋⬀ ♋⚐⑩♋🖬♦⬊ ⬈⬈⬁♌🕓◆❒ ⅄✏🙵✁ ·♍♋☽ 🗐 ★✏🙵✁
([106]) الکافي بِالسرَآئر

ژباړه : اللهﷻ لره ختيځ او لويديځ دئ هري خواته چې مخ واړوي هم هلته خدایﷻ سته بېشکه اللهﷻ پراخي راوستونکی اوزيات عالم دئ. اللهﷻ کافي دی په پټو رازو کې يعني په پټو احوالو خبر دئ.

حجاج وويل: پرې مخ يې واړوئ موږ په ظاهر باندي د عمل کولو زمه وار يو.

ســـــــعيد🕋وويـــــــل: 🖂✋♉❁⬃🙧□🙵⌘⍓🖬■☽⬂✡□🕓🗏⬈☠⬀

🙵□🙧⬃❁♉✋◆❒ ⬀☠⬈✍←⑨⓿♉➔←☼ 🙵□🙧❸♉▫◆❒
([107]) ⬅♋♋⬀ 🗏❽♦❷⬃⌘⬆🕮 🕒□◆❻🙵♦✍ ⬀☠⬈🗏⬉♉⌧❷⬂③⬆✞

(105) سورة آل عمران الاية (۷۹)
(106) سورة بقرة الاية (۱۱۵)
(107) سورة طه الاية (۵۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه :موږ ددې مځکي څخه پیدا کړي یاست بېرته مو دې مځکي ته ورولو او بیا مو ددې مځکي څخه راباسو.

حجاج وویل: وي وژنئ ! سعید ﷺ وویل: زه تا ددې خبري شاهد جوړوم چې زه وایم. لا اله الا الله و اشهد ان محمد عبده ورسوله.

ته دغه کلمه په یاد ساته کله چې زه ستاسره د قیامت په ورځ یو ځای سم بیا به یې بدله درڅخه اخلم. ددې څخه وروسته شهید سو. (انا لله و انا الیه راجعون)

دده په شهادت دده د بدن څخه زیاته وینه ولاړه حجاج ورته حیران سو د خپل طبیب څخه یې پوښتنه وکړه چې ولي دومره وینه ځني ولاړه؟ طبیب ورته وویل: دده زړه ډېر ارام و په زړه کي یې د مرګ هیڅ وېره نه وه نو وینه یې پر خپل نورمال حالت باندي وه نو ځکه ډېر وینه ځني ولاړه. داسي نه لکه نور خلګ چې تر مرګ مخکي یې ټوله وینه دوېري څخه وچه سي.([108])

فایده: ددې قصې په سوال او جواب کي نور کتابونو زیادت او کمی کړی دئ نورو بیا ځني نور سوالونه او جوابونه رانقل کړي دي زموږ مقصد یوازي نمونه ښودل دي نو له دې امله مو په دغه اندازه بسنه وکړه.

ددې ډول څخه د تابعینو زیاتي قصې راغلي دي (چي ددوی پر بهادري باندي ښودنه کوي) امام اعظم ﷺ ، امام مالک ﷺ، امام احمد بن حنبل ﷺ او داسي نورو مبارکو انسانانو د حق وینا په وجه ډېري سختۍ تیري کړي دي خو حق یې د لاسه نه دئ ورکړی.

اتم باب

([108]) علماء سلف کتاب الامامة و السیاسة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د علم شوق او په علم کښې بوختيا

څرنګه چې ددين اصل دتوحيد کلمة (لا اله الا الله محمدرسول الله) د ټولو کمالاتو بنسټ ده ددې کلمې پرته هيڅ سپېڅلې کار د قبول وړنه دئ په همدې وجه اصحابانو خصوصا د اسلام په لومړيو وختو خپل ټول قوت د همدې کلمې په خپرولو کې مصرفوی ، د کافرانو سره به يې جهاد په پوره زور سره کاوه دوی مبارکان دعلم لاسته راوړلو ته فارغ او متوجه نه وو ددې دومره بو ختيا و سره ـ سره ددوی دعلم سره دومره شوق او مينه وه (دومره علم يې لاسته راوړی) چې نن ځوارلس سوه کاله وروسته د قرآن او حديث د علومو د بقا ذريعه ده، دايو څرګند حقيقت دئ ددې مبارکو انسانانو چې د وخت په تيرېدو سره څه فراغت تر لاسته کړی او د مسلمانانو ډله هم يو څه لو سوه نو لاندينی آيات کريمه نازل سو:

♦♌❑⇖☪⍌✌⬃⬧⇦☺⬂♐✍✃ ⬀♍🔔⌧✍ ✍♦✌♦❒ ✉

♦❷⌧▩♦☼ ⬧⬧⬀❑■⬛⬧▫ 🗐 ☪❑⅄▫✎✍⬧🗎 ☎✃❒⇖❷⍌▩✡♦⓾⍌♐

⋞◘⌧▩✗✶✎✍⬧◖ ⬀☠⬋✍⬃☸⍌♓✌ 🖮❑⬧🔔⬀❷⍌▫ ⬀♏⬊⬈✍ ♊⍌✌

⬗♊③⍌♏✍✎✍✃ ❼⍣🗙 ☎✃❑⇦♑⊙☽⌧▩♦✌♦⓾⍌ⅇ♐

✃⬧➊⍣☽ ⬄⚐⇦♑♦✌⬀❑⬧🔔 ☎✃❒⇩❻✍⓿✡⇖⓾⍌♐♦❒

⬄⚐⇦♑✵⬛⍓➔⬧♐ ⬀☠✗✍⬀❸⬧♐⍣☽ ☎✃☑❑⇖➔⍓♉♦❻

(109) ⬗⬂⌘⌘⬀♍♏❒⇩❻⌧⓿⬂♦⬧⑥

---

(109) سورة التوبة الاية (١٢٢) ، بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نه ښايي مومنانو لره چي ټوله دي ووزي که چيري داسي نه وي ددوی د هر ډلي څخه دي يوه کوچنۍ ډله ځي ددي لپاره چي پوهه په دين کښي حاصله کړي او کله چي بېرته قوم ته راسي نو خپل قوم دي دالله ﷻ د عذاب څخه ووېروي.

حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما فرمايي: کوم عاموالي چي ددغه آياتو څخه:

✂👓☼▦🙰❷⇖❐✂☎⌘⇖▦☒👓▫☸👓❐◆⚐🙰✆♦👓♦☪☎ (110) اود ——

✆🙰♦·✍♦☪▦🙰❷⇖❐✂☎ ③⇖➔⍓⓿ℯ𝓇✍📪⬀⌛➔☠⬀

⇖◆⓿☒✂📪🕒👓📖❐✇🙰⑩☺✞👓 (111) هغه پدي آيات سره ❐◆👌◆👓

📬☒🔔♍🙰✂👓✇⬂☺←♦⬃👌🙰☪⇖❐♌♦✇🙰⑩◆✡▦🙰❷⇖❐✂☎

📄•👓✎▫⅄◘☪ منسوخ سو. اصحابان رضي الله عنهم په پيل کي د شمېر له مخي لږ وه دوی اړ وه چي ددوی دغه کوچنۍ ډله ددين ټول کارونه سرته ورسوي خو کله چي د تابعينو په زمانه کښي اسلام تر لېرو ځايونو پوري خپور سو نو د مسلمانانو يو لويه ډله رامنځته سوه د اصحابو رضي الله عنهم په خبر لږ والی له مينځه ولاړی الله ﷻ ددين دهري څانګي لپاره خلګ پيدا کړه. دحديثو لپاره خپله ډله پيدا سوه چي په پوره پاملرنه سره به يې د حديثو منظمول او خپرول کول، د فقهاؤ بېله ډله جوړه سوه ،د صوفيانو ، قاريانو ، مجاهدينو او داسي نورو لپاره ډلي جوړي سوې. مطلب دا چي ددين دهري شعبې لپاره مستقل سمبالونکي پيدا سول په هغه وخت کښي داشی ضروري وو چي په يوه شعبه کښي دي ځان کمال ته ورسوي ځکه چي ددين په ټولو شعبو کښي ځان کمال ته رسول ګران کارو داصفت الله ﷻ و انبياؤ(عليهم السلام) ته ورکړی و خصوصا و سيد الانبياء ﷺ ته يې ورکړي و نو له همدې امله به پدې باب کښي د اصحابانو ترڅنګ دنورو مبارکو انسانانو

([110]) سورة التوبة الاية (٤١)
([111]) سورة التوبة الاية (٣٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

قصې هم ذکر سي ترڅو معلومه سي چې دوی مبارکانو په ځومره سختيو کې دعلم سره شوق دلوردئ.

۱- د فتوا ورکونکي ډلي سرليک

که څه هم اصحابان د اعلاء کلمة الله لپاره د جهاد په کولو سره مشغول وه خو بيا هم ددغه بوختيا سره ـ سره په علم هم بوخت وه او ددې علم خپرول او رسول هم ددوی دنده وه په دوی کې يوه ډله دفتوي لپاره خاصه سوې وه چې د نبيﷺ په زمانه کې يې هم د فتوي کار کاوه نومونه يې په لاندي ډول دي: حضرت ابوبکرؓ، حضرت عمرؓ، حضرت عثمانؓ، حضرت عبدالرحمان بن عوفؓ، حضرت عليؓ، حضرت ابی بن کعبؓ، حضرت عبدالله بن مسعودؓ، حضرت معاذ بن حبلؓ، حضرت عماربن ياسرؓ، حضرت خذيفةAA ، حضرت سلمان فارسيؓ، حضرت زيد بن ثابتؓ، حضرت ابو موسيؓ او حضرت ابودرداءؓ ([112])

فايده:دا ددغه مبارکو انسانانو د کامل او بشپړ علم خبره وه چې د نبيﷺ په موجوديت کې دوی د فتوي ورکولو کارکا وه.

۲ د حضرت ابو بکرؓ د حديثو د مجموعې سوځل

([112]) تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي: زما پلار حضرت ابوبكر رضي الله عنه د پنځوسوو حديثونو يوه مجموعه تياره كړې وه يوه شپه ما وليدئ چې زما پلار ډېر ناارامه دئ پر ځاى بانديې اړخ پر اړخ اوړي ما چې وليدئ ډېره خوابدې سوم پوښتنه مې ځني وكړه چې څه تكليف لرې او كه دې څه دفكر وړ خبره اورېدلې ده ؟لنډه دا چې ټوله شپه كت پر كت او ښتى سهار يې راته وويل: هغه زما د حديثو مجموعه چې ما ستا سره ايښې وه هغه راوړه ما چې راوړه ده مبارك وسوځل ما پوښتنه ځني وكړه چې ولې دې وسوځل؟ ده مبارك راته وويل: زما سره وېره وه چې صبا به زه مړ سم او د احديثونه به مې تر شا پاته سي حال دا چې په دې حديثونو كې داسې څه موجود دي چې د ځان څخه جو سوي دي په هغه وخت كې به مامعتبر روايتونه ګڼلي و خو وروسته راته معلومه سوه چې معتبر روايتونه نه دي او څه ګړ بړ پكښې دئ چې بيا به يې مسئوليت زما دغاړې وي ځكه زماد خوا خلګو ته ورپاته دي. ([113])

فايده: حضرت ابوبكر رضي الله عنه چې د پنځوسوو حديثونو يوه رساله جمعه كړې وه داد ده پوره علم او د علم سره محبت و او دا چې ده سوځل دا دده مبارك پوره احتياط و. داد مخورو اصحابانو رضي الله عنهم د حديثونو په هكله احتياط و همدا وجه ده چې د مخورو اصحابانو رضي الله عنهم څخه ډېر كم حديثونه روايت سوي دي ددې كار څخه زموږ لپاره سبق اخيستل په كار دي په ځانګړې ډول هغه كسانو ته چې پر منبرانو ناست وي او حديثونه رانقلوي چې د حضرت ابوبكر رضي الله عنه دا احتياط دغه حال وو . حال دا چې اصحابان رضي الله عنهم فرمايي چې ابوبكر رضي الله عنه په موږ ټولو كې لوى عالم و ددې تر ثنګ د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات وروسته د بيعت خبره پېښه سوه نو ابوبكر رضي الله عنه په خپل تقرير كې هيڅ داسې حديث يا آيات نه دى پرې ايښى چې د انصارو په فضليت كې راغلي و ددې خبرې څخه

([113]) تـذكـرة الحفـاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومېږي چې ابوبکر ﷺ په ټولو حدیثونو کې او په ټوله قرآن کې پوره معلومات درلودئ خو بیا هم دده څخه ډېر لږ روایتونه نقل سوي دي هم دا سبب دئ چې امام اعظم ﷺ ډېر لږ روایتونه رانقل کړي دي.

۳- د حضرت مصعب ﷺ تبلیغ او د نبي ﷺ تعلیم ښودل

مصعب بن عمیر ﷺ چې قصه یې په اوم باب پنځمه شمېره کې تېره سوه نبي ﷺ دی مبارک دمنی ددرې دهغه مسلمانانو سره د تبلیغ او دیني تعلیم ښودلو لپاره لیږلي و کوم چې د منې په دره کې تر ټولو مخکې مسلمانان سوی وه. په مدینه منوره کې به دی هروخت په تعلیم او تبلیغ کولو مشغول و. خلګو ته به یې قرآنکریم ښودئ او ددین خبري به یې ورته ښودې. د اسعد بن زرارة ﷺ سره اوسېدئ د مقري په نامه مشهور سوی دئ. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې دواړه سرداران وه په دې خبره ناراضه وه سعد واسید ته وویل: چې ته اسعد ته ورسه او ورته ووایه چې موږ اورېدلي دي چې تا یو څوک مسافر پیدا کړی دئ د ځان سره دي کښېنولی دئ او زموږ ناپوه خلګ تېر باسي. اسید چې اسعد ﷺ ته راغلی نو په سختۍ سره یې خبري ورسره وکړې اسعد ﷺ ورته وویل: ته راسه د هغه خبري واوره که دي خوښي سوې نو قبولي یې کړه که دي خوښي نه سوې نو بیا که یې منعه کړې پروانه لري اسید ورته وویل: دا ښه دانصاف خبره ده حضرت مصعب ﷺ و اسید ته د اسلام صفتونه واورول او د قرآنکریم آیاتونه یې ورته تېر کړل اسید چې دده خبري واورېدې نو وې ویل: دا څومري ښې خبري دي دا څومره ښه کلام دئ اسید زیاته کړه: اې مصعبه ﷺ ! تاسو چې څوک په خپل دین کې داخلوی نو څنګه یې داخلوی؟ مصعب ﷺ ورته وویل: غسل وکړه د شهادت کلمة ووایه. اسید ﷺ دغه ټول کارونه وکړه او مسلمان سو د مسلمانېدو سره سم ولاړی سعد یې هم راوستی هغه هم دده خبري واورېدې مسلمان سو بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل قوم بنو الا شهل ته ولاړی او هغوته يې وويل: زه ستاسو په نظر څنګه سړی يم هغو ورته وويل: ته زموږ په نظر د بر غوره او بهتر سړی يې پردې خبره باندي سعد ﷺ ورته وويل: ستاسو د نارينوو او ښځو سره زما خبري تر هغه وخته پوري حرامي دي تر څو چي تاسو مسلمانيږی او په محمد ﷺ باندي ايمان راوړی ده مبارک په دې خبره سره د بنو الاشهل قوم ټوله نارينه او ښځينه مسلمانان سوه او حضرت مصعب ﷺ دوی ته په تعليم ورکولو باندي مشغول سو.[114]

فايده: د اصحابانو ﷺ دا عمومي قاعده وه چي کله به څوک مسلمان سو نود مسلمانېدو سره سم به دی يو مستقل تبليغ کوونکيو او کومه خبره چي به د اسلام ده ته ورسېده نو ده به دستي نورو ته رسول او خورول به يې دا دده د ژوند يوه وظيفه وه په دغه وظيفه کي د پيسو، تجارت، دنده او کوم بل دنيوي مسلک نه و.

۴- د حضرت ابي بن کعب ﷺ تعليم

حضرت ابي بن کعب ﷺ يو مشهور صحابي دئ، د مشهورو قاريانو څخه دئ او د اسلام راوړلو مخکي يې ليک او لوست زده و په عربو کي د ليکلو دود نه وو خو د اسلام څخه وروسته د ليکلو دود عام سو دی مبارک د لومړی وخت څخه په ليک دود پوهه و دی مبارک به د رسول الله ﷺ په حضور کي حاضرېدئ او وحي به يې ليکلې. د قرآنکريم لوی ماهر و، نوموړی د هغه کسانو څخه و چي د نبي ﷺ په ژوند کښې يې قرآن ياد کړی و نبي ﷺ دده په اړه فرمايي: زما د امت لوی قاري ابي بن کعب دئ ده مبارک په پابندۍ سره په اتوشپو کښي د تهجد په لمانځه کښي قرآنکريم ختماوی نبي ﷺ يوه ورځ ودته وفرمايل: الله ﷻ ماته فرمايلي دي چي زه و تاته قرآنکريم

[114] تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

واوروم ده مبارک ورته وویل اې دالله ﷻ رسوله ! الله ﷻ زما نوم واخیستی ؟نبي ﷺ ورته وفرمایل: هو ، ستانوم یې واخیستی ده مبارک چې دا خبره واورېدل د ډېري خوشحالۍ څخه په ژړا شو. شعر

ذکر میرا مجه سی بهتر هی کی اس محفل می هی

یعني زما یادونه تر ما بهتره ده چې په دغه مجلس کې کیږي.

جندب بن عبد الله AA فرمایي: زه مدینې منورې ته دعلم حاصلولو لپاره حاضر سوم په نبوي مسجد کښې د حدیثو لوستونکي ګڼ شمېر مبارکان ناست وو د شاګردانو ټولۍ په جلا ـ جلا ډول استاذانو ته ناستي وې زه په دې حلقو کې تېر سوم یو سړی د مسافر په ډول ناست و چې دوې جامې یې په تن وې حدیث یې نورو ته ښودل ماد خلګو څخه وپوښتل: دا کوم بزرګ دئ؟ دوی راته وویل: دا دمسلمانانو سردار ابي بن کعب ﷺ دئ ، زه هم دده مبارک ددرس په ټولۍ کې کښېناستم کله چې دحدیثو څخه فارغه سو کور ته تلی زه په پسې سوم کله چې دی کورته ورسېدئ ومې لیدئ چې کوریې ډېر زوړ، خراب او د کمزوري سامان لرونکی و او ډېر د عاجزۍ او زهد ژوند یې و.(115)

حضرت ابی بن کعب ﷺ فرمایي: یوه ورځ نبي ﷺ زما څخه امتحان واخیستی چې د قرآنکریم لوی آیات کوم دئ؟ (د برکت په لحاظ) ما ورته وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ ښه پوهیږي نبي ﷺ دوهم ځل پوښتنه راڅخه وکړه ما داب له وجې په هغه ډول جواب ورکړی دریم ځل یې بیا راڅخه وپوښتل نوما په جواب کې ورته وویل: د آیة الکرسي آیات دئ. نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او راته وې ویل: الله ﷻ دې تاته ستا علم مبارک کړي.

---

(115) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوځلي نبي ﷺ لمونځ ورکاوی يو آيات ځني پاته سو ابي بن کعب ﷺ فتحه ورکړه (د لمانځه د فراغت څخه وروسته) نبي ﷺ و پوښتل چي دا فتحه چا راکړه؟ ابي بن کعب ﷺ و فرمايل: دا زه وم. نبي ﷺ وفرمايل: زما هم دا ګمان و چي تا به ښودلی وي.[116]

فايده: دا د ابي بن کعب ﷺ علم او قرآن سره مينه او محبت و او دده مبارک خاص خدمتونه وه، دده مبارک د نبي ﷺ سره په هره غزا کي ګډون کړی و د نبي ﷺ هيڅ داسي جهاد نه و چي دده ګډون نه وي پکښي کړی.

۵- د حضرت خذيفه AA د فتنو د پېژندني اهتمام

حضرت خذيفه AA د نومتو اصحابو څخه دئ دده مبارک لقب صاحب السر (راز ساتونکی) و نبي ﷺ د منافقينو او فتنو علم ده ته ښودلی دئ. ويل سوي دي: يو ځلي نبي ﷺ ده مبارک ته تر قيامته پوري راتلونکي فتنې ټولي په شمار سره وښودلې. نبي ﷺ هيڅ داسي فتنه نه ده پرې ايښې چي په هغه کي دي درې سوه کسان شريک وي مګر ده ته يې د هغې فتنې حال او د لاربښود نوم، د پلار او مور نوم او د هغه د قوم نوم يې په څرګند ډول ښودلي دئ. حضرت خذيفه ﷺ فرمايي: خلګو به د نبي ﷺ څخه د خير د خبرو پوښتنه کول خو ما به د بديو د خبرو پوښتنه کول ددې لپاره چي ځانونه ځني وساتو، ما يوه ورځ د نبي ﷺ څخه و پوښتل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! د غه برکتونه چي ستا په وجه مورږ ځني برخمن يو ايا ددې څخه وروسته يوه بدي هم راتلونکي ده؟ نبي ﷺ راته وفرمايل: هو، بدي راځي، ما ورته وويل: ددې بدۍ وروسته بيا نيکي راځي؟

---

[116] مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ راته وویل: اې خذیفة ﷺ! د الله ﷻ کلام وایه او په معناوو کې یې فکر کوه او د احکامو تابعداري یې کوه (دې مبارک وایې: زه فکر اخیستی وم) وه مې ویل: ددې بدې وروسته به نیکي راځي؟ نبي ﷺ و فرمایل: هو، نیکي راځي خو زړونه به داسې نه وي لکه لومړي چې وه. مابیا ورته وویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄! ددې نیکۍ وروسته به بیا بدي وي؟ نبي ﷺ راته وویل: داسې خلګ به پیدا سي چې نور به ګمراه کوي او ددوزخ لوري ته به یې بیایي ما ورته وویل: که زه په دغه زمانه کې موجود وم نو څه به کوم؟ نبي ﷺ راته وویل: که چیرې په دغه وخت کې دمسلمانانو یوه متحده ډله وه او یو پاچا یې درلودئ نو ددوی سره واوسه که نه وو نو ټولې ډلې پرېږده په یو کونج کې جلا کښېنه او یا دیوې درختې په بیخ کې کښېنه او هم دلته تر مرګه پورې واوسه.

څرنګه چې رسول الله ﷺ و ده ته د ټولو منافقانو حال ښو دلې و نوله همدې امله به حضرت عمر ﷺ دده څخه پوښتنه کول چې زما په حاکمانو کې خو څوک منافق نسته؟ حضرت عمر ﷺ به هغه حاکم ددندې څخه لیرې کوی چې غالباً به یې په خپل فراست (الهي پوهه) سره پېژندلی وای. کله چې به څوک مړسو نو عمر ﷺ به څېړنه کول چې خذیفة ﷺ یې په جنازه کې ګډون کوی که یا؟ که به خذیفة ﷺ په جنازه کې و نو عمر ﷺ به یې هم په لمانځه کولو کې ګډون کاوه که به یې ګډون نه وکړی نو عمر ﷺ به هم نه ورتلی. کله چې حضرت خذیفة ﷺ وفات کېدئ نو په ډېره ناارامۍ سره یې ژړل خلګو پوښتنه ځنې وکړه (چې ولې ژاړې؟) ده مبارک په جواب کې ورته وویل: ددنیا په پاته کېدو باندې نه ژړام بلکې مرګ خو زما خوښ دئ مګر زه پردې ژاړم چې زه به دالله ﷻ په رضاکې روان یم او که به ناراضي کې روان یم ددې څخه وروسته یې وویل: دا زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژوند وروستی ساعت دئ اې الله ﷻ! تاته معلومه ده چې زه ستا سره مینه لرم نو پدې وجه سره په خپل ملاقات سره ماته برکت راکړې.[117]

٦_د حضرت ابو هريرة ﷺ د حديثونو يادول

حضرت ابـوهريرة ﷺ يونومـوتي اوددرنښـت وړصـحابي دئ اودومـره ډېـر حديثونـه دده مبارک رانقل کړي دي چې دده په څېر بل صحابي نه دي نقل کړي دده مبارک وعلم ته خلک حيران وه ځکه دی په اووم کال دهجرت راغلی اومسلمان سو په يوولسم کال دهجرت نبيﷺ وفات سوی دئ په دومره لږوخت کې چې څلورکالـه کېږي ده څنګه دومره ډېرحديثونه يـاد کړل؟ددې خبـري وجـه خپلـه حضـرت ابـوهريرة ﷺ ښـودلې ده فرمـايلي يـې دي چـې خلـک وايـي ابوهريرة ﷺ ډېرروايتونه رانقل کړي دي حال داچې زمامهاجر وروڼو تجارت کـاوه ، بازارتـه تلل اوراتلل اوزماانصارو وروڼو دکښت اوکروندې کار کاوه دوی ټولـه پـه کـار ونـو بوخت وه (مـاهيڅ بوختيانه درلوده) حضرت ابوهريرة ﷺ داصحاب صفه دمسکينا نو څخه يو مسکين ودنبيﷺ پـه خدمت کې به چې يوڅه دخوراک لپاره ورکړل سوه په هغـه بـه يـې صبر کـاوه پـروت بـه وپـه داسـي پېښوکې به دی مبارک موجودوچې نوراصحابان به نه وه موجود داسې شيـان بـه يـې يـادول چې هغوی به نسوای يادولای.

ابوهريرة ﷺ فرمايلي دي: مايوورځ نبي ﷺ تـه دخپلي حافظې شکايت وکړی رسول اللهﷺ راته وويل ته خپل پټو هـوارکړه مـاچې پټوهـوارکړی نبيﷺ پـه دواړولاسـونو پـه پټـوکي ديوشـي

[117] ابـوداؤد - اسد الـغـابـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشاره وکړه بيايې راته وويل: داپټودځان سره يوځای کړه ماهم هغه پټوپه خپله سينه پوري ونيوی ددې څخه وروسته بياهيڅ شی زما څخه نه سو هېر.[118]

فايده: اصحاب صفه وهغه کسانوته ويل کېږي چې دنبيﷺ په خانقاه کې به اوسېدل ددوی مبارکانو دخوراک لپاره څه خاص انتظام نه و. دومري به وواييوچې دوی دنبيﷺ ميلمانه وه دکوم ځای څخه چي به څه هديه ياصد قه راتله په هغه به ددوی ګوزاره وه حضرت ابوهريرة ﷺ هم په دې خلګوکي و ډېروختونه به پردوی باندي په نهاره تېرېدل ځني وخت به دلوږي له امله دليونتوب په څېرحالت کي سوه لکه چي ددريم باب په دريمه اوامه قصه کي تېرسوه ددې دومره ستړياووسره ـــ سره بياهم ده مبارک حديثونه يادول دادده شغل وچي له برکته يې ده ترټولوزيات حديثونه ښودلي دي.

ابن جوزي په (تلقيح) نومي کتاب کي ليکلي دي چي ابوهريرة ﷺ پنځه زره دري سوه څلوراو يا(۵۳۷۴)حديثونه رانقل کړي دي.

يوه ورځ ابوهريرة ﷺ دجنازي اړوند يوحديث بيان کړی چي دنبيﷺ ارشاددئ: څوک چي دجنازي لمونځ ا داکړي بېرته راسي يوقيراط ثواب ورکول کېږي اوڅوک چي دمړي په ښخولوکي شريک سي دوه قيراطه ثواب ورکول کېږي اوديوه قيراط ثواب د احد ترغره زيات دئ حضرت عبدالله بن عمر ته په دې حديث کي يوڅه شک پيدا سو اوورته وي ويل: اې ابوهريرة ﷺ ! په فکر سره خبري کوه ده مبارک ته درد(غصه) ورغله دستي وعائشې ته ورغلی اوورته وي ويل: زه تاته قسم درکوم چي دغه دقيراط حديث تادنبيﷺ څخه اورېدلی دئ؟ عائشې وفرمايل: هو، اورېدلی مي دئ ، ابوهريرة ﷺ وفرمايل: زمالپاره خونه په باغ کي ددرختو اېښودلو څه کارو او نه په بازار کي دمال خرڅولو څه کارو زه به دنبيﷺ په درباركي

[118] بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروت وم يوازې داکار مې درلو دئ چې دیادولوخه خبره په لاس راسي او یا څه خوراک راکړل سي.

حضرت عبدالله بن عمر وويل: بېشکه ته ترموږ دنبيﷺ په حضورکې زيات حاضر وې او په حديثونو زيات پوهه يې.([119])

ددې سره سره ابوهريرة فرمايي: زه هره ورځ دولس زره واره استغفار وايم. دده سره يوتار و چې زرغوټې ورکړل سوي وې (دتسبوح په څېر)دشپې به تر هغه وخته پورې نه بيده کېدئ ترڅو چې دغه غوټې به يې په سبحان الله نه وې پورې کړې.([120])

۷ ـ دمسيلمة کذاب وژل او دقرآن جمعه کول

دنبيﷺ دوفات څخه وروسته دمسيلمة کذاب پر خلګو باندې اثر پر زياتېدو سو(ده د نبيﷺ په ژوندکې دنبوت دعوه کړې وه)څرنګه چې په عربوکې ددين څخه اوښتل په زورسره شروع سوه نوله وجهې يې دی نورهم طاقتور سو.حضرت ابوبکر دده سره جنګ وکړی اللهﷻ

(119) مسند احمد
(120) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام ته برلاسی ورکړی او مسیلمة ووژل سو مګر په دې جنګ کې د اصحابانو ﷺ یوه لویه ډله هم شهیدان سوه خصوصا د قرآنکریم د حافظانو یوه ډله هم شهیدان سوه .

حضرت عمر ﷺ د ابوبکر ﷺ حضور ته ورغلی اوورته وې ویل: په دې جنګ کې قاریان ډېر شهیدان سوه که چیرې په دغه ډول په یوه یادوو جنګو کې نور حافظان هم شهیدان سي نود قرآنکریم ډېرو برخو دضائع کېدو ویره ده نودا قرآنکریم په یوځای کې ولیکه چې وساتل سي حضرت ابوبکر ﷺ ورته ویل: ته څنګه په یوه داسي کار کې دلاوري کوې چې نبي ﷺ نه دئ کړی. حضرت عمر ﷺ پردغه خبره باندې ټینګار کوی او داړتیا څرګندونه یې کول په آخر کې د حضرت ابوبکر ﷺ نظر هم ورسره برابر سو نو حضرت زید بن ثابت ﷺ یې راوغوښتی (چې قصه یې په یو ولسم باب اتلسم شمېره کې راروانه ده) زید ﷺ فرمایي: زه د حضرت ابوبکر ﷺ وحضورته ورغلم چې عمر ﷺ هم تشریف درلودئ حضرت ابوبکر ﷺ خپلي خبري او دعمر ﷺ ټولي خبري راته بیان کړې وروسته یې وفرمایل: (اې زیده ﷺ !) ته ځوان او دعقل څښتن یې پرتا باندې هیڅ ډول بدګما ن نسته ددې ټولو خبرو سره ته د نبي ﷺ په زمانه کې د وحیو لیکونکی پاته سوی یې نولدې وجهي دغه کار هم ته وکړه دخلکو څخه قرآنکریم را جمعه کړه اویوځای یې نقل کړه حضرت زید بن ثابت ﷺ فرمایي: په الله ﷻ قسم کوم که ابوبکر ﷺ ماته امر کړی وای چې فلانی غرونړوه اوودې خوا ته یې رابدل کړه ماته به تردغه کارآسانه وای. ماورته وویل: تا سو څنګه داسي کار کوی چې نبي ﷺ نه دی کړی دوی مبارکانو به زه ویوهولم. (یعني قناعت به یې راکړئ) په یو حدیث کې راغلي دي چې حضرت ابوبکر ﷺ وزید ﷺ ته وفرمایل: که ته دعمر ﷺ ملګرتیا وکړې نوزه به هم ددغه کارحکم درکړم او که یې نه کوې نوزه هم ددغه کار اراده نه کوم زید بن ثابت ﷺ فرمایي: چې ډېرو خبرو وروسته الله ﷻ زماسینه ودې لوري ته خلاصه کړه چې قرآنکریم دې یوځای جمعه کړل سي نوما هم د امر په عملي کولو کې د خلکو څخه قرآنکریم

(c) ketabton.com: The Digital Library

راجمعه کړئ چي جلا ،جلا لیکل سوی واو هغه قرآنکریم مي هم راجمعه کړی چي داصحابانو په سینو کي ساتل سوی و د ټولو لټه مي وکړه اوسره یوځای مي کړی.([121])

فایده:ددې قصې څخه لومړی دامعلومیږي چي دوی مبارکان دنبيﷺ دتابعداری دومره پابنده وه چي دغره بدلول ورته اسانه کار و تر داسي کار چي نبيﷺ نه ووکړی.ددې دومري اخلاص په نتیجه کي اللهﷻ دیوه داسي کتاب جمعه کېدل چي ددین بنسټ دئ ددوی په عملنامو کي ایښي دئ. بیا حضرت زید AA دقرآنکریم په جمعه کولو کي دومري احتیاط کاوه چي هیڅ آیات به یې دلیکلو پرته نه اخیستي (بلکي داسي آیات به یې په لیکلي ډول اخیستي) چي دنبيﷺ په زمانه کي به لیکل سوی و دغه آیات به یې دنورو سره یوځای کوی بیا به یې دحافظانو دلوستلو سره کاتی (چي لیکلي آیات اودیاد سوي آیات خوفرق نسته) څرنګه چي قرآنکریم په جلا ـ جلا ځایونو کنبي لیکل سوی وپه همد غه وجه یې په پیدا کولو کي څه ستړیا او زحمت ومګرټوله قرآنکریم پیدا سو .ابي بن کعب AA چي نبيﷺ په خپله دقرآنکریم زیات پوه ورته ویلي و دقرآنکریم په جمعه کولو کي یې دزیدبن ثابت AA مر سته کول.په داسي زحمتونو سره قرآنکریم دغه مبارکوانسانانو ترټولو لومړی جمعه کړی.

۸- دحضرت ابن مسعود AA دحدیث په روایت کي احتیاط

حضرت عبدالله بن مسعود AA دنوموتو اصحابانو څخه دئ ، دهغه اصحابانو دډلي څخه دئ چي فتوي ورکونکي وه او داسلام په پیل کي مسلمانان سوی وه اودحبشي هجرت یې هم کړی و په ټولو غزاووکي یې دنبيﷺ سره ګډون کړی و دخاص خد مت په وجه دصاحب النعل

([121]) دُر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(څپلووالا) ، صاحب الوسادة(بالښت والا) صحاب المطهرة(داوداسه ابووالا)لقبونه ورکړې سوي دي ځکه دنبيﷺ زيات خدمتونه ده ته سپارل سوي وه رسول اللهﷺ دده په اړه داهم فرمايلي دي: دمشورې پرته که مې څوک اميرټاکی نوعبدالله بن مسعود به امير ټاکم . نبيﷺ ده مبارک ته فرمايلي وه چي تاته هروخت دراتلو اجازه ده په بل ځای کي رسول اللهﷺ فرمايلي دي: څوک که غواړي چي په هغه ډول قرآنکريم ولولي چي نازل سوی دئ نودعبدالله بن مسعود ﷺ په طريقه دي يې ولولي نبيﷺ فرمايلي دي: ابن مسعود ﷺ چي کوم حديثونه بيان کړي هغه رښتيا بولی ابوموسی اشعريﷺ فرمايلي دي: موږچي کله ديمن څخه راغلو نو تر ډېره وخته پوري مو ابن مسعود ﷺ داهل بيتو څخه ګڼی ځکه درسول اللهﷺ په کورکي دده او دمور تګ اوراتګ دومره زيات و لکه دوی چي يې د کور خلک وي.(122)

خوددې ټولو سره ابوعمرو شيباني ﷺ فرمايلي دي چي زه دابن مسعود ﷺ سره يو کال واوسېدم ما هيڅ کله دی نه وليدئ چي ديوې خبري نسبت دي يې رسول اللهﷺ ته کړي وي که به يې نسبت رسول اللهﷺ ته کوی نو پربدن به يې رپېدل راغله. عمر بن ميمون ﷺ وايي چي زه تر يو کاله پوري دهر ې پنجشنبې په ورځ ابن مسعود ﷺ ته ورتللم ماهيڅ کله دده څخه داسي خبره وانه ورېدل چي ده يې و رسول اللهﷺ ته نسبت کړې وي يوازي يوه ورځ يې حديث بيانوی پرژبه يې راغلل چي نبيﷺ وفرمايل نو بدن يې ورپېدئ په سترګو کي يې اوښکي راغلې رګونه يې وپړسېدل او دايي وويل انشاءالله هم داسي به يې ويلي يا به يې دې ته نژدې ويلي وي او يا به په دغه ډول و ، يابه ددې وينا څخه يو څه کم او يا به يې يو څه زيات فرمايلي وي.(123)

فايده: دادصحابانو مبارکانو ﷺ دحديثونو په اړه احيتاط وځکه رسول اللهﷺ فرمايلي دي : څوک چي پر ماباندي درواغ ووايي نو خپل ځای دي په اوردوزخ کي تيارکړي. دوی مبارکان

(122) بخاري
(123) مقدمه او جزمسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ويرې څخه چې دروا غ پررسول اللهﷺ راڅخه ونه ويل سي نوهر ه مسئله به يې درسول اللهﷺ دويناا وحالاتو سره برابره بيانول خودا به يې نه ويل چې دا درسول اللهﷺ وينا ده ځکه دوی مبارکان وېرېدل چې داسي نه چې پر رسول اللهﷺ باندي درواغ وويل سي ددوی په وړاندي که مورږخپل ځانونه پرتله کړو نو بې شمېره بې څېړني حديثونه بيانوو يوه ذره هم نه وېرېږو حال دا چې دنبيﷺ ولوري ته دخبري دنسبت کولو اورانقلولو کاريوه لويه ذمواري ده.حنفي فقه هم زياته دعبدالله بن مسعود ؓ دويناوو څخه اخيستل سوې ده.

۹-وحضرت ابودرداء ؓ ته ديوه حديث لپاره دمديني څخه ودمشق ته ورتلل

کثيربن قيس وايي چې زه ددمشق په مسجد کي دابودرداء ؓ سره ناست وم چې يو سړی ابودرداء ؓ ته راغلی او ورته وې ويل چې زه دمديني څخه ديوه حديث لپاره راغلی يم مااورېدلي دي چې تا هغه حديث درسول اللهﷺ څخه اورېدلی دی ابودرداء ؓ پوښتنه ځني وکړه چې دتجارت خودې څه کار نه و؟ هغه سړي ورته وويل:يا ، بيا ابودرداء ؓ تري وپوښتل:بل څه مقصدخودې نه و؟ سړي ورته وويل :يا ،يوازي دحديث دزده کړي لپاره راغلی يم ابودرداء ؓ ورته وويل: ما درسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې څوک دعلم لاسته راوړلو لپاره ځي اللهﷻ دهغه کس لپاره دجنت لاره اسانه کوي ،ملائکي خپل وزرونه دعلم دزده کونکي دخوښۍ په موخه غوړوي او دطالب العلم لپاره دآسمان اوځمکي اوسېدونکي دمغفرت غوښتنه کوي تردا سي بريده چې ماهيان په اوبوکښي طالب العلم ته دمغفرت غوښتنه کوي. دعالم ارزښت پرعبادت کونکي باندي داسي دئ لکه دسپوږمۍ ارزښت پرستوروباندي . علماء دانبياؤ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارثـان دي ، انبيـآء خپـل وارثـان دمـال او شـتمنۍ نـه جـوړوي بلکـې خپلـو وارثـانو تـه علـم پرېږدي.څوک چې علم لاسته راوړي هغه لوی دولت لاسته راوړي.([124])

فايـده: حضرت ابـودرداء په هغـه اصـحابانو کـې دئ چـې پـه فقـه کـښـې پوهېـدئ اودتـه حکيم الامت (دامت پوه) ويل سوي دي .ده مبارک فرمـايلي دي: مـادنبيﷺ دنبوت پـه وخت کې تجارت کاوه دمسلمانېدو وروسته مې وغوښتل چې تجارت او عبادت دواړه وکړم خو دواړه نه سره کېده نو تجارت مې پرېښودئ اوس مې زړه داسې دئ: که چيري دمسجد پـه دروازه کـې مې دکان وي يو لمونځ هم نه راڅخه قضا کېږي ، دورځې ځلوېښت ديناره وګټم او بيا يې صد قـه کـړم لامي هم تجارت نه خوښيږي .يو چا پوښتنه څني وکړه:چې ولې دي داسې تجارت نه خوښيږي چې لمونځ هم نه درڅخه قضا کېږي اوهره ورځ دومره ګټه هم کوې بيايې دا اللهﷻ په لاره کـې خرڅوې؟ ده مبارک په جواب کې ورته وويل: حسـاب خوغـواړي. ابـودرداء دا هم فرمـايلي دي چې زه دمرګ سره مينـه لـرم ددې لپـاره چې دخپـل بادار سره ملاقـات وکـړم ، دمسـکنت سره مينـه لـرم دعاجزۍ لپاره ، او دناروغۍ سره مينه لرم ددې لپاره چې ګناه مې ومينځل سي.([125])

په پورتنۍ قصه کې (تاسو وليدل) چې يو صحابي ديوه حديث لپاره دومره لوی سفر کـړي و ددوی مبارکـانو لپـاره دحـديثونو پـه لاسـته راوړلـو کـې سـفر څـه ګـران کارنـه و ديـوه حـديث داورېـدلو اوزده کولـو لپـاره ډېرلـري سفرکول دوی مبارکـانو تـه اسـانه و . شـعبي يو مشـهور محدث دئ دکوفې او سيدونکی دئ يوه ورځ يې خپـل شـاګرد تـه يـو حديث وايـه او بيـا يـې ورتـه وويل واخله دا حديث دي په خپل کورکې مفت (وړيا)پـه لاس درغلـی کـه نـه نـو ددغـه يـوه حـديث لپاره به دي هم مديني منورې ته سفرکاوه ځکه پـه لومړيـو کـې دحـديثونو خزانـه مدينـه منـوره وه . دعلم سره مينـه لرونکـو حضـراتو دعلـم لاسـته راوړلولپـاره ډېر لـوی او اوږده سـفرونه کـړي دي

([124]) ابـن مـاجة

([125]) تـذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید بن المسیب‎ﷺ یو نوموتي تابعي دئ ، دی مبارک فرمایي: زه دیوه حدیث شریف لپاره څو ورځي او شپي پیاده(پلي) تللی یم امام الائمه امام بخاري‎ﷺ په سنه ۱۹۴هـ کي پیدا سوی دئ په سنه ۲۰۵هـ کي یعني دیوولسو کالو په عمریې د حدیثو د علم لوستل شروع کړي دي. عبدالله بن مبارک‎ﷺ ټول کتابونه په کوچنوالي یاد کړل کوم حدیثونه چي په خپل ښار کي لاسته ورتلل هغه یې زده کول بیایې په سنه ۲۱۲هـ کي سفرپیل کړی دده مبارک پلار وفات سوی و دی یتیم و په سفرکي یې مور ورسره ملګرې وه. د سفر د پیل څخه وروسته یې بلخ ، بغداد ، مکې مکرمې ، بصرې ، کوفې ، شام ، عسقلان ، حمص او دمشق ښارونو ته سفرونه وکړل او هر ځای چي به د حدیثو زخیره لاس ته ورتله په لاس یې راوړل په داسي کشرتوب کي د حدیثو استاذ سو چي پرمخ یې دږیري وېښته نه و دی مبارک وایي: زه داتلس کالو وم چي ما د اصحابانو او تابعینو د فیصلو نومی کتاب جوړ کړی. حاشد‎ﷺ او دده یو ملګري وایي چي موږ به د امام بخاري‎ﷺ سره یو ځای استاذ ته ورتلو ما او ملګري به لیکل کول خو امام بخاري‎ﷺ به داغسي چوپ ناست و یو وخت موږ ورته وویل: ته خو داغسي وخت تېروې؟ ده جواب رانه کړی موږ په تکرار سره دغه سوال ځني وکړی ده مبارک راته وویل: زه مو ډېر تنګ کړم راوړی تاسو څه لیکلي دي موږ خپله لیکنه راوړه چي شا وخوا پنځلس زره (۱۵۰۰۰) حدیثه کېدل ده مبارک دغه ټوله حدیثونه په یاد راته وویل موږ ېیخي ورته حیران سو.

۱۰- د حضرت ابن عباس‎ﷺ و یو انصاري ته ورتلل

حضرت عبد الله بن عباس‎ﷺ فرمایي: ما یو انصاري ته وویل: نبي ﷺ خو وفات سو تر اوسه پوري د اصحابانو یوه لویه ډله موجوده ده راځه ددوی څخه په پوښتنو مسئلې یادي کړو انصاري راته وویل: ددومره ډېرو اصحابانو په شتون کي به تاته خلک د مسئلې پوښتلو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي؟ لنډه دا چي هغه انصاري همت نه وکړی خوزه د مسئلو په زده کړه پسي روان سوم کله چي به زه خبرسوم چي فلاني صحابي فلانی حديث د رسول الله ﷺ څخه اوريدلی دئ زه به ورتلم او ښېرنه به مي څني کوله. ماته د مسائلو ډېره لويه زخيره د انصارو څخه لاسته راغله ځينو خلګو ته به ورغلم نو معلومه به سوه چي بيده دئ نو خپل پټو به مي په دربندکي کښېښود دئ هلته به کښېناستم که څه هم د باد او دوړو له امله به خاوري زما پر خوله او بدن باندي بادېدلې خو ما به انتظار کاوه کله چي به هغه راکښېناستی نو کومه خبره به چي ما به څني زده کول هغه به مي څني وپوښتل هغه سړي به راته وويل: ته د نبي ﷺ د اکا زوی يې تاولي دومره تکليف ايستلی دئ ؟ زه به درغلی وای ما به ورته وويل: زه د علم حاصلونکي يم او د علم حاصلونکی دراتلو مستحق وي. ځينو اصحابانو ﷺ به زما څخه پوښتنه وکړه چي د څه وخت څخه ناست يې؟ ما به ورته وويل ډېر وخت څخه ناست يم. هغه سړي به راته وويل: تا بد کول ولي دي خبر نه راکوئ؟ ما به ورته وويل: زما زړه نه غوښتل چي تاسو زما په وجه د خپلو اړتياو د خلاصېدو مخکي راسی آخر داسي وخت راغلی چي خلګ به ماته راجمعه سول ددې لپاره چي علم را څخه زده کړي. بيا هغه انصاري صاحب وويل: افسوس د غه هلک ترموږ ډېر هو ښيار و.(126)

فايده: دا هغه شی دی چي په وجه يې عبد الله بن عباس ﷺ ته يې د(حبر الامة) او د (بحر العلم) لقبونه ورکړي دي. کله چي دی مبارک وفات کېدی نو په طائف کي يې تشريف درلودئ د جنازې لمونځ حضرت محمد ﷺ ورکړی چي د حضرت علي کرم الله وجهه زوی و او وويې فرمايل: نن ددې امت امام رباني رخصت سو. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ فرمايي: د قرآنکريم د آيا تونو د شان نزول په پېژندلو کي عبد الله بن عباس ﷺ تر ټولو ممتازو حضرت عمر ﷺ به ده ته د علماؤ په خاص صف کي ځای ورکاوه دا ټولـه دده د قربانی نتيجه وه کـه نـه نـو دی چي د خپلي

(126) دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحبزادګۍ په ګمان او سېدی (یعني دا چې زه د رسول الله ﷺ د اکا زوی یم) چیرې دې لوی مقام ته رسېدای سوای په خپله د آقای نامدار حضرت رسول اکرم ﷺ ارشاد دئ چې فرمایي: د کوم چا څخه چې علم حاصلوی د هغه په مخ کې عاجزي کوئ په بخاري شریف کې د مجاهد ؒ څخه نقل سوی دئ: چې څوک په علم او زده کړه کې شرم یا کبر کوي علم لاسته نه سي را ورلای حضرت علي ؓ فرمایي: څوک چې ما ته یو حرف را وښیې هغه زما بادار دئ دده خوښه ده چې ما ازادوي که مې غلاموي.

یحیی بن کثیر ؒ فرمایي: علم په ارامتیا او استراحت سره نه حاصلیږي. امام شافعي ؒ فرمایي: څوک چې د مینې پرته او یا په بې پروایۍ سره علم حاصل کړي د غه کس نه سي کامیاب کېدلای څوک که علم په عاجزۍ او داړتیا په ډول لاسته راوړي کامیابه کېدای سي.

یحیی بن مغیره ؒ یو لوی محدث دئ ، دی مبارک فرمایي: موږ به د استاذ څخه داسي وېرېدو لکه څوک چې د پاچا څخه وېرېږي: امام بخاري ؒ دده په اړه وایي: ده مبارک به د محدثینو دومره احترام کاوه چې ما د بل چا دومره احترام نه دئ لیدلی. امام ابویوسف ؒ فرمایي: ما د مشرانو څخه اورېدلي دي چې څوک د استاذ احترام نه کوي هغه نه سي کامیابه کېدای. په پورتنۍ قصه کې د عبدالله بن عباس ؓ دیوې خوا د استاذانو احترام او د هغوی په وړاندې عاجزي معلومېږي د بلې خوا دده مبارک د علم سره مینه او شوق معلومېږي د چا څخه چې به یو حدیث وو دی به په خبرسو دستي به ورتلی هغه حدیث به یې زده کوی که هر څومره تکلیف او زحمت پکښې وای. اصلي خبره دا ده چې څو تکلیف پر ځان نه یوسې علم خو څه کوي بلکې یو کوچنی شی هم لاسته نه سي راوړای دا یو مشهور متل دئ چې وایي: (مَن طَلَبَ العُلی سَهَرَ اللیَالِي)

یعني څوک که لوړې مرتبې غواړي نو شپې به رونې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

متفرقي علمي کارنامې

حارث بن يزيد ، ابن شبرمة ، قعقاع او مغيره څلور اصحابان وه دوی مبارکانو به دماخستن تر لمانځه وروسته يو علمي بحث شروع کړی دسهارتر اذانه پوري به يو هم نه جلا کېدئ. ليث بن سعد ﷺ فرمايي: امام زهري به دماخستن دلمانځه څخه وروسته په اوداسه باندي دحديثونو سلسله شروع کړه دسهار تراذانه به يې ورسول.[127]

(دارمي)دراوردي وايي: امام ابوحنيفة او امام مالک ماوليدل چي دماخستن ترلمانځه وروسته يې په يوه مسئله کي بحث شروع کړی پرسهار سو او هلته يې دسهار لمونځ وکړی هغه هم داسي مسئله وه چي ملامتول نه وه پکښې.[128]

ابن فرات بغدادي چي کله وفات سو اتلس ١٨ صندوقه کتابونه ځني پاته سوه چي په دغه کتابو کي يې اکثره په خپل قلم ليکلي وه ستره خبره لاداده چي دمحدثينو په آند دنقل په صحت اونه والي کي دده ليکل سوی نه دليل دئ. ابن جوزي يونوموتی محدث دئ دده مبارک پلار دده په دري کلنی کي وفات سو ده مبارک ديتيم والي په حالت وده وکړه. مګر دتکليف ايستلو يې دا حال و چي دجمعې دلمانځه پرته به بل چيري دکور څخه ليري نه تلی يوه ورځ يې پر منبر وويل: ماپه دغه خپلو ګوتو دوه زره (٢٠٠٠) جلده ليکلي دي په دې کي تر دوه نيم سوه (٢٥٠) کتابونو زيات دده خپل وه. څلور برخي ليکل روزانه دده عادت و. ددرس يې دا سي حالت وچي په يو وخت کي دده شاګردان سل زره اټکل سوي دي. اميران ، پاچاهان او وزيران به دده ددرس په مجلس کي حاضره وه.

(127) دارمي
(128) مقدمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن جوزي رحمه الله فرمايي: سلو زرو ۱۰۰۰۰۰ کسانو زمالاس نيوى کړي دئ او شل زره زما په لاس مسلمانان سوي دي .ددې سره چې د شيعه ګانو زور و ده مبارک ډېر تکليفونه پرځان تېر کړي دي.([129])

ده مبارک د حديثو دليکلو په وخت کي قلمونه تراشل هغه تراش سوى پسپل يا هغه براده يې سره يوځاى کول کله چې وفات کېدئ نو وصيت يې وکړى چې په دغه تراشنو (برادې) سره زما دغسل اوبه تودې کړى ده مبارک دومره قلمان استعمال کړي وه چي يوازي تراشني يې دومره زياتي وې چي دده مبارک دمړيني وروسته يې دده دغسل اوبه په تودې کړې يو څه تراشني لا پاته سوې.

يحيي بن معين رحمه الله يو نوموتي استاذ دئ ، دى مبارک وايي : ما په خپلو لاسونو لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

ابن جرير طبري رحمه الله يو مشهور مؤرخ دئ ،دى مبارک داصحابانو او تابعينو په حالاتو ښه خبر دئ ترڅلويښتو کالو پوري يې هره ورځ څلويښت پاڼي ليکل عادت وو دده مبارک دوفات وروسته دده شاګردانو حساب وکړى څومره پاڼي چې ده په ژوندکي ليکلي وې دبالغ کيدو څخه تر وفات پوري يې ټولي پاڼي جمعه کړې بيايې دده پرژوند وويشلې نو پر ورځ باندې څوارلس پاڼي راووتې. دده دتاريخ طبري نومي کتاب مشهوره دئ په عمومي ډول تر ګوتو کيداى سي کله چې ده دتصنيف اراده وکړه نو دخلګو څخه يې وپوښتل چي دټول عالم تاريخ ليکل به تاسو خوشحاله کړي ؟ خلګو پوښتنه څني وکړه چي اندازه به يې څومره وي ؟ده په جواب کي ورته وويل: چي تقريبا ديرش زره پاڼي به راسي خلګو ورته وويل: ددې کتاب دپوره کېدو مخکي به عمرونه ختم وي يعني موږ به مړه سو بيا به بشپړسي ده ورته وويل : انا لله ، همتونه ټيټ سوه

---

(129) تـذکـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څخه وروسته يې کتاب رالنډ کړی تقريبا درې زره پاڼي سو په همدغه ډول دده تفسير چې يادونه يې وسوه په عمومي ډول لاسته راتلای سي.

دارقطني ﷺ دحديثو يومشهور مؤلف دئ دحديثو دزده کړې لپاره يې بغداد ،بصرې ، کوفې ، واسط ، مصر اوشام ته سفرونه کړي دي يوه ورځ داستاذ په مجلس کي ناست وو استاذ حديث لوستی ده يوشی دکتاب څخه نقل کاوه يوه ملګري يې نيوکه باندې وکړه چې ته بلي خواته متوجه يې ده ورته وويل: زمااو ستاپه توجه کي فرق دئ ته راوښايه چې استاذ تراوسه پوري څومره حديثونه وويل ملګري يې په فکر کي ډوب سو ده ورته وويل: استاذ اتلس ۱۸ حديثونه وويل لومړی داو دوهم داوو په دغه ترتيب يې ټوله حديثونه سره دسنده ورته وويل.

حافظ اثرم ﷺ يومحدث دئ ، ده مبارک دحديثو په يادولو کي زيات تمرين کاوه يو ځلي يې حج ته تشريف يوړی هلته حرم ته دخراسان څخه دوه لوی دحديثو عالمان راغلي وه اوپه حرم شريف کي يې په جلا ـ جلا ډول درس ورکاوه وهر يوه ته د زده کونکو يوه لويه ډله ناسته وه دی مبارک د دواړوپه منځ کي کښېناستی او د دواړو څخه يې په يوه وخت کي حديثونه وليکل.

عبدالله بن مبارک ﷺ يومشهور محدث دئ دده مبارک په علم حاصلولو کي زحمتونه زيات مشهوره دي ده مبارک په خپله فرمايلي دي: چې ماڅلور زرو استادانو څخه حديث زده کړي دي
.

علي بن حسن ﷺ وايي: يوه شپه سخت يخ وو زه او ابن مبارک دماخستن دلمانځه کولو وروسته دمسجد څخه راتلو چې په دروازه کي ديوه حديث په اړه زما او د ده په منځ کي خبري شروع سوې مابه څه ويل ده به هم يوڅه ويل په همدغه ځای کي په ولاړي ولاړ وو چې دسهار اذان وسو.

حميدي ﷺ يومشهورمحدث دئ نوموړي هغه کس دئ چې دبخاري اومسلم حديثونه يې يوځای کړي دي ټوله شپه به يې ليکل کول دګرمي په وخت کي چې به ډېر تنګ سو نو يوه تالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پياله) به يې داوبو څخه ډکه کړه په هغه کي به کښېناستی ليکل به يې کول. دټولو خلګوڅخه به جلا اوسېدئ اوشاعر هم و چي دده يو شعر په دي ډول دئ:

لِقَآءَ الناسِ لَيسَ يُفِيدُ شَيئًا   سِوَي الهَذيَانِ مَن قِيلٍ وَقَالٍ

فَاقلل مَن لَقَاءِ الناسِ الّا   لَاَخذِ العِلمَ اَو اِصلاحِ حَالٍ

ژباړه: دخلګو په ملاقات کي هيڅ ګټه نسته دبې ځايه خبرو پرته نو دخلګو ملاقات لږکړئ ماسوا ددې څخه چي داستاذ څخه دعلم حاصلولو لپاره خبري وکړی يا دنفس داصلاح لپاره دشيخ سره ملاقات وکړئ.

امام طبراني يو مشهور محدث دئ ډېر کتابونه يې ليکلي دي يو چا دده دکتابونو ډېروالی وليدئ نو پو ښتنه يې څني وکړه چي څنګه دي ليکلي دي ؟ دده مبارک ورته وويل: ديرش کاله مي شپه او ورځ پر بوريا) چټايي تېرکړي دي. ابو العباس شيرازي وايي: ماد طبراني څخه دري سوه زره ۳۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

امام ابو حنيفة په ناسخ او منسوخ حديثونو کي زياته څېړنه کول کوفه چي په دغه زمانه کي دعلم کور ورته ويل کېده هرڅومره محدثين چي پکښې وه دده مبارک دټولو حديثونو جمعه کړي وه کله چي به ددباندي څخه يو محدث راغلی نو ده به شاګردانو ته امر وکړی: چي که دده سره يو داسي حديث وي چي زموږ سره نه وي نو څېړنه يې وکړی .امام ابو حنيفة چي به کله په يو علمي مجلس کي ديوې مسئلې څېړنه کول په دغه مجلس کي به په حديثو او فقه پوه خلګ په زيات شمېر ناست وه نو کله به پردغه مسئله يوه مياشت خبري وسوې وروسته چي به فيصله وسوه نو هغه به دده مذهب وګرځول سو او وه به ليکل سوه

دامام ترمذي دنامه څخه به څوک ناخبره وي (يعني هرسړی يې پېژني)دحديثو زيات يادول دده خصوصي ځانګړتيا وه او دحافظې په توان کي مشهوره و يو وخت دده څخه محدثينو امتحان واخيستی څلوېښت داسي حديثونه يې بيان کړه چي مشهوره نه و امام ترمذي دستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیان کړه. امام ترمذي فرمایي: ما یوه ورځ دمکې مکرمې په لاره کښې د استاذ څخه دوه حدیثونه نقل کړه نابېره دهغه استاذ سره مې ملاقات وسو که څه هم هغه حدیثونه مانقل کړي وه خو مې غوښتل چې د استاذ څخه یې په خپله واورم نو د استاذ څخه مې دویلو غوښتنه وکړه استاذ حدیثونه ویل شروع کړه نابېره د استاذ سترګي زما په لاس کي پر هغه کاغذ ولګېدې چې ما هغه دوه حدیثونه پکښې لیکلي وه استاذ چې کاغذ ولیدی نو دواړه حدیثونه یې ولیدل ناراضه سو او ماته یې وویل: ته نه شرمیږې چې حدیثونه دي زده دي او د رسره دي بیا یې په ماهم وایې ماورته وویل: استاذه ! داحدیثونه ما ستا څخه پرلاري واورېدل ته چې هر حدیث ووایې زما دستي په یادوي د استاذ باور نه وسو نو راته وې ویل: ښه ته هغه حدیثونه ووایه چې ما ویلي وي ، ما ټوله حدیثونه ورته وویل بیا استاذ راته وویل دا حدیثونه به ستا د پخوا څخه یاد وه ماورته وویل: استاذه ! ته اوس نوي حدیثونه ووایه زه به یې دستي درته ووایم استاذ نوي حدیثونه وویل ما دستي په یاد ورته وویل یوه غلطي مې نه وکړل. دا د پخوانیو محدثینو او علماو زحمتونه وه چې دعلم په لاسته راوړولو او خورولو کي یې ګالل چې دهغه ټولو شمېرل هم ګران کاردئ.

قرطمة یو محدث دئ چې زیات مشهور نه دئ دده یو شاګرد داؤد وایي: خلګو به دابو حاتم او داسي نورو دحافظې بیان کاوه خو ما چې دقرطمة حافظه لیدلې ده بل مي هیڅ چیري دومره حافظه نه ده لیدلې زه یوه ورځ قرطمة ته ورغلم ده راته وویل: په دغه کتابو کي چې دي هریو زره غواړي راواېي خله زه یې په یاد درته وایم ما کتاب الاشربة راپورته کړی ده مبارک ددغه کتاب هر باب دسر څخه تر پایه پوري ټوله ووایه په دغه ترتیب یې ټوله کتاب په یاد تېرکړی.

ابو ذرعة وایي: دامام احمد بن حنبل لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حدیثونه یاد وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسحاق بن راهويه رحمه الله وايي: ما سل زره حديثونه جمعه کړي دي او ددېرشو زرو ډېر زما په ياد دي. خفاف رحمه الله وايي: اسحاق رحمه الله موږ ته يوولس زره حديثونه په ياد وليکل او بيا يې هغه ټوله په ليکل سوي ترتيب په ياد وويل يو حرف يې نه پکښې کم کړی دی او نه يې پکښې زيات کړی دی.

ابو سعد اصبهاني بغدادي رحمه الله دابو نصر بغدادي رحمه الله دحديثو دزدکړي لپاره دشپاړسو کالو په عمر بغداد ته روان سو پر لاري يې دده دوفات خبر واورېدئ بې اختياره يې وژړل او په چغو يې وويل: چي ددې استاذ دحديثو سند به بيا دچا څخه ترلاسه کوم. دا هغه وخت کېدای سي چي ديوچا ديو شی سره مينه وي. دده مبارک مسلم شريف ټوله په ياد و او په ياد به يې طالبانو ته ليکی. يوولس حجه يې کړي وه کله چي به خوراک ته کښېناستی نو سترګي به يې داوښکو څخه ډکي سوې. ابو عمرضرير رحمه الله چي پيدا سو ړوند و خو دحديثو په حافظانو کي شمېرل کيږي. په علم فقه ، تاريخ او علم ميراث کي يې پوره مهارت درلودئ.

دابو الحسين اصبهاني رحمه الله بخاري او مسلم دواړه ياد وه بخاري خو يې داسي ياد و چي چابه دکوم حديث سند ووايه ده دستي دهغه حديث متن ورته وايه. شيخ تقي الدين بعلبکي رحمه الله په څلورو مياشتو کي مسلم ياد کړی او دجمع بين الصحيحين حافظ و ،دکرامت څښتن و ، بزرګ و او دقرآنکريم حافظ و. سورة الانعام يې په يوه ورځ په ياد کړی.

ابن السني رحمه الله دامام نسائي رحمه الله مشهور شاګرد دئ دژوند تر پايه پوري په حديثو کي مشغول و. زوی يې وايي: زما پلار ليکل کول آخريې قلم او مشواني کښېښوده لاسونه يې په دعا پورته کړه په دغه حالت کي مړسو. علامه ساجي رحمه الله په کوچنيوالي کي دفقه علم لاسته راوړی. بيا په حديثو مشغول و. په هرات کي لس کاله و اوسېدئ د دغه وخت په اوږدو کي يې شپږ واره ترمذي په خپل لاس وليکی دابن منده رحمه الله څخه يې غرائب شعبه ، زده کاوه ابن منده رحمه الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه حالت کې د ماخستن ترلمانځه وروسته وفات سو . د استاذ علمي مينه د شاګرد ترعلمي مينې د درنښت وړده ځکه د ژوند تر آخري پوري يې درس کاوه .

د ابو عمر خفاف سل زره حديثونه په ژبه ياد و. د امام بخاري استاذ عاصم بن علي چې کله بغداد ته ورسېدئ نو د شاګردانو دومره باندي ګڼه سوه چې زيات وخت به د شاګردانو شمېر سلوزرو ته ورسېدئ يوه ورځ د شاګردانو اندازه معلومه کړل سوه نو يوسل او شل زره شاګردان وه. ځني وختونه به د حديثو ځني الفاظ ځوواره تکراربدل. دده يو شاګرد وايي چې يو وار (حدثنا ابو الليث) لفظ څوارلس واره تکرار سو ښکاره خبره ده چې څوک يوسل او پنځويشت زرو ته اواز رسوي نو خامخا به ځني الفاظ تکراريږي.

ابو مسلم بصري چې کله بغداد ته ورسېدئ نو په يولوی ميدان کي ددرس لپاره کښېناستی اوو نفرو به په ولاړه و نورو ته دليکلو لپاره ويل کول لکه د اختر تکبيرونه چې ويل کيږي ددرس څخه وروسته مشوانی وشمېرل سوي څلويښت زره وي او هغه کسان چې ليکل يې نه کول بلکي يوازي يې اوريدل کول دهغو شمېرترليکونکو زيات وو.

د فريابي په مجلس کي په دغه ډول درې سوه ليکوالان ولاړوه د شاګردانو د شمېر ډېروالي د دغه ليکوالانو څخه معلوميږي چې څومره به زيات وه چې يوازې فتحه ورکونکي درې سوه دي. په دغسي ستړياو تېرولو سره د دغه پاک دين علم ترنن پوري ژوندی دئ.

امام بخاري وايي: د شپږو سوو زرو حديثونو څخه مي دبخاري د حديثونو انتخاب وکړی چي اوه زره دوه سوه پنځه اويا (۷۲۷۵) حديثونه دي او ده مبارک چي به هر حديث ليکی نو دوه رکعته نفل به يې کول بيا به يې حديث ليکی کله چي بغداد ته ورسېدئ نو محدثينو دده څخه امتحان واخيستی په دې ډول چي لس کسان وګمارل سو دغه کسانو ته يې لس، لس حديثونه انتخاب کړل بيا يې الفاظ وربدل کړل بيا يې دده څخه پوښتنه وکړه په غلط ډول به يې حديث ورته ووايه بيا يې ورته وويل زه نه يم خبر چي حديث څه ډول دئ په دغه ډول لسو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ځني وکړه ده مبارک په ترتیب سره لومړۍ و لومړی پوښتوونکي ته وویل: تادا سوال وکړی حدیث دي په دې ډول ووایه داغلط دئ اصل يې داسي دئ. بیایې دوهم ته ووایه بیا یې دریم ته ووایه په دغه ترتیب یې لسو کسانوته جواب ووایه او هر سړي ته به یې هغه الفاظ هم ویل چې هغه به اول غلط ویلي وه په دغه ډول یې سل حدیثونه دوی ته وویل.

امام مسلم ﷫ د څوارلسو کالو په عمر د حدیثو زده کړه شروع کړه او د ژوند ترپایه پوري په دغه حدیثو مشغول و. دی مبارک فرمایي: ما د مسلم شریف د پاره ددروسوو زرو حدیثونو څخه حدیثونه انتخاب کړه او مسلم شریف مي ځني ولیکی چي دوولس زره حدیثه پکښي دي.

امام داود ﷫ فرمایي: ما پنځه سوه زره حدیثونه اوربدلي دي په دغه ټولو کي مي څلورزره اته سوه حدیثونه انتخاب کړه او سنن ابي داود کتاب مي ځني جوړ کړی.

یوسف مزي ﷫ یو مشهور محدث دئ ، د اسماء رجال (د حدیث دنقل کونکو د نومانو) امام دئ اول يې په خپل ښار کي فقه او حدیث زده کړل بیا یې مکې مکرمې ، مدینې منورې ، حلب ، حمات ، بعلبک او داسي نورو ځایونو ته سفرونه وکړل. ډېر کتابونه یې په خپل قلم سره لیکلي دي. تهذیب الکمال یې په دوه سوه ټوکه کي لیکلي دئ او کتاب الاطراف یې تر اتیاوو جلدو زیات دئ . دده مبارک عادت دا و چي زیات وخت به چوپ و د خلګو سره یې خبري کمي کولې زیات وخت به په کتاب مشغول و ، د حسد کونکو له وجهي دښمني ورته پېښه سوه خو ده د هیچا څخه بدله نه واخیسته . ددې مبارکانو حالات او قصې بېخي ډېري دي د ټولو لیکل لوی ، لوی کتابونه هم نسي کولای خو دلته مي دوې درې قصې د نمونې په ډول ددې لپاره راوړې چي دا د حدیثو علم چي دیارلس سوه کاله وروسته داسي پیاوړی دئ ، ددې لپاره څومره تکلیفونه ایستل سوي دي او په څومره قربانۍ سره ساتل سوی دي او کوم خلګ چي د علم لاسته راوړلو دعوې کوي او ځانته طالب العلمان وایي هغه ددې علم لپاره څومره خوارۍ تېره وي آیا په هغه ډول دي که یا ؟ او که صرف وخت تېرول دی ؟ او که چېري موږ په

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

آرامۍ ، استراحت ، عیش او عشرت ژوند غواړو او د دنیا په کارونو کې مشغول اوسو او دا مو فکر وي چې د نبيﷺ د دین او حدیثو حفاظت کوونکي یو نو دا د (این خیال است ومحال است وجنون) پرته بل شی نه دئ.

(یعني دا داسي يو فکر دئ چې شونی نه دئ اولیونتوب دئ)([130])

نـــهم بـــاب

دنبيﷺ فرمانبرداري ، حکم منل او دا کتل چي د نبيﷺ منشاء مبارکه څه ده؟

که څه هم د اصحابانو هر کار دنبيﷺ په تابعداري کي و او دتېرو قصو څخه هم دا خبره معلومیږي خو دلته یو څو قصې بیانوو چې مونږ د خپلو حالاتو سره په دې باب سره په خصوصي ډول مقابله وکړو او وګورو چې مونږ د اللهﷻ او دهغه د رسولﷺ فرمانبرداري تر کومي اندازې پوري کړې ده ، کوم چې زمونږ خلک په دې هیله دي چې هغه ترقي اونصرت به مونږ ته راسي لکه دوی مبارکانو ته چې راغلی وه زمونږ خلک رښتیا ددې هیله لري نو په هغه ډول دي ژوند اختیار کړي لکه دوی چې وکړی او دنیا ته یې وښودئ.

۱- دحضرت عبدالله بن عمرو بن العاصAA پټو سوځل

([130]) نوموړی بیت په پوره ډول داسي دی . هم خدا خواهی هم دنیا خواهی هم بنون — این خیال است ومحال است وجنون .

ژباړه : هم خدای غواړی هم دنیا غواړي هم زامن غوړي دا یوازي خیال دی امکان نه لري اولیونتوب دی په پورته موضوع کي شیخ وفرمایل : چي څوك داسي په عیش اوعشرت کي علم لاسته راوړل غواړي دا داسي دی لکه څوك چي خدای ، دنیا اوزامن ټوله غواړي لکه هغه چي لیونتوب دی په داسي ډول علم لاسته راوړل هم لیونتوب دی . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاصAA فرمايي: چې موږ يو وار د نبيﷺ سره په سفر کې وو زه دنبيﷺ حضور ته ورغلم پر ماباندي يو پټو و چې په کسم (زېړ ډوله رنګ) باندي لږ رنګ سوی و نبي ﷺ چې پټو ولیدئ نو ماته يې وويل: دا دي څه شی پر ځان اچولی دئ ؟ما دنبيﷺ ددې پوښتني څخه دده مبارک د ناخوښۍ اثرات معلوم کړل دستي کورته ولاړم په کور کي ښځو په نغري کي اور بل کړی و ما پټو په اور کي واچوی. دوهمه ورځ چې راغلم نبيﷺ راته وويل: هغه پټو دي څه کړئ ما ورته قصه وکړه ده مبارک راته وويل: ولي دي وښځو ته نه ورکاوئ د ښځو لپاره خو يې پروا نه کول. ([131])

فايــده: که څه هم دپټو سوځولو اړتيا خونه وه خو د چا په زړه کي چې د چا دناخوښۍ او ناراضۍ ګذارسوی وي هغه ددې هم نه وي جوګه چې لږ فکر وکړي چې آيا ددې پټو لپاره يوه بله لاره هم سته که يوازي له منځه وړل دي. البتـه زمـا پـه ډول نالايقه چاته بـه نو خدای خبر څومره فکرونه ورلوبدلي وای چې دنبيﷺ ناراضي څومره اندازه ده او پوښـتنه بـه مي کړي وای چې بله لاره هم لري داجازې لپاره که يا ؟نبيﷺ خو پوښتنه کړې ده منعه خويې نه ده کړې او داسي نور.

۲- د يو انصاري خپله ودانۍ نړول

نبيﷺ يوه ورځ د کور دباندي تشريف وړی و چې وې ليـدل يـو ګنبده لوړه جوړه سوې ده دملګرو څخه يې پوښـتنه وکړه چې دا څه شی دئ ؟ملګرو ورتـه وويـل: دا فلانـي سړي ګنبده

(131) ابــو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړه کړې ده نبيﷺ چوپ سو . يو بل وخت هغه انصاري د نبيﷺ و حضور ته ورغلی نبيﷺ ته يې سلام ووايه نبيﷺ مخ ځني واړوی انصاري فکر وکړی چې ښايي دنبيﷺ نه وي فکر سوی بيا يې سلام ورته ووايه نبيﷺ بيا هم جواب نه ورته ووايه انصاري ددې زغم نه سوای کولای دستي يې د ناستو اصحابانو ﷺ څخه پوښتنه وکړه او خبرنه يې وکړه چې ولي زه د نبيﷺ په نظر نه ورځم ؟ اصحابانو ﷺ ورته وويل: نن نبيﷺ دباندي تللی و ستا ګنبده يې وليده بيا يې پوښتنه وکړه چې دا دچا ده ؟ انصاري چې دا واوريدل دستي ولاړی هغه ګنبده يې ونړول داسي يې د ځمکي سره سمه کړه چې هيڅ نښان يې نسو پاته او بيا يې داهم ونه کړه چې راغلی وای او نبيﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د ناخوښۍ له وجي مي ګنبده ونړول ، نابېره نبيﷺ په خپله هلته تېربېدئ نو وې ليدل چې ګنبده نسته پوښتنه يې وکړه ، اصحابانو ﷺ ورته وويل : څو ورځي مخکي چې تاسو دده څخه مخ اړولی و ده زموږ څخه پوښتنه وکړه ، موږ ورته وويل : نبيﷺ ستا ګنبده ليدلې ده دی ولاړی هغه ګنبده يې بېخي ونړول. نبيﷺ وفرمايل هره آبادي د سړي لپاره عذاب دئ مګر هغه آبادي نه چې دسختي اړتيا او مجبوری لپاره وي.(132)

فـايده: دا دپوره ميني خبري دي ، دوی مبارکانو داهم نه سوای زغملای چې درسول اللهﷺ مخ مبارک غمجن ووينې تر خپل ځان يې رسول اللهﷺ ګران بلی ، دغه مبارک صحابي خپله ګنبده ونړوله بيايې داهم نه کول چې د نړېدو وروسته راغلی وای او رسول اللهﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د خوشحالی په موخه مي ګنبده ونړول بلکي نبيﷺ چې کله په پېښېدونکي ډول هلته ولاړی په خپله يې وليدل. نبيﷺ ته پر آبادۍ باندي پيسي مصرفول په خصوصي ډول ناخوښه کار و په ډېرو احاديثو کي ددې بيان راغلی دئ. په خپله د نبيﷺ د بيبيانو خوني دخرما د ښاخونو کوډلي وې او د دروازو پردې يې د کونيو څخه جوړې وې

(132) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې د پردی سرې نظر دننه ولاړ نسي. يو ځل نبيﷺ يو ځای په سفر تللی وو ام سلميؓ ته يو څه مال په لاس ورغلی نو دې مبارکي خپله خونه د خرما وو د لښتو پر ځای په اومو خښتو جوړه کړه نبيﷺ چې کله وليده نو دې ته يې وويل: دادي څه کړي دي؟ دې مبارکي ورته وويل: په هغه خونه کې د بې پردګۍ شک و، نبيﷺ وفرمايل: بدترين شی پر تعمير باندي پيسې خرڅول دي. عبدالله بن عمرؓ فرمايي: يوه ورځ ما او زما مور د خپل کور ديوال سماوی چې ډېر خراب سوی و نبيﷺ چې وليدئ نو راته وې فرمايل: مرګ ددې ديوال ترنړېدو ډېر نژدې دئ.(133)

۳- د اصحابانو سَرَه پټوان راکښته کول

حضرت رافعؓ فرمايي: يوه ورځ موږ د نبيﷺ سره په سفر کې و او زموږ په اوښانو کې پټوان پراته وه چې په دغه پټوانو کې سور رنګه تارونه وو نبيﷺ وفرمايل: زه پوهيږم چې دغه سوروالی پر تاسو غالبه کيږي نبيﷺ چې دا ارشاد وفرمايه موږ په داسې وېره کې وغورزېدو چې اوښان يوې خوا اوبلې خواته وتښتېدل او موږ دستي د اوښانو څخه پټوان راکښته کړه.(134)

فــايده: اصحابانو مبارکانوؓ ته په ژوندکې داسې ښېښو اهميت نه درلودئ البته زموږ د ژوند په لحاظ سره وداسې ښېښو ته حيرانتيا کيږي ځکه د اصحابو کراموؓ عام ژوند هم داسې و، د حديبې صلح چې په لومړی باب دريمه قصه کې يې بيان وسو په دغه صلح کې عروة بن مسعود د کافرانو لخوا و مسلمانانو ته قاصد راغلی و ده د مسلمانانو ژوند په غور سره ترنظر تېر کړی کله چې مکې ته ولاړی و کافرانو ته يې وويل: زه و لويو ـ لويو پاچاهانو ته د

(133) ابــوداؤد
(134) ابــوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاصد په توګه تللی يم لکه د فارس ،روم او حبشي پاچاهانو سره چي مي ليدلي دي ماد هيڅ پاچا په دربار کي د درباريانو دومره درنښت نه دئ ليدلی چي خپل پاچا ته يې ورکوي لکه د محمدﷺ ملګري چي محمدﷺ ته تعظيم کوي.هيڅکله دده بلغم و مځکي ته نه پرېږدي بلکي هر يوه ته چي په لاس ورسي دستي يې پر مخ او بدن مږي ، کله چي دیﷺ د يو شی امر کوي نو ټول ملګري يې تلوار کوي چي هغه کار وکړي . کله چي هغه اودس کوي نو داوداسه د اوبو اخيستلو لپاره ټوله تلوار کوي چې پر بدن يې و مږي د تلوار بڼه يې داسي وي چې ګويا دوی به په خپلو منځو کي جګړه کوي.او کله چې هغه خبري کوي نو ټوله چوپ سي هيڅوک دده د درنښت له وجهي دده لوري ته پورته نه ګوري.(135)

۴- دحضرت وائلAA د ذباب په لفظ سره وېښته پرېکول

وائل بن حجرAA فرمايي: زه يوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلم زماد سرو ښتان ډېر غټ سوي وه کله چي زه ورته مخامخ سوم نو نبيﷺ راته وويل: ذباب،ذباب . مافکر وکړی چي دايي لکه چي زماد سر دوښتانو په اړه وويل نو زه دستي ولاړم د سر وښتان مي وکښل کله چي په دوهمه ورځ درسول اللهﷺ حضور ته ورغلم رسول اللهﷺ راته وفرمايل: ماتا ته نه وه ويلي مګر ښه دي وکړه (چي د سر وښتان دي لري کړه).(136)

فـــايده: ذباب د سپيره په معني دئ او د ښکاره په معني هم دئ دا دنبيﷺ په اشارو باندي د اصحابو دقرباني خبره وه چي د منشاء پېژندلو وروسته که هغه غلط يوه سوی وي بيا هم په عمل کولو کي به يې ځنډ نه راوستی. دلته نبيﷺ ورته وويل:چي تاته مي نه و ويلي خو دده

(135) بخاري شريف
(136) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه خبره د خپل ځان په اړه بلل په دې وجه څه شونتیا وه چې ځنډ راغلی وای ، د اسلام په پیل کې په لمانځه کې خبرې کول روا وې بیا وروسته منعه سوې حضرت عبدالله بن مسعود ﷛ یوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلی رسول اللهﷺ په لمانځه کولو اخته و ده مبارک د عادت سره سم سلام ورته وو ایه خرنګه چې په لمانځه کې خبرې منعه سوې وې نو نبيﷺ جواب ورنکړی. دی مبارک فرمایي: د نبيﷺ په جواب نه راکولو سره نوې اوزړې خبرې را پر زړه سوې په بیلو فکرونو کې ډوب سوم کله به مې فکر کاوه چې پر فلانۍ خبره به ناراضه سوی وي کله به مې فکر کاوه چې فلانۍ خبره پېښه سوې ده پرهغه به ناراضه سوی وي کله چې نبيﷺ سلام وګرزاوه نو راته وې ویل چې په لمانځه کې خبرې کول منعه سوې دي نو په دې وجه مې د سلام جواب در نه کړی د نبيﷺ د دې خبرې په کولو سره په ما کې ساه وچلېده.

۵ - د حضرت سهیل بن حنظلیة ﷛ عادت او د خریم ﷛ ویښته پرېکول

په دمشق کې سهیل بن حنظلیة ﷛ نومې صحابي اوسېدئ یوازې ژوند یې تېروی ډېر کم به یې د خلګو سره کېدون کاوه هیڅیرې به نه تلی ټوله ورځ به په مسجد کې په لمانځه یا تسبوح مشغول و او یا به یې وظیفه کول ومسجد ته د تللو پروخت د حضرت ابو درداء ﷛ سره مخ سو چې مشهور صحابي دئ ابودرداء ﷛ ورته وویل: په تلو کې د خیر یوڅه خبرې کوه زموږ لپاره فایده ده تاته څه تاوان نسته نو سهیل ﷛ به د نبيﷺ د زماني څه واقعاتي او حدیثونه ورته وویل ، یوه ورځ سهیل ﷛ پر لارې روان و ابودرداء ﷛ د عادت مطابق خواست ورته وکړی چې یوه د خیر خبره راته وکړه بیا ولاړ سه ده مبارک ورته وویل: یوه ورځ نبيﷺ وفرمایل: چې خریم اسدي ﷛ ښه سړی دئ که چیرې دا دوې خبرې نه وای پکښې یو دا چې د سر وېښتان یې لوی دي دوهم دا چې لنګ تر بجلکو کښته کوي کله چې خریم ته د نبيﷺ دا ارشاد ورسېدئ نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستې يې چاړه راواخيسته د سر وېښتان يې تر غوږو کښته پرېکړل او لنګ يې تر نيمې پنډۍ پورې پورته ترل شروع کړل.(137)

فايــــده: په ځينو روايتو کې راغلي دي چې نبيﷺ خپله و خريم ته ارشاد وکړی او خريم ﭭ قسم وکړی چې دادواړه به د اوس څخه نه وي په هرصورت په دواړو روايتو کې شک نسته، کېدلای سي چې وده ته يې خپله ارشاد فرمايلي وي او دده په نه موجوديت کې دي يې هم ارشاد فرمايلي وي چې اوربدونکی تللی وي او هغه ته يې خبر رسوليوي.

۷ - د حضرت ابن عمرﭭ د خپل زوی سره خبري نه کول

حضرت عبدالله بن عمرﭭ يو ځلي وويل: نبي ◄ فرمايلي دي چې ښځو ته و مسجد ته د تللو اجازه ورکوئ دابن عمرﭭ يو زوی وويل: چې موږ اجازه نسو ورکولای ځکه دوی وموږ ته بهانه جوړوي او دآزادۍ او فساد لاره خلاصوي. حضرت عبدالله بن عمرﭭ ډېر ناراضه سو او زوی ته يې بد او رد وويل او ورته وې ويل چې زه د نبيﷺ ارشاد درته وايم ته وايي چې اجازه نسو ورکولای ددې څخه وروسته يې د تل لپاره دخپل زوی سره خبري پرېښودې.(138)

فايده: دده مبارک دزوی د اجازې نه ورکول له دې وجهې څخه و چې ښځې فساد ته بهانه جوړوي (دخپلې زمانې دښځو حال يې ليدلی و) په همدې وجه حضرت عائشةﭭ په خپله فرمايي: که چېري نبيﷺ د اوسنيو ښځو حالت ليدلی وای نو ښځو ته به يې و مسجد ته د تللو اجازه نه وای ورکړې او حال داچې د عائشېﭭ زمانه د نبيﷺ څخه ليري نه وه خو ابن عمروﭭ دا نسوای زغملای چې دی دې د نبيﷺ ارشاد ووايي او ځوک دې يو څه شک پکښې پيدا کړي

(137) ابـو داؤد
(138) مسـلم ، ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوازې پر دې خبره چې هغه د نبيﷺ د ارشاد څخه انکار وکړي ټول عمر يې د خپل زوی سره خبرې نه وکړې. مبارکو اصحابانو ته په دې کې ډېر تکليفونه راغلل د يوې خوا د نبيﷺ د ارشاد اهميت و چې دوی خپل ځان باله او د ښځو اجازه پکښې امر سوې وه او د بلې خوا د فتنو او فساد بيره وه نو دوی مبارکانو ته هم د ښځو اجازه مشکل کار سو او بندول يې هم مشکل کار سو. حضرت عاتکة چې څو واري يې نکاح سوې وه او د حضرت عمر AA سره يې هم نکاح سوې وه دا به مسجد ته تلل د حضرت عمر AA پر طبيعت ښه نه لګېده يو چا ورته وويل چې ته مسجد ته ځې د حضرت عمر AA نه خوښيږي دې ورته وويل چې دده نه خوښيږي نو منعه دې وکړي. د حضرت عمر AA تر وفات وروسته دې د حضرت زبير AA سره نکاح وکړه د حضرت زبير AA نه خوښېده چې دا مسجد ته ځې خو ددې دلاوري يې نسوای کولای چې منع دې يې کړي (ځکه د رسول اللهﷺ د اجازې ارشاد و) يو وار زبير AA د شپې د ماخستن دلمانځه پر وخت پر لارې ورته کښيناستی کله چې دا تېره سوه نو وې ځورولې ده ته خو جائزه وه ځکه مېړه يې و دې د تيارې له امله ونه پېژندی چې دا څوک دئ ددې څخه وروسته دې ومسجد ته تلل پرېښودل، حضرت زبير AA پوښتنه ځني وکړه چې مسجد ته تلل دې ولې پرېښودل؟ دې ورته وويل: اوس هغه زمانه نه سوه پاته کوم چې د رسول اللهﷺ زمانه وه.

۷- د حضرت ابن عمر څخه پوښتنه چې د لمانځه قصر په قران کې نسته

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت ابن عمرؓ څخه چا پوښتنه وکړه چې د کور نې سرې د لمانځه بیان خو په قرآن کې سته د ویرې د لمانځه بیان سته او د مسافر دلمانځه بیان په قرآن کې نسته ؟ ابن عمرؓ و فرمایل: واوره ! اللهﷻ نبيﷺ جوړ کړی بیا یې راولېږی موږ نه پوهېدو هیڅ مونه پېژندل او س نو موږ چې هغه مبارک په څه ډول په کولو لیدلی دئ هم غسې به کوو.(139)

فایـــده: مقصد دادئ چې د هرې مسئلې وضاحت په قرآن کریم کې لازمي نه دئ بلکې د عمل لپاره د نبيﷺ څخه تائیدول بسه کوئ. پخپله نبيﷺ فرمایلي دي: ماته قرآنکریم راکړل سوی دئ او ددې برابر نور حکمونه راکړل سوي دي ډېر ژر هغه زمانه راتلونکې ده چې د مړې ګیډې خلک به پر خپلو ګدیانو ناست وي او وایي به چې بس قرآنکریم ټینګ ونیسئ کوم احکام چې په قرآن کې دي په هغه عمل وکړئ.(140)

٨- د حضرت ابن مغفلؓ د خذف په وجه خبرې پرېښودل

حضرت ابن مغفلؓ یوه ورځ یوه ځوان وراره ولیدئ چې ډبرې یې غورځولې لوبې یې په کولې نو ده ورته وویل: اې وراره ! دا کار مکوه ځکه د نبيﷺ ارشاد دی: چې دا کار نه ښکار دئ او نه دښمن ته څه تاوان په رسېږي نابېره به پر یو چا ومښلې د هغه به یا سترګه وچوي او یا به یې غاښ مات سي. وراره چې یې کم عمره و دا کار یې نه پرېښودی بلکې چې اکا به یې ولیدي نو بیا به یې ډبرې ویشتل شروع کړه اکا یې ورته وویل: زه د نبيﷺ ارشاد تاته وایم ته دغه کار نه پرېږدې په اللهﷻ دې مې قسم وي چې بیا به هیڅکله ستا سره خبرې نه وکړم په یوه بله قصه کې

(139) شفــاء
(140) ابــوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي دي چې ده ورته وويل: په اللهﷻ قسم کوم چې زه به ستا په جنازه کې ګډون نه کوم او نه به ستا د ناروغۍ پوښتنې ته درځم.([141])

فایـــده: خذف دې ته وايي چې پر بټه ګوته کوچنۍ ډبره کښېږدي بیا یې غورځوي په کوچنیانو کې عموماً د دا ډول لوبو مرض وي دا داسې ډبرې غورځول دي چې ښکار نه پرې کيږي که نابېره د چا پر سترګه ومښلي نو هغه به زخمي کړي حضرت عبدالله بن مغفل‌ ؓ دا نسوای زغملای چې د رسول اللهﷺ د ارشاد وروسته دې هغه کوچنۍ بیا هم دغه کار کوي. موږ هره ورځ د نبيﷺ څومره ارشادات اورو او بیا د هغه څومره اهتمام کوو هر سړی خپله د خپل ځان په اړه پرېکړه کولای سي.(جالبه خو لا داده چې موږ خپل اولادونه دهغه کارونو څخه نه منعه کوو چې رسول اللهﷺ یې منعه کړې ده بلکې موږ خپل ماشومان په داسې کارونو امر کوو چې درسول اللهﷺ مخالفت پکښې وي دمثال په ډول ښکنځل په کوو اوداسې نور دضرر رسولو کارونه په کوو او هم هغه توکي ورته په خپل لاس برابروو چې نبوي منعه پرې راغلې ده لکه ډبرو غورځولو ځیني ربړي الات ، پلاستکي توپکان اوداسې نور.)

۹- د حضرت حکیم بن حزام ؓ د سوال نه کولو ژمنه

حضرت حکیم بن حزام ؓ یوه ورځ د نبيﷺ و حضور ته ورغلی او یو شی یې ځني وغوښتی نبيﷺ ورکړی بیا یې په بله موقع کښې یو څه ځني وغوښتل نبيﷺ بیا ورکړه دریم واري یې بیا یو څه ځني وغوښته نبيﷺ ورکړه او ورته وي وفرمایل: اې حکیمه ! مال داسې دئ لکه شین باغ خو قاعده یې داده چې که چېري د زړه په شتمنۍ سره راسي نو په دې مال کې

([141]) ابن ماجه ، دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

برکت دئ او که په طمعه او دوکې سره لاسته راسي نو بيا برکت نسته پکښې بيا داسي کيږي (لکه د غوايي د لوږي ناروغي) چې هر وخت خوراک کوي خونه مړيږي. حضرت ابن حزم ﷺ وويل : اې د الله رسوله ! ستا څخه به وروسته زه هيڅوک نه تنګوم . وروسته بيا د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په خلافت کې ابوبکر ﷺ و ابن حزام ﷺ ته د بيت المال څخه د يوشی د ورکړې اراده وکړه خو ده انکار وکړی وروسته بيا حضرت عمر ﷺ پخپل خلافت کې ديو شي د ورکړې اراده وکړه او ټينګار يې وکړی خو ده انکار وکړی.([142])

فايـــده : همدا وجه ده چې نن سبا زموږ په مالو کې برکت نسته چې په چل او طمعه سره لاسته راغلي دي.

۱۰- د حضرت خذيفة ﷺ د جاسوسی (مخبری) لپاره تلل

حضرت خذيفة ﷺ فرمايي : چې د خندق په غزا کې د مکې کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د کافرانو نوري ډيري ډلي وي چې پر موږ باندي راختلي وې او د حملې لپاره تياري وې او دلته په مدينه منوره کې د بني قريظوو يهوديان وه چې هر وخت د دوی څخه دا ويره وه چې دوی مدينه منوره خالي ووينې او زموږ اهل او عيال بيخي را ختم کړي موږ د مدينې دباندي د جنګ په سلسله کې پراته وو منافقانو به د کور د يوازيوالي او خالي والي په بهانه د نبيﷺ څخه اجازه غوښته او بيرته به کورو ته راتلل نبيﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په دغه بهير کې يوه شپه دومره سخته سيلۍ (باد ، دوړي) راغلي چې نه ددې څخه مخکې راغلي وې او نه وروسته او تياره دومره زياته وه چې د يو سړی ليدل خو څه کوې خپل

([142]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس نه لیدل کېده ، با د دومره سخت و چې بوږهاری یې د برق په څېر و منافقان خپلو کورو ته بېرته تلل زموږ دري سوه کسیزه ډله په دغه ځای کې وه نبيﷺ د هر یوه پوښتنه کوله او دهري خوا څېړنه یې کول په دغه لړ کې نبيﷺ زما خواته تېرېدئ زما سره نه د دښمن څخه د حفاظت وسله وه اونه د یخ دمخنیوي لپاره څه جامه وه یو کوچنی پټو را سره و چې ما اغوستی و پر پوندو باندې پر مځکه پوري منښتي ناست وم نبيﷺ پوښتنه وکړه چې څوک یې ؟ما ورته وویل: خذیفة یم ، زه د یخ له امله ولاړېدای نسم او د شرم له وجي په مځکه پوري پیوست سوم نبيﷺ راته وویل: ولاړ سه و دربړه د دښمنانو ټولګیو ته ولاړ سه او دهغوی حال راوړه چې څه کېږي ؟زه په دغه وخت کې د بیري او یخنۍ له وجهي تر ټولو په بد حالت کې وم خو د رسول اللهﷺ د امر منلو لپاره ولاړ سوم دستي روان سوم کله چې زه روان سوم نو نبيﷺ دا سې دعا وکړه:

اللهم احفظه من یدیه و من خلفه و عن یمینه وعن شماله ومن فوقه ومن تحته.

ژباړه: اي الله ! دده ساتنه دمخ دلوري او د شا د لوري څخه وکړې د راسته او چپه لوري څخه یې (ساتنه وکړې) د لوړي او لاندي خوا څخه یې (ساتنه وکړې) .خذیفة ﷺ وایي نبيﷺ چې دا دعا وکړه زما څخه بیره او یخني بیخي ولاړل او پر هر قدم ماته معلومېده چې ګویا زه په ګرمۍ کې را روان یم او زما د روانېدو په وخت کې نبيﷺ دا هم راته وویل: چې په پټه خوله ولاړ سه هیڅ حرکت مه کوه محض وګوره چې څه کیږي ، زه چې هلته ورسېدم نو ومي لیدل چې اور بلیږي خلګ ځانونه ورته تودوي یو سړی مي ولیدی چې پر اور لاس تودوي بیا یې پر تشي مږي هري خواته ناري دي چې بېرته ولاړ سئ (یعني درځئ کوروته) هر سړی د خپل قوم وخلګو ته د بېرته تلو ناري وهي د دوی پر خیمو باندي د څلورو طرفو څخه با د ډبري اوروي ، خیمي یې شکیږي، آسونه او نور حیوانات یې هلاکیږي . ابو سفیان چې د ټولو قومونو لکه سردار دا سي جوړ سوی و پر اور یې ځان تو داوی په زړه کي مي راغله چې له منځه یې یو سم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي مي د ترکش څخه غشي راوکښی خو دنبيﷺ ارشاد را پـه يـاد سو چي حرکت ونه کړې وګوره راسه ! بېرته مي غشي وترکش ته واچوی دوی تـه یو څه شک پیدا سو اووې ویـل: پـه تاسو کې یو څوک جاسوس سته هر یو دي خپل ملګري تر لاس ونیسي ما هم ژر یو سړی تـر لاس ونیوی او پوښتنه مي څني وکړه چي ته څوک يې؟ هغه راته وویل: سبحان الله ته ما نه پېژني زه فلانکی یم زه دهغه ځای څخه بېرته را روان سوم کله چي نیمي لاري تـه راورسېدم تقریباً شـل سواره دشا له خوا راپسي راغله چي لنګوټې يې تړلي وې او راتـه وې ویـل: چي تـه خپـل آقـا تـه ووایه چي اللهﷻ د دښمنانو چاره وکړه ته بې غمه اوسه زه چي کله بېرتـه راورسـېدم نبيﷺ یو کوچنی پټو پر سرکړی و لمونځ يې کاوه د نبيﷺ مبارک عادت داو چي کلـه بـه د ویـري څه خبره پېښه سوه ده مبارک بـه د لمانځه و لـوري تـه توجه کـول ، کله چي رسول اللهﷺ دلمانځـه څخه فارغـه سـو مـا خپـل د حـال ټولـه قصـه ورتـه بیـان کـړه کومـه چـي مـي لیـدلې وه نبيﷺ چـې د جاسوسی قصه واورېده نو غاښونه مبارک يې (دخنداځخه) و ځلېدل ، نبيﷺ زه د خپلو پښـو مبارکو سره پرې ایستلم او دخپل پټو یوه برخه يې پر ما واچول ما خپلـه سـینه د رسول اللهﷺ د تلو مبارکو سره ومښلول.([143])

فایـــده: دا د دوی مبارکانو برخه وه او دا د دوی لپـاره مناسبه وه چي پـه دومـره سـختو تکلیفونو کي د رسول اللهﷺ امر منل د خپل بدن ، مال ، ځان او تر ټولو ورته خوښ و.اللهﷻ دي داستحقاق او اهلیت پرته ما ناپاکه ته هم د دوی داتباع یوه برخه را نصیب کړي.

([143]) درمـنـثـور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم باب

دښځو ديني جذبه

حقيقت دادئ چي که چېري په ښځو کي د دين جذبه پيدا سي نو په اولادو کي ددې اثر وجود لازمي دئ او حال دا چي زموږ په ټولنه کي ددې پر خلاف اولادونه په لومړيو وختو کي په يوه داسي چاپيريال کي ساتل کيږي چي پر اولادو باندي د دين خلاف اثر پرېوزي يا لږ تر لږه ودين ته نه پاملرنه پکښي پيدا سي کله چي يو ماشوم د پيل څخه د دين په خلاف چاپير يال کي وساتل سي نو نتيجه يې هغه نتيجه ده چي ښکاره ده.

۱- د بي بي فاطمې تسبيحات

حضرت علي يوه ورځ خپل يو شاګرد ته وويل: چي زه د ځان او د بي بي فاطمې قصه درته وکړم چي د نبيﷺ نازولې لوروه ؟ شاګرد ورته وويل : بيخي يې راته وکړه علي ورته وويل: بي بي فاطمې په خپلو لاسونو مېچن چلول تر داسي اندازې پوري چي په لاسو کي يې تناکي پيدا سوي پخپله به يې اوبه راوړلې چي د سلواغو د رسۍ نښي به يې په سينه کي معلومي سوې دکور ټول کارونه لکه جارو او داسي نور به يې پخپله کول تر داسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازې پورې چې کالي به يې خيرن سوه. يو وار نبيﷺ ته څه غلامان او مينځې راغلې ما وفاطمې ته وويل چې ته هم ورسه دنبيﷺ څخه يو خادم وغواړه چې د کور په کارو کې مرسته درسره وکړي دا مبارکه دنبيﷺ و حضور ته ورغله هلته چې ورغله ګنه ګونه وه ددې مبارکې په طبيعت کې شرم او حيا ډېره وه نو د شرم له وجهې وپلار ته د نورو مخکې ورتلل شرم او حيا ورته وګڼل سوه نو بېرته راغله دوهمه ورځ نبيﷺ پخپله زموږ کورته تشريف راوړی او وې ويل: اې فاطمې ! پرون ته راغلې وې څه کار دې و؟ فاطمې د شرم له وجهې چوپ سوه. علي وايي ما وويل: چې اې د الله رسوله ! دا په داسې حالت کې ده چې د ميچني له وجهې يې په لاسو کې تڼاکې پيدا سوي دي د اوبو راوړلو له وجهې يې په سينه کې درسی نښې معلومېږي د کور په کارو کې دومره بوخته ده چې هره ورځ يې کالي خيرن وي نو ما ورته وويل: چې رسول اللهﷺ ته څه غلامان او مينځياني راغلي دي ته هم ورسه يو خادم ځني راوله چې مرسته درسره وکړي ددغه لپاره درغلې وه. په ځينو روايا تو کې راغلي دي چې بي بي فاطمې وويل: اې د الله رسوله ! زه او علي د څرمني يوه بستره لرو د شپې پکښې بيديږو او د ورځي بيا اوښ ته دانه او واښه پکښې ايږدو. رسول اللهﷺ ورته وويل: لورې !صبر کوه د حضرت موسيؑ او دهغه د بي بي تر لسو کالو پورې يوه بستره وه هغه هم د موسيؑ چپنه وه د شپې به پر بيدېدل، ته تقوي حاصله کړه د اللهﷻ څخه وويرېږه او دخپل څښتن تعالي رضاء لاسته راوړه د کور خدمت کوه کله چې بيدېږې دروديرش واره سبحان الله وايه، دروديرش واره الحمدالله وايه او څلوردېرش واره الله اکبر وايه دغه تسبيح تر خادم ښه دي بي بي فاطمې وويل: زه د اللهﷻ او د هغه د رسولﷺ څخه راضي يم.[144]

[144] ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايـــــده: يعني کوم څه چي د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ زما لپاره خوښ وي او د دوی پکښي رضا وي زه په راضي يم ماته په خوشالۍ قبول دي. دا د دواړو جهانو د سردار د لور ژوند و. زموږ خلګ چي دوې پيسې پيدا کړي نو د کور کارونه خو څه کوي خپل کار هم نسي کولای په تشناب کي د اوبو ګډوه بل څوک ورته ايږدي يوازي په پورتنی واقعه کښي د بيدېدو دوخت دذکر بيان سوی دئ. په نورو حديثونو کي تر هر لمانځه وروسته پورتنۍ دري کلمې درودېرش واره ويل ښودل سوي دي او يو وار لاندينۍ کلمې ويل هم راغلي دي: لا اله الا الله وحده لا شريک له، له الملک وله الحمد و هو علي کل شئ قدير.

۲- د حضرت عائشې رضي الله عنها صدقه

د حضرت عائشې رضي الله عنها و حضور ته دوې لوی، لوی ګونۍ د پيسو ډکي راوړل سوې چي تر سلو زرو درهمو زياتي پکښې وي حضرت عائشې رضي الله عنها څو لوښي را وغوښتل او هغه يې په ډک کړل وېشل يې شروع کړل تر ماښامه پوري يې ټولي خيرات کړې يو درهم يې لا هم نه پرېښودئ خپله يې روژه وه و مينځي ته يې وويل چي د روژمات لپاره يوشی راوړه مينځي يوه ډوډۍ او څه د زيتون تيل ورته راوړه او ورته وې ويل: څومره به ښه وای چي نن مو د يوه درهم غوښي را غوښتي وای او په غوښو مو نن روژه ماته کړې وای دې مبارکي ورته وويل: اوس نو په پيغور څه کيږي هغه وخت به دې را په ياد کړي وای چي پيسې مې وېشلې ما به راغوښتي وای.[145]

(145) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايـــده: د حضرت عائشې رضي الله عنها وحضور ته بـه دغـه ډول نـذرانې د اميـر معاويـة رضي الله عنه ،
عبدالله بن زبير رضي الله عنه اوداسې نورو حضراتو لخوا وړاندې کېدې ځکه دغه زمانه د فتوحاتو
زمانه وه دنيوي فراخي وه پـه کورو کښې بـه د غلو پـه څېر د اشرفيو زخېرې وې ددې ټولو
اسانتياوو سره، سره دې مبارکې ډېر ساده او کمزوري ژوند تېراوی آن تردې چې د روژه مات
لپاره به هم د خدمتګار د يادولو اړتياوه ترسلو زرو درهمو پورې يې پيسې خيرات کړې دا يې
هم په فکرکې نه راغله چې زما روژه ده د غوښو راغوښتل غواړې پـه اوس وخت کې داسې
پيښې دومره ليرې سوې دي چې پـه خپله ددې واقعاتو پـه ريشـتيا کېدو کې لا شک پيدا
کيږي خو د کومو کسانو چې دهغې زمانې ژوند تر نظر تېرکړی وي پر داسې واقعاتو او نورو
په سوونو واقعاتو باندې هيڅ حيرانتيا نه کوي . په خپله د حضرت عائشې رضي الله عنها ډېرې واقعاتې
نژدې ، نژدې دي يو وار يې روژه وه پـه کور کې يې د يوې ډوډۍ پرته بل هيڅ نه وه يو فقير
راغلی سوال يې وکړی دې مبارکې و خادمې ته وويل چې هغه يوه ډوډۍ ورکړه خادمې ورته
وويل چې د روژه مات لپاره په کور کې هيڅ شی نسته دې مبارکې ورتـه وويـل پـروا نـه کوي تـه
هغه ډوډۍ ورکړه خادمې هغه ډوډۍ ورکړه.([146])

يو واري يې په کور کې مار مړکړی په خوب کې يـو چا ورتـه وويـل چې مسلمان دې مړ
کړی دئ دې ورته وويل چې مسلمان و نو دنبيﷺ د بيبيانو کور ته به نه راتلی هغـه ورتـه وويـل
چې په پرده کې راغلی و په دې خبره سره ډېره ووېرېده راويښه سوه دولس زره درهمه يعنې د
يوه انسان دويني تويولو سره برابر يې خيرات کړل.

عـروة رضي الله عنه فرمـايي: مـا يوه ورځ وليـده چې اويـا زره درهمـه يې خيـرات کـړل او خپلـه يې
قميص پيني درلودې.([147])

([146]) موطا
([147]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د حضرت ابن زبير ﷺ د عائشې ﷺ منعه کول دصدقې څخه او ددې خوابدتيا

حضرت عبدالله ابن زبير ﷺ د حضرت عائشې ﷺ خوريى و دې مبارکې دده سره مينه درلوده ګويا خوريى والى يې ورسره پاللى و عبدالله بن زبير ﷺ په دې ډېر پريشانه و چې عائشه ﷺ پر خپل ځان دومره تکليفونه تېروي او هر څه چې يې کورته راځي خيراتوي يې يو ځل يې وويل چې د خاله لاس به څنګه ددې کار څخه بندوم حضرت عائشې ﷺ ته دا خبر ورسېدئ نو ډېره خوابدې سوه چې دى زما لاس د خيرات څخه بندوي نود نذر په ډول يې قسم وکړى چې دده سره به خبري نه کوي حضرت عبدالله بن زبير ﷺ د خپلې خاله په خوابدتيا سره ډېر په تکليف سو نو ډېر خلګ يې ورته واسطه کړه چې دده سره خوشاله سي خو هغې به دقسم عذر کاوه آخر عبدالله بن زبير ﷺ ډېر زړه تنګى سو نو دنبي ﷺ د ماما خيلو څخه يې دوه کسان د سپارښت لپاره د ځان سره بوتلل دعائشې ﷺ کورته ورغلل دوى مبارکانو د دننه تلو لپاره اجازه واخيسته دننه ورغلل دى هم په پټه ورسره ولاړى د پردې شاته کښېناستل بي بي عائشه ﷺ د پردې بلې خواته ناسته وه خبري شروع سوې ، دى د پردې دننه خواته ورغلى لاس يې په غاړه کې ورواچوى ډېر يې وژړل او خوشامندى يې کولې هغه دوو مبارکانو هم د سپارښت خبري کولې او دمسلمانانو دخبرو نه کولو په اړه چې رسول الله ﷺ د منعې کوم حديثونه وه هغه يې ورته ويل او دنبي ﷺ چې کوم حديثونه د پخلا کېدو په اړه راغلي وه هغه يې ورته بيانول ،حضرت عائشې ﷺ چې درسول الله ﷺ حديثونه واورېدل نو هغه عذابونو ته يې طاقت ونسو چې دمسلمان دخبرو نه کولو په اړه رسول الله ﷺ فرمايلي وو نو په ژړا سوه دى يې معاف کړى خبري يې ور سره شروع کړې خو ددغه قسم په فديه کې يې په واروار غلامان ازاد

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړل آن تردي چې ځلوېښت غلامان يې آزاد کړل کله چې به دغه قسم پـه يـادورغلی نـو دومـره بـه يې وژړل چې پوړنی به يې په اوښکو لوند کړی.(148) .

فايـــــده: موږ دسهار څخه تر ماښامه پوري څومره قسمونه پـه يـوه سـاه اخلـو بيـا يـې څومره پروا کوو ؟ددې جواب پخپله پـه فکـر وهلـو کـي دئ. دکـوم چـا سـره چـې د اللهﷻ دنامـه عـزت وي او هغـه د اللهﷻ پـه نامـه قسـم وکـړي بيـا تـرې و پوښـتې چـې پـه نـه وفـا يـې پـر زړه څـه تيرېږي؟ همدا وجه وه چې عائشېؓ ته به قسم پـه يـاد ورغلـی ډېر به يې ژړل.

۴- د حضرت عائشېؓ د اللهﷻ څخه د ويري حالت

د رسول اللهﷺ چې دعائشېؓ سره څومره محبت و د چا څخه پټ نه دئ آن تردې چې چا به د نبيﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ستاسو دچا سره ډېر محبت دئ ؟رسول اللهﷺ بـه و فرمايـل چـې دعائشـېؓ سـره ددې سـره ، سـره دا مبارکـه پـه مسـئلو دومـره خبـرداره وه چـې لـوی ، لـوی اصحابان به د مسئلي دخبرلو لپاره ددې حضور ته ورتلل . جبرائيـلؑ بـه دې تـه سلام وايـه . رسـول اللهﷺ تـه پـه جنت کـې ددې د بي بي کېدو زيری ورکـړل سـوی دئ. منافقـانو چـې پـردې تهمت ولګاوی په قرآنکريم کې ددې دبرائت آياتونه نازل سوه.په خپله عائشةؓ فرمايي: پـه مـا کې لس داسي خصوصيات سته چې بله بي بي يې نلري . ابن سعد ؒ په تفصيل سره رانقل کړي دي.

ددې مبارکې دسخا حالت د پورتنيو قصو څخـه معلـوم سـو خـو ددې سـره ، سـره ددې د اللهﷻ د ويري څخه داسي حالت و چې ويل به يې : کاشکي زه درختـه وای چې د اللهﷻ تسـبيح

(148) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مې ويلای او په آخرت کې زما څخه مطالبه نه وای ، کاشکې زه ډبره وای ، کاشکې زه لوټه وای ، کاشکې زه نه وای پيدا سوې ، کاشکې زه د درختې پاڼه وای،کاشکې زه وابښه وای.(149)

فايـــــده: د الله ﷻ څخه د ويرې بيان په ورته ډول په دريم باب ، پنځمه قصه کې هم تېر سوې دئ د دوی مبارکانو د ا عمومي حالت و د الله ﷻ څخه ويره د دوی يوه برخه وه.

۵- د حضرت ام سلمة ﷺ د خاوند دعا او هجرت

ام المؤمينين حضرت ام سلمې ﷺ د نبي ﷺ څخه مخکې د ابوسلمة ﷺ په نکاح وه دوی دواړو په خپل منځ کې دومره محبت درلودئ چې د دې قصې څخه يې اندازه معلومېږي يوه ورځ ام سلمې ﷺ و ابو سلمة ﷺ ته وويل چې ما اورېدلي دي چې مېړه او ماينه دواړه جنتيان وي او ښځه چې د بل مېړه سره نکاح نه وکړي الله ﷻ په جنت کې دغه ښځه وهغه سړي ته په نکاح ورکوي نو راسه د دې لپاره چې ما او تا ژمنه وکړو چې په موږ کې هر يو مخکې مړ سو د بل چا سره به نکاح نه کوي.ابوسلمة ﷺ وويل: چې ته به زما خبره ومنې ؟ام سلمة ﷺ وويل چې زه مشوره کوم د دې لپاره چې ستا خبره ومنم .ابوسلمة ﷺ وويل چې زما تر مرګ وروسته ته نکاح وکړه ، بيا يې دعا وکړه چې اې خدايه !زما څخه وروسته ام سلمة ﷺ ته تر ما غوره خاوند ورنصيب کړې چې نه دا تنګوي او نه يې په عذابوي .دوی دواړه يعني ښځه او خاوند د اسلام په شروع کې و حبشې ته يو ځای مهاجر سوه د حبشې د هجرت وروسته يې بيا مدينې منورې ته هجرت وکړی چې خپله ام سلمة ﷺ يې قصه په تفصيل سره داسې بيانوي : ام سلمة ﷺ وايي: کله چې ابوسلمة ﷺ د هجرت اراده وکړه نو اوښ يې تيار کړی زه او زما زوی

(149) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلمة یې پر سپاره کړو ابوسلمة د اوښ مهار کشاوی زما پلرګنۍ بنو مغیره چې موږ ولیدو نو ابوسلمة AA ته یې وویل چې ته دخپل ځان اختیار لرې آزادیې موږ خپله نجلۍ ستا سره نه پرېږدو چې ته یې ښار په ښار ګرځوې دستي یې د ابو سلمة AA د لاس څخه د اوښ مهار کش کړې زه یې په زوره راکښته کړم زما خسرګنۍ بنو الاسد خبر سوه چې د ابو سلمة خپلوان وه هغوی چې دا حالت ولیدی نو زما د پلرګنۍ سره په جنګ اخته سوه او ورته وې ویل چې تاسو ابوسلمة ته نجلۍ په لاس نه ورکوی نو تاسو هم دخپلې نجلۍ اختیار لرئ مګر زموږ هلک سلمة په لاس نه درکوو (چې ددوی مبارکانو زوی و) دا مبارکه وایي چې زما خسرګنۍ هلک را څخه وګرزوی زه یې دپلرګنۍ په لاس ورکړم په دغه حالت کې موږ درې سره پر درې لارې سو ابوسلمة AA مدینې ته ولاړی زه د پلرګنۍ سره پاته سوم او زوی مې د نیکه کور ته ورسېدئ زه به هره ورځ میدان ته راتلم تر ماښامه پورې به مې ژړل پوره یو کال مې وژړل چې نه زه خاوند ته ورتلای سوم او نه ماته زوی راکول کېدئ یوه ورځ زما د اکا زوی پرما زړه وسو خپلو خلګو ته یې وویل: تاسو ولې پردې مسکینې رحم نکوی دمېړه څخه مو جلا کړې ده د زوی څخه مو جلاکړې ده دا ولې نه پرېږدی چې خپل مېړه ته ولاړه سي؟ لنډه دا چې زما دا کا زوی په خبرو دوی راضي کړه دوی ماته اجازه راکړه چې که مېړه ته ځې نو ولاړه سه. بنوالاسد(زما دخاوند قریبانو) چې دا حال ولیدئ نو هغوی هم زما زوی را سره کړی ما یو اوښ تیار کړی او زوی مې په غېږ کې ونیوی یوازې مدینې ته روانه سوم درې څلور میله تللې وم چې په تنعیم کې مې عثمان بن طلحة ولیدی ده زما څخه پوښتنه وکړه چې یوازې چېرې ځې؟ ما ورته وویل چې پخپل خاوند پسې مدینې ته ځم بیایې راته وویل ستا سره بل څوک سته ؟ ما ورته وویل: د الله ﷻ پرته بل څوک نسته را سره نو ده د اوښ مهار ونیوی مخکې روان سو . په الله ﷻ قسم کوم چې ما تر عثمان بن طلحة شریف سړی نه و لیدلی. کله چې به زه کښته کېدم نو اوښ به یې چوک کړی دی به خپله د یوې درختې شاته جلا کښېناستی کله چې به د سپرېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت سو نو اوښ به يې نژدې ماته چوک کړی زه به پر سپره سوم بيا به ده د اوښ مهار ونيوی روان به سو پر دغه ترتيب مدينې ته ورسېدو کله چې قبا ته ورسېدو نو عثمان راته وويل: ستا خاوند دلته دئ تر دغه وخته پورې ابو سلمة ﷺ په قبا کې اوسېدئ عثمان بن طلحة زه مدينې ته ورسولم دی بېرته مکې ته ولاړی دا مبارکه بيا وايي په الله ﷻ قسم کوم چې ما دعثمان بن طلحة په څېر شريف او کريم سړی نه دی ليدلی. پدې کال کې چې ما څومره زحمتونه تېر سوي دي ښايي پرهيچا نه وي تېر سوي.(150)

فايـــده: دا پر الله ﷻ باندې د توکل خبره وه چې يوازې يې د هجرت اراده وکړه الله ﷻ په خپل فضل سره ددې د سفر دسامان انتظام وکړی او ددې مرسته يې وکړه څوک چې پر الله ﷻ باندې توکل کوي الله ﷻ د هغه مرسته کوي د بندګانو زړونه د الله ﷻ په قدرت کې دي دښځې لپاره چې هجرت فرض وي يوازې هم سفر کولای سي که څه هم محرم نه وي ورسره هم دا وجه ده چې ددې پر سفر باندې شرعي نيوکه نسته.

۲- دحضرت ام زياد ﷺ د يو څو ښځو سره دخيبر په جنګ کې ګډون

د رسول الله ﷺ په زمانه کې نارينوو د جهاد مينه او محبت درلودئ چې په زيات شمېر سره يې قصې راغلي دي خو د جهاد دګډون په شوق کې ښځې هم تردوی نه وې پاته تل به يې د

(150) اسد الغابة . کومه ښځه چې دوهمه نکاح وکړي په اړه يې دوه حديثه راغلي دي په يوه حديث کې راغلي دي چې دوهم مېړه ته په جنت کې ورکول کېږي په دوهم حديث کې راغلي دي چې ښځې ته اختيار ورکول کېږي دکوم مېړه سره چې اوسېدل غواړي دهغه سره به اوسېږي. پدې خبره کې هم اختلاف سته چې په جنت کې به يوه سړی ته څومره بيبيانې ورکول کېږي . هذا الهامش من الشيخ ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهاد سره مينه درلوده کله چې به موقع په لاس ورغله نو ځان به يې رساوه ، حضرت ام زيادﷺ فرمايي: موږ شپږ ښځې په جهاد کې د شريکېدو لپاره رواني سو نبيﷺ چې خبر سو نو موږ يې راوغوښتلو او په مخ مبارک کې يې د درد(غصې) نښې ښکارېدې راته وې فرمايل: تاسو د چا په اجازه راغلې ياست؟ موږ ورته وويل: اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! زموږ وړې وړېشل زده دي او په جهاد کې اړتيا ورته پېښېږي او دواوې هم زموږ سره دي که نور هيڅ نه وي نو د مجاهدينو سره خو په غشو ورکولو کې مرسته کولای سو ،که څوک زخمي سي نو د هغه درملنه خو کولای سو ، د اوبو لوښي موښې ډکولای سو ،د چيښلو لپاره خو اوبه برابر ولای سو.(151)

فايده: اللهﷻ په هغه وخت کې په ښځو کې داسې دلاوري پيدا کړې وه چې دنن سبا سړي يې نه لري ، ګورئ دغه مبارکې اصحابياني د خپل شوق له مخې د جهاد ډګر ته رسېدلې وې او څومره کارونه يې دځانو لپاره په خپله وټاکل ، حضرت ام سليمﷺ سره ددې چې عبدالله بن طلحه يې په نس وو يعني حامله وه دحنين په غزا کې يې ګډون وکړی او يوه چاړه يې د ځان سره ساتلې وه رسول اللهﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې دادې دڅه لپاره ساتلې ده ؟ دې ورته وويل: که کوم کافر ماته نژدې کېدئ نو زه به يې په دغه چاړه ووهم تردې مخکې د احد په غزا کې هم شريکه سوې وه د زخميانو او ناروغانو دارو درمل به يې کاوه حضرت انس AA فرمايي: ما حضرت ام سليم او عائشةﷺ وليدې چې د اوبو لوښي يې په چابکی سره ډکول او راوړل يې زخميان يې اوبول کله چې به لوښي خالي سوه بيا به تللې.

۷- د ام الحرامﷺ د البحر په غزا کې د شرکت خواهش

(151) ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ام حرام د انس خاله وه نبيﷺ به د هغې کورته زيارت تشريف وړی او کله ـ کله به يې د غرمې آرام هم ددې په کور کې کاوه يوه ورځ نبيﷺ ددې په کور کې آرام کاوه په مسکا راپورته سو ، ام حرام پوښتنه ځني وکړه چي زما مور او پلار دي تر تا قربان سي پر څه شي مسکی سوې؟ ده مبارک وفرمايل: زما د امت څه خلک ماته وښودل سوه چي د درياب پر څنډه د جنګ په اراده داسي پر آسانو سپاره دي لکه پاچهان چي پر تختو ناست وي ام حرام وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! ماته هم دعا وکړه چي الله ﷻ مي په دوی کې شامله کړي ، نبيﷺ وفرمايل: ته به هم په دوی کي شامله سې له دې څخه وروسته بيا نبيﷺ آرام وکړی ، بيا راپورته سو مسکی ام حرام د مسکا سبب ځني وپوښتی نبيﷺ په هغه ډول جواب ورکړ دې بيا ورته وويل : اې د الله ﷻ رسوله ! ماته دعا وکړه چي زه هم د دوی په ډله کي داخله سم نبيﷺ ورته وويل: ته به په لومړی ډله کي يې

د حضرت عثمان په خلافت کي امير معاويه د شام حاکم و پر جزائر قبرص باندي يې د حملې کولو اجازه وغوښته حضرت عثمان اجازه ورکړه ، امير معاويه يو لښکر تيار کړی او حمله يې وکړه په دغه لښکر کي ام حرام او ددې مېړه دواړه موجود وه د بېرته راتګ پر وخت ام حرام پر يوه غاټره سپره وه چي هغه غاټره و توريده دا مبارکه ځني ايله سوه مغزی يې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاورو ته وسپارل سوه.([152])

فايده: داد جهاد سره مينه وه چي په هره غزا کي به يې ګډېدون شوق کاوه خو لکه څرنګه چي د ام الحرام په دوهم جنګ کي ګډون په تقدير کي نه و ليکلی نو ځکه يې ګډون نه وکړی او رسول اللهﷺ هم دعا نه وه ورته کړه.

([152]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د حضرت ام سلیم رضي الله عنها دزوی د مرګ سره ، دخپل مېړه سره یو ځای والی

حضرت ام سلیم رضي الله عنها د حضرت انس رضي الله عنه مور وه کله چې د انس رضي الله عنه پلار وفات سو نو دانس رضي الله عنه د پالنې په موخه یې تر څه وخته پورې نکاح نه وکړه څو ورځې وروسته یې د ابو طلحة رضي الله عنه سره نکاح وکړه د ابو طلحة رضي الله عنه څخه یې یو زوی ابو عمیر پیدا سو نبي ﷺ چې به کله د دوی کورته تشریف یو وړی نود ابو عمیر سره به یې خوشطبعي کول. نابېره ابوعمیر وفات سو ام سلیم رضي الله عنها ښه پاک ولمبوی کفن یې ورکړې پر یو کټ یې پرې ایستی د ابو طلحة رضي الله عنه روژه وه د خوراک شیان یې ورته برابر کړه او خپله یې ځان ښه ښایسته کړی خوشبویي یې ولګول ماښام چې یې خاوند راغلی ډوډۍ یې وخوړله او دخپل زوی پوښتنه یې وکړه دې ورته وویل: چې هغه خو اوس آرام دئ بیخي ښه سوی دئ نو خاوند یې ډاډه سو دشپې یې د خپلې مېرمنې سره یو ځای والی وکړی کله چې سهار سو ام سلیم رضي الله عنها و ابو طلحة رضي الله عنه ته وویل: که څوک تاته څه پیسې په قرض درکړي او بیا یې بېرته غواړي نو بېرته یې ورکول په کار دي او که نه؟ ابو طلحة رضي الله عنه ورته وویل: ورکول یې په کار دي د ځان سره د ساتلو هیڅ حق نه لري دهغه شی دی بیرته یې غواړي. وروسته ام سلیم رضي الله عنها ورته وویل: ستا زوی چې الله ﷻ تاته امانت درکړی و بېرته یې واخیست په دې خبره سره ابوطلحة رضي الله عنه غمجن سو او ورته وې ویل: تا ولې زه نه خبرولم. سهار د رسول الله ﷺ حضور ته ورغلی او ټوله قصه یې ورته وکړه نبي ﷺ ورته دعا وکړه او وې فرمایل چې ښایي الله ﷻ په دغه شپه کې برکت واچوي. یو انصاري وایي چې ما د نبي ﷺ دهغې دعا برکت ولیدی دهغې شپې د حمل څخه عبدالله بن طلحة رضي الله عنه پیدا سو چې دده بیا نهه اولادونه وسوه ټولو قرآن کریم ولوا ستی.[153]

[153] بخاري - فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ډېر دصبر خبره ده چې خپل زوی يې مړ سي او پـه دغـه ډول دې يـې وزغمي چې خاوند يې هم په پوه نسي ځکه چې د خاوند يې روژه وه که چېري خبر سي نو د خوراک څخه به ووزي.

۹- د حضرت ام حبيبې خپل پلار پر بستره نه کښېنول

ام المومنين حضرت ام حبيبة د نبي ﷺ څخه مخکي د عبدالله بن جحش په نکاح کښې وه دوی دواړه يعني مېړه او ماينه يو ځای مسلمانان سوي وه او د حبشې هجرت يې هم يو ځای کړی و کله چې حبشې ته ولاړل نو مېړه يې د اسلام څخه واوښتی مرتد سو دکفر په حالت کې مړ سو دې مبارکې د کونډتوب وخت په حبشه کې تېر کړی نبي ﷺ د نکاح پيغام ورواستوی او دحبشې د پاچا په معرفت نکاح وسوه چې ددې باب په پای کې به دبيبيانو په بيان کې راسي ، د نکاح څخه وروسته يې مديني منورې ته تشريف راوړی د حديبې د روغي جوړې په وخت کې ددې پلار ابو سفيان مديني منورې ته راغلی چې د نبي ﷺ سره د روغي جوړې د ټينګوالي لپاره خبرې وکړي ، د لور دملاقات لپاره کورته ورغلی کله چې دی ورغلی ددې په کور کې بستره غوړېدلې وه ابوسفيان پر کښېناستی حضرت ام حبيبې هغـه بسـتره ژر راټولـه کړه پـلار يې حيران سو چې ددې پر ځای چې بستره را هواره کړي ، هواره کړې بسـتره يې ټولـه کړه پوښـتنه يې ځني وکـړه چې زه پـه دې بسـتره نـه ارزېدم چې راسـه ټولـه دې کـړه او کـه يـې زه ورنـه وم؟ ام حبيبې ورتـه وويـل: دا د الله ﷻ دپـاک نبي ﷺ بسـتره ده او تـه ناپاکـه مشـرک يـې زه تـا څنګـه پردې بستره کښېنوم ، پلار يې ډېر ورته په درد (غصه) سو او ورته وې ويل: چې لـه مـا څخـه د جلاکېدو وروسته په ډېرو بدو عادتونو اخته سوې يې خو د ام حبيبې په زړه کې چې د رسول

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷺ کوم درنښت و دهغې په وجه یې دانسوای زغملای چې یو ناپاک مشرک دې یې پر بستره کښېني که یې پلار وي یا بل څوک وي.

یوه ورځ یې د نبيﷺ څخه د ثابت د دوولسو رکعتونو فضیلت واورېدی نو تل به یې په پابندۍ سره کول.

ددې پلار چې اوس یې قصه تېره سوه وروسته مسلمان سو کله چې وفات سو نو لورېې دریمه ورځ خوشبویي را وغوښتل او استعمال یې کړه او وې ویل چې زما و خوشبویي ته اړتیا نه وه او نه مې شوق ورته کېدئ خوما دنبيﷺ څخه اورېدلي دي چې ښځې ته د مړه پرته جائز نه ده چې پر بل چا باندي تر درو ورځو زیات غم وکړي یوازې به پر مېړه باندي څلور میاشتې او لس ورځې غم کوي زه له دې وجهي خوشبویي استعمالوم چې غم ونه ګڼل سي. کله چې یې د وفات وخت را ورسېدئ نوحضرت عائشةؓ یې را وغوښتله او ورته وې ویل چې زما او ستا د بنوالي ژوند و او دبنو تر منځ خامخایو څه راځي نو اللهﷻ دې ماته بخښنه وکړي او ته یې هم راته وکړه حضرت عائشېؓ ورته وویل: اللهﷻ دې تاته ټول شیان دروبخښي او معافي دې درته وکړي ، دې چې دا واورېدل نو ورته وې ویل: تا ماته ډېره خوشحالي راوبخښل اللهﷻ دې تاته هم خوشحالي درکړي او اللهﷻ دې تر او تازه و لره وروسته یې ام سلمېؓ ته هم سړی ور ولېږی.([154])

فایده: دبنو په منځ کې داسي اړیکي وي چې یوه دبلې درنګ لیدل هم نه غواړي خو دې ته دا معلومه وه چې د دنیا اړیکي پر همدې ځای خلاصېږي او دآخرت بارونه به مې پر سر پاته سي. ددې چې دنبيﷺ سره څومره محبت و او دنبيﷺ چې څومره درنښت ددې سره و په پورته قصه کې د بسترې څخه معلوم سو.

([154]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت زينب ﷺ د افک په معامله کي پاکوالی او صدقه

ام المومنين حضرت زينب بنت جحش ﷺ په قرابت کي د نبي ﷺ د خاله لور وه د اسلام په پيل کي مسلمانه سوې وه په اول کي ددې نکاح د حضرت زيد ﷺ سره سوې وه نوموړي د نبي ﷺ ازاد سوی غلام و او نبي ﷺ په زوی سره هم نيولی و په همدې وجه ورته زيد بن محمد ﷺ ويل کېږي.

د زيد ﷺ د زينب ﷺ سره جوړوالی نه راغلی نو زيد ﷺ طلاق ورکړی نبي ﷺ پدې موخه چي د کفر دوخت دا دود مات کړي چي کوم څوک به په زوي والي سره نيول سوی و هغه دسکه زوی په څېر و د مايني سره به يې نکاح نه کول (يعني لکه چي دمړور سره نکاح نه ده روا دکفر په وخت دنيول سوي زوی دمېرمني سره هم نکاح روا نه وه داچي دغه رواج مات سي) نو نبي ﷺ و زينب ﷺ ته د نکاح پيغام ورواستوی زينب ﷺ ورته وويل: زه د خپل خداي ﷻ سره مشوره کوم دستي يې اودس تازه کړی دلمانځه نيت يې وکړی او وې ويل: چي د الله ﷻ د مشورې پرته زه کار نه کوم ، ددې ددغه پاک نيت برکت و چي الله ﷻ پخپله دنبي ﷺ نکاح دزينب ﷺ سره وکړه او دا آيات نازل سو:

✍︎□✂︎✔︎☸︎♉︎♓︎✌︎ ✌︎⑨✔︎③◻︎✍︎ ▤✌︎✾✌︎⬧︎♎︎ ✍︎●☺︎■✍︎⬧︎◻︎

⧫♌︎❑⬈▤⧫③ ⬧︎⬧︎ ⬀❼⬧︎▯♉︎♐︎ ✍︎◻︎♑︎⬧︎▤🕓︎□✡︎⇧♉︎□❒︎◻︎♏︎ ✂︎🕉︎❷⬧︎⬤︎◆︎❒︎

☑︎❼♎︎× ✌︎●⧫❷◻︎❍︎ ⧫×✓♉︎☪︎♉︎✌︎✔︎⬧︎⭠☺︎⬂︎♐︎✍︎✂︎ ❼■✍︎⧫⬉︎

✂︎⬧︎➊♎︎☽︎ ⬀☠︎♎︎♑︎✌︎★✎︎✍︎◆︎⓪♉︎⬉︎✔︎⑩❒︎🕮︎ ➯●🕓︎◆︎❒︎⬂︎♏︎❒︎🕮︎

(c) ketabton.com: The Digital Library

♒♍🔔☒📬◆❒ 🗐 ✂ॐ❷⬩⊂◆❒ ●♊⬋&⬃☸🙰👌 ☎✂⬀❑•🙰⬧🔔
(155) ⬂⌧🙰⬀ ☪⬧❑⬉➔⬂▥⧫👌★✏👓✂⬉❷⬂👌❒🕮

ژباړه: نو کله چي زيد خپله اړتيا له هغې(زينبؓ) څخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زينبؓ) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چي پر مومنانو باندي تنګي را نسي په ښځو کي د زوی نيول سوي (يعني دنيول سوي زوی دښځي سره نکاح روا سي) کله چي هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او دالله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

کله چي زينبؓ ته ددې آيات د نازلېدو زيری ورکړل سو نو دې زيري کونکي ته هغه کالي ورکړه کوم چي يې اچولي وه او پخپله پرسجده پرېوته او دوې مياشتي روژه يې نذر کړه.

دحضرت زينبؓ دا وياړ په برخه و چي نکاح يې په آسمان کي وسوه او په قرآن کي نازله سوه او دنورو بيبيانو نکاحي د دوی د خپلوانو لخوا سوي وي دا د عائشيؓ مقابلې ته راغله ځکه پر نبيﷺ باندي د عائشيؓ ترټولو د محبوبيت ناز و او ددې دآسمان دنکاح ناز وو. ددې سره ـ سره چي کله پر عائشيؓ باندي د تور لګولو قصه پيښه سوه نو نبيﷺ د نورو تر څنګ ددې څخه هم پوښتنه وکړه دې په جواب کي ورته وويل چي زه په عائشهؓ کي د نيکۍ پرته بله بدي نه وينم دا ريښتني دينداره ده .(دادې مبارکي دښې په وړاندي دريزوو)کنه نو همدغه پر بن باندي د تور لګولو وخت و او ددې وخت و چي دمېړه د نظر څخه يې وغورځوي او نازبينه هم وه (ځکه د بنې خو هغه بن بيخي نه خوښيږي چي پر مېړه ګرانه وي) ددې سره يې د زړه له کومې د عائشيؓ صفايي وکړه.

حضرت زينبؓ ډېره بزرګه وه ډېري روژې يې نيولې او ډېر نفلونه يې هم کول پخپلو لاسو به يې زيار ايستي څه چي به په لاس ورغلل خيراتول به يې ، د رسول اللهﷺ د وفات په

(155) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي بيبيانو پوښتنه وکړه چي ستاسو سره به لومړی کومه بي بي ملاقات کوي رسول اللهﷺ وفرمایل : د چا چي لاسونه اوږده وي دوی مبارکانو لرګي راواخیستل د لاسو اندازه کول يي شروع کړل وروسته معلومه سوه چي د لاسو د اوږدوالي څخه مقصد ډېر خیرات او ورکړه ده ځکه تر ټولو مخکي زينب وفات سوه .

حضرت عمر چي کله د نبيﷺ بيبيانو ته تنخوا مقرره کړه او دې ته يې ددې برخه دوولس زره درهمه ور ولېږل دې فکر وکړی چي دا د ټولو بيبيانو دي نو وې ویل چي د وېش لپاره نوري بيبياني ور دي قاصد ورته وویل: داپیسې یوازي ستا دي او دټول کال لپاره دي دي په حیرانتیا سره وویل: سبحان الله دستي يې پر مخ یوه زړه ټوټه ټوکر واچوی ددې لپاره چي دا مال نه ووینې بیا يې وویل چي د خوني په کونج کي يې واچوه او یو ټوکر يې پرې واچوی بیا يې برزه ته وویل: (د قصې نکل کوونکي دئ) ددې مال څخه یو موټ فلاني ته ورکړه او یو موټ فلاني ته ورکړه لنډه دا چي په قریبانو او مسکینانو يې یو ـ یو موټ ووېشی آخر لږ پیسې پاته سوې نو برزه يې هم غوښتنه وکړه دې مبارکي ورته وویل: کومي پیسې چي تر ټوکر لاندي پاته سوي دي هغه ته واخله برزه وایي: ما پاته پیسې واخیستي او حساب مي کړې څلور اتیا درهمه وي ددې څخه وروسته يې دعا وکړه چي اې الله ! راتلونکی کال ماته دا سي پیسې مه راکوې ځکه په راتلو کي يې فتنه ده ، ددې دعا قبوله سوه د راتلونکي کال مخکي دا وفات سوه کله چي حضرت عمر ته خبر ورغلی چي دې مبارکي هغه ټولي پیسې خیرات کړې نو دوولس زره نوري يې وروا ستولې دې هغه هم خیرات کړې. سره ددې چي مسلمانانو ډېري فتوحاتي کړي وي او ډېري لاسته راوړني يې درلودې خو ددې څخه د وفات په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي هيڅ مال نسو پاته يوازي هغه کور ورته پاته سو چي دا پکښي اوسېده ددې دډېري صدقي له امله ددې لقب ماءوی المساکين و يعني د مسکينانو تم ځای.[156]

يوه ښځه وايي چي زه دحضرت زينب پـه کور کي وم مـوږ د کـالو پـه رنګولـو اختـه وو نبيﷺ تشريف راوړی موږ چي يې وليدو بېرته ولاړی د زينب دا فکر سو چي نبيﷺ تـه جـامې رنګول خوښ نه سوه نو دستي يې هغه رنګ سوي جامې بېرته پرېولې رنـګ يې ځني بوتيـدو هم ځل نبيﷺ تشريف راوړی هغه د رنګ اثر نه و نو خوني ته يې تشريف يووړی.[157]

۱۱- د حضرت خنساء دخپلو ځلورو زامنو سره په جنګ کي ګډون

حضرت خنسآء يوه مشهوره شاعره وه د خپل قوم د څو کسـانو سره يـو ځـای مـديني تـه راغله مسلمانه سوه. ابن اثير وايي: د علماؤ پر دې اتفاق دئ چي پـه ښـځو کـي تـر دې ښـه شعر ونه ندې ويلي نه مخکي اونه وروسته. دحضرت عمر په خلافت کي پـه سـنه ۱۲ هـ کښي دقادسيې جنګ وسو په دغه جنګ کي دا د خپلو ځلورو زامنو سره شريکه سوه د جنګ يوه ورځ مخکي يې خپلو زامنو ته نصيحت وکړی دجهاد جذبه يې پکښـي پيـدا کـړه او ورتـه وې ويل: اې زما زامنو! تاسو پخپله خوښه مسلمانان سوی ياست پخپلـه خوښـه مـو هجرت کړی دئ په هغه ذات دې مي قسم وي چي دده څخه ماسوا بـل څوک د عبـادت نسـته لکـه څرنګه چي تاسو دمورد يوه نس څخه پيدا سوی ياست په همدغـه ډول د يـوه پـلار څخـه پيـدا سـوي ياست ما ستاسو د پلار سره خيانت ندئ کړی نه مي ستاسو ماماګان شرمولي دي او نه مي ستاسـو پـر عزت څه خال پيدا کړی دی. تاسو ته معلومه ده چي د کافرانو سره جهـاد کـول څـومره ثـواب لـري

(156) طبقات
(157) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷻزيات ثوابونه پکښي ايښي دي دا هم ياد ساتي چي په آخرت کي تل ژوند کول د دنيا تر ژوند ډېر بهتر دئ ځکه اللهﷻ فرمايي :

☎✁❏⇖✡◆✌✁◆⇗ ✍▫⇦⚞🔔⅄✏✍✁ ✍⍓♑❿③❐🕯❈🕔◆③

☎✁❐⇖❷⚞✉✍❁🕒◆❐ ☎✁❐🡐❸✍♈⇳🕒✍✁

⅄✏✍✁ ☎✁❏→☽□✍✍✁◆❐ ☎✁❏⇗➲⚞✉✁◆❻◆❐

(158) ✍✂✍✍✍ ✍♍❏←•⚞▣⇘▦➔✍ ✍☠⇗▤✦▣⍓➔•♈

ژباړه: اې هغه کسانو ! چي ايمان يې راوړی دئ صبر وکړئ پر تکليفونو باندي صبر وکړئ (د کافرانو سره پر جنګ باندي) (د کافرانوو جنګ ته) تيار و اوسئ د اللهﷻ څخه وويرېږئ ښايي چي تاسو خلاص سئ.(159)

نو په همدې وجه کله چي تاسو سهار په سلامتيا سره را کښېناستاست نو په ډېر فکر سره د کافرانو دمقابلې په جنګ کي شريک سئ د کافرانو په مقابله کي د اللهﷻ څخه مرسته وغواړئ په جنګ کي مخکي ځئ کله چي تاسو ووينئ چي جنګ تېز سو لمبې يې پورته سوې نو تاسو هغه تيزو لمبو ته ورننوځئ د کافرانو د سردار سره مقابله وکړئ انشاء الله په جنت کي به په عزت سره کامياب واوسېږئ. هم داسي وسوه کله چي سبا جنګ په تېزۍ سره شروع سو نو څلور زامن يې نوبت پرنوبت مخکي کېده او د مور نصيحت يې په شعرو کي وايه چي د خلګو شوق اوجذبه په زياته سي آخر به شهيد کېدئ بيا به بل مخکي سو شهيد به سو لنډه دا چي څلور زامن يې ټوله شهيد سوه کله چي يې مور ته خبر ورغلی چي څلور زامن دي ټوله شهيدان

(158) سورة آل عمران الاية (٢٠٠)
(159) بيان القران

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه دې وويل: الله ﷻ لره دې شکر وي چې د دوی په شهادت سره يې ماته عزت را کړی د الله ﷻ ځخه هيله لرم چې زه هم په هغه سايه کې واوسم چې د الله ﷻ د رحمت سايه پر دوی څلورو ده.[160]

فايده: داسې ميندې هم وي چې خپلو ځوانانو زامنو ته يې په تيز جنګ کې د ورننوتلو هڅونه ورکول او کله چې شهيدان سوه نو د الله ﷻ شکر يې ادا کړی.

۱۲- د حضرت صفيې ؓ په يوازې سر د يهودي وژل

حضرت صفية ؓ د نبي ﷺ عمه وه او د حمزة ؓ خور وه د احد په غزا کې يې ګډون کړی و په د غه غزا کې چې مسلمانانو شکست وخوړی نو کله چې به يو مسلمان تښتېدی دې به پر مخ په نېزه وهی او بيرته به يې د جنګ لوري ته استوی ، د خندق په غزا کې رسول الله ﷺ ټولې ښځې په يوه کلا کې بندي کړې حسان بن ثابت ؓ يې باندې محافظ کړی و يهوديانو دا موقع ګټه وبلل او يوې ډلې يې پر ښځو د حملې اراده وکړه ځکه دوی اصلي دښمنان وه نو يو يهودي د حال معلومولو لپاره راغلی صفيې ؓ دليري ځخه وليدئ حضرت حسان ؓ ته يې وويل چې د کلا ځخه د باندې ورووزه هغه يهودي مړ کړه احسان ؓ کمزوري سپين ږيری و دلاوري يې ونه کړه نو دې خپله د يوې خيمې موړی را واخيستی د باندې ور ووته هغه يهودي يې په يوازې سر مړ کړی دا چې هغه يهودی نامحرم و نو د يهودي سامان يې نه را واخيستی د سر او پښو ځخه ئې شيان نه وايستل راغله و حضرت حسان ؓ ته يې وويل چې هغه يهودي ما مړ کړی ته ورسه سامان يې راوړه او سر يې هم ورپرې کړه ده بيا د کمزورۍ له وجهې دلاوري ونه کړه دا په خپله ور ووته سامان يې ځنې راوړی او سر يې ځنې پرې کړی را يې وړی پر ديوال باندې يې د

---

(160) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو پر يوې ټولي باندي وروغورزوي يهوديانو چي سر وليدی وې ويل چي محمدﷺ خپلي ښځي يوازي نه پرېږدي خامخا محافظين ور پرېږدي او په کلا کي دننه موجود دي.[161]

فايده:حضرت صفيةؓ د هجرت په شلم کال د درواويا کلو په عمر وفات سوې ده او دخندق غزا د هجرت په پنځم کال کي سوې ده نو په دغه وخت کي ددې عمر (۵۸) کاله کيږي په اوس وخت کي زموږ ښځو ته په دومره عمر کي د کور کار لا ورته ګران وي پر يوازي سر سړی قتلول خو لا ايسته پرېږده په داسي حال کي چي يوې خواته ښځي وې او بلي خواته د يهوديانو نارينوو ډله وه .

۱۳- د حضرت اسماءؓ د ښځو د ثواب په هکله پوښتنه

حضرت اسمآء بنت يزيدؓ يوه صحابيه وه د نبيﷺ وحضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د اللهﷻ رسوله ! زما مور او پلار دې تر تا قربان سي زه د مسلمانانو ښځود استازي په توګه راغلي يم تاسو اللهﷻ دنارينوو او ښځو دواړو لپاره پيغمبر لېږلی يې موږ ښځي پر اللهﷻ او پر تاسو ايمان لرو موږ په کورو کي ګيريو نارينوو موږ په کورو کي ښخي کړي يو د نارينوو خواهشات زموږ څخه پوره کيږي د دوی اولادونه موږ په نس وړو ددې ټولو خبرو سره ـ سره نارينه تر موږ په ديني کارو کي مخکي دي ، د جمعي لمونځ کوي ، لمونځ په جماعت کوي ، دناروغانو پوښتنه کوي ، په جنازو کي ګډون کوي ، دحج پسې بل حج کوي او تردې ټولو زيات جهاد کوي ، کله چي دوی حج ، عمري او جهاد ته ځي نو موږ ښځي د دوی دمالو حفاظت کوو ، جامي ور جوړوو او اولادونه يې ور پالو ايا موږ د دوی سره په ثواب کي شريکي نه يو؟

[161] اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبيﷺ چي ددې خبري واورېدې اصحابو ته متوجه سو ورته وې ویل : آیا تاسو د دین په اړه تر دې ښځي ښه سوال کوونکی لیدلیدئ ؟ اصحابو ورته وویل : اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! موږ هم فکر نه کاوه چي ښځي دې هم داسي سوال کولای سي رسول اللهﷺ د اسمآء ؓ و لوري ته متوجه سو او ورته وې ویل : اې اسماء ! ښه یې واوره او ځان په پوه کړه او هغه ښځو ته یې وښیه چي ته یې رالیږلې یې چي دښځي د خپل مېړه سره ښه سلوک ، د مېړه خوښي لاسته راوړل او په امر یې عمل کول دهغه دټولو ثوابونو سره برابر دئ اسماء ؓ چي دا خبره واورېدل ډېره خوشحاله سوه او بېرته ولاړل.(162)

فایده : دښځو د خپلو مړو سره ښه سلوک کول او د دوی اطاعت کول ډېر قیمتي شی دئ خو ښځي په ناخبره دي. اصحابانو یوه ورځ رسولﷺ ته وویل : عجم خلګو خپلو پاچهانو او سردارانو ته سجده کوي ته تر دوی ډېر حقدار یې موږ به تاته سجده کوو نبيﷺ منع وکړه او ورته وې ویل : که چیري د اللهﷻ پرته بل چاته سجده روا وای نوښځو ته به یې امر کړی وای چي خپلو مړو ته سجده وکړي بیا نبيﷺ وفرمایل : په هغه ذات دې مي قسم وي چي زما روح یې په قدرت کي دئ چي ښځه به تر هغه وخته د خپل خدای حق ادا نه کړي تر څو د مېړه حق یې نه وي ادا کړي ، په یو حدیث کي راغلي دي چي که یوه ښځه په داسي حال کي مړه سوه چي مېړه یې ځني راضي و جنت ته به ځي ، په یوه حدیث کي راغلي دي چي که چیري یوه ښځه د خپل مېړه څخه نا راضه سي او ولاړه سي جلا شپه تېره کړي ملائکي لعنت باندي وایي ، په یوه حدیث کي راغلي دي چي د دوو کسانو لمونځ چي تر سر پورته سي د قبولیت لپاره آسمان ته نه ځي یو غلام چي د بادار څخه تښتېدلیوي دوهمه ښځه چي مېړه ځني ناراضه وي.

---

(162) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴ - د حضرت ام عمارؓ اسلام او په جنګ کې ګډون

حضرت ام عمارؓ يوه انصاري صحابيه ده چې د اسلام په پيل کې مسلمانه سوې ده او په بيعةالعقبة کې يې ګډون کړى دى دعقبة معني دَرَه ده نبيﷺ په اول کې خلګ په پټه مسلمانانول ځکه کافرانو دغه مسلمانانو ته بيا ډير تکليفونه ورکول دمدينې ځخه خلګ د حج په زمانه کې راتلل د منې په غره کې يوه دره وه په دغه دره کې به پټه مسلمانانېدل . د هجرت وروسته چې کله د جنګونو سلسله پيل سوه نو دا په زياتو جنګونو کې شريکه سوې ده خصوصاً د احد ،حديبة ، خيبر ، عمرةالقضاء ، حنين او ديمامة په جنګونو کې يې ګډون کړى دئ د احد په غزا کې دا خپله قصه کوي چې د احد په غزا کې ما لوښې د اوبو ډک کړي وه احد ته روانه سوم ددې لپاره چې ورسم مسلمانان د نژدې ځخه ووينم چې څه حال يې دئ که تږي وه اوبه به ورکړم او که څوک زخمي و دوا به ورکړم په دغه وخت کې ددې عمر دروځلويښت کاله وو اوددې دوه زامن او مېړه هم په دغه غزا کې وه دا وايي په اول کې مسلمانانو فتحه تر لاسه کړه وروسته د کافرانو برلاسى ښکاره سوه ما رسول اللهﷺ ته نژدې ځان ورسوى کوم کافر چې به د رسول اللهﷺ و خواته تلی هغه به مې منع کوى په اول کې ددې سره ډال نه وو ورسره وروسته بيا ورکړل سو چې د کافرانو حملې به يې په منعه کولې يو تړوکر يې تر ملا تړلي و د رښکيو (زړوتړوکرانو) ځخه ډک و کله چې به څوک زخمي سو نو دستي به يې يو تړوکر راواخيستى وبه يې سوځى او هغه زخم به يې په ډک کړى خپله هم زخمي سوه دوولس يا ديارلس ځايه زخمي سوه په دغه زخمو کې يو زخم ډيرزيات و . ام سعيدؓ وايي : ما ددې پر اوږو يو ژور زخم وليدئ ما پوښتنه ځني وکړه چې دا زخم څنګه جوړ سوى دئ؟ دې راته وويل: د احد په غزا کې کله چې خلګ لالهانده يوې او بلې خواته ګرځېدل نو ابن قيمة را مخکې سو او وې ويل : محمدﷺ چيري دئ؟ماته يې يو څوک راوښياست که نن ژوندى ولاړى نو بيا زما خلاصون نسته. مصعب بن عمير ؓ او څو کسان يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومخته ورغلل په هغو کسانو کي زه هم وم ابن قیمة زما پر اوږه ګذار وکړی ما هم څو ګذارونه پر وکړه خو هغه دوې زغرې اغوستي وې هیڅ تاثیر یې پر ونه کړی. دغه زخم داسې سخت زخم و چې په ټوکرانو سره مي علاج وکړي خو علاج یې نه و سو . کله چې رسول اللهﷺ د حمراء الاسد د جنګ اعلان وکړی ام عمارؓ هم ملا وتړله خو لکه څرنګه چې زخم یې ډېر تازه و په دغه وجه یې شرکت نه وکړی ، رسول اللهﷺ چي کله د غزا څخه راغلی نو لومړی یې ددې حال معلوم کړی کله چې خبر سو چې دا ښه ده نو ډېر خوشاله سو ددې څخه علاوه نور زخمونه هم ددې پر بدن داحد په غزا کي جوړ سوي وه ، ام عمارؓ فرمایي چې په اصل کي دوی سپاره وه موږ پلي (پیاده) وو که چیري دوی یعني کافران هم پیاده وای نو اصلي مقابله به معلومه سوې وای ، کله چې به پر آس یو څوک سپور راغلی نو دهغه حملې به ما په ډال منعه کولې خو کله چې به هغه بلې خواته روان سو نو ما به دهغه د آس پښه پرېکړه آس به غوزار سو سپور به هم راپرېوتی کله چې به هغه راپرېوتی نو نبيﷺ به زما زوی ته ناره وکړه زوی به مې راغلی زما مرسته به یې وکړه په دواړو به مو مړ کړی ددې زوی عبد الله بن زید ؓ فرمایي : زما چپه مټ زخمي سو وینه یې نه دربدل نبيﷺ وفرمایل چې پر دغه مټ پټی وتړه زما مور راغله د ملا څخه یې رښکی را وایستل او پټی یې را وتړل بیا یې راته وویل : ځه ولاړ سه د کافرانو سره مقابله وکړه نبيﷺ دا ښه ولیدل او وې فرمایل: ای ام عمار ! دا ستا په ډول څوک همت لري؟(یعني هیڅوک دومره همت نه لري چې خپل زخمي زوی دي جنګ ته استوي). نبيﷺ په دغه حالت کي دې او ددې کورنۍ ته څو ـ څو واره دعاوې وکړې او ستاینه یې وکړه ام عمارؓ فرمایي یو وار یو کافر راغلی نبيﷺ وفرمایل : ای ام عمار ! دا هغه سړی دئ چې ستا زوي یې زخمي کړی دئ دا وایي ما حمله پرې وکړه پر پنډۍ مې وواهه هغه زخمي سو دستي کښېناستی بیا زموږ څو خلک ورمخته سوه هغه مو مړ کړی نبيﷺ مسکی سو او راته وې ویل : د خپل زوی بدله دې واخیستل. دا وایي: کله چې نبيﷺ موږ ته دعاوي کولې ما ورته وویل: ای

(c) ketabton.com: The Digital Library

داللهﷻرسوله ◄ ! مورِ ته دعا وکړه چي اللهﷻمو ستا سره په جنت کي يو ځای کړي کله چي نبيﷺ دغه دعا ورته وکړل دې ورته وويل: چي اوس نو زه هيڅ پروانه کوم هر څومره تکليفونه چي په دنيا کي پر ما تېر سي.د احد د غزا څخه علاوه دا په نورو غزاوو کي هم شريکه سوې ده کارنامې يې معلومي سوي دي.د نبي کريمﷺ د وفات وروسته د اسلام څخه اوښتل زيات سوه او په يمامة کي سخت جنګ وسو دا په دغه سخت جنګ کي هم شريکه سوه په دغه غزا کي ددې يو لاس پرې سوی دئ او يوولس زخمونه يې پر بدن باندي جوړ سوي دي ددغه زخمو په حالت کي مديني منوري ته ورسېده.([163])

فايده: دا د يوې ښځي د کارنامو حال دئ چي د احد په غزا کي يې عمر دروڅلوښت کاله و او ديمامة په غزا کي يې عمر دوپنځوس کاله وبيايې هم داسي په جنګو کي ګډون کاوه دي ته نو کرامت ويل کيږي.

۱۵ - د حضرت ام حکيمؓ اسلام او په جنګ کي ګډون

ام حکيم بنت حارث دعکرمة بن ابي جهل بي بي وه او داحد په غزا کي يې د کافرانو د لوري څخه ګډون کړی و کله چي مکة مکرمه فتحه سوه نو مسلمانه سوه دخپل خاوند سره يې زياته مينه وه خوهغه دخپل پلار ابو جهل د اثر له وجهي نه و مسلمان سوی کله چي مکة فتحه سوه نو خاوند يې يمن ته وتښتېدئ دي درسول اللهﷺ څخه د خپل مېړه دپاره امن وغوښتی بيا خپله يمن ته ولاړه او مېړه يې په ډېر تکليف راضي کړی چي ستا لپاره مي د نبيﷺ

([163]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمن کې امن غوښتی دئ ته د رسول اللهﷺ د توري څخه پناه پيدا کولای سې نو هغه مدينې منورې ته ورسره راغلی مسلمان سو داړو په خوشحاليژوند تېراوه.

وروسته د حضرت ابو بکر AA په خلافت کې د روم جنګ وسو عکرمة AA ګډون پکښې وکړی دغه ښځه هم ورسره وه ، عکرمة AA په دغه غزا کې شهيد سو ، بيا د دغه بي بي سره حضرت خالد بن سعيد AA نکاح وکړه ده مبارک په دې سفر کې په مرج الصفر نومي ځای کې د يو ځای کېدو غوښتنه وکړه دې ورته وويل: اوس لاهم د دښمن ويره ده يو څه صبر وکړه ده ورته وويل: زه په دغه جګړه کې خپل شهادت په سترګو وينم نو په يوه خيمه کې يو ځای والی وکړی سهار د وليمې انتظام کېدئ چې د روميانو فوځيان راپورته سوه سخت جنګ شروع سو حضرت خالد بن سعيد AA شهيد سو ام حکيم هغه خيمه راوا خيستله چې شپه يې پکښې تېره کړې وه خپل ټول سامان يې پکښې وپيچی خپله يې د کافرانو مقابله شروع کړه اووه کسان يې په يوازې سر ووژل.(164)

فايده: زموږ ښځې وګوره د يوې خوا خو په داسې حالت کې نکاح ته نه تياريږي که تياري هم سي نو په داسې ناځاپه مرګ سره ترډېرو ورځو پورې ژاړي جهاد کول خو لا څه کوي دې مبارکې د ژړا پر ځای جهاد شروع کړی او اوه کسان يې په ښځينه لاس ووژل.

۱۲- د حضرت سمية ام عمار شــــهادت

سمية بنت خياط د حضرت عمار AA مور وه چې قصه يې د اول باب په اوومه شمېره کې تېره سوې ده دې هم د خپل خاوند او زوی په څېر د اسلام لپاره ډول ، ډول تکليفونه تېر

(164) اسد الـغـابـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې دي خو د اسلام ميني چې ددې په زړه کي کوم کور جوړ کړی و له وجهي يې ددې په زړه کي يوه ذره فرق هم نه راتلی دا به يې د ګرمۍ په سخت وخت پر ډبرو پرې ايستل د او سپني تودې زغرې به يې په واغوستلې بيا به يې ودرول ددوبي په ګرمي کي چې اوسپنه ډيره تودېږي دا به په ډير سخت تکليف کي وه نبيﷺ چې به کله د دوی وخواته تېرېدئ نو د صبر نصيحت به يې ورته کاوه او دجنت وعده به يې ورکول يوځلې بي بي سميةؓ ولاړه وه ابوجهل په ډېر درد او غصه سره دا مبارکه په نېزه په شرمګاه کي ووهل اودهغه زخم څخه وفات سوه. د اسلام په خاطر دا تر ټولو لومړۍ شهيده ده.(165)

فايده: د ښځو دومره صبر زغم او همت د غبتې وړدئ يعني (دا چي کاشکي زه هم داسي وای) خو اصلي خبره داده چي د چا په زړه کي چي کوم شی کور جوړ کړي بيا د هيڅ شي پروا نه کوي او هر څه ورته اسانه کيږي ، اوس هم داسي په لس ګونو قصې راځي چي خلک خپل ځانونه قربانوي مګر که ځان قربانول د اللهﷻ په لاره کي وي ، ددين لپاره وي او دهغه ژوند لپاره وي چي ترمرګ وروسته راځي نو دکاميابی سبب ګرځي اوکه دنيوي مقصد پکښې وي نو دنيا خو يې ولاړه آخرت يې هم برباد سو.

۱۷- د حضرت اسماء بنت ابوبکرؓ ژوند او تنګ لاسي

حضرت اسماءؓ د ابوبکرؓ لور وه ، د حضرت عبدالله بن زبيرؓ مور وه او د حضرت عائشيؓ ميربزۍ خور وه او مشهوره صحابيه بي بي ده د اسلام په پيل کي مسلمانه سوې ده ويل سوي دي چي د ا دلسو نارينوو څخه وروسته مسلمانه سوې ده او د هجرت څخه اوويشت

(165) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاله مخکې پیدا سوې ده کله چې حضرت محمدﷺ او حضرت ابوبکر ؓ و مدینې منورې ته هجرت وکړی نو زید ؓ او داسې نورېې ولېږل ددې لپاره چې د دوی اهل او عیال راولي دهغې خوا د دوی سره حضرت اسماء ؓ هم راغله کله چې قباء ته راورسېده نو عبدالله بن زبیر ؓ پیدا سو د هجرت وروسته دا لومړی پیدا ینبت دئ. ددغه زماني فقر ، مسکنت مشهور و خو تنګ ، همت زړه ورتیا او جفا کشي یې هم بې ساري وه ، په بخاري شریف کې د اسماء بنت ابي بکر ؓ د ژوند حالات په خپله ددې څخه نقل سوي دي چې داوایي: کله چې زما نکاح د زبیر ؓ سره وسوه ، دده سره نه مال وو ، نه جایداد وواو نه غلام و یو اوښ یې درلودئ چې اوبه به یې پرې راوړلې او یو آس یې درلودی ، ما به هم داوښ لپاره واښه راوړل ، خرما خستکي به مې ورته راوړلې میدولې به مې د دانو په ډول به مې په خوړلې .ما به پخپله اوبه راوړلې د اوبو ځلواغه چې به وشکېده په خپله به مې ګنډله او هم به مې د آس خدمت په خپله کوی، واښه او داني به مې ورکولې او د کور ټول کار او خدمت به مې کاوه مګر ډوډۍ پخول مې ښه نه وه زده نو اوړه به مې واغښل د همسایه انصارو کور ته به مې وروړل د همسایه د کور ډېره ریشتني مخلصه ښځه وه زما ډوډۍ به یې را پخه کړه. رسول اللهﷺ په مدینه کې وزبیر ؓ ته یوه ټوټه ځمکه ورکړه چې نژدې دوه میله لیري وه ما به دهغه ځای څخه پر خپل سر د خرماوو هډوکي راوړل زه یوه ورځ په دغه ډول چې بار مې پر سر و نبيﷺ په مخه راغلی چې پر اوښ را روان و او یوه ډله انصار هم ورسره وه نبيﷺ چې زه ولیدم نوآس یې ودراوه او اوښ ته یې د چوکېدو اشاره وکړه ددې لپاره چې زه پر سپره سم زه د خلګو په مخکې پر اوښ باندې په سپرېدو شرمېدمه او دامې هم په فکر کې وه چې زبیر ؓ ډېر غیرتمن دئ کېدای سي دده پر طبیعت ګرانه پرېوزي ، نبيﷺ ته زما حال معلوم سو چې دا شرمیږي نو بیرته کورته روان سو او زه چې خپل کورته چې ورسېدم و زبیر ؓ ته مې قصه وکړه چې زه شرمېدم هم او ستا دغیرت فکر مې هم کاوه ،زبیر ؓ وویل: قسم په اللهﷻ چې ستا پر سر د هډوکو راوړل ماته تر دغه هم ګران دي (

(c) ketabton.com: The Digital Library

مګر مجبوري وه مسلمانان زيات وخت په جهاد او نورو د دين په کارو اخته وه نو له دې امله زيات د کور کارونه ښځو کول) دا مبارکه وايي ددې څخه وروسته زما پلار ابوبکر ﷛ يو غلام راواستوی چې نبيﷺ ده ته ورکړی و هغه غلام د آس خدمت کاوه زه د آس د خدمت څخه ډېره ستړې وم غلام چې راغلی زه داسې سوم لکه د لوی بند څخه چې خلاصه سوم.(166)

فايده: د عربو دا رواج و او اوس يې هم دا رواج دئ چې د خرما وو هډوکي ميده کړي بيا يې ميچن کړي وروسته يې په حيواناتو د دانې په ډول خوري .

۱۸- د حضرت ابوبکر ﷛ د هجرت په وخت کې د اسماء ﷟ خپل نيکه ته تسلي ورکول

حضرت ابوبکر ﷛ چې کله د هجرت اراده وکړه نو فکر يې کاوه چې ښايي پر لاري د ډېرو تکليفونو سره مخ سو او نبيﷺ هم ورسره و نو څه پيسې چې ورسره وې ټولې يې د ځان سره واخيستې (چې نژدې پنځه يا شپږ زره درهمه کېدې)ددې څخه وروسته د حضرت ابوبکر ﷛ پلار ابوقحافه چې په سترګو ړوند و او تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی هم نه و خپلې لمسۍ ته دتسلي لپاره راغلی او ورته وې ويل افسوس چې ابوبکر ﷛ په خپل تګ سره تاسو ته تکليف ورساوی او ښايي خپل ټول مال يې هم وړي وي دا بيا بل تکليف دئ، اسماء ﷟ وايي چې ما ورته وويل : يا ، نيکه ! زما پلار ډېر مال پرې ايښی دئ دا خبره مي ورته وکړه دستي مي کوچنۍ، کوچنۍ ډبرې را ټولې کړې او په يوه ټوکره کې مي غوټه کړې او په هغه تاخچه کې مي کښېښودې چې پيسې به ايښودل کېدې نيکه چې لاس پر وګرځاوه ورته معلومه سوه چې تاخچه د پيسو ډکه ده نو وې ويل دا يې ښه کړي دي ستاسو به ګوزاره په وسي اسماء ﷟ وايي

(166) بخاري -فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسم په خدای ﷻ زما پلار یوه پیسه هم نه وه پرې ایښې خو ما دخپل نیکه دتسلي لپاره او ددې لپاره چې غمجن نسي دغه چم مي ورته وکړی.(167)

فایده:داد همت او صبر خبره ده که نه نو تر نیکه به دغه نجونو زیات غم کاوه او هرڅومره شکایتونه چې یې نیکه ته په دغه وخت کي کړي وای صحیح و ځکه ظاهري اسره یې په دغه نیکه وه په دغه وخت کي چي نیکه ودې ته متوجه کړې چې د یوې خوا د پلار جلا والی دئ او دبلې خوا د مال نیستي ده ددې سره ،سره دمکې او سیدونکي د دوی سره چندانې اړیکي هم نه لرلې او اکثره یې دښمنان وه ځکه دوی مسلمانان وه خو اللهﷻ دغه مبارکو انسانانو هر یوه ته جلا جلا نارینه و که ښځینه وو یوه ــ یوه ځانګړتیا ورکړې وه چې د انسان غبته پرې کېږي یعني دا چي کاشکي ما هم داسې ځانګړتیا درلوداى ، حضرت ابوبکر AA په اول کي زیات مالدار و او لوی تاجرو خو اسلام ته د راتلو وروسته یې د اللهﷻ په لاره کي دومره پیسې خرڅي کړي چې دتبوک په غزا کي یې ټوله مال راوړی او وریې کړي لکه د شپږم باب په څلورمه قصه کي یې چې بیان په تفصیل سره وسو په همدا وجه رسول اللهﷺ فرمایي: ماته دهیچا مال دومره فایده نه ده رسولې لکه دابوبکر AA مال چي فایده را رسولې ده ما دهر چا د احسانونو بدله ورکړې ده خو دابوبکر AA د احسانونو بدله به اللهﷻ ورکوي.

۱۹- د حضرت اسماء ▟ سخاوت

حضرت اسماء ▟ ډېره سخي وه په اول کي به یې صدقه په ټاکلې اندازه ورکول یعني په تول او ترازو یا په پیمانه به یې خیرات کاوه خو کله چي رسول اللهﷺ ورته وویل: پیسو ته

(167) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوټه مه ورکوه ، تړل مکوه او حساب مه کوه څومره چې دې توان وي صدقه ورکوه بیا یې زیات خیراتونه کول خپلو لونړو او دکور ښځو ته به یې داسي نصیحت کاوه: کله چې د الله ﷻ په لاره کې صدقه کول غواړی نو ددې انتظار مه کوئ چې پیسې به زیاتې سي بیا به صدقه ورکړم که مو دا انتظار کاوه هیڅکله پیسې نه زیاتیږي ځکه اړتیاوې هم ور سره ډېریږي او که مو بېله انتظاره پیسې مصرفولې نو ستاسو په پیسو کې به هیڅ کمی رانسي.(168)

فایده: ددې مبارکو انسانانو لاسونه چې په پیسو کې څومرې تنګ وه په دغه پیمانه د دوی لاسونه په صدقه ورکولو کې پراخ او لوی وه.(عجیبه داده چې د رسول الله ﷺ په زمانه کې هیچا د مسکنت شکایت نه کاوه) او اوس ټول خلګ د مسکنت څخه شکایت کوي سره ددې چې هیڅ به اوس داسي ډله پیدا نه کړی چې په نسو پوري یې ډېري تړلي وي یا یې څو ورځې په نهاره تېري کړي وي .

۲۰- د نبي ﷺ د لور حضرت زینب رضي الله عنها هجرت او وفات

د دواړو جهانو د سردار حضرت محمد ﷺ لور زینب رضي الله عنها د نبوت لس کاله مخکې پیدا سوې ده یعني هغه وخت چې نبي کریم ﷺ د ېرش کلن و او دخپلې خاله د زوی ابوالعاص بن ربیع سره یې نکاح وسوه کله چې نبي ﷺ هجرت کاوه نو دا نه ور سره ولاړه ددې خاوند د کافرانو له لوري د بدر په غزا کې راغلی و بیا ونیول سو دمکې خلګو چې کله د خپلو بندیانو لپاره فدیې راواستولې نو دې مبارکې هم د خپل خاوند لپاره فدیه راواستول په هغه فدیه کې امیل و چې خدیجې رضي الله عنها و دې ته د واده په وخت کې ورکړی و نبي ﷺ چې امیل ولیدی نو بي بي خدیجة رضي الله عنها ور

(168) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یاد سوه او دسترګو څخه یې اوښکې راغلې ، د اصحابو په مشوره دا پرېکړه وسوه چې ابو العاص دې د فدیې پرته آزاد سي په دې شرط چې دی مکې ته ولاړ سي نو زینب دې مدینې ته راولېږي ، دوه کسان د زینبې د راوستلو لپاره ورسره کړل سوه یعنې هلته چې ورسېږي نو دغه دوه مسلمانان به د مکې د باندې تم سي ، ابو العاص به دوی ته دامبارکه په لاس ورکړي زینب خپل لیور کنانة پر اوښ سپره او روانه سوه. د مکې کافران چې په دې پېښه خبر سوه نو اور پر بل سو دستي یې یوه ډله دمقابلې لپاره ولېږل چې په هغو کې یو بن اسود و چې دخدیجې د تربره زوی وو په همدې لحاظ د زینبې د ورور په درجه کې و او یو بل نفر ورسره و. پرحضرت زینب باندې یې د نېزې واری وکړی دا مبارکه د اوښ څخه راولوېده ، څرنګه چې ماشوم یې په نس و نو هغه ماشوم یې هم ضایع سو اکثره وایې چې دغه حمله کونکی جبار و کنانة د دوی سره د غشو مقابله شروع کړه ابو سفیان ورته وویل د محمد ﷺ لور چې په دومره ښکاره ډول مدینې ته ځي دا خو موږ نه سو زغملای نو داسې وکړه چې اوس بېرته ولاړ سئ بل واري په پټه ولاړ سئ کنانة ورسره خوښه کړه د زینبې دغه زخم تر څو کاله پوري و او ددغه زخم څخه ناجوړه سوه او په اتم کال د هجرت وفات سوه

(رضي الله عنها و ارضاها)

نبي ﷺ فرمایي: زینب زما تر ټولو ښه لور وه ځکه زما په مینه کې یې ډېر تکلیفونه وزغمل دښځېدو په وخت کې نبي ﷺ خپله ددې وقبر ته کښته سو دایې ښخه کړه نبي ﷺ چې کله وقبر ته کښته سو نو ډېر غمجن و کله چې راپورته سو نومخ یې ډېر روښانه (خوشاله) و اصحابانو پوښتنه ځنې وکړه (چې یا رسول الله ◄ !ولې دي مخ مبارک خوشاله دئ؟)ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارک ورته وویل: چې زه د زینبې ﷺ د ناتوانۍ په فکر کې وم نو دعا مې وکړه چې الله ﷻ د دې څخه تکلیف او د قبر تنګوالی لیرې کړي الله ﷻ دعا قبوله کړه.(169)

فایده: د نبي ﷺ لور د دین په خاطر دومره تکلیفونه تېر کړل چې آخر یې ساه پکښې ورکړل بیا هم د قبر د پراخوالي لپاره د نبي ﷺ د دعا اړتیا ورته پیدا سوه نو زموږ به څه حال وي؟ په همدې وجه د قبر د پراخوالي لپاره زیاتې دعاوې پکار دي ځکه نبي ﷺ به زیات وختونه د تعلیم په منځ کې د قبر د عذاب څخه پناه غوښتله.

اللهم احفظنا بمنک و کرمک و فضلک.

۲۱-د حضرت ربیع بنت معوذ ﷺ دیني غیرت

ربیع بنت معوذ ﷺ یوه انصاري صحابیة وه په زیاتو غزا وو کې د نبي ﷺ سره ملګرې وه د زخمیانو درملنه به یې کول او د وژل سوو شهیدانو جسدونه به یې را پورته کول د نبي ﷺ د هجرت مخکې مسلمانه سوې وه او د هجرت وروسته واده سوه د دې د واده په ورځ نبي ﷺ د دې وکورته تشریف یووړی هلته نجونو هغه شعرونه ویل چې د اسلامي کارنامو او اسلامي مشرانو بیان پکښې سوی و چې د بدر په غزا کې شهیدان سوي وه په دوی کې یوه نجلۍ دا مصرع ویل: وَفِينَا نَبِيٌّ يَعلَمُ مَا فِي غَدٍ . یعني په موږ کې یو نبي دئ چې د سبا په حال خبر دئ. نبي ﷺ د دغه شعر څخه منع کړه چې د سبا په حال خو یوازې الله ﷻ خبر دئ د ربیع ﷺ پلار معوذ په هغو کسانو کې وچې ابو جهل یې وواژه یوه ورځ یوه ښځه چې اسماء نومېده دیو څو ښځو سره یو ځای د ربیع کور ته ورغلل دې عطر خرڅول نو د ربیع څخه یې د معرفي کېدو غوښتنه وکړه

---

(169) خمیس ، اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د ښځو چې همداسې دود دئ ربيع خپل ځان ورته معرفي کړی يعنې خپل او د پلار نوم يې وروښودل هغې ښځې چې د معوذ نوم واورېدئ نو ورته وې ويل : د خپل سردار د قاتل معوذلور يې؟(ځرنګه چې ابو جهل د عربو سردار ګڼل کېدی نو له همدې وجهې دغې ښځې ورته وويل چې دخپل سردار د قاتل لور يې) ربيع چې ددې سوال واورېدئ ډېر درد(غصه) ورغله او ورته وې ويل زه د خپل غلام د قاتل لور يم (دربيع زړه نه منله چې ابو جهل دې ددې دپلار سردار ونومول سي.) اسماء چې ددې خبره واورېده چې ابو جهل ته يې د غلام نسبت وکړی درد(غصه) ورغله ورته وې ويل زما عطر خرڅول پر تا باندې حرام دي ربيع ورته وويل پر ما باندې هم حرام دئ چې ستا څخه عطر واخلم ما په هيڅ عطرو کې دومره بد بويې نه وه ليدلې لکه ستا په عطرو کښې چې سته.(170)

فايده: ربيع فرمايي: چې د بدبويې لفظ مې ددې د سوځولو لپاره ووايه دا ددې مبارکې غيرت نه منل چې د دين ددښمن په اړه دې د سردار لفظ واوري. په نن زمانه کښې د دين د لويو دښمنانو لپاره د سردار تر لفظ لوړ الفاظ استعمالېږي که يې څوک منعه کړي نو خلک تنګ نظره ورته وايي او حال دا چې نبي ﷺ فرمايي: تاسو منافق ته سردار مه واياست که چيرې هغه ستاسو سردار سو نو تاسو خپل رب ناراضه کړئ(171).

معلومات

دنبي اکرم ﷺ بيبياني او اولادونه

(170) اسد الغابة
(171) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل آقا او د دواړو جهانو سردار نبي اکرمﷺ د بيبيانو او اولادو حالات معلومول يو لوی شوق دئ او هر مسلمان ته په کار دئ چي د دوی په اړه يو لنډ معلومات پـه لاس راوړي او په لنډ دول يې وليکي ځکه تفصيلي حالات ليکل يې لوی لوی کتابونه غواړي دنبي اکرمﷺ د نکاحو شمېر چي د محدیثنو او مؤرخينو پرې اتفاق دئ د يوولسو بيبيانو سره دئ تر دغه شمېر په زياتو بيبيانو کنبي اختلاف سته او پر دې خبره هم اتفاق دئ چي د نبيﷺ لومړی نکاح د بي بي خديجېﷺ سره سوې ده خديجةﷺ کونډه وه کله چي نبي ﷺ نکاح ورسره کول دده مبارک عمر (۲۵) کالـه و او ددې مباركې عمر (۴۰) کالـه و د نبيﷺ اولادونه دابراهيم څخه پرته نور ټول ددې څخه پيدا سوي دي چي بيان به يې وروسته راسي .

۱- د حضرت خديجېﷺ حالات

د حضرت خديجېﷺ لومړۍ نکاح د ورقة بن نوفل ﷺ سره پـه پـلان کښـي وه خـود نکاح نصيب نه و سوی وروسته بيا د دوو نورو کسانو سره ددې نکاح سوې ده دا چي پـه دې دوو کسانو کښي به يې اول دچا سره نکاح کړې وي پدې کي اختلاف دئ زيات تاريخ پوهان پـه دې آند دي چي اول يې دعتيق بن عائذ سره نکاح سوې وه چي دده څخه يې يوه لـور پيـدا سوي وه چي نوم يې هنده وه کله چي غټه سول نو مسلمانه سوه او د اولادو خاونده سول. ځينو ليکلي دي چي د عتيق څخه يې يو زوی پيدا سو چي نوم يې عبدالله يا عبدالمناف و د عتيق څخه وروسته يې بيا نکاح د ابوهالة سره سوې ده د ابو هالة څخه يې دوه اولادونه سوي دي چي يو يې هند نومېده اوبل يې هالة نومېده ځينو ويلي دي چي هند هلک و او هالـة نجلۍ وه ځينو بيا ويلي دي چي دواړه هلکان وه خو هند د حضرت علي کرم الله وجهـه تـر خلافت پـوري ژوندی و کله چي ابو هالة وفات سو بيا يې د حضرت رسول اکرمﷺ سره نکاح وکړه پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې ددې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ سره په نکاح کښې (۲۵) کاله پاته سوه دنبوت پر لسم کال د روژې په میاشت کې د (۲۵) کالو په عمر وفات سوه د نبيﷺ ددې سره زیاته مینه وه ددې په ژوند یې د هیڅ بلې ښځې سره نکاح ونکړه تر اسلام مخکې ددې لقب طاهره وپه همدې وجه ددې اولادونه د نور ځښتنان دي او بنو طاهره ورته ویل کیږي ددې مبارکې فضائل (مناقب)د حدیثو په کتابو کښې زیات راغلي دي ددې دوفات څخه وروسته نبيﷺ پخپله ددې و قبر ته ورکښته سو او په خپلو مبارکو لاسونو یې ښخه کړه تر دغه وخته پوري دجنازې د لمانځه حکم نه و راغلی وروسته بیا نبيﷺ د حضرت عائشې او سودې سره نکاحي کړې دي پدې خبره کښې هم اختلاف دئ چې لومړی یې د چا سره نکاح وکړه ځینو تاریخ پوهانو لیکلي دي چې اول یې د عائشې سره نکاح وکړه ځینو ویلي دي چې لومړی یې د سودې سره نکاح وکړه او وروسته یې دعائشې سره نکاح وکړه.

۲- دحضرت سودې حالات

حضرت سوده هم کونډه وه ددې دپلار نوم زمعه بن قیص و ددې اوله نکاح د خپل داکا د زوی سکران بن عمرو سره سوې ده دواړه مسلمانان سول او حبشې ته یې هجرت وکړی سکران په حبشه کښې وفات سو ځینو لیکلي دي چې مکې ته راغلی بیا وفات سو دده دوفات وروسته د نبوت په لسم کال چې کله خدیجة وفات سوه څو ورځې وروسته دنبي اکرمﷺ ددې سره نکاح وسوه ددې سره واده د حضرت عائشې تر واده د ټولو په آند مخکې سوی دئ دنبيﷺ مبارک عادت دا و چې په زیات وخت به په لمانځه کې مشغول و یو ځلې نبيﷺ ته دې وویل چې ماښام تا دومره اوږده رکوع وکړه چې زه پر دې وېرېدلم چې د پزې څخه به مې وینې ولاړې سې (دې به د نبيﷺ وروسته په نبيﷺ پسې لمونځ کاوه ځرنګه چې دا دبدن څخه درنه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له امله به يې تکليف ور پېښ سوي وي) يو ځلې نبيﷺ ددې د طلاق اراده وکړه دې مبارکي ورته وويل چي اې د اللهﷻ رسوله! زه د مېړه خواهش نلرم خو دا مي خوښه ده چي په جنت کې ستاپه بيبيانو کښې داخله يم نو تاسي وماته طلاق مه راکوی زه د خپلې شپې نوبت و حضرت عائشيؓ ته ورکوم په همدې وجه به ددې د شپې واری د حضرت عائشيؓ په برخه کښې راتلی په (۵۴) يا (۵۵) هجري کال کښې وفات سوې ده ځينو ليکلي دي چي د حضرت عمر ﷺ په خلافت کښې وفات سوه ددې څخه علاوه يوه بله ښځه د سودې په نامه هم سته چي د قريشو د قوم څخه ده دهغې سره هم نبيﷺ د نکاح کولو اراده وکړه دې ورته وويله چي زما تر ټوله دنيا ته خوښ يي خو زما پنځه يا شپږ اولادونه دي ماته دا خبره ګرانه ده چي هغه ستا سرته ولاړ وي ژاړي او چيغي وهي نبيﷺ ددې خبره خوښه کړل او ددې ستاينه يې وکړل او د نکاح اراده يې پرېښوده.

۳- د حضرت عائشيؓ حالات

دحضرت عائشيؓ سره په مکة مکرمة کښې دنبوت پر لسم کال د کوچني اختر په مياشت کښې رسول اللهﷺ نکاح وکړه پدغه وخت کي ددې عمر شپږ کاله و د نبيﷺ په بيبيانو کي يوازې دا پيغله وه نوري ټولي کونډياني وې چي نکاح يې ورسره وکړل د نبوت څلور کاله وروسته دا پيدا سوې ده د هجرت په وخت کښې ددې عمر نهه (۹) کاله و د (۱۸) کالو په عمر يې د حضرت محمدﷺ سره مخه ښه وکړه يعني نبيﷺ ځيني وفات سو په (۵۷) هجري کال کښې دروژې پر اوولسمه دسې شنبې په شپه د (۶۶) کالو په عمر وفات سوه دې مبارکي وصيت وکړی چي ما په عمومي هديره کښې د نورو بيبيانو سره ښخه کړی داغسې هم وسوه په بقيع(نومي هديره) کښې دفن سوه، په عربو کښې دا خبره زياته مشهوره وه چي د کوچني اختر په مياشت کښې نکاح بې برکته وي حضرت عائشةؓ فرمايي: زمانکاح دنبيﷺ سره هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچنۍ اختر په مياشت کښې وسوه او واده مې هم د نبيﷺ سره د کوچنۍ اختر په مياشت کښې وسو د نبيﷺ په بيبيانو کښې چې تر ما زياته برخمنه وه بې بې خديجة‌رضي الله عنها وه. د خديجې تر وفات وروسته خولة‌رضي الله عنها د حکيم لور د نبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل چې اې د الله‌ﷻ رسوله ! تاسو نکاح نکوئ؟ نبيﷺ وفرمايل د چا سره ؟ دې ورته وويل پيغله هم سته او کونډه هم سته نبيﷺ ورته وويل چې څوک دي؟ دې ورته وويل چې پيغله ستاسو دډېر دوست حضرت ابوبکر صديق‌رضي الله عنه لور عائشه ده او کونډه سوده بنت زمعه ده، نبيﷺ وويل ښه خبره ده وې کړئ دا ددې ځايه څخه د ابوبکرصديق‌رضي الله عنه کورته ولاړه او د حضرت عائشې‌رضي الله عنها مور ام رومان‌رضي الله عنها ته يې وويل چې زه د يو لوی خير او برکت سره راغلې يم هغې پوښتنه وکړه چې څنګه برکت دئ؟ دې ورته وويل چې نبيﷺ زه د عائشې سره د نکاح کولو لپاره رالېږلې يم ، ام رومان‌رضي الله عنها ورته وويل چې عائشه‌رضي الله عنها خو د نبيﷺ وريره ده د هغه سره څنګه نکاح کېدلای سي خو بيا هم ښه دئ چې ابوبکر‌رضي الله عنه راسي حضرت ابوبکر‌رضي الله عنه په دغه وخت کښې په کور کې نه و تر راتګ وروسته دې دغه بيان ورته وکړی هغه هم دغه جواب ورکړی چې دا خو د نبيﷺ وريره ده د نبيﷺ سره نکاح څنګه کېدای سي خولة‌رضي الله عنها ولاړه نبيﷺ ته يې قصه وکړل نبيﷺ ورته وويل چې ابوبکر‌رضي الله عنه خو زما د اسلام ورور دئ د هغه دلور سره زما نکاح جائز ده خولة‌رضي الله عنها راغله و ابوبکر‌رضي الله عنه ته يې د نبيﷺ وينا واورول د څه وخت وروسته ابوبکرصديق‌رضي الله عنه وويل: نبيﷺ را وغواړه نبيﷺ د ابوبکر صديق‌رضي الله عنه کور ته تشريف يووړی نکاح وسوه هجرت چې وسو څو مياشتې وروسته ابوبکر‌رضي الله عنه و نبيﷺ ته وويل چې تاسو خپله بې بې يعنې عائشة‌رضي الله عنها ولې نه ودوئ؟ نبيﷺ د سامان د نه برابرېدو عذر ورته وکړی حضرت ابوبکر صديق‌رضي الله عنه د نذرانې يو څه پېسې وراندې کړې چې په دغه پېسو سره د واده تياري وسوه د هجرت وروسته د کوچنۍ اختر د مياشتې په لومړی يا دوهمه ورځ د څاښت په وخت کې د ابوبکر‌رضي الله عنه په کور کې واده وسو دغه درې نکاحې د نبيﷺ د هجرت مخکې سوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ددې ښځه وروسته ځومره نکاحې چې سوې دي تر هجرت وروسته سوي دي د حضرت عائشېؓ ښځه وروسته د حضرت عمر AA د لور حفصېؓ سره نکاح وسوه.

۴- د حضرت حفصېؓ حالات

حضرت حفصةؓ پنځه کاله مخکې تر نبوت په مکة کې پیدا سوې ده لومړۍ نکاح یې په مکة کې د خنیس بن حذافة AA سره سوې ده دی هم زوړ مسلمان و لومړی یې حبشې ته هجرت وکړی بیا یې مدینې منورې ته هجرت وکړی دبدر په غزا کې یې ګډون کړی دی پدغه غزا یا داحد په غزا کې زخمي سو چې ددغه زخمه ښځه جوړ نسو په دوهم یا دریم کال د هجرت وفات سو .حضرت حفصېؓ هم دخپل خاوند سره حبشې هجرت کړی و بیا مدینې ته راغلې وه کله چې کونډه سوه نو حضرت عمر AA لومړی د حضرت ابوبکر AA ښځه غوښتنه وکړه ددې لپاره چې دده دلور حفصې سره نکاح وکړي حضرت ابوبکر AA چوپ سو کله چې د حضرت عثمان AA بي بي حضرت رقیةؓ وفات سوه نو حضرت عمر AA و حضرت عثمان AA ته دخپلې لور حفصېؓ دنکاح یادونه وکړه عثمان AA په جواب کې ورته وویل: زه فی الحال دنکاح اراده نه لرم. حضرت عمر AA و نبيﷺ ته شکایت وکړی چې دوی زما د لور سره نکاح نه کوي، نبيﷺ وفرمایل: زه د حفصېؓ لپاره تر عثمان بهترسړی درښیم او د عثمان لپاره تر حفصې بهتره میرمن ښیم وروسته نبيﷺ په دوهم یا دریم کال د هجرت پخپله د حفصېؓ سره نکاح وکړه او عثمان AA ته یې خپله لور ام کلثوم په نکاح ورکړه.

د حفصېؓ په لومړی خاوند کې د تاریخ پوهانو اختلاف دئ ځیني وايي چې د بدر په غزا کې زخمي سو او دهغه زخم ښځه شهید سو اوځیني وايي چې د احد په غزا کې زخمي سو دبدر غزا په دوهم کال د هجرت وه او داحد غزا په دریم کال د هجرت وه په همدې وجه ددې مبارکې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکاح په نېټه کې هم اختلاف سته حضرت ابوبکر AA فرمايي:ماته چي کله عمر AA د حفصې دنکاح وويل نو زه له دې وجهې چوپ سوم چي نبيﷺ ددې د نکاح بيان ماته کړی و، قبلولای مې ځکه نسوه چي نبيﷺ يې د نکاح اراده درلوده او انکار مې ځکه نسو کولای چې د نبيﷺ راز مې نسو ښکاره کولای(ځکه که مې انکار کړی وای عمر AA دليل راخخه غوښتی درواغ مې نسوای ورته ويلای خامخا به مې رشتيا ورته ويلای) که چېري نبيﷺ د حفصې د نکاح اراده نه درلودای نو خامخا به ما نکاح ور سره کړې وای. حضرت عمر AA وايي ما ته د عثمان AA تر انکار دابوبکر AA انکار ډېر غموونکی و. حضرت حفصة ډېره عابده وه زيات وخت به د شپې وينښه وه عبادت به يې کاوه او زيات وخت به يې روژې نيولې ، نبيﷺ يو وخت په يو څه وجه دې ته طلاق ورکړی او پر دغه خبره باندې د عمر AA خوابدتيا پکار وه نو حضرت جبرئيلؑ تشريف راوړی او وې ويل: چې اللهﷻ فرمايي چي حفصې ته بېرته رجوع وکړه دا به د شپې زيات وخت بيداره وه (عبادت به يې کوی) او زيات وخت به يې د ورځې روژې وې . د عمر AA لحاظ هم پکښې منظور و په همدغه وجه نبيﷺ بيرته رجوع ورته وکړه ، په پنځه ثلوېښتم هجري کال د جمادي الاولي (ددريمې خور) په مياشت کې د دروشپېتو کالو په عمر وفات سوه ځينو ليکلي دي چي په يو څلوېښتم هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب سره نکاح وکړه.

۵- د حضرت زينب بنت خزيمة حالات

حضرت زينب د خزيمة لور وه ددې مبارکې په لومړۍ نکاح کې اختلاف دئ ځينو ليکلي دي چې لومړۍ نکاح يې د عبدالله بن جحش سره سوې ده چې د احد په غزا کې شهيد سو قصه يې په اووم باب اوله شمېره کې تېره سوه وروسته يې دنبيﷺ سره نکاح وسوه ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکلي دي چي لومړۍ نکاح يې د طفيل بن حارث سره وسوه بيا ده طلاق ورکړی د طلاق وروسته دده ورور عبيده بن حارث په نکاح کړه عبيده بن حارث ﷺ د بدر په غزا کې شهيد سو وروسته نبيﷺ نکاح د هجرت يو دېرش مياشتي وروسته په دريم هجري کال د روژې په مياشت کي ور سره وکړه، اته مياشتي د نبيﷺ په نکاح کي وه وروسته په څلورم هجري کال د دوهمي خور په مياشت کې وفات سوه . د نبيﷺ په بيبيانو کي حضرت زينب او حضرت خديجه ﷺ د نبيﷺ په ژوند کي وفات سوي دي نوري ټولي نهه سره دده مبارک تر وفات وروسته وفات سوي دي حضرت زينب ﷺ ډېره سخي وه په همدغه وجه د اسلام مخکي ددې نوم ام المساکين و يعني د مسکينانو مور ، بيا نبيﷺ ددې نوم ام سلمة کښېښودئ. ددې دنکاح وروسته د نبيﷺ نکاح د حضرت ام سلمة ﷺ سره وسوه.

۶- د حضرت ام سلمې ﷺ حالات

حضرت ام سلمة ﷺ د ابو اميه لور وه ددې مبارکي لومړۍ نکاح خپل د اکا د زوی ابوسلمة ﷺ سره سوي ده چي اصلي نوم يې عبد الله بن عبد الاسد و، ام سلمة ﷺ او خپل خاوند په اول کي مسلمانان سوي دي وروسته د کافرانو دلاسه تنګ سوه حبشي ته يې هجرت وکړی د حبشي څخه بيا مديني ته راغلل په حبشه کي يې يو زوی وسو چي سلمة نومېدئ چي قصه يې ددغه باب په پنځمه شمېره کي په تفصيل سره تېره سوه په مدينه کي چي او سېدل يو هلک دعمر په نامه يې پيدا سو ا دوې لوڼې يې د دره او زينب په نامه پيدا سوې ابوسلمة ﷺ د لسو نارينوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثخه وروسته مسلمان سوی دئ د احد او بدر په غزاوو کي یې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي زخمي سو ددغه زخم ثخه یې ډېر تکلیفونه پرځان تېر کړل وروسته د صفري په میاشت کي د څلورم کال دهجرت و یوې سریې ته ولاړی (سریه معنی د کافرانو سره کوچنی جنګ چي رسول الله ◄ پکښې ګډون نه وي کړی) دهغې خوا د راتګ پر وخت یې زخم تازه سو ددغه زخم ثخه په څلورم کال دهجرت د څلورمي خور (جمادي الثاني) په میاشت کي شهید سو . حضرت ام سلمة[redacted] په دغه وخت کي حامله وه یعني عیال داره وه زینب یې په نس وه.کله چي پیدا سوه نو عده یې پوره سوه ، حضرت ابوبکر صدیق AA و دې ته د نکاح خواهش وکړی دې عذر ورته وو ایه وروسته رسول اللهﷺ د نکاح غوښتنه ځني وکړه دې مبارکي ورته وویل: یو خو زما سره زوی سته او بل زما په طبیعت کي غیرت سته زما هیڅوک قریب نسته (یعني دا چي زما غیرت نه قبلوي چي د قریبانو پرته پر خپل سر نکاح وکړم) رسول اللهﷺ ورته وویل: ستا د زوی خو اللهﷻ ساتونکی دئ او غیرت به ولاړ سي ستا د قریبانو ثخه به هیڅوک دا نسب نا خوښه نه کړي چي تا نکاح ور سره کړې ده دې مبارکي خپل زوی سلمة ته وویل چي زما نکاح د نبيﷺ سره را وتړه ، په څلورم کال دهجرت د کوچني اختر د میاشتي په آخره ددې نکاح د نبيﷺ سره وسوه ځینو دوهم او ځینو دریم کال لیکلي دئ. ام سلمة[redacted] فرمایي:ما دنبيﷺ ثخه اورېدلي دي چي چاته مصیبت ورسیږي اولاندي دعا ووایي اللهﷻ به دهغه سوي تاوان غوره بدله ورکړي: اللهم اجرني في مصيبتي واخلفني خيرا منها . ژباړه: اي اللهﷻ !ماته د غم مزدوري راکړي او دغم په بدل کي غوره بدله راکړي.ام سلمة[redacted] وایي:کله چي ابو سلمة AA وفات سو نوما دغه دعا ویل او فکر به مي کاوه چي تر ابو سلمة AA به نو بهتر څوک وي اللهﷻ زما نکاح د رسول اللهﷺ سره راوکړه . ددې د ښایست ډېر نوم تللی ووعائشة[redacted] وایي ما ددې ډېر تعریف اورېدلی و نو کله چي ددې نکاح وسوه نوزه په یوه بهانه په پټه ، پټه ولاړم ورته ومي کتل کله چي مي ولیدل نو تر هغه ډېره ښائسته وه چي ما یې تعریف اورېدلی و بیا ما حفصې[redacted] ته ددې بیان وکړ یحفصې[redacted]

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته وويل: يا دومره نه ده ښائسته لکه نوم چې يې تللي دئ د رسولﷺ په بيبيانو کې تر ټولو وروسته په (۵۹) هجري کال او يا په (۲۲) هجري کې وفات سوه په دغه وخت کې يې عمر ثلور اتيا کاله و چې په دغه لحاظ نهه (۹) کاله مخکې تر نبوت پيدا سوې ده ځرنګه چې ددې نکاح تر زينب بنت خزيمة وفات وروسته وسوه نو ځکه دا د زينب بن خزيمة په خونه کې اوسېده ، داچې هلته ورغلل په خونه کې په يوه ټوکره کې لږ اوربشې غوټه دي يوه ميچن پرته ده دې مبارکې هغه اوربشې ميده کړې پخې يې کړې غوړې يې ور واچول د ماليدې په څير يې يو شی ځنې جوړ کړی په اوله ورځ يې نبيﷺ ته د خوراک لپاره کښېښودئ ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب بنت جحش سره نکاح وکړه.

۷- د حضرت زينب بنت جحش حالات

داد نبيﷺ د عمة لور وه لومړی نکاح يې د زيد بن حارث سره سوې وه چې نبيﷺ په زوی والي سره نيولی و وروسته ده طلاقه کړه بيا اللهﷻ پخپله ددې نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړه چې قصه يې په سورة احزاب کې بيان سوې ده دغه وخت ددې عمر پنځه دېرش کاله و ،دمشهوري وينا مطابق ددې نکاح دميانی په مياشت کې سوې ده ځينو يې کال دهجرت دريم کال ښودليدئ خو صحيح خبره داده چې پنځم هجري کال و پدغه حساب نو داد نبوت اولس کاله مخکې پيدا سوې ده دې په دې وجه فخر کاوه چې دټولو بيبيانو نکاحي د هغو خپلوانو کړي دي او زما نکاح اللهﷻ کړې ده ،کله چې حضرت زيد دې ته طلاق ورکړی نبيﷺ دې ته د نکاح پيغام ولېږی، دې په جواب کې ورته وويل زه ترهغه پورې فيصله نکوم تر څو زه د خپل خدای ﷻ سره مشوره ونکړم ، دا يې وويل اودس يې تازه کړی دوه رکعته نفل يې وکړ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې داسي دعا وکړه: اې الله که ته زما نکاح ستا د پیغمبر سره کول غواړې او زه د دغه قابله یم نو زما نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړې دې چې دا خبره وکړه اللهﷻ دا آیات نازل کړې:

✍❑⅞⬀❁♋♓✌ ⌧⑨⬃③⌂∞ 🗐⌧❁⌧⬧🕭 ✍⚫☺■⬛⬧▫
♦♌❑⬈▤♦③ ⬧⬧ ⬀❼⬧⍓♋⍲ ✍⌂♑⬧▥⏲❑✡⇳♉❑❒⌂∞ ✄ॐ❷⬧⬖♦❒
☑❼⍨✗ ⌧●♦♦❷⌂❍ ♦✗✓♋☪♋✌⬃⬧⭠☺⬂⍲✍✄ ❼■✍♦⬉
✄⬧➊⍨☽ ⬀☠⍨♑⌧★✐✍♦⓪♋⬉⬃⑩❒🕮 ⬈●🕔♦❒⬂∞❒🕮
⚘♍🕭⌧🖎♦❒ 🗐 ✄ॐ❷⬧⬖♦❒ ⚪♊⬋⅞⬀❁♋✌ ☎✄⬀❑⬧⌧⬧🕭
(172) ⬖⌘⌧⬄ ☪⬧❑⬉➔⬂▩♦✌★✐✍✄⬉❷⬂✌❒🕮

ژباړه: نو کله چې زید خپله اړتیا له هغې(زینب) څخه پوره کړه (جوړوالی یې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زینب) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چې پر مومنانو باندې تنګي را نسي په ښځو کې د زوی نیول سوي (یعني د نیول سوي زوی د ښځې سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او د اللهﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

دغه آیات چې نازل سو نبيﷺ دې ته زېری ور واستوی، دا چې خبره سوه د خوشحالۍ څخه پر سجده پرېوته ، نبيﷺ ددې د نکاح ولیمه (د واده ډوډۍ) په لوړ شان وکړه یوه بزه یې حلاله کړه د غوښو او ډوډۍ میلمستیا یې وکړه ټولو خلګو ته یې په ماړه نس ډوډۍ ورکړه یوه ډله چې به فارغه سوه نو بلې ډلې ته به یې بلنه ورکړه ، زینب ډېره سخي وه او پخپله به یې خواري کښله چې یو شی به څنې زیات سو هغه به یې خیراتوی، ددې په باره کې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: چې زما سره به تر وفات وروسته لومړی بې بې هغه څوک وي چې لاسونه یې اوږده وي ، بیبیانو یوه لښته راوخیستله ظاهري اوږدوالی یې مراد کړی خپل لاسونه یې اندازه کړه په ټولو

(172) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي د سودې‎ لاسونه اوږده وه دنبيﷺ تروفات وروسته چې دستي دا وفات سوه نو معلومه سوه چي دلاسو داوږدوالي څخه ظاهري اوږدوالی نه دئ مراد بلکي سخا تري مراد ده دي مبارکي ډيري روژې هم نيولې د هجرت په شلم کال د پنځوسو کالو په عمر وفات سوه دجنازې لمونځ حضرت عمر AA ورکړی.ددې قصه په هم دغه باب کي په لسمه شمبره کي تېره سوه. ددې څخه وروسته نبيﷺ د جويريې بنت الحارث بن ابي ضرار سره نکاح وسوه.

٨- د حضرت جويرية بنت الحارث حالات

داد مريسيع په غزا کي په بنديانو کي راغلي وه د غنيمت د مال د وېش پر مهال و حضرت ثابت بن قيس AA ته په برخه ورغلل دبندي کېدو مخکي د مسافع بن صفوان په نکاح کښي وه حضرت ثابت AA دا په نهه اوقيو سرو زرو په بدله کي مکاتبة کړه ، مکاتبة دې ته ويل کېږي چي بادار وخپل غلام ته ووايي چي ته ماته دومره پېسې راوګټه يا يې راپيدا کړه زه به تا آزاد کړم. يوه اوقيه ځلوېښت درهمه ده او يو درهم دري نيمي انې کيږي([173]) په اوسنی حساب د نو (٩) اوقيو قيمت اته اويا درهمه او دولس آني کيږي ، که چيري درهم ځلور انې سي نو نوي(٩٠) درهمه کيږي.

دا مبارکه د نبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل: اې د اللهﷻ رسوله ! زه د خپل قوم د سردار حارث لور يم ماته چي کوم مشکل پېښ دی و تاسي ته معلوم دئ اوس زه په دومري پېسو باندي مکاتبه سوې يم دغه پيسې زما د توان څخه وتلي دي اوس ستاسي په اميد راغلې

([173]) په حقيقت کي درهم د يوې زړې سکي نوم دی چې درې ماشي سپين زر کيږي د شيخ په زمانه کي نو درهم درې نيمي آني کېدی ، آنه يو پاکستانی اوهندی واحد دی چي هره آنه (١٥) پېسې کيږي او سل پېسي يوه پاکستانۍ ياهندۍ روپي کيږي . دشيخ (رحمة الله عليه په زمانه کي يودرهم درې نيمي آنې کيده اوس يوه اوقية زياتي پيسې کيږي .) .ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

يم نبيﷺ ورته وويل زه به تاته ډېره ښه لاره دروښيم هغه دا چې پيسې به درکړم آزاده به دې کړم او نکاح به در سره وکړم ، رښتيا هم تر دې ښه لاره نه وه دې هم په خوشحالۍ سره قبوله کړه د مشهوري وينا له مخې په پنځم هجري کال يې نکاح وسوه ځينو شپږم هجري کال ښودلى دئ اصحابو کرامو‌ چې کله واورېدل چې په بنوالمصطلق د نبيﷺ خسرګنۍ سوه نو دوى هم ددې خپلوۍ په درنښت خپل خپل غلامان آزاد کړل ويل سوي دي چې د يوې حضرت جويريې له وجهي سل کورنۍ آزادي سوې چې نژدې اووه سوه نارينه پکښې شامل وه دنبيﷺ په ټولو نکاحو کښې دا ډول مصلحتونه موجوده.

حضرت جويرية ډېره ښايسته وه په مخ کښې يې ملاحت ((نمکي والي)) موجود و ويل سوي دي چې چا به ورته وکتل نو نه به ترې ولاړېدئ، حضرت جويريې ددې جنګ څخه مخکې يو خوب ليدلى و چې د يثرب څخه يوه سپوږمۍ را روانه وه او زما په غېږ کښې را ولوېده دا وايي چې زه کله بندي سوم نوماته دخپل خوب د ختلو اميد پيدا سو دغه وخت ددې عمر شل (۲۰) کاله ؤ دمخکني قول مطابق دا مبارکه په پنځوسم (۵۰) هجري کال په لومړۍ خور کښې د (۶۵) کالو په عمر په مدينه منوره کښې وفات سوه په ځينو رواياتو کښې ددې وفات په (۵۶) هجري کال کښې د (۷۰) کالو په عمر ليکل سوي دئ.

۹- د حضرت اُم حبيبي حالات

دا مبارکه د ابوسفيان لور ده ددې په نامه کي اختلاف دئ ډېرو مرمله ددې نوم ښودلى دئ او ځينو بيا هند ښودلى دئ ددې اوله نکاح په مکة مکرمه کښې د عبدالله بن جحش سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوې ده دا او ددې خاوند په اوله کښې مسلمانان سوي دي دوی دواړه د کافرانو د تکلیفونو له امله خپل وطن پرېښودئ حبشې ته يې هجرت وکړی هلته چې ورسېدل مېړه يې پر اسلام پاته نسو بلکه نصراني سو دې هم په دغه شپه کښې خپل خاوند په خوب کښې په ډېر بد شکل ولیدئ سهار ورته معلومه سوه چي دی نصراني سوی دئ پردې چي په يوازې والي کښې کوم حالت تېر سوي دئ هغه يواځې و الله ﷻ ته معلوم دئ خو الله ﷻ ودې ته دا بدل ورکړی چي د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله نبي ﷺ د حبشې پاچاه ته پيغام ولیږی چې د ام حبيبې ﷞ نکاح زما سره وکړه نجاشي ابرهه نومي ښځه ودې ته د خبر لپاره ولېږل ، دې په خوشحالی کښې خپل دواړه بنګړي چي په لاسو يې وه ، د پښو پازيبونه ، ګوتمۍ ، کړې او داسې نور شيان ورکړل نجاشي ددې نکاح وکړه او دخپل طرفه څخه يې څلور سوه ديناره مهر ادا کړی ډېر شيان يې ورکړل کوم خلګ چې د نکاح په مجلس کښې ناست وه هغوی ته يې دخوراک تر څنګ پيسې هم ورکړې دډېرو تاريخ پوهانو په آند دغه نکاح په اووم هجري کال کښې سوې ده ځينو بيا شپږم کال ښودلی دئ دخميس ليکوال ليکي: چي ددې نکاح په شپږم کال کښې وسوه او واده يې په اووم کال وسو کله چي دا مدينې ته را ورسېده نجاشي پاچا ډېري خوشبوياني ، سامانونه او داسې نور شيان ورکړي وه دنکاح وروسته يې د نبي ﷺ حضور ته ولېږل ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چې ددې نکاح ددې پلار وتړل مګر دحديثو څخه نه معلوميږي اوبل دا چي دا خبره ځکه صحيح نده چي ددې پلار تر دغه وخته پوري مسلمان سوی نه و تر دې قصې وروسته مسلمان سو ددې يوه قصه هم ددې باب په (۹) شمېره کښې تېره سوې ده. ددې په وفات کښې ډېر اختلاف دئ ډېرو خلګو (۴۴) سنه ښودلې ده او ددې څخه علاوه (۴۲) هجري سنه ، (۵۰) هجري سنه ، (۵۵) هجري سنه او داسې نوري سنې هم ښودل سوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ - د حضرت صفيې ﷺ حالات

حضرت صفيهﷺ د حيي لور ده د حضرت موسي‌ﷺ د ورور حضرت هارونﷺ د اولادې څخه ده اول د سلام بن مشكم په نكاح كښې وه وروسته بيا د كنانة بن ابي حقيق په نكاح كښې راغله دده سره يې په داسي وخت كښې نكاح وسوه چي جنګ شروع سوی وا او ددې خاوند وژل سوی و ،د خيبر د جنګ څخه وروسته د حيه كلبيﷺ نومي صحابي د نبيﷺ څخه يوه مينځه وغوښته نبيﷺ صفية وركړه. څرنګه چي په مدينه منوره كي دوې لوی قبيلې يعني بنو قريظه او بنو نضير مخ په وده وې دا ديو سردار لور وه په دغه وجه ډېرو خلكو وويل چې ددې مينځيتوب ډېرو خلكو ته ناخوښه دئ كه نبيﷺ دا په نكاح واخلي نو د ډېرو خلكو د زړه تسلي به وسي ، په دغه وجه نبيﷺ و دحيةﷺ ته ډېر شی په بدله كي وركړی دايې ځني واخيسته آزاده يې كړه او په نكاح يې واخيسته او د خيبر څخه د راتګ پر مهال په يو كور كښې ددې واده وسو سهار نبيﷺ و اصحابو ته وويل: د چا سره چي كوم د خوراك شيان دي هغه راوړی اصحابانو چي جلا جلا د خوراك شيان درلوده لكه خرماوي ، پنير ،غوړي او داسي نور هغه يې راوړه دخرمني پر يو ستر خوان باندي يې كښېښوده په ګډه يې وخوړل دا وليمه وه (يعني د واده ډوډۍ وه).په ځينو روايتو كي راغلي دي چي نبيﷺ ودې ته اختيار وركړی او ورته وې ويل : كه ته په خپل قوم او هيواد كي اوسېدل غواړې نو آزاده يې ولاړه سه او كه زما سره په نكاح كي اوسېدل غواړې نو دلته اوسه دې ورته وويل : چي اې د اللهﷻ رسوله ◄ !زه چي د شرك په حال كي وم ما ستا خواهش درلودئ اوس چي مسلمانه سوم څنګه ولاړه سم ، ددې څخه مراد غالباً هغه خوب و چي دې د مسلمانېدو څخه مخكي ليدلی و دې مباركي خپل خوب وخپل مېړه كنانة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ويلي و چي ديثرب څخه د سپوږمۍ يوه ټوټه زما په غيږ کې ولوېده مېږه يې يوه ټينګه چپلاخه داسي په زور ووهل چي په سترګو کي يې نښې معلومي سوې او ورته وې ويل چي ته د يثرب د پاچا سره نکاح کول غواړې؟. يو وار يې لمر په خوب ليدلی و چي ددې په سينه کې راغلی و دغه خوب يې هم خپل خاوند ته بيان کړي و هغه ورته ويلي وه چي ته غواړې د يثرب د پاچا په نکاح کې راسي ؟ چا ويلي دي چي دې خوب ليدلی و چي د سپوږمۍ يوه ټوټه يې په سينه کې راغلې وه دغه خوب يې خپل پلار ته بيان کړی و پلار يې هم يوه ټينګه چپلاخه پر مخ وهلې وه او ورته ويلي يې وه چي ته غواړې چي ديثرب پاچا ته ولاړه سې (دغه دوه درې ډوله روايتونه راغلي دي دا چي کوم يو به صحيح وي)ممکنه ده چي دغه خوب يې مېړه او پلار دواړو ته ويلي وي او يا يې سپوږمۍ دوه واره ليدلې وي. د صحيح قول مطابق دا مبارکه د روژې په مياشت په سنه (۵۰) هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. دا وايي چي زه کله د نبيﷺ په نکاح کښې راغلم نو زما عمر اولس کاله لا نه و.

۱۱- د حضرت ميمونيؓ حالات

حضرت ميمونةؓ د حارث بن حزن لور وه او اصلي نوم يې بره وو نبيﷺ ددې نوم بدل کړی ميمونه نوم يې باندي کښېښودئ لومړی د ابو رحم بن عبدالعزي په نکاح کښې وه د ډېر تاريخ پوهانو هم دا وينا ده چي نوموړی کس ددې لومړی خاوند و ځينو بيا ليکلي دي چي دې د نبيﷺ مخکي د دوو کسانو سره نکاح کړې ده . نبيﷺ چي کله په اووم هجري کال و عمرې ته تلی نو ددې سره يې د ميانۍ په مياشت کي په سرف نومي ځای کي نکاح وکړه د نبيﷺ اراده وه چي د مکي څخه تر ببرته ستنېدو وروسته ددې سره واده وکړي خو څرنګه چي د مکي خلګو نبيﷺ ته په مکة کي د اوسېدو اجازه ورنکړه نو ځکه تر بيرته راتګ وروسته يې په سرف کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده وسو په سرف کي هم خاص په هغه ځای کي چي د واده خيمه وه. د صحيح قول مطابق دا مبارکه په سنه (۵۱) هجري کال کې وفات سوه ځينو ددې دوفات تاريخ سنه (۲۱) هجري ښودلې ده په دغه وخت کي ددې عمر يو اتيا کاله و او هم هلته يې قبر جوړ سو. دا هم د عبرت ځای دئ او تاريخي پېښه ده چي په يوه سفر کي نکاح وسي په دوهم سفر کي واده وسي او څه وخت وروسته يې هلته قبر جوړ سي.

حضرت عائشة فرمايي: ميمونة په موږ ټولو کي زياته پرهېزګاره او وسيله کونکي وه، يزيد بن اصم وايي: چي ددې بوختيا لمونځ او يا د کور کار و که چېري د دوارو څخه به فارغه سوه نو مسواک به يې واهه. د بيبيانو په نکاحو کي د ميمونې نکاح تر ټولو آخره وه په دغه خبره کي د ټولو محدثينو او مؤرخينو اتفاق دئ البته د بيبيانو د نکاحو په ترتيب کي اختلاف سته چي په وجه يې د دوی د نکاح په تاريخو کي اختلاف پيدا سوی دئ چي په مختصر ډول معلومه سوه، د نبي ﷺ دوې بيبياني يعني خديجة او زينب بنت خزيمة د نبي ﷺ په ژوند کي وفات سوي دي نوري ټولي دنبي ﷺ په وفات کي موجودي وې. ددغه بيبيانو څخه علاوه ځينو محدثينو او مؤرخينو دنبي ﷺ نوري نکاحي هم ښودلي دي چي په کېدو کي يې اختلاف و نو ځکه ما دهغه بيبيانو حالات ليکلي دي چي دمحدثينو پرې اتفاق دئ او دنورو حالات مي نه دي ليکلي کوم چي پکښي اختلاف دئ.

معلومات

دنبي ﷺ اولادونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحدثينو او مؤرخينو پر دې خبره اتفاق دئ چې د نبيﷺ څلور لوڼې وې او دډيرې څېړنې وروسته معلومېږي چې تر ټولو مشره حضرت زينب‌ رضي الله عنها ده دوهمه حضرت رقيه‌ رضي الله عنها ده دريمه حضرت ام کلثوم‌ رضي الله عنها ده څلورمه سيدتنا حضرت فاطمه‌ رضي الله عنها ده ، او په زامنو کې يې ډېر اختلاف دئ ځکه چې دوی مبارکان ټوله په کوچنيوالي وفات سوي دي. په دغه وخت کې د عربو د تاريخ چنداني پروا نه وه او سرتيري اصحابان هم په دغه وخت کې زيات نه وه چې هره خبره يې په پوره ډول ساتلې وای دزياتو علماؤ څېړنه داده چې د نبيﷺ درې زامن حضرت قاسم ، حضرت عبدالله، او حضرت ابراهيم(عليهم السلام) سوي دي ځينو ويلي دي چې دنبيﷺ نارينه اولادونه پنځه وو څلورم يې حضرت طاهر او پنځم يې حضرت طيب دي ، ځينو ويلي دي چې طيب اوطاهر داوړه دنبيﷺ ديوه زوی نومان دي که داسې وي نو دنبيﷺ نارينه اولادونه څلور کيږي ،ځينو ويلي دي چې طيب او طاهر دواړه د عبدالله نومونه وه که داسې سي نو د نبيﷺ نارينه اولادونه درې کيږي ، ځينو ويلي دي چې د نبيﷺ دوه زامن نور وه چې مطيب او مطهر دي دوی ليکلي دي چې طيب او مطيب يو ځای پيدا سوه او طاهر او مطهر يو ځای پيدا سوه په دغه ډول نود نبيﷺ د نارينه اولادو شمېر اوو ته رسيږي ، خو د زياتو علماؤ څېړنه داده چې دنبيﷺ نارينه اولادونه درې دي. همدا ډول د نبيﷺ ټول اولادونه د ابراهيم عليه السلام څخه پرته د خديجې رضي الله عنها څخه پيدا سوي دي.

١- دحضرت قاسم عليه السلام حالات

حضرت قاسم عليه السلام تر ټولو مخکې پيدا سوی دئ خو په دې کې اختلاف دئ چې حضرت زينب‌ رضي الله عنها تر ده مشره وه او که کشره وه حضرت قاسم عليه السلام په کوچنيوالي کې وفات سو چې عمر يې دوه کاله و ځينو تر دې کم او زيات عمر ليکلي دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت عبدالله ﷺ حالات

د نبي ﷺ دوهم زوی حضرت عبدالله ﷺ دئ د نبوت څخه وروسته پيدا سوی دئ په هم دغه وجه ده مبارک ته طيب او طاهر ويل کيږي دئ هم په کوچنيوالي وفات سوی دئ ده مبارک په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ځينو ليکلي دي چي د حضرت قاسم په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ددې لپاره چي د نبي ﷺ نسل ختم سي او دا به يې ويل چې د نسل د ورکېدو څو ورځي وروسته به دده نوم هم ورک سي د دوی ددغه وينا په جواب کي الله ﷻ سورة کوثر نازل کړی چي دده مبارک نوم به ورک نسي هم داسي وسوه چي نن څوارلس پيړۍ وروسته هم دده مبارک نوم د سلهاوو زرو انسانانو په زړو کي سته.

۳- د حضرت ابراهيم ﷺ حالات

دنبي ﷺ دريم زوی حضرت ابراهيم ◆ دئ چي د ټولو په اتفاق تر هجرت وروسته د لوی اختر په مياشت کي په اتم هجري کال کي پيدا سو د نبي ﷺ دغه مبارک زوی دنبي ﷺ د مينځي حضرت ماريې ▲څخه پيدا سو او دنبي ﷺ تر ټولو وروستی نارينه اولاد دئ نبي ﷺ دده په اوومه ورځ دده عقيقة وکړه دوه پسونه يې حلال کړه (يعني دشکراني په ډول يې اومه ورځ ولمانځل) نبي ﷺ دده دسر د ويښتانو په اندازه سپين زر خيرات کړل . ابو هند بياضي ◆ دده مبارک سر وروخرايه او د سر وېښتان يې ښخ کړه ، نبي ﷺ وفرمايل: ما د خپل پلا رابراهيم ﷺ نوم پر ده باندي کښېښودئ. دی مبارک د شپاړسو مياشتو په عمر د لومړۍ خور په لسمه نېټه په سنه (۱۰) هجري کي وفات سو . ځينو بيا دده عمر مبارک اتلس مياشتي ښودلی دئ. نبي ﷺ فرمايلي دي: چي ابراهيم ◆ لپاره په جنت کي شيدي ورکونکي مقرره سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت زینب ﷺ حالات

حضرت زینب ﷺ د نبي ﷺ تر ټولو مشره لوروه ځينو مؤرخينو ددې مبارکې نوم بل ډول ليکلی دئ خوصحيح نه دئ دا مبارکه د نبي ﷺ د نکاح پنځه کاله وروسته پيدا سوه په دغه وخت کې دنبي ﷺ عمر ديرش کاله و ، د خپل مور او پلار په غيږ کې لو سوه ، مسلمانه سوه ، دخپل خاله د زوی سره يې نکاح وکړه چي ابو العاص بن ربيع ﷺ نوميده د بدر دغزاء څخه يې وروسته هجرت وکړی په دغه هجرت کښې د کافرانو د ناپاکو حرکتونو په لړ کښې زخمي سوه چي قصه يې ددې باب په (۲۰) شميره کښې تيره سوه دهمدغه زخم له امله د ژوند تر پايه پوري ناروغه وه اود (۸) هجري کال په شروع کښې وفات سوه ددې خاوند هم په (۲ ، يا ۷) هجري کال کښې مسلمان سو کله چي يې خاوند مديني منورې ته ورسيدئ نو دا مبارکه هم دده په نکاح کښې پاته سوه د بي بي زينبي ﷺ دخپل خاوند څخه دوه اولادونه پيدا سوي دي چې يو هلک او بله نجلۍ وه د هلک نوم يې علي و چې د خپلي مور د وفات وروسته د بلوغ څخه لږ څه مخکي د نبي ﷺ په ژوند کښې وفات سو همدغه علي د نبي ﷺ سره دمکې د فتحي په سفر کښې پر اوښه باندي سپورو.د نجلۍ نوم يې حضرت امامة ﷺ وه دا هغه نازولې وه چې دحديثو په کتابو کښې يې ډېري قصې راځي چي کله به نبي ﷺ لمونځ کاوه سجدې ته به ولاړی دا به يې پر ملا سپره سوه دا دنبي ﷺ تر وفات وروسته ژوندۍ وه.

حضرت فاطمة ﷺ چي ددې خاله وه کله چي وفات سوه ددې نکاح د حضرت علي ﷺ سره وسوه دحضرت علي ﷺ تر وفات وروسته يې بيا د مغيره بن نوفل سره نکاح وکړه د حضرت علي ﷺ ددې څخه هيڅ اولاد ندی سوی مګر د مغيره څخه ځينو ديحيي په نوم يو زوی ليکليدئ ځينو بيا دا خبره رد کړې ده.ويل سوي دي چي حضرت فاطمة ﷺ کله وفات کېده نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصيت يې کړی و چې زما ښخه وروسته دي حضرت علي زما د خورزې سره نکاح وکړي حضرت امامة په سنه (۵۰) هجري کښې وفات سوه.

۵- د حضرت رقيې حالات

دنبيﷺ دوهمه لور حضرت رقية وه دا مبارکه تر خپلي خور حضرت زينب دري کاله وروسته پيدا سوې ده په دغه وخت کښې دنبيﷺ مبارک عمر (۳۳) کاله و ځينو رقية تر زينب مشره ښودلې ده خو صحيح خبره داده چې دا کشره وه د نبيﷺ د اکا ابو لهب دزوی عتبه سره يې نکاح سوې ده کله چې د ابو لهب په شان کښې د اللهﷻ د لوري ښخه سورة(لهب) نازل سو نو ابولهب خپلو دوو زامنو عتبه او عتيبه ته وويل:که چېري تاسو د محمد ﷺ لوړنو ته طلاق ورنکړی نو زما ملاقات ستاسو سره حرام دئ عتيبه ته نبيﷺ دريمه لور ام کلثوم ورکړې وه په همدا وجه دوی دواړو د نبيﷺ لوڼې طلاقي کړې د دوی نکاح په کوچنيوالي کښې سوې وه په دغه وخت کښې لا د دوی واده نه و سوی کله چې مکة مکرمة فتحه سول نو د رقيې خاوند عتبه مسلمان سوی و خو بې بې ته يې لا پخوا طلاق ورکړی و او نکاح يې د حضرت عثمان سره ډېر وخت مخکې سوې وه حضرت عثمان او حضرت رقية په دواړو وارو کښې وحبشې ته هجرت کړی و چې بيان يې د اول باب په لسمه شمېره قصه کښې تير سو تر دغه هجرتو وروسته نبيﷺ و فرمايل ماته هم دهجرت امر کېدونکی دئ او زما د هجرت ځای به مدينه منوره وي د نبيﷺ ددې خبرې سره اصحابانو مدينې ته سفر شروع کړی په دغه سلسله کښې د نبيﷺ تر هجرت مخکې دوی دواړه مبارکان مدينې ته ورسېدل د نبيﷺ تر هجرت وروسته چې يې کله د بدر وغزا ته تشريف وړی پدغه وخت کښې رقية ناروغه وه نبيﷺ ددې د ناروغۍ په وجه حضرت عثمان ورته پرېښودی د بدر دغزا د فتحې زيری چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصحابانو ته را رسېدئ په دغه وخت کې دوی د رقیې د ښخېدو مراسم بشپړ کړي وه په همدغه وجه رسول الله ﷺ ددې په ښخیدو کې هم شریک نسو ددې داول خاوند سره واده نه و سوی نو دهغه مېړه څخه یې اولاد هم ندی سوی مګر د حضرت عثمان څخه یې یو زوی د عبدالله په نامه په حبشه کښې پیدا سوی دئ د خپل مور تر وفات وروسته هم ژوندی و او په سنه (۴) هجري کښې دشپږو کالو په عمر وفات سو ځینو بیا لیکلي دي چې تر خپلې مور تر مرګ یو کال مخکې وفات سو ددغه زوی پرته د رقیې بل هیڅ نارینه اولاد ندئ سوی.

۲- دحضرت ام کلثوم حالات

دنبي ﷺ دریمه لور ام کلثوم ده په دې کښې هم اختلاف دئ چې ځیني وایي فاطمه مشره وه او ځیني وایي چې ام کلثوم مشره وه خو دزیاتو په آند ام کلثوم مشره ده ددې نکاح هم لومړی د عتیبه سره سوې وه واده یې لا نه و سوی چې د سورة(لهب) په نازلېدو سره عتیبه د پلار ابولهب په امر طلاق ورکړی لکه چې د رقیې په قصه کې تیر سو خو دهغې خاوند وروسته مسلمان سو او ددې خاوند عتیبه چې طلاق ورکوی نود نبي ﷺ حضور ته راغلی او په ډېره ګوستاخه ، بې ادبه او نامناسبه الفاظ یې د خولې څخه را وایستل نبي ﷺ ښراوي ورته وکړې او وې ویل چې اې الله ﷻ ! د خپلو سپو څخه یو سپی پر ده مقرر کړې ابوطالب لا په دغه وخت کې ژوندی وکه څه هم مسلمان سوی نه و خو دنبي د ښراوو څخه بېرېدئ او ده ته یې وویل چې ددغو ښراوو څخه ستا خلاصېدل نسته او همدغسې وسول یوه ورځ عتیبه وشام ته سفر کاوه پلار ابو لهب یې دنبي ﷺ د ډیري دښمنۍ سره ــ سره وده ته وویل چې زما سره دنبي ﷺ د ښراوو فکر سته د قافلې وټولو خلکو ته یې وویل چې زما پر زوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې بـه زيات پـام او فکر کوئ دوی يو ځای تـه ورسـېدل پـه هغـه ځای کښې ډېر زمريـان موجود وه دقافلې خلګو دقـافلې ټولـه شيان سره يو ځای کړل او يوه لويـه غونـډۍ يې ځنې جوړه کړل دشپې يې عتيبه سربېره پر دغه غونډۍ بيده کړی دوی خپله دځلورو طرفو نو څخه شاوخواپرې را وګرځېدل کله چې دوی بيده سول يو زمری راغلی دټولو خولې يې بوی کړې آخر د کالو غونډۍ ته پورته سو پر سر باندې يې عتيبه پيدا کړی سر يې د بدن څخه ور جلا کړی يوه ناره يې وکړه خلګ چې راپورته سول کار يې تر کار تېر سوي و يعنې مړ سوی و ،ځينو مؤرخينو ليکلې دي چې داپېښه و عتبه ته پېښه سوې ده او عتيبه مسلمان سوی و خو پـه هرصورت د ام کلثوم او حضرت رقيې په خاوندانو کښې يو تن مسلمان سوی دئ او بل تن ته يې دغه دعبرت قصه ور پېښه سوې ده په همدې وجه خلګ د الله جل جلاله د دوستانو د دښمنۍ څخه بيرېږي الله جل جلاله په حديث قدسي کښې فرمايي :(من عادی لي وليا فقد اذنته با لحرب) ژباړه: څوک چې زما د دوست سره دښمني کوي هغه ته زما د جنګ اعلان دئ .د حضرت رقيې تر وفات وروسته په سنه (٣) هجري کې د ام کلثوم نکاح د حضرت عثمان سره وسوه د نبي ﷺ ارشاد دئ چې ما د ام کلثوم نکاح د عثمان سره دآسماني وحيو په امر وکړل ، ځينو ويلي دي چې نبي ﷺ دغه وينا د ام کلثوم او رقيې دواړو په اړه وه د ام کلثوم د لومړي مېړه سره واده نه و سوی نو اولاد خو يې بيخي دهغه مېړه څخه نه دئ سوی او د حضرت عثمان څخه يې هم اولاد نه دئ سوی دامبارکه په سنه (٩) هجري د برات په مياشت کښې وفات سوه ، نبي ﷺ ددې د وفات څخه وروسته وفرمايل : که چيرې زما سل لوڼې وای په همدغه ډول وفات کېدلای نو ما به يو په بل پسې و حضرت عثمان ته په نکاح ورکولای.

٧- دحضرت فاطمې حالات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبيﷺ څلورمه لور د جنتیانو ښځو سرداره حضرت فاطمهؓ ده چې په عمر کې د زیاتو تاریخ پوهانو په آند کشره وه دنبوت څخه یو کال وروسته پیدا سوه پدغه وخت کې د نبيﷺ عمر مبارک (۴۱) کاله و ځینو لیکلي دي چې د نبوت پنځه کاله مخکې پیدا سوې ده چې دنبيﷺ عمر (۳۵) کاله و وایي چې ددې نوم دالهام یا د وحیو په ذریعه اېښودل سوی دئ د فطم څخه اخیستل سوی دئ په معنې د منع کولو دئ دا مبارکه هم د دوزخ له اوره څخه محفوظه ده په سنه(۲) هجري د حسن حسین، صفري ، خدای تعالي او یا د روژې په میاشت کښې یې نکاح د حضرت علي رضي الله عنه سره وسوه اوه میاشتې او پنځلس ورځې وروسته یې واده وسو دا نکاح هم د اللهﷻ په حکم وسوه پدغه وخت کښې ددې عمر پنځلس کاله او پنځه میاشتې و ، ددغه خبرې څخه هغه وینا تائیدیږي چې دا مبارکه د نبوت څخه یو کال وروسته پیدا سوې ده پدغه وخت کښې د حضرت علي رضي الله عنه عمر یوویشت کاله پنځه میاشتې او یا څلرویشت کاله یوه نیمه میاشت و دنبيﷺ په ټولو لونو کښې ددې سره زیاته مینه وه نبيﷺ چې به کله یو ځای په سفر تلی نو تر ټولو وروسته به یې ددې څخه رخصت اخیستیا وکله چې به یې د سفر څخه تشریف راوړی نو لومړی به یې ددې کور ته تشریف وړی. حضرت علي کرم الله وجهه د ابوجهل دلور سره د دوهمې نکاح کولو اراده وکړه دا غمجنه سوه او نبيﷺ ته یې شکایت وکړی ، نبيﷺ وفرمایل: فاطمهؓ زما د بدن ټوټه ده که چادې ته تکلیف ورسوی ماته یې تکلیف ورسوی په همدې وجه حضرت علي رضي الله عنه ددې په ژوند کښې بله نکاح نه وکړه ددې تر وفات وروسته یې ددې مبارکې د خورزې حضرت امامهؓ سره نکاح وکړه چې بیان یې د زینبؓ په حالاتو کښې تیر سو ، دنبي ﷺ دوفات څخه شپږ میاشتې وروسته حضرت فاطمهؓ ناروغه سوه یوه ورځ یې خدمتګارې ته وویل: زه غسل کوم اوبه راته تیارې کړه (اوبه یې تیارې سوې)غسل یې وکړی پاکې جامې یې واغوستې بیا یې وویل چې زما بستره دکور په منځ کښې کړئ (بستره چې کښېښودل سوه) دې مبارکې تشریف ورووړی مخ یې وقبلې ته کړی خپل راسته لاس یې تر مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې کښېښودی اووې ويل: زه اوس مړه کېږم دا يې وويل وفات سوه. د نبيﷺ د اولادو سلسله ددې څخه را روانه ده او تر قيامته پورې به چلېږي ددې مبارکې شپږ اولاده وسوه درې يې زامن وه او درې يې لوڼې وې لومړی يې د نکاح په دوهم کال حضرت حسن AA زوی پيدا سو .د نکاح په دريم کال يعني سنه (۴) هجري کښې يې حضرت حسين AA پيدا سو بيا حضرت محسن AA پيدا سو او د کوچنې والي په وخت کښې وفات سو په لوڼو کې يې حضرت رقيهؓ په کوچنې والي کې وفات سوې ده په همدې وجه ځينو مؤرخينو نده ليکلې ، دوهمه لور يې حضرت ام کلثومؓ وه چې لومړی نکاح يې د اميرالمؤمنين حضرت عمر AA سره وسوه دده څخه يې يو زوی د زيد په نامه او يوه لور د رقيې په نامه پيدا سوه د حضرت عمر AA د وفات څخه وروسته د ام کلثومؓ نکاح د حضرت عون بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هيڅ اولادونه سو دده دوفات وروسته يې نکاح دده د ورور محمد بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هم هيڅ اولاد ونه سو ، دده د وفات وروسته يې د عبدالله بن جعفر سره نکاح وسوه او هم دده په نکاح کښې ام کلثومؓ وفات سوه ددې د وفات په ورځ ددې مبارکې زوی زيد هم وفات سو دواړې جنازې په يو وارې پورته سوې او ددې مبارکې د اولادو هيڅ سلسله ونه چلېدل دا درې مبارکان حضرت عبدالله ، عون او محمدؓ هغه ورونه دي چې په شپږم باب يوولسمه شمېره کې يې قصه تېره سوه د حضرت علي AA وريرونه دي او د حضرت جعفر طيار AA زامن دي.د حضرت فاطمېؓ دريمه لور حضرت زينبؓ ده چې د عبدالله بن جعفر سره يې نکاح وسوه او دوه زامن يې عبدالله او عدن پيدا سول او هم دده په نکاح کښې وفات سول ددې د وفات وروسته حضرت عبدالله بن جعفر ددې د خور حضرت ام کلثومؓ سره نکاح وکړه. دا هم د حضرت فاطمېؓ اولادونه دي ، ددې مبارکې تر وفات وروسته چې علي AA د کومو بيبيانو سره نکاحې کړې دي د هغوی څخه يې هم اولادونه سته چې تاريخ پوهانو دوديرش ليکلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په هغې کښې شپاړس زامن او شپاړس لوڼې دي. د حضرت امام حسن ﷺ پنځلس زامن او اته لوڼې دي او د حضرت حسين ﷺ شپږ زامن او درې لوڼې دي.

رضي الله تعالي عنهم وارضا هم اجمعين وجعلنا بهديهم متبعين والله اعلم و علمه اتم.([174])

يوولسم باب

د کوچنيانو ديني جذبه

د اصحابو ﷺ کوچنيانو اولادونو چې کومه ديني جذبه درلوده داپه حقيقت کې د دوی د مشرانو د ښې تربيې نتيجه وه. که چېرې مور او پلار او نور دوستان د خپل اولاد د مينې د ضايع کيدلو پر ځای د دوی د ديني حالت پوښتنه کوي او ورته نصيحت کوي نو د دين کارونه به د دوی د اولادو په زړو کښې ځای ونيسي کله چې لوی سي دغه کارونه به د دوی عادت وګرځي بدبختانه چې مورږ د اولادو پر بدو کارو نو سترګې پټوو او که مو زيات د مينې جوش راسي نو په خوشاليږو که چيري د دين په کارو کښې سستوالی کوي نو مورږ خپل زړه ته تسلي ورکوو او وايو چې لوی سي په خپله به سم سي او حال داچې کوم عادتونه چې په کوچنيوالي کښې تخم کرلي وي هغه عادتونه پاخه سوي دي بيا نه ايسته کيږي. تاسو غواړی چې د زوزو تخم وکرئ او بيا په حاصل کې غنم لاسته راوړئ دا خبره مشکله ده که تاسو غواړئ چې په اولادو کښې مو ښه عادتونه پيدا سي او د دين په ټولو کارو کښې دي پوره پاملرنه وکړي نو

([174]) ملخص من الخميس والزرقاني علي المواهب والتلقيح والاصابة واسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي پخپلو اولادو کښې د کوچني والي څخه د دين د اهتمام عادت جوړ کړئ، اصحابو چي به د کوچني والي څخه د خپلو اولادو نګراني کوله او ديني کارونه به يې په پابندی سره په ادا کول ، د حضرت عمر په خلافت کې يو سړی نيول سوی راوستل سو چې د روژې په مياشت کې يې شراب چيښلي وه او روژه يې نه وه نيولې حضرت عمر ورته وفرمايل: چې تبا او برباد سې زموږ کوچنيان لا روژې نيسي او ته روژه خورې.[175]

١- د کوچنيانو روژه نيول

ربيع بنت معوذ چي قصه يې د لسم باب په آخر کښې تېره سوه فرمايي: نبي يو ځلي اعلان وکړی چي نن د عاشورا ورځ ده ټوله روژه ونيسئ موږ به ددې څخه وروسته ټولو روژې نيولې په کوچنييانو به مو هم روژې نيولې کله چي به هغوي د لوږې څخه ژړل نو موږ به د پنبوو څخه د لوبو يوشی ورجوړ کړی او په هغه به مو د روژه مات تر وخته پوري مشغول ساتل.[176]

فايـده: په ځينو حديثو کښې دا هم راغلي دي چي ښځو به و شيدو رودونکو ماشومانو ته شيدې نه ورکولې که څه هم د هغه وخت بدنونه ډېرتوانا وه او د اوس خلګ ډېرناتوانه دي نو ځکه د هغه وخت خلګو او کوچنييانو تحمل درلودای سوا و دې ته هم کتل پکاردي چي د اوس خلګ څومره تحمل لري او هغو څومره تحمل درلود يځکه تحمل ته کتل ضروري دي د تحمل په درلودلو کښې کمزوري کول يقيناًنامناسبه کار دئ.

(175) بخاري
(176) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د حضرت عائشې ﷺ حديثونه او داٰيت نازلېدل

حضرت عائشة ﷺ د شپږو کالو په عمر د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله او د(۹) کالو په عمر په مدينه منوره کښې واده سوه دا مبارکه د (۱۸) کالو وه چې نبي ﷺ ددې نړۍ څخه تشريف يووړی (۱۸) کاله عمر نو څه شي دئ دي په دومره لږ وخت کي د نبي ﷺ څخه دومره زيات حديثونه ، ديني علمونه او ديني مسئلې رانقل کړيدي چي اندازه يې نسته .

مسروق ﷺ فرمايي: ما لوي ـ لوي اصحابان وليدل چي د حضرت عائشې ﷺ څخه به يې د مسئلو پوښتنه کوله .

عطاء ﷺ فرمايي: دا مبارکه تر نارينوو په مسئلو باندي زياته باخبره او عالمه وه.

ابو موسي ﷺ فرمايي: موږ ته چي به کوم علمي مشکل پيښ سو نو حل به يې د حضرت عائشې ﷺ دلوري څخه رارسېدی.([177])

ددې مبارکي دوه زره دوه سوه لس(۲۲۱۰) حديثونه د حديثو په کتابو کښې موجود دي.([178])

دا مبارکه پخپله فرمايي: چي ما په مکة مکرمة کي په کوچنيوالي کښي لوبي کولې چي پرنبي ﷺ باندي د سورت قمر لاندينی آيت نازل سو :

⬀☠➔♎←⑨☙⬉⬀❑♦☝ ➔◘♦⬉☞○○☎☞✁ ⬀✍♦✉

⬂☙☙⬀ ❾❷♦☝❐🕮◆❐ 🗐❻⬔♎⬃⑩❐🕮 ➔◘♦⬉☞○○☎☞✁◆❐

([179])

([177]) اصابـة
([178]) تـلـقـيح

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مبارکه تر اتو کالو پورې په مکة مکرمة کې پاته وه په دومره کم عمر کې یې دا د آیت په نازلېدو خبره وه او بیا یې یادول دا ددین سره په خاص محبت کیږي که نه نو اته کاله عمر نو څه شي دئ؟

۳- د حضرت عمیر ﷺ په جهاد کښې د ګډون شوق

حضرت عمیر ﷺ د ابي اللحم غلام و، کوچنی هلک وو پدغه وخت کې د جهاد شوق په لوی او کوچنی کښې و. حضرت عمیر ﷺ د خیبر په جنګ کښې دګډون غوښتنه وکړه دده سردارانو هم د نبيﷺ په حضور کښې دده سپارښت وکړی چې وده ته په جنګ کښې د ګډون اجازه ورکړي نبيﷺ هم اجازه ورکړه او یوه توره یې ورپه غاړه کړه خو توره لو وه او دده قد کوچنی و توره پر مځکه ورسره ښکېدل پدغه وخت کښې ده د خیبر په جنګ کښې ګډون وکړی مګر څرنګه چې دی کوچنی هم واو غلام هم و نو په مال دغنیمت کښې پوره ونډه ورنکړل سوه خو بیا هم د انعام په ډول یو څه سامان یې ورکړی.([180])

دده په ښېر مبارکانو ته دا معلومه وه چې په مال دغنیمت کښې زموږ پوره ونډه نسته خو ددې سره ـ سره به یې د نورو په واسطه و نبيﷺ ته سپارښت کاوه چې په جهاد کښې د ګډون اجازه ورکړي په همدې وجه داد دیني جذبې او د الله تعاليﷻ او دهغه درېښتني رسولﷺ پر وعدو باندي دتسلي پرته بل شی نسي کېدای.

۴- د حضرت عمیر ﷺ د بدر په غزا کې په پټه د شرکت کوشش

([179]) سورة القمر الاية (٤٦) بخاري
([180]) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عميربن ابي وقاص AA يو کم عمره صحابي و د اسلام په شروع کې يې اسلام راوړی و د مشهور اصحابي سعد بن ابي وقاص ورور و سعد AA فرمايي: چې ما خپل ورور عمير AA وليدئ چې د بدر دغزا دلښکر د روانېدو پر وخت پټ پټ يوې خوا او بلې خواته کېدی چې څوک مې ونه ويني ما چې دا حال وليدی نو ورته حيران سوم او پوښتنه مې ځني وکړه چې ولې پټ-پټ ګرځې؟ده راته وويل: چې په دې وجه پوتېږم چې نبيﷺ مې ونه ويني او دکوچنی خيال را باندي ونکړي او دجنګ څخه مې منع نکړي ، که يې وليدم بيا به زه نسم تلای او زه دا غوارم چې خامخا په دې جنګ کې ګډون وکړم. کېدلای سي چې اللهﷻ ماته په دې جنګ کې په يو ډول شهادت را نصيب کړي ، آخر چې کله لښکر را وړاندي سو نو ده ته چې کومه خطره وه هغه پېښه سوه او نبيﷺ دی مبارک د کم عمر په وجه وجنګ ته دتللو څخه منع کړی خو دشوق غلبه وه ددې تحمل يې نسوای کولای نو په ژړا سو نبيﷺ ته چې دده دشوق او دژړا حال معلوم سو نو اجازه يې ورکړه هيله يې پوره سوه او دوهمه ارزو يې هم پوره سوه په دغه غزا کې شهيد سو ، دده ورور سعد AA فرمايي: دده کوچنيوالي او دتورې د لوی والي له وجهي ما دده د تورې و تسمې ته غوټې ورکولې چې پورته سي.([181])

۵- د وه انصاري هلکان او دابوجهل قتل

حضرت عبدالرحمن بن عوف AA د مشهورو او لويو اصحابانو څخه دئ ،دی مبارک فرمايي: چې زه د بدر په ميدان کې د جنګ کوونکو په قطار کې ولاړ وم ما وليدل چې راسته او

([181]) اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

چيه طرف ته مي دوه انصاري هلکان ولاړ دي ما فکر وکړى چي کاشکي زه د توانا خلګو په منځ کي ولاړ واى نو ښه به واى چي د اړتيا په وخت کي مو يو د بل سره مرسته کولاى په دغه وخت کي يوه تر لاس ونيوم او راته وويل: کاکاجانه ! ته ابو جهل پيژني؟ ما ورته وويل: هو څه يې کوې؟ ده راته وويل چي زه خبر سوى يم چي ده رسول اللهﷺ ته ښکنځل کړي دي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح يې په قبضه کي دئ که زما سترګي پرده ومښتلې تر هغه به زه ځني جلا نسم چي زه دى وژنم او يا دى ما وژني. زه ددې هلک په سوال او جواب کي حيران وم چي هغه دوهم هلک پوښتنه راڅخه وکړه پداسي ډول لکه اول هلک چي راڅخه کړې وه ، نا ببره په دغه وخت کي ابو جهل راښکاره سو زما چي سترګي پرې ولګېدي نو دوى ته مي وويل: کوم څوک چي ستاسو پکار و هغه دى روان دئ دوى چي وليدئ نو په ځغاسته ورغلل توري چلول يې پر شروع کړه تر داسي وخته پوري چي هغه يې را غوزار کړى.([182])

فايـــده: دغه دواړه هلکوان معاذ بن عمرو بن جموح او معاذ بن عفرا ﷺ وه. معاذ بن عمرو ﷺ فرمايي: ما د خلګو څخه اوريدلي وه چي ابو جهل هيڅوک نسي وژلاى هغه په ډېر حفاظت کي او سيږي دهغه وخت څخه زما دا خيال و چي دى به وژنم ، دغه دوه هلکوان پياده وه او ابوجهل سپور و ، عبدالرحمن بن عوف ﷺ فرمايي: کله چي دغه دوه هلکان په ځغاسته ورورسېدل نو پر آس سپور باندي حمله ګرانه وه په همدې وجه يوه پر آس حمله وکړه او بل د ابو جهل پر پښه حمله وکړه چي په دغه حمله سره آس هم غوزار سو او ابوجهل هم غوزار سو پورته کېداى نسو په هغه ځاى کي پروت و تاو تاو کېدى د معاذ بن عفراء ورور معوذ بن عفراء نور هم زخمي کړي چي ولاړ نسي خو مړ نسو ددې څخه وروسته عبدالله بن مسعود ﷺ يې سر د بدن څخه ور جلا کړى.معاذ بن عمرو وايي ما چي کله د ابوجهل پر پښه حمله وکړه دده سره خپل

([182]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوی عکرمة ورسره و. زوی يې زما پر اوږه حمله وکړه زما لاس بيخي پرې سو خو يوازي په ثرمن پيوندو.[183]

دی مبارک وايي: ما خپل په ثرمن پيوند لاس تر شا واړوی او تولـه ورځ په دابـل لاس وجنګېدم کله چي زه د لاس څخه په تکليف سوم. نو هغه ځړېدلي لاس مي تر پښه لاندي کړی او راکش مي کړی لاس پري سو ومي غورځوی.[184]

٢- د حضرت رافع او حضرت ابن جندب رضي الله عنهما مقابله

دنبي ﷺ مبارک عادت داوو چي کله به لښکر دمديني څخه ووتی نودستي به يې لښکر معاينه کاوه د لښکر حال به يې ځان ته معلوماوه او اړتيا وي به يې ځانته معلومولې د لښکر اصلاح به يې کول کم عمره هلکان يې بېرته استول زيات هلکوان به په خپل شوق سره د غزا لپاره ووتل نبي ﷺ چي کله د احد غزا ته تشريف وړی نو د معاينې لپاره يې يو ځای لښکر ودراوه او کم عمره هلکان يې د کوچني والي په وجه بېرته استول چي پدغه هلکانو کښې دغه لاندي مبارکان وه. عبد الله بن عمر زيد بن ثابت، اسامه بن زيد ، زيد بن ارقم ، براء بن عازب ، عمرو بن حزم ، اسيد بن ظهير ، عرابه بن اوس ، ابو سعيد خدري، سمرة بن جندب او رافع بن خديج رضي الله عنهم ددوی عمرونه نژدې (١٣) او (١۴) کاله وو کله چي دوی ته د بيرته تللو امر وسو نو حضرت خديج رضي الله عنه و نبي ﷺ ته د خپل زوی رافع سپارښت وکړی او ورته وې ويل چي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دزوی غشي ويشتل ډېر ښه زده دي رافع چي د پلار دا خبره واورېدل دا جازې په شوق جګ جګ سو چي قدم يې اوږد معلوم سي نبي ﷺ اجازه ورکړه. سمرة بن جندب رضي الله عنه خپل

---

(183) اسد الغابة
(184) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلندر مره بن سنان ته وويل چي نبي ﷺ رافع ته اجازه ورکړه او و ماته يې اجازه رانکړه حال دا چي زه پر رافع باندي غښتلي يم که چيري زما او د هغه مقابله وسي نو زه به هغه راچپه کړم نبي ﷺ ددوی دواړو مقابله وکړه رېښتيا هم سمرة رافع راچپه کړی پدې وجه نبي ﷺ سمرة ته هم اجازه ورکړه ددې څخه وروسته نورو کوچنيانو هم د اجازې هڅي وکړې په هغو کښي هم ځينو ته اجازه ورکړل سوه پدغه بهير کښي شپه سول نبي ﷺ د ټول لښکر د حفاظت انتظام وکړل سو او پنځوس کسه يې د ټول لښکر د حفاظت لپاره مقرر کړل بيا يې وفرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګری ولاړ سو او وې ويل چي يا رسول الله !زه و دې کار ته تيار يم نبي ﷺ ورته وويل چي ستانوم څه شي دی؟ ده مبارک وويل ذکوان دئ نبي ﷺ وفرمايل: ښه دئ ته کښېنه بيا يې و فرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګری ولاړ سووې ويل: يا رسول الله ﷺ زه ودې کارته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه څني وکړه ده ورته وويل چي زما نوم ابو سبغ (دسبغ پلار) دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چي ښه دئ ته کښېنه ، نبي ﷺ دريم ځلي بيا پوښتنه وکړه چي زمونږ حفاظت به څوک کوي؟ بيا يو ملګری ولاړ سو چي يا رسول الله ﷺ زه ودې کارته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه څني وکړه ده ورته وويل چي زما نوم ابن عبد القيس دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چي ښه دئ ته کښېنه لږ وخت وروسته نبي ﷺ و فرمايل هغه درې سره کسان دي راسي يو ملګری د نبي ﷺ حضور ته راغلی نبي ﷺ ورته وفرمايل چي ستا هغه نور دوه ملګري څه سول؟ ده ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! درې سره واره زه ولاړ سوی وم نبي ﷺ دعا ورته وکړه او د حفاظت امر يې ورته وکړی ده هم ټوله شپه د نبي ﷺ د خيمې حفاظت وکړی.([185])

فايــــده: داد مبارکو اصحابانو شوق او جذبې وي ،کوچنيان وه که لويان وه داسي مست وه چي ځان قربان ول يې خپل هدف و همدا وجه وه چي تل به بريـاليتوب ددوی قدمونه ښکلول

([185]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

رافع بن خدیج ﷺ د بدر په غذا کښې هم ځان وړاندي کړی وخو په هغه وخت کښې اجازه ورنکړل سول بیایې د احد پـه غـزاء کښـې ځـان وړانـدي کـړی چـي قصـه یـې اوس تېـره سـول ددې څخـه وروسته پـه هـره غـزاء کښـې یـې ګډون کـاوه د احـد پـه غـزاء کښـې یـو غشـی دده پـر سـینه بانـدي ولګېدئ کله چي یې راکښې ټوله راوختي مګر یوه څوکه یې دننه پـه بـدن کښـې پاتـه سـول هغـه پاته سوی ټوټې یې د یو زخم شکل اختیارکړی په آخر عمر کښـې چـي سـپین ږیـر والـي تـه نـژدې و دغه زخم تازه سو او د مرګ سبب یې و ګرځېدئ. ([186])

٧- د حضرت زید ﷺ د قرآن په وجه وړاندي والی

حضرت زید بن ثابت ﷺ د هجرت په وخت کښې د یوولسو کالو وو او د شپږو کالو په عمر یتیم سوي دئ د بدر په غزاء کښې یې ځان راوړاندي کړی خو اجاز ورنـه کـړل سـول بیـا داچـي د احد په غزاء کښې ووتی خو بیرته راواستول سو لکه اوس چي یې قصه تېره سوه ځینو ویلي دي: څرنګه رافع بن خدیج ﷺ او سمرة بـن جنـدب ﷺ تـه اجازه ورکـړل سـول پـه همدغـه وجـه دده تـه هـم اجازه ورکړل سول ددې څخه وروسته به په هره غزاء کښې شریک کېدئ د تبوک پـه جنـګ کښـې د بنو مالـک قـوم بیـرغ د حضرت عمـار ﷺ پـلاس کښـې و ، نبـي ﷺ د عمـار ﷺ څخه واخیست او حضرت زید ﷺ ته یې ورکړی عمار ﷺ فکر وکړی چي ښایي زما څخه یو څه غلطي سوې وي او یا په یو څه وجه نبي ﷺ زما څخه خوابدی سوی وي نو پوښتنه یې وکړه چي اې د الله ﷻ رسوله ! زما د څه شي شکایت تاسو ته دررسېدلی دئ؟ نبي ﷺ وفرمایـل دا خبـره نـه ده بلکـي زیـد ﷺ تـر تـا قرآن ډېر ویلی دئ قرآن ددې بیرغ په پورته کولو کښې مخکې کړی.([187])

([186]) اسد الغابه
([187]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دنبي ﷺ عمومي عادت و چې په دیني ځانګړتیا وو کښې به یې هغه چاته ترجیح ورکول چې ددین په اعمالو کې به تر نورو زیات و دلته که څه هم د جنګ موقع وه د قرآن د زیات ویلو مداخله نه وه پکښې مګر بیاهم نبي ﷺ د بیرغ پورته کول و هغه چاته ورکړی چې قران یې زیات ویلي و په داسې ډیرو کارو کښې نبي ﷺ ددین لحاظ کړی دئ آن تردې چې که به چیرې اړتیا پېښه سوه چې څو مړي به په یوه قبرکې ښخ سي نولو موړی به یې هغه څوک مخکې کاوه چې قرآن به یې ډېر لوستلی و لکه داحد په غزا کښې چې داسې سوه.

۸-د حضرت ابو سعید خدري ﷺ په کوچنیوالي کښې د پلار وفات

ابو سعید خدري ﷺ فرمایي: زه ددیارلسو کالو وم داحد په غزا کې رامخکې سوم خو نبي ﷺ اجازه را نه کړه بیا مې پلار سپارښت وکړی ونبي ﷺ ته یې وویل چې دی په قوت کې ښه دئ او هډونه یې هم غټ دي نبي ﷺ به وماته پورته وکتل بیا به یې کښته وکتل لنډه داچې ماته د کم عمرۍ په وجه اجازه نه راکړل سوه زما پلار په دغه غزاء کښې شریک سو او شهید سو زما د پلار مال او داسې نور سامانونه هیڅ نه سوه پاته زه د نبي ﷺ حضور ته د سوال کولو په نیت ورغلم نبي ﷺ چې ماته وکتل راته وې ویل: څوک چې د الله ﷻ څخه صبر غواړي الله ﷻ و هغه ته صبر ورکوي، څوک چې د الله ﷻ څخه عفت او پاکوالی غواړي الله ﷻ و هغه ته پاک لمنې او عفت ورکوي ، څوک چې د الله ﷻ څخه شتمني غواړي الله ﷻ شتمني ورکوي. ماچې د نبي ﷺ داخبرې واورېدې بیا مې هیڅ ونه غوښتل په چوپه خوله بېرته راغلم. ددې څخه وروسته الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وده تـه دومـره لویـه مرتبـه ورکـړه چي دده پـه خبـر کـم عمـره اصـحابان بـه بیـا پـه مشـکله پیـدا کیږي.[188]

فایده: دا څومره لوي همت دئ چي د پلار د شهادت د غم تر څنګ ډېر زیات محتاجه هم وخو دنبي ﷺ په یو عام نصیحت په چوپه خوله راولاړ سو ببرته ولاړی د خپل غم ځرګندونه یې هیچاته نه وکړه. په اوس وخت کي لوی کسان دومره صبر کولای سي؟ رشتیا هم الله ﷻ د خپل رسول ﷺ د ملګرتیا لپاره داسي کسان غوره کړي وه چي رسول الله ﷺ د ملګرتیا اهل وه پـه همدې وجه نبي ﷺ فرمایي: الله ﷻ د ټولو انسانانو څخه زما اصحاب انتخاب کړي دي. دغه حدیث به ددې کتاب په آخر کي راسي.

۹- د حضرت سلمة بن اکوع رضي الله عنه په غابه کي ځغاسته

غابه د مدینې منورې څخه څلور پنځه میله د باندي یوه ابادي وه پـه دغـه ځـای کـي دنبي ﷺ یو څه اوښان څرېدل عبد الرحمان فزاري د کافرانو یـوي ډلـي سره مـل دغـه اوښـان لـوټ کـړل او ځرونکی(شپانه) یې وواژه دغه کسـان پـه سـلاوو سـمبال او پـر آسـونو سـپاره وه روان سـوه نـابېره حضرت سلمة بـن اکـوع رضي الله عنه د ځـان سره غشـي او لینـده اخسـتي دي دغابـة پـر لـور پیـاده روان دئ نابېره یې پر دوی سترګي ومښتي هلک وخو ډېر تیز و دده د ځغاستي تېزوالـي ډېـر مشـهور و تـر داسـي انـدازې چـي ده بـه عربـي آس لانـدي کـولای سـو او نیـولای بـه یـې سـو خـو آس دی نسـوای نیولای او نه یې لاندي کولای سوای هم دا ډول دی مبارک په غشي ویشتلو کي هم ډېر مشهور و دستي د مدینې پر یو غره باندي وخاتی او د لـوټ اعـلان یـې وکـړی پـه خپلـه یـې پـه غلـو پسـي و

---

[188] اصابـه - استیعـاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځغستل کله چې وړورسېدئ نو پر هغوئ يې داسې د غشو باران شروع کړې چې د هغو دا فکر سو چې دا يوه ډله ده خودی يو اځي و او پياده و نو چې کله به يو چا آس پسې راګرځوی دی به د يوې درختي شاته پټ سو کله چې به هغه تير سو نو ده به د شاد خوا څخه د غشي واری پر وکړی آس به يې زخمي سو سپور به فکر وکړی که ونه ګرځم آس به مې د حرکته ولويږي زه به ونيول سم نود مقامت پرته به بيرته ولاړی. حضرت سلمة ﷺ فرمايي چې پردغه ترتيب دوی ځغاسته ماپسي ځغستل تر داسې اندازې پورې چې دوی هغه ټول اوښان پرېښودل چې دوی لوټ کړي وه ددې څخه علاوه د ډېرش نيزې او د ډېرش پټوان هم ځني پاته سوه په دغه وخت کې عيينة بن حصن د يوې ډلې سره د غلو مرستي ته راورسېدئ او دوی ته هم دا معلومه وه چې زه يوازې يم نو ددوی ډله پياوړې سوه نو څو کسان يو ځای په ماپسې راروان سوه زه پر يوه غره وختلم دوی مې هم راوغوښتل کله چې دوی رانژدې سوه نو په لوړ اواز مې ورته وويل چې يو اوري ودرېږئ زما يوه خبره واورئ هغه دا چې تاسو ماپېژنئ چې زه څوک يم؟ هغو راته وويل: چې ته ځان راوښيه چې ته څوک يې؟ ده ورته وويل زه ابن الاکوع يم زما دې په هغه ذات قسم وي چې محمد ﷺ ته يې عزت ورکړی دئ که په تاسو کې يو څوک غواړي چې ما ونيسي نو نه مې سي نيولای او که زه په تاسو کې يو څوک نيول و غواړم نو نيولای يې سم دا چې دی په ځغاسته کې ډېر نوموتي و نو دا څه عجيبه خبره نه وه چې ده و هغو ته ويل ځکه اعرابي آس دده مقابله نسوای کولای. سلمة ﷺ فرمايي زما هدف داو چې دوی ته خومرسته راورسېده ګوندي ماته هم مرسته راورسيږي په همدې وجه مې دوی په خبرو اخته کول او ماهم دراتګ په وخت کې پر غره باندې اعلان کړی و لنډه دا چې زه په دغه خبرو اخته وم چې دمدينې و خواته مې ددرختو په منځ کې په غور سره وکتل و مې ليدل چې زما دمرستي لپاره يو ډله راروانه ده په مخ کې يې اخرم اسدي ﷺ و دراتلو سره سم يې پر عبد الرحمان فزاري باندې حمله وکړه عبدالرحمان هم ده ته متوجه سو پر ده يې حمله وکړه ده مبارک دعبد الرحمان د آس پر پښو حمله وکړه پښې يې پرې سوې دی راغوزار سو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده بيا پر خرم اسديﷺ باندي حمله وکړه چي په دغه حمله سره اخرم اسد ﷺ شهيد سو عبد الرحمان فزاري دستي دده پر آس سپور سو ابو قتاد ﷺ دستي پر عبد الرحمن فزاري حمله شروع کړه عبدالرحمن د ابو قتاد ﷺ دآس پر پښو باندي حمله وکړه ابو قتاد ﷺ غوزار سو دستي يې پر عبدالرحمن حمله وکړه پدغه حمله سره عبد الرحمن ووژل سو ابو قتاد ﷺ دستي پر هغه آس سپور سو چي عبد الرحمن د اخرم اسدي ﷺ څخه اخيستي و.(189)

فايده: ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چي حضرت سلمة ﷺ اخرم اسديﷺ د حملې کولو څخه منع کړی او ورته وې وويل چي يو لږ ساعت ودرېږه چي د مسلمانانو نور کسان هم راسي ده ورته وويل چي ماپرېږده چي شهيد سم وايي چي په مسلمانانو کښي يو اځي دی شهيد سو او په کافرانو کښي ډېر کسان مړه سول ددې څخه وروسته د مسلمانانو يو لويه ډله راورسېدل او کافران وتښتېدل حضرت سلمةﷺ نبي ﷺ ته خواست وکړی چي زما سره سل کسان راسره کړه چي په دوی پسي ولاړ سم نبي ﷺ ورته وفرمايل: چي هغه اوس خپلو ډلو (ځايونو) ته ورسېدل. د تاريخ د زياتو کتابونو څخه معلومېږي چي پدغه وخت کښي د حضرت سلمة ﷺ عمر دولس يا ديارلس کاله و، نو ددولسو يا د ديارلسو کالو هلک چي پر اسونو سپاره يوه لويه ډله ځغلوي او هغه داسي وار خطا کوي چي غلا کړی شيان پرېږدي او خپل سامانونه هم ځني پاتيږي دا د هغه د اخلاص برکت و چي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ ډلي ته ورپه برخه کړی و.

۱۰- د بدر مقابله او د حضرت براء ﷺ شوق

(189) ابو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزاء تر ټولو غزاوو بهترینه ده ځکه په دغه غزاء کښې مقابله ډېره سخته وه او مسلمانان ډېر لږ وه ټوله مسلمانان (۳۱۰) تنه وه یواځې درې آسان، شپږ یا نهه زغرې، اته توري او (۷۰) اوښان ورسره وه پر یوه اوښ به څو څو کسان په وار سره سپرېدل ، کافران (۱۰۰۰) تنه وه (۱۰۰) آسان (۷۰۰) اوښان او د جنګ پوره سامان ورسره وو په همدې وجه کافران په ډېر ارامتیا د باجو او سندورو ویونکو ښځو سره میدان ته راغلل پدې خوا کښې نبي ﷺ ډېر فکر من و ، ځکه مسلمانان ډېر په کمزوري حالت کښې وه نبي ﷺ چې ددواړو خواوو اندازه و لګول نو داسې دعاېې وغوښتل: اې الله ﷻ دا مسلمانان پیاده دي ته سپرلۍ ورکونکی یې ، دوی په بدن لوڅ دي ته جامه ورکونکی یې ، دوی اوږي دي ته مړه ونکی یې ، دوی ناداره دي ته غني کوونکی یې دنبي ﷺ دعا قبوله سوه سره ددې ټولو خبرو حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما او حضرت براء بن عازب رضي الله عنه دواړه په جنګ کښې د ګډون په شوق د کور څخه راروان سول نبي ﷺ دوی دواړه د کوچني والي له امله بېرته کورونو ته واستول.[190]

دغه دواړه مبارکان د احد په غزاء کښې هم بېرته واستول سوه لکه په لومړۍ قصه کښې چې ددوی بیان تیر سو د احد غزا د بدر تر غزا یو کال وروسته وه نو د احد په غزا کي چې دوی په کوچنیانو کښې شمارل کېدل نو د بدر په غزاء کښې خو بیخي کوچنیان وه دا ددوی مبارکانو شوق و چې د کوچني والي څخه یې په زړو کښې شوق او جذبې حرکت کاوه او په هر جنګ کښې یې د ګډون او اجازې اخیستلو کوشش کاوه.

۱۱- د حضرت عبدالله رضي الله عنهما بن عبد الله بن ابي د خپل پلار سره معامله

(190) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پنځم هجري کال کښې د بنو المصطلق مشهوره جګړه وسوه پدې کښې د يو انصاري اود يو مهاجر په خپل منځ کښې جنګ وسو دا ساده خبره وه خو آخر لو يه سوه هر يوه د خپل قوم څخه کومک و غوښتي ددواړو لورو څخه يوه ـ يوه ډله پيدا سوه نژدې و چي د جنګ ميدان ګرم سوی وای خو ځينې خلګ راغلل او صلحه يې وکړل عبد الله بن ابي د منافقانو سردار و او مشهور منافق اود مسلمانانو سخت دښمن وخو لکه څرنګه چي يې ځان په ښکاره مسلمان ښودئ په همدې وجهه يې د مسلمانانو سره په ښکاره مخالفت نه سوای کولای دا هم په دغه وخت کښې د منافقانو سره عامه معامله وه کله چي ده ته ددغه قصې خبر ورسېدئ نو ده دنبي ﷺ په اړه ډيري بې ادبي خبري وکړې او خپلو دوستانو ته يې وويل چي دا هر څه ستاسو دخپله لاسه دي تاسو دې خلګو ته په خپلو ښارو کي ځای ورکړی خپل مالونه مو ددوی سره په سم نمايي وويشل اوس هم که چيري تاسو ددې خلګو مرسته پرېږدئ نودوی به ددې ځايه څخه تړوله ولاړ سي. دغه منافق زياته کړه چي په الله ﷻ دې مي قسم وي که چيري مونږ مدينې ته ورسېدو نو موږ عزتمن به سره راټول سو او دا ذليل خلګ به وباسو (مراد يې مهاجر مسلمانان) وه حضرت زيد بن ارقم ﷺ دنوي عمر هلک وددغه منافق خبري چي يې واورېدې نو د زغم پيالـه يې ډکه سوه منافق ته يې وويل زما دي په الله ﷻ قسم وي چي ته ذليل يې ځکه تاته خپل قوم هم په سپکه سترګه ګوري او ته هيڅوک مرستيال نلرې حضرت محمد ﷺ عزتمن دئ الله ﷻ د هر لوري څخه عزت ورکړی دئ او په خپل قوم کښې هم عزتمن و عبد الله بن ابي ورته وويل چي ښه دئ چوپ سه ما خوهسې ټوکي کولې حضرت زيد بن ارقم ﷺ ولاړی و نبي ﷺ ته يې قصه وکړه حضرت عمر ﷺ وويل چي يا رسول الله ﷺ !ددې منافق سر دې ور پرې سي خو نبي ﷺ اجازه ورنه کړه عبد الله بن ابي چي خبر سو چي نبي ﷺ په قصه خبر سوی دئ نود رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ددرواغو قسمونه يې ورته اخيستل چي ما ددې خبرو څخه يوه خبره هم نه ده کړې. زيد بن ارقم

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ﷺ درواغ ويلي دي په دغه مجلس کې د انصارو هم يو څه کسان موجود وه هغو هم دده سپارښت وکړی او وې ويل چې عبد الله بن ابي د قوم سردار دئ لوی سړی شمېرل کيږي د يو کوچني هلک خبري دده په مقابل کښې د قبلېدو وړ ندي ممکنه ده چې په اورېدو کې څه غلطي ځني سوې وي او يا کوچنی سم نه وي پوه سوی نبي ﷺ دده عذر قبول کړی حضرت زيد ﷺ چې کله خبر سو چې عبد الله بن ابي ددرواغو په قسمونو سره ځان رينښتني ثابت کړی دئ او زه يې درواغجن ثابت کړی يم نو زيد AA د شرمه څخه د باندي وتل پرېښودل او د شرمه څخه د نبي ﷺ و حضور ته نه راتلی تر داسي وخته پوري چې سورة منافقون نازل سو د منافقانو احوال پکښې وه د زيد ﷺ رينښتينوالی پکښې ثابت سو اود عبد الله بن ابي ددرواغو قسمونه پکښې ښکاره سوه د حضرت زيد ﷺ عزت دمخالفو او منافقو خلګو په وړاندي زيات سو او د عبد الله بن ابي قصه هم و ټولو ته ښکاره سوه کله چې مديني ته نژدې راغله نو د عبد الله بن ابي يو زوی و دربدئ او پلار ته يې وويل تر هغه وخته پوري دي د مديني منورې و ښار ته نه پرېږدم تر څو چې ددې اقرار ونکړې چې زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ پلار يې ډېر حيران سو چې دغه زوی خو به ټول عمر زما عزت او درنښت کاوه او نيک ژوند به يې راسره کاوه خو د نبي ﷺ په مقابله کښې دربدای نه سوای مجبوره سو اقرار يې وکړئ او وې ويل چې قسم مي دي په الله ﷻ وي چې زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ تر دې اقرار وروسته و مديني ته داخل سو.([191])

۱۲- د حضرت جابر ﷺ په حمراء الاسد کښې ګډون

([191]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان چې کله د احد د غزا څخه فارغه سوه او مدینې ته ورسېدل نو د جنګ او سفر له و جهې څخه ډېر ستړي او ستومانه وه خو مدینې ته درسېدو سره سم د ابوسفیان له لوري څخه خبر راورسېدی چې ابو سفیان په حمراء الاسد نومي ځای کښې د بیا جګړې لپاره تیاري نیولې ده ابو سفیان دخپلو ملګرو سره مشوره کړې وه او ورته ویلي یې وه چې مسلمانان په احد کښې ماته و خوړه باید موږ دا غنیمت و ګڼو بیا معلومه نده چې داسې موقع په لاس راسي او که یا؟ په همدې وجه دنبي ﷺ د قتلولو ورو سته (نعوذ باالله) بیرته تلل پکار دي نو دوی د مشورې وروسته بېرته راوګرځېدل وجنګ ته تیار سول نبي ﷺ اعلان وکړی چې هغه کسان دي ودې جنګ ته زما سره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې زمونږ سره راسره وه ددوهمې حملې لپاره تلل پکار دي. که څه هم داحد په غزاء کښې ګډون کوونکي مسلمانان ډېر ستړي وه بیاهم ټوله مسلمانان ددوهمې حملې لپاره تیار سوه. لکه څرنګه چې نبي ﷺ امر کړی و چې یوازې دې هغه کسان راسره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې یې ګډون کړی و په همدې وجه نور خلګ پاته سوه او د احد شریکان تیارسوه یوازې حضرت جابر رضی الله عنه و حضرت محمد ﷺ ته خواست وکړی چې یا رسول الله ◄ ! زه د احد په غزا کښې شریکېدم خو پلار مې اجازه رانکړه او راته وې ویل چې ستا اووه خوندې دې بل نارینه په کور کې نسته نو په ما او تا کې دیوه پاته کېدل ضروري دي نو پلار مې پخپله دتلو اراده وکړه او زه پاته سوم هغه داحد په غزا کښې شهیدسو اوس ماته اجازه راکړه چې ستا سو سره ولاړ سم نبي ﷺ اجازه ورکړه د حضرت جابر رضی الله عنه پرته بل هیڅوک د هغو کسانو څخه په دغه سفر کې موجود نه و چې د احد په غزاء کې یې ګډون نه وکړي.(192)

فایده: د حضرت جابر رضی الله عنه دغه مینه او محبت د جهاد سره څومره دهمت او غیرت قابل دئ چې پلار یې اوس شهید سوی دئ ډیر قرضونه یې پر ذمه پاته دي هغه هم د یهودیانو وه او

(192) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو د خلګو سره ډېره سخته معامله کول دده سره يې بيا بيخي سخته معامله کول ددې ځخه علاوه دده اووه خوندي وي دهغوی د ګوزارې فکر و او پلار يې ددوی په وجهه داحد اجازه هم نه وه ورکړې خو دده شوق پردې ټولو ستونزو باندي برلاسی سو او د جهاد اجازه يې ترلاسه کړه.

۱۳- د حضرت ابن زبير ﷺ دروم په جنګ کښې بهادري

په سنه ۲۲ هـ کښې د حضرت عثمانAA په خپل خلافت کښې چي کله دمصر د حاکم عمر بن عاصAA پر ځای عبد الله بن ابي سرحAA و ټاکی نو دی مبارک دروم د جنګ لپاره د شل زره کسيزه لښکر سره راووتی د روميانو لښکر دوه سوه زرو ته نژدې و ډېر سخت جنګ و سو د روميانو امير جرجير اعلان وکړی چي هر څوک چي عبد الله بن ابي سرح ووژني زه به و هغه ته خپله لور په نکاح ورکوم او سل زره اشرفۍ به انعام ورکوم په دې اعلان سره ځيني مسلمانان فکر من سول عبد الله بن زبير ﷺ چي خبرسو نو وې ويل داد فکر او تشويش خبره نده مونږ به هم اعلان وکړو چي څوک جر جير ووژني دهغه لور به ده ته په نکاح ورکوو ، يو لک اشرفۍ به انعام ورکړو او ددې سره سره به يې د هغه ښار امير هم جوړ کړو لنډه دا چي تر ډېره وخته پوري جګړه وسوه حضرت عبد الله بن زبير ﷺ جرجير وليدئ چي د ټوله لښکر وروسته روان دئ او لښکر ځني مخته سوی دئ پر ده باندي دوممينځيانو د طاؤوس په وزرو سايه کول عبد الله بن زبير ﷺ په پټه د خپل لښکر ځخه جلا سو او پر هغه يې حمله وکړه دده دراتګ پر وخت هغه دا فکر کاوه چي کېدلای سي هغه د يوروغي او جوړي پيغام د ځان سره راوړی وي خو دی برابر ور ورسېدی حمله يې پرې وکړه سر يې ځني پرې کړی بيا يې په نيزه پيودلی راوړی او ټول خلګ ورته حيران سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: حضرت عبدالله بن زبير ﷺ تنکی ځوان و تر هجرت وروسته په مهاجرينو کي لومړي کوچنی دی وو چي پيدا سو دده په پيدائش سره مسلمانان ډېر خوشحاله سوه ځکه تر يوه کاله پوري د هيڅ مهاجر په کور کي کوچنی نه و پيدا سوی او يهوديانو به دا ويل چي مونږ په دغه مهاجرو باندي جادو کړی دئ چي ددوی په کور کښي هلک نه سي پيدا د نبي ﷺ د کوچنيانو سره بيعت کول عادت نه و خو د عبد الله بن زبير ﷺ سره يې داوو کالو په عمر بيعت وکړی ددغه جنګ په وخت کښي دده عمر ځلوريشت يا پنځه ويشت کاله و خو په دوه لکه فوځ ورننوتل او د پاچا سر ورپري کول دا څه اسانه خبره نه ده.

۱۴- د حضرت عمرو بن سلمه ﷺ د کفر په حالت کښي د قرانکريم يادول

عمرو بن سلمه ﷺ فرمايي چي مونږ دمديني په لاره کښي يو ځای اوسېدو چي تلونکي او راتلونکي به زمونږ د ټاټوبي څخه تېرېدل کوم خلګ چي به د مديني څخه راتلل مونږ به د هغو څخه د حال او احوال پوښتنه کول او دا به مو ورته ويل چي هغه صاحب څنګه دئ چي د نبوت دعوه يې کړېده هغو به راته ويل چي هغه وايي پر ماباندي د الله ﷻ وحي نازلېږي چي دغه ـ دغه اياتونه دي دی وايي زه کم عمره هلک وم دوی چي به کوم اياتونه ماته بيانول مابه يادول زما تر مسلمانېدو مخکي ډېر قرانکريم يادو. د عربو ټولو خلګو د مسلمانېدو لپاره د مکې و خلګو ته انتظار کاوه کله چي مکه فتحه سوه نو هره ډله د مسلمانېدو لپاره حاضره سوه زما پلار هم د يو څو سړو سره د خپل قوم په استازيتوب د نبي ﷺ وحضور ته ورغلی نبي ﷺ زما و پلار ته د شريعت احکام و ښودل لمونځ يې ور زده کړی.او په جماعت سره يې دلمانځه کولو طريقه ورو ښوده او ورته وې فرمايل چي دکوم چا چي په تاسو کښي ډېر قرآن شريف په يادوي هغه کس د جماعت ورکولو لپاره بهتر دئ څرنګه چي ما د اسلام مخکي ډېر اياتونه ياد کړي وه نو زه تر ټولو زيات د قرآن شريف حافظ وم نو ټولو خلګو زما لټه وکړه اوزه يې امام جوړ کړم په دغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې زما عمر شپږ يا اووه کاله و کله چې به څه ګنه ياد جنازې موقع راغله نو زه به يې امام جوړ کړم.[193]

فايده: دا ددين و لوري ته د طبعي ميلان او رغبت اغيز و چې په دومره لږ عمر کې د مسلمانېدو پرته يې د قران شريف ډيره برخه يادوه پاته دا خبره سوه چې په کوچنى پسې لمونځ کېدلاى سي که يا؟ ددې په جواب کې بايد وواېو چې د کوچنى په امامت کې اختلاف سته ځيني يې جائز بولي هيڅ شک نه پکښې کوي ، او ځيني يې جائز نه بولي هغوى ددې سوال په جواب کې وايي چې نبي ﷺ دوى ته امر کړى و چې په تاسو کې دې د قران زيات حافظ امام سي د رسول الله ﷺ مطلب کوچنى نه و (دا ددوى پر خپل سر کار و چې کوچنى يې امام و ټاکى).

۱۵ د حضرت ابن عباس رضی الله عنهما د خپل غلام په پښو کښې بېړى اچول

د حضرت عبد الله بن عباس رضی الله عنهما غلام عکرمة رحمه الله د مشهورو علماؤ څخه دئ ، دى وايي چې زما آقا عبد الله بن عباس رضی الله عنهما به و ماته قرانکريم، احاديث او شرعي احکام لوسته نو زما په پښو کښې به يې زولنې اچولې وې چې زه يوې خوا او بلې خواته ولاړ نسم ده مبارک و ماته قران شريف او احاديث ښوده.[194]

فايده: که څه هم د تنګ او راتګ په وخت کښې خو هم زده کړه کېده خو کوم ثوک چې د زده کړې په وخت کښې سيل او د بازار ميلې کوي د غه کس بېکاره خپل عمر ضايع کوي يعني علم لاسته نه سي راوړلاى هم د دغه شى اغېزه وه چې د غلام عکرمة څخه حضرت عکرمة رحمه الله جوړ سو

([193]) بخاري و ابو داود
([194]) بخاري ، ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بحرالامة ، حبر الامة په القابو سره یاد سویدئ قتادﷺ وایي چې په ټولو تابعینو کښې څلور لوی عالمان دي چې په هغو کښې یو عکرمةﷺ دی.

۱۲- د حضرت ابن عباسﷺ په کوچنیوالي کښې قران شریف یادول

پخپله حضرت ابن عباسﷺ فرمایي چې زما څخه د تفسیر پوښتنه کوئ ما په کوچنیوالي کښې قران شریف یاد کړی دئ په بل حدیث کښې راغلي دي چې ما دلسو کالو په عمر اخري منزل ویلی و.(195)

فایده: د هغه زماني یادول داسې نه و لکه داوس زماني چې د پردیو ژبو د ښبتنانو یادول دي بلکي هغو چې به څه یاداوه په پوره تفسیر سره به یې یادوی پدې وجه حضرت عبد الله بن عباسﷺ د تفسیر لوی امام دئ د کوچنیوالي یادول ډېر محفوظ وي. د تفسیر حدیثونه چې څومره دعبد الله بن عباسﷺ څخه نقل سوي دي د بل چا څخه نه دي نقل سوی عبد الله بن مسعودﷺ فرمایي: د قران شریف بهترین مفسر عبد الله بن عباسﷺ دی ابو عبدالرحمنﷺ فرمایي: کوم اصحابانوﷺ چې به مونږ ته قران شریف رابنودئ هغوی فرمایي چې اصحابوﷺ به د نبيﷺ څخه لس آیاتونه زده کړل ورپسې به یې تر هغه پوري نور ایاتونه نه زده کول تر څو چې ددغه لسو ایاتونو برابر علم او عمل په لاس نه وای ورغلی.(196)

(195) بخاري ، فتح
(196) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: عبد الله بن عباس د ديارلس کالو و چي نبي ﷺ وفات سو په دومره لږ عمر کښي دی مبارک د تفسير او حديث هغه درجې ته ورسېدئ چي د تفسير امام سو او لوی، لوی اصحابانو به دده څخه د تفسير پوښتنه کول دا ښکاره کرامت دئ او د عبرت خبره ده دا د نبي ﷺ د دعا برکت و ځکه نبي ﷺ يو وخت استنجا ته تشريف يووړی عبد الله بن عباس داوبو لوښی ورډک کړی نبي ﷺ د غه خدمت خوښ سو او دعا يې ورته وکړه چي الله ﷻ دي تا ته فهم او هوښياري په دين کي درکړي او په قرانکريم کي دي الله تا ته پوهه درکړي ددې څخه وروسته يو وخت نبي ﷺ نفل کول ده هم نيت وکړی په نبي ﷺ پسي ودرېدئ نبي ﷺ را کش کړی او خپل څنګ ته يې ودراوی ځکه که مقتدي يو سړی وي نو د امام و څنګ ته برابر دربدل پکار دي نبي ﷺ چي پر لمانځه ودرېدئ دی بېرته لږ شا ته سو کله چي نبي ﷺ د لمانځه څخه فارغه سو نو پوښتنه يې ځني وکړه چي ولي شا ته سوې ده ورته وويل چي ته دا الله ﷻ رسول يې زه څنګه ستا سره برابر ودرېږم نبي ﷺ ده ته د علم د زياتوالي دعا وکړه.(197)

۱۷- د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص په کوچني والي کي د احاديثو يادول

حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص د هغو زاهدانو اصحابانو څخه دئ چي په يوه ورځ يې قران شريف ختماوی او ټوله شپه به په عبادت مشغول و او دورځي به يې ټول عمر روژه وه نبي ﷺ به ددومره زيات تکليفونو ايستلو څخه منع کاوی او ورته فرمايل به يې چي په دا سي حالت کي به دي بدن ډير کمزوری سي ټوله شپه ويښ يې سترګي به دي خرابي سي د بدن هم پر تا حق دئ، د اولادو هم پر تا حق دئ او د ميلمنو هم پر تا حق دئ ،دی مبارک وايي چي ما به هره ورځ قرانکريم ختماوی نبي ﷺ را ته وويل چي په ټوله مياشت کښي يو قرانکريم ختموه ماورته

(197) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل اې د الله رسوله ! ماته اجازه راکړه چې د خپلي ځواني څخه ګټه واخلم نبي ﷺ ورته وويل ښه دئ په شلو ورځو کي يې ختموه ما ورته وويل يا رسول الله ﷺ !دا ډېر کم تلاوت دئ ماته اجازه راکړه چي د ځوانی څخه ګټه واخلم اخر داچي په درو ورځو کښيي يې د يو ختم اجازه راکړه دده مبارک عادت داو چي د نبي ﷺ ارشادات يې ليکل چي په ياد يې پاته سي دده سره د نبي ﷺ د حديثونو يو مجموعه ليکل سوې پرته وه چي د الصادقه نوم يې پر ايښی و دی وايي ما چي به هرحديث د نبي ﷺ څخه اورېدئ هغه به مي ليکی خلګو زه منعه کړم چي نبي ﷺ خو انسان دئ کله په غصه کي وي، کله د خوابدتيا په وخت کي وي يو څه فرمايي او کله د خوشحالۍ په وخت کي چاته بل څه فرمايي ته په هر حالت کي هر څه ليکې نو ما ليکل پرېښوده يو ځلي مي نبي ﷺ ته ددغي خبري بيان وکړی نبي ﷺ راته وويل چي ليکه يې زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ دده د خولې څخه چي کوم شی وزي ددرد په حالت کي وي که د خوشحالۍ په حالت کي وي د حق نه پرته نه وزي.([198])

فايده: حضرت عبد الله بن عمرو ﷺ سره ددي چي په عبادت او صفوف کښيي بې ساري شمېرل کېږي بيا هم ابو هريرة ﷺ فرمايي چي په اصحابو ﷺ کښيي تر ما زيات د حديثو روايت کوونکی نسته ماسوا د عبد الله بن عمرو ﷺ څخه چي هغه به ليکل او ما نه ليکل ددې څخه معلومېږي چي د عبد الله بن عمرو ﷺ روايتونه تر ابو هريرة ﷺ ډير دي که څه هم زمونږ په زمانه کښيي د ابو هريرة ﷺ روايتونه دده تر روايتو زيات په لاس راغلی دي چي يو شمېر لاملونه لري خو په هغه وخت کي دده ددومره زيات عبادت ترڅنګ دده حديثونه زيات موجود دي.

۱۸- د حضرت زيد بن ثابت ﷺ قران شريف يادول

[198] مسند احمد و ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زيد بن ثابت ﷺ په جليل القدر اصحابانو ﷺ کښي دئ چي په خپل وخت کښي لوی عالم او لوی مفتي ګڼل کېږي په ځانګړې ډول د ميراث په علم کښي زيات ماهر و و يل کيږي چي په مدينه منوره کښي دی مبارک په فتوا ، قضا ، ميراث او قرائت کښي په لوړو کسانو کښي ګڼل کېدئ کله چي نبي ﷺ هجرت وکړی مدينې منورې ته يې تشريف راوړی پدغه وخت کښي دی کم عمره هلک وچي عمر يې يوولس کاله و په همدې وجه ده ته په لومړنيو جګړو کښي لکه د بدر او داسي نورو کي د ګډون اجازه ورنکړه سول د هجرت پنځه کاله مخکي د شپږو کالو په عمر يتيم سو نبي ﷺ چي تر هجرت وروسته مدينې منورې ته ورسېدئ خلګ د نبي ﷺ حضور ته ورتلل او خپل هلکان يې د برکت حاصلولو لپاره د ځان سره راوستل. زيد ﷺ حضورته وروړاندې سو يو چاورته وويل چي داد انصارو د کور يو هلک دئ ستاسو تر راتګ يې مخکي اوولس سورتونه پياد کړی دي. نبي ﷺ د امتحان لپاره ماته د ويلو امر وکړی ماسورت ق ورته وواية نبي ﷺ زما لوستل خوښ کړل. نبي ﷺ چي به يهوديانو ته کوم خطونه لېږل هغه به يې په يهوديانو ليکل يو ځلي نبي ﷺ وماته امر وکړی چي زه د يهوديانو په ليکلو باور نلرم داسي نه چي غلط يې وليکي ته د يهوديانو ژبه زده کړه (ما هم داسي وکړه) ددې ځخه وروسته چي به هغوی ته کوم خط تلی ما به ليکی او ديهوديانو له خوا څخه به چي کوم خط راتلی ما به وايه په يو بل حديث کښي راغلي دي چي نبي ﷺ ارشاد و فرمايه چي ماته ځينو خلګو په سرياني ژبه خطونه ليکلي دي پدې وجه يې ماته د سرياني ژبې دزده کولو امر وکړی ما په اوولسو ورځو کښي سرياني ژبه زده کړه.(199)

(199) فتح ـــ اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹- د حضرت حسن ﷺ په کوچني والي کښې علمي بوختيا

د سيد السادات حضرت حسن ﷺ پيدا ئينت دزياتو علماؤ دوينا سره سم په سنه ۳ هـ کال کې دروژې په مياشت کښې سوى دئ په همدې اعتبار دده عمر دنبي ﷺ ود وفات په وخت کښې اووه کاله او څو مياشتې و. اووه کاله به څه عمر وي؟ چې پدې کم عمر کښې يې علمي کمال حاصل کړى خو ددې سره دده مبارک څخه څو حديثونه نقل سوي دي ابو الحوراء ﷺ د حضرت حسن ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې تاته د نبي ﷺ څه خبره ياد ده ، ده ورته وويل: هوه زه د نبي ﷺ سره پر لاره روان وم پر لارې دخيرات د خرما وو يوه کوټه پرته وه ما ددغو خرماوو څخه يو خرما پورته کړه او په خوله کښې مې واچول نبي ﷺ ماته وفرمايل: کخ، کخ (توکه توکه) او زما د خولې څخه يې راوايستل او راته وې ويل چې مونږ د خيرات مال نه خورو. دى مبارک زياتوي چې ما پنځه واړه لمونځونه د رسول الله ﷺ څخه زده کړي دي.(200)

حضرت حسن ﷺ فرمايي: نبي ﷺ ماته د وترو لپاره دا دعا ښودلې ده:

اللهم اهدني فيمن هديت و عافني فيمن عافيت و تولني فيمن توليت و بارک لي فيما اعطيت و قني شر ما قضيت فانک تقضي ولا يقضي عليک انه لايذل من واليت تبارکت ربنا و تعاليت.

ژباړه اې الله ﷻ ! ماته د هغه چاڅخه هدايت وکړې چې تا هدايت ورته کړى دئ او صحت راکړې ماته په هغه خلکو کې چې صحت دې ورکړى دئ ته زما سرپرست (متولي) جوړ سې لکه څرنګه چې د نورو سرپرست يې، کوم څه چې تا ماته راکړي دي په هغو کې برکت واچوې او څه چې دي زما په تقدير کې ليکلي دي د هغو د بدۍ څخه مې وساتې څه فيصلې چې ته وکړې هغه

(200) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي او ستاپه خلاف څوک فيصله نسي کولای دکوم چاچي ته مرسته وکړې هغه هيڅوک نسي ذليله کولای ستا ذات برکت والادئ.

حضرت حسن AA فرمايي: مادرسول اللهﷺ څخه اوريدلي دي چي څوک دسهار لمونځ وکړي پرهغه ځای باندي ترلمر ختلو پوري کښيني اللهﷻ به يې ددوزخ داور څخه خلاص کړي.

حضرت حسن AA څوحجونه پرپښو باندي کړي دي اوفرمايل يې چي ماته پردې خبره شرم راځي چي زه مړ سم دا اللهﷻ سره يوځای سم اوزه دي دهغه وکور ته پرپښو باندي نه يم ورغلی.دی مبارک ډيرصبرناک و په مسنداحمد کي دده ذکر په زيات شمېر روايتو کي سوی دئ. دتلقيح ليکوال هم دئ په هغه اصحابانو کي ذکر کړی دئ چي ديارلس حديثونه څني نقل سوی دي.

اوه کاله به څه عمر وي ده مبارک په دومره لږ عمر کي دومره علم لاسته راوړی دئ دا دحافظې کمال دئ اودشوق نهايي نقطه ده.افسوس چي زموږ خلګ تر اوو کالو پوري خپل زوی ته ددين معمولي خبره هم نه ښيي.

۲۰.دحضرت حسين AA په کوچني والي کي علمي بوختيا

سيدالسادات حضرت حسين AA ترخپل ورور حضرت حسن AA يوکال کشر و په همدې وجه دده مبارک عمر درسول اللهﷺ دوفات په وخت کي نور هم کم و يعني شپږ کاله اوڅو مياشتي و دشپږو کالو کوچنی به څه ددين خبري وساتي ؟ خو دده دومره کوچني والي سره بياهم دده روايتونه دحديثو په کتابو کي رانقل سوي دي اومحديثينو په هغه اصحابانو کي شمېرلی دي چي اته حديثونه څني رانقل سوي وي. حضرت حسين AA فرمايي: مادرسول اللهﷺ څخه اوريدلي دي کوم مسلمان نارينه اويا ښځي ته چي کوم غم ورسيږي ډير وخت وروسته ورپه ياد سي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووايي: انا لله وانا اليه راجعون.(يعني دغم په وخت خو يې ويلي وي ډير وخت وروسته چي ورپه يادسي بيا يې هم ووايي) دغه کس ته الله ﷻ دومره ثواب ورکوي لکه دغم په وخت کي چي يې ورکوي.داهم دنبي ﷺ څخه روايت دئ چي فرمايي: زماامت چي په کښتۍ کي سپريږي داآيت دي ووايي : ✂︎✍︎✂︎★ ☐♑︎☐❷♑︎☐☐♑︎☐✍︎

⌧❻❑➔▦♦⬄♦❼♒︎■☐◆❻ ☐♌︎♒︎◐ ✍︎☐♑︎☐❷♦☐ ❻▪○♒︎➚☹︎⊀ الله ﷻ به يې دغرقېدو څخه وساتي .حضرت حسين ﷜ پنځويشت حجونه پرپښنو کړي دي . لمونځونه به يې هم زيات کول اوروژې به يې هم زياتي نيولې .په خيرات اوددين په هرکار کي يې زياته هڅه کول .ربيعة ﷜ فرمايي : مادحسين ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي دنبي ﷺ بله کومه خبره ستا ياد ده ؟ده مبارک راته وويل: هو زه يوه ورځ پر يو کلکين باندي وختم هلته خرماوي پرتې وې مايوه دانه راواخيسته په خوله مي کړه نبي ﷺ راته وفرمايل: وې غورځوه موږ دخيرات خوړلو څخه منعه يو . حضرت حسين ﷜ درسول الله ﷺ څخه روايت کوي چي نبي ﷺ فرمايي: دسړي داسلام ښه والی دادئ چي بې کاره کارونه پريږدي.[201]

ددې څخه پرته نور روايتونه هم دده مبارک څخه سوي دي.

فايده: ددې ډول څخه داصحابانو ﷺ څخه ډيري واقعاتي رانقل سوی دي چي دوی مبارکانو په کوچني والي کي درسول الله ﷺ څخه نقل کړي وي محمود بن الربيع ﷜ يوصحابي دئ چي دنبي ﷺ په وفات کي دده عمر پنځه کاله و دی مبارک فرمايي: زه به ټول عمر داخبره هېره نه کړم چي نبي ﷺ زموږ کورته راغلی زموږ په کور کي يو څاه و ددې څاه د اوبو څخه يې يوه لپه اوبه زما پر مخ واچولې.[202]

---

(201) اسد الغابة ، استيعاب .
(202) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورې خپل کوچني اولادونه په بې ځايه خبرو کې اخته کړي دي دد درواغو قصې ورته کوو (چي ځني خلګ ورته نکلونه وايي)او په بې ځايه شيانو مو ماغزه ور خراب کړي دي که چيرې مورې د سپېڅلو انسانانو قصې پيدا کړو او خپلو ماشومانو ته يې وکړو اويا ددې پر ځای چي ماشومانو ته د پيريانو ، دېبانو او داسي نورو شيانو قصې کوو او زړونه يې ورو ېروو بايد زړونه يې د الله ﷻ په عذاب سره ور وربېږدو دوی ته به په دنيا کښې په کار ورسي او په اخرت کې به خامخا ګټه ورته وکړي د کوچني والي په وخت کې حافظه ډېره زوروره وي او د کوچني والي د وخت شی هيڅکله نه هيرېږي په داسي وخت کښې که چيرې قرانکريم حفظ کړي نو نه به څه تکليف ورته وي او نه به يې وخت لګيږي ماد خپل پلار صاحب څخه (الله ﷻ دي يې پر قبر باندي نور واوروي) ډېر واري او رېدلي دي او دخپل کور د سپين سرو ښځو څخه مي هم اورېدلي دي چي زما پلار صاحب چي کله د تي څخه پرې سو نو يوربع يې (د سپاري څلورمه برخه) يې په يادوه او د اوو کالو په عمر کښې يې ټول قرآن په ياد سو او زما پلار زما د نيکه په پته د فارسي ډيري برخي لکه بوستان، سکندر نامه او داسي نور شيان ويلي وه زما پلار ويل چي ماته به پلار د قرانکريم دختمېدو وروسته ويل چي اوس نو دورځي يو قران ختموه او نور ټوله ورځ رخصتي کوه نو زه به دده د امر مطابق د سهار تر لمانځه وروسته د کور پر بام باندي کښېناستم په شپږو يااوو ساعتو کي به مي ټوله قرانکريم ختم کړی د غرمې ډوډی به مي وخوړه وروسته به مي د خپلي خوښی سره سم فارسي ويل تر شپږو مياشتو پوري مي پرله پسي دا عادت و هره ورځ به مي يو قرآنکريم ختماوی وروسته به مي نور سبقان ويل داهم د اوو کالو په عمر څه معمولي خبره نه ده . ددغه زيات تلاوت فايده داوه چي دده څخه قرآنکريم نه هېرېدئ او نه ځني ګډوډ ېدئ څرنګه چي ددوی ظاهري ګوزاره د کتابونو په تجارت وه اود کُتب خاني ډېر کارونه يې په خپل لاس سره کول نو هيڅکله داسي نه ده پېښه سوي چي دوي دي په لاس کار کاوه او په خپله خوله دي يې تلاوت نه وي کړي .کله کله به دوی ته د مدرسې څخه جلا درس ويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدئ دا درې کارونه به يې په يوه وخت سرته رسول د تعليم ډول داسې نه و کوم ډول چې په عمومي توګه په مدرسو کښې دئ چې زيات پشار پر استاز وي بلکې د خاصو طالبانو سره طريقه داسې وه چې شاګرد به عبارت وايي ترجمه به يې کول مطلب به يې بيانوی که به چيری هغه مطلب صحيح و نو استاذ د مخکې تللو امر ورته کاوی که به يې غلطي پکښې وکړه نو که به د غه غلطي ته د تهديد اړتيا وه شاګرد به يې تهديد کړی او که به د ښودلو وه وروه به يې ښودله داد پخوا قصه نه ده بلکې د همدې پيړۍ واقعه ده په همدې وجه دا خبره د منلو وړ نه ده چې د اصحابانو ﷺ په ډول طاقتونه اوس نسته.

دولسم باب

دنبي ﷺ سره د محبت قصې

که څه هم کومې قصې چې مې تر اوسه پورې رانقل کړی دي هغه ټول دنبي ﷺ سره د محبت قصې دي چې ددوی مبارکانو د عاشقانه ژوند سبب و د ځان، مال، ژوند ، مرګ، هيڅ پروا به يې نه کول ددې څخه علاوه د محبت قصې هيڅ شی نه دي داد هغو حالتونو څخه يو حالت دئ چې تر الفاظو او عبارتونو پورته دئ محبت يو داسې شی دئ چې په زړه کې ځای ونيسې نو محبوب لره پر هرشی غلبه ورکوي نه بيا د ننګ او ناموس پرو الري او نه د عزت او شرافت پروا لري. الله ﷻ دي پخپله مهربانۍ او د خپل محبوب په برکت سره خپل اود خپل رسول محبت را نصيب کي (که داسې وسي) نو په هر عبادت کښې خوند دئ او ددين په هر تکليف کښې هوسايي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ د اسلام اعلان او تکلیف

د اسلام په پیل کښي چي به څوک مسلمان سو نو تر خپله وسه به یې اسلام پټ ساتی نبي ﷺ به هم نوموړي کس د اسلام و پټولو ته هڅاوی چي د کافرانو دخوا کوم تکلیف ور ونه رسیږي کله چي د مسلمانانو شمېر (۳۹) نفرو ته ورسېدئ نو ابو بکر ﷺ د اسلام د ښکاره کولو لپاره خواست وکړی چي په ښکاره ډول تبلیغ وکړل سي نبي ﷺ اول ځل انکار وکړی خود ابو بکر صدیق ﷺ په ډېر ټینګار یې دده غوښتنه قبوله کړه د اسلام د ښکاره کولو اجازه یې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړه حضرت ابو بکر صدیق ﷺ د تبلیغ خطبه ورته شورع کړه دا په اسلام کښي تر ټولو لومړی خطبه وه چي ده مبارک وویل په دغه ورځ سید الشهداء حضرت حمزه ﷺ د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړی او تر دغه ورځي دري ورځي وروسته حضرت عمر ﷺ په اسلام مشرف سو خطبه چي شروع سول د څلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړی حضرت ابو بکر صدیق ﷺ سره ددې چي په مکة مکرمه کښي دده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چي مخ مبارک یې د وینو ډک سو پزه او غوږونه یې ټوله په وینو رنګ سول اونه پېژندل کېده په سوکانو او لغتو یې وواهه او سربېره پکښي وغورځېده څه چي یې نسوای کولای هغه یې ورسره وکړل ابوبکر صدیق ﷺ بې هوښه سو دده مبارک خپل قوم بنو تمیم خبر سول او ددغه ځای څخه یې پورته کړی رایې وړی او ټولو خلګو ته دایقنیي وه چي ابوبکر صدیق ﷺ ددې حیواني حملې څخه ژوندی نسي پاتېدلای بنو تمیم مسجد ته راغلل او اعلان یې وکړی چي کچیري ابوبکر ﷺ ددې ووهلو څخه مړ سو نو موږ به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بدله کښې عتبة بن ربيعة ووژنو عتبة د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په وهلو کښې زيات دبدبختيو اظهار کړې و تر ماښام پورې ابوبکر صديق ﷺ بې هوښه و دوی چې به هر څه ورته وويل هغه به خبرې نه کولې ماښام دوی ډير ږغونه ورته وکړه ددې لپاره چې خبرې وکړې ده مبارک هم خبره وکړه خو خبره يې داوه چې د محمد ﷺ څه حال دئ هغو ورته وويل چې دهغه د لاسه دومره غم درته پيښ سو ټوله ورځ د مرګ په خوله کښې وې ته يې لاپوښتنه کوې ټوله ورځ دې دمرګ او ژوند درک نه و معلوم اخر چې څه ساه در پکښې پاته ده هغه دې هم د نبي ﷺ خبرې وکړې خلګ ولاړ سوه ده مور ام خير ته يې وويل چې ده ته د خوړلو او څښلو لپاره يو شی برابر کړه موريې هم يو شی برابر کړی راېې وړی اوده ته يې په خوړلو ټينګار وکړی خو دده مبارک هغه يوه خبره وه چې د نبي ﷺ څه حال دئ پر هغه څه تېر سول؟ دده مبارک مور ورته وويل زه خو په هغه نه يم خبره ده ورته وويل چې دحضرت عمر ؓ خور ام جميل ؓ ته ورسه او دده مبارک پوښتنه ځني وکړه هغې غريبې د خپل زوی د مظلومانه او پرېشانه حالت د غوښتنې د پوره کولو لپاره و ام جميل ؓ ته ورغله. او د نبي ﷺ دحال پوښتنه يې ځني وکړه هغې هم د عامو مسلمانانو په څېر خپل اسلام پټ ساتلی و ودې ته يې وويل چې زه هيڅ څوک نه پېژنم او محمد ﷺ څوک دئ؟ ستا د زوی ابوبکر ﷺ په حال خبره سوم ډېره خوا بدې سوم کچيرې ته وايې ستاسره به ولاړه سمه او ستاد زوی حال به ووينم د ام خير ورسره خوښه سوه دواړې يو ځای راغلې او د ابوبکر ﷺ حال يې وليدئ ام جميل ؓ چې ورته وکتل د توان څخه يې ووتل بې اختياره په ژړا سوه چې دې بدعملو پر څه حال باندې کړی دئ الله ﷻ دې دوی ته خپله سزا ورکړې حضرت ابوبکر صديق ﷺ ددې څخه پوښتنه وکړه چې نبي ﷺ پرڅه حال دئ؟ ام جميل ؓ دابو بکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چې دايې اورې ابوبکر ﷺ ورته وويل ددې څخه مه وېرېږه ام جميل ؓ ورته وويل چې رسول الله ﷺ بيخي جوړ او روغ دئ ابوبکر صديق ﷺ پوښتنه ځني وکړه چې اوس چيرې دئ ام جميل ؓ ورته وويل چې دارقم په کور کښې دئ ابوبکر ﷺ و فرمايل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي زما دي په الله ﷻ قسم وي چي تر هغه وخته پوري به هيڅ خوړل او څښل ونه کړم ترڅو رسول ﷺ ونه وينم . دده مبارک مور بيا پدې وجه ناارامه وه چي دی يو څه خوراک او څښاک وکړي ترڅو يو څه توانايي يې په بدن کي پيدا سي ځکه کافرانو ټوک ، ټوک کړی و.دبلي خوا دہ مبارک قسم کوی چي زه به تر هغه وخته پوري خوراک ونه کړم چي نبي ﷺ ونه وينم په همدې وجه موريې انتظار وکړی چي دخلګو تلل او راتلل بند سي بيايې د رسول اللهﷺ د ليدلو لپاره بوزي پدې وجه چي ځوک يې ونه ويني او تکليف ورونه رسوي کله چي دشپې ډېره برخه تېره سوه نو ابوبکرؓ يې دارقم کور ته بوتی کله چي ابوبکر ؓ ورورسېدئ درسول ﷺ په غاړه کي يې لاس ور واچوی او رسو ل الله ﷺ دده په غاړه کي لاس واچوی دواړه په ژړا سول ټول مسلمانان هم په ژړا سول ځکه چي د حضرت ابوبکر صديق ؓ حال د ليدلو نه و ددې څخه وروسته ابوبکر صديق ؓ خواست وکړی چي دا زما مور ده تاسو ددې لپاره د هدايت دعاء وکړی او دې ته د اسلام بلنه ورکړی نبي ﷺ اول دعاء ورته وکړه او وروسته يې اسلام ته و هڅول دا مبارکه په دغه وخت کي مسلمانه سول.(203)

فايده: د عيش او عشرت او د خوشحالي په وخت د ميني او محبت دعوه کوونکي ډېر دي خو عشق او محبت هغه دی چي د تکليف او غم په وخت کښي هم پاته وي.

۲-د حضرت عمر ؓ دنبي ﷺ پر وفات باندي غم

حضرت عمر ؓ د بې ساري زړورتيا او قوت سره ـ سره چي نن ځلوارلس پيړۍ وروسته يې هم زړورتيا مشهوره ده او ددې سره چي د اسلام ښکاره کېدل هم دده د اسلام راوړلو سره

(203) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسو د مسلمانېدو وروسته يې خپل اسلام په پټه ساتل نه خوښوی دده مبارک د نبي ﷺ سره دمحبت يو کوچنۍ نمونه داده چې کله نبي ﷺ وفات سو نو دده د زغم څخه خبره ووته حيرانۍ واخيستی ، توره يې په لاس کې واخيستل ودرېدئ او وې ويل: که هر چا وويل چې نبي ﷺ وفات سوی دئ زه به دهغه سر ورېرې کړم نبي ﷺ د خپل رب و لوري ته تشريف وړی دئ لکه موسي ؑ چې طور غره ته تشريف وړی و د بېر ژر به راسي او د هغه خلکو لاسونه او پښې به پرې کړم چې دنبي ﷺ د وفات غلطي اوازې خپروي حضرت عثمان ؓ تر دومهي ورځې پوري ګونګی و هيڅ يې دخولې نه راوتل ګرځېدئ را ګرځېدئ خبري يې نه سوای کولای حضرت علي ؓ چوپ ناست و بدن يې حرکت نه کاوه يوازې ابوبکر ؓ و چې د غره په څېر ولاړو او تول غمونه يې وزغمل چې درسول الله ﷺ سره يې اوس د محبت قصه تېره سوه پدغه وخت کې يې په ډېره آرامتيا سره تشريف راوړی اول يې دنبي ﷺ تندی مچ کړی وروسته د باندې راووتی حضرت عمر ؓ ته يې وويل کښېنه وروسته يې خطبه ووېل چې مطلب يې داسې و: کوم چاچې د نبي ﷺ عبادت کاوه هغه دې پوه سي چې نبي ﷺ وفات سو څوک چې دالله ﷻ عبادت کوي هغه دې پوه سي چې الله ﷻ ژوندی دئ او تل به وي وروسته يې د قرانکريم دغه مبارک آيات تر پايه پوري ووايه: ([204])

⇧💣■🖬⌧⌘ ⇧⑨⬧🕭 ⮘✌❑🡐♒◆❻ ⬝⬧🙰➀ 🡖⑨⬤☺◻◆➔👍 🙵◆👌◆❒

✗🕯⇦🙰✉⬧▭❒🕮 🗐 ⭦🙣🡐♒❾❷🙥👁🙵✃ 🙲🕮🙰✃⬀🖮⬧🕭 ♊🙲👌

✃❼■✍◆⭦ ⬃☹⬈🡻⬀⌛■🖬⬧➀☼🙵✃ ⬝🙣🙲☛➔🕭 ⬃❒❒🕮 ✽☠🙵◻👌

🗐❼■✍◆⭦ ⬄🖬🙰🖬⬧➀☪◆③ ♊◆👌◆❒ 🗐 ⬀☠⬈🗏🙰⌛🕔⬧➀⇧⭦❒🕮

🗏 🙵ॐ★⬂⓿⌧⅄ ⅄✎🙵✃ ▪❸⮈➢◆③ ♊■🖬⬧▭ 🙲❍⬂⓿◆⌛🖏➀◆⭦

([204]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

◆✖⇦✠❷⇱⌛🕔◉⌖✆👓✂ ✦✏👓✂ ❽✠❽⇳➶◆⓿⌂ꝏ◆❒
(205) ⇩⇨✍✍⇧

ژباړه: محمد ﷺ صرف پيغمبر دئ.(خدای خو نه دئ چي مرګ او فنا نه پرې راځي). کچيري محمد ﷺ وفات يا شهيد سي نو تاسو بېرته له دينه څخه اوړئ؟ او که څوک له دين څخه واوړي هغه ته هيڅ تاوان نسي رسولای (يواځي خپل ځان ته تاون رسوي) او الله ﷻ به شکرګذاره خلګو ته ژر بدله ورکړي.(206)

فايده: څرنګه چي الله ﷻ د حضرت ابوبکر ﷺ څخه د خلافت مهم کار اخيستی او دده شان هم پدغه وخت کي مناسب و په همدې وجه دده سره پدغه وخت کي دومره زغم موجود و چي د بل چاسره موجود نه و او دده مبارک ته چي د ښخېدلو او ميراث څومره مسئلې معلومي وې بل چا ته نوې معلومي د نبي ﷺ د ښخېدو په ځای کي اختلاف سو ځينو وويل چي په مکه کي يې ښخوو ځينو وويل چي په مدينه منوره کي يې ښخوو او ځينو ويل چي په بيت المقدس کښي يې ښخو خو حضرت ابوبکر صديق ﷺ وويل چي ماد نبي ﷺ څخه اورېدلي دي: پر کوم ځای چي پيغمبر وفات سي پر هغه ځای به يې قبر وي پر کوم ځاي چي د نبي ﷺ وفات سوی دئ پر هغه ځای دي قبر وکښل سي بيا يې و فرمايل: چي ما د نبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي د نبي ﷺ وارث هيڅوک نسي جوړېدلای کوم مال چي ځيني پاته سي هغه به خيراتيږي بيا يې وفرمايل: ما د نبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک د مسلمانانو د حکومت سرپست سي او بيا په بې پروايي سره بل څوک امير جوړ کړي پرده دي لعنت وي بل خبره داده چي نبي ﷺ فرمايلي دي چي قريش د امر او سلطنت مسئول او سرپرست دي او داسي......

(205) سورة آل عمران الاية (١٤٤)
(206) بيان القران

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- د يوې ښځې د نبي ﷺ د خبر په وجه بې ارامه کېدل

د احد په غزا کې چې مسلمانانو ته تکليفونه ورسېدل او ډېر مسلمانان شهيدان سوه دغه دردونکې خبر چې مدينې منورې ته ورسېدئ نو يوه ښځه لا لهانده د حالاتو د معلوملو لپاره دکوره څخه راووتل راغله د خلګو يوه ډله ولاړه وه دې په بې قرارۍ سره پوښتنه ځني وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو په جواب کې ورته وويل: چې ستا پلار شهيد سو ی دئ دې انا لله وويل بيا يې په بې قرارۍ سره پوښتنه وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو ورته وويل چې ستا خاوند شهيد سو بل چا د زوی د شهادت ورته وويل بل چا بيا د ورور د شهادت خبر ورکړې چې دا ټول شهيدان سوی دي خو دې د نبي ﷺ پوښتنه کول چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ خلګو ورته وويل چې په خير او خيريت کور ته راغلی ددې زړه ډاډ نه کاوی او وې ويل چې چيرې دئ؟ خلګو ورته وويل چې په هغه ډله کې دئ دا په خپله ولاړه د رسول الله ﷺ په ليدلو يې خپلې سترګې يخې کړې د رسول الله ﷺ په ليدو يې وويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستا د ليدو وروسته ماته هر غم کمزوری او پر هيڅ دئ په يوه روايت کې راغلي دئ چې دې نبي ﷺ تر جامو ونيوئ او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! چې تاسو ژوندی او سلامت ياست نو ماته د هيڅ مرګ پروا نسته.([207])

فايده: ددې ډول څخه ډېرې قصې راغلې دي په همدې وجه د مؤرخينو د نومورې ښځې په نومونو کښې اختلاف دئ خو صحيح خبره داده چې قصې د څو ښځو څخه پيښې سوی دي.

۴- په حديبيه کې د ابو بکر صديق ؓ او مغيرة ؓ کار او د عامو اصحابو ؓ طريقه

([207]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیبې مشهور جنګ په سنه ۶ هـ کې د میانۍ په میاشت کې سوی دئ. کله چې نبي ﷺ د اصحابانو د یوې لوې ډلې سره د عمرې اراده وکړه د مکې کافران چې خبر سوه نو په خپل منځ کې یې مشوره وکړه چې مسلمانان دې د مکې څخه منعه سي د دغه لپاره یې لویه تیاري وکړه او د خپلې مرستې لپاره یې د دباندې څخه هم خلک راوغوښتل او یو لوی جماعت یې د مقابلې لپاره تیار کړی نبي ﷺ یو صحابي و ذوالحلیفة نومي ځای ته د حال معلومولو لپاره واستوی (هغه صحابي چې بېرته راغلی) د نبي ﷺ سره یې په عسفان کې ولیدل او نبي ﷺ ته یې وویل چې د مکې خلکو د مقابلې لپاره لویه تیاري نیولې ده او زیات شمېر خلک یې د دباندې څخه هم راغوښتي دي نبيﷺ د خپلو اصحابانو سره مشوره وکړه چې اوس څه کول پکار دي؟ یوه لویه لاره داده چې کوم خلک چې دوی د دباندې څخه راغوښتي دي د هغو پر لورو حمله وسي هغه چې خبر سي نو بېرته به خپلو کورونو ته ولاړسي بله لار داده چې برابر پر ورسو. حضرت ابوبکر صدیقؓ وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! موږ خو د بیت الله شریف د زیارت په اراده روان سوی یو د جنګ خو مو هیڅ اراده نه وه موږ به ځو که چیرې دوی مخته راغلل موږ یې منعه کړو مقابله به وکړو که نه نو ځو به نبي ﷺ دا خبره خوښه کړه او مخکې روان سو کله چې حدیبې ته ورسېدل نو بدیل بن ورقا خزاعي د یوې ډلې سره نبي ﷺ ته راغلی دا خبره یې ورته وکړه چې کافران تاسو هیڅکله د مکې دا خلېدو ته نه پرېږدي د جنګ لپاره یې لویه تیاري نیولې ده نبي ﷺ ورته وویل چې موږ خو بیخي د جنګ په اراده نه یو راغلي زموږ مقصد عمره کول دي قریشو ته خو هره ورځ جنګونو ډېر تاوانونه رسولي دي ځانونه یې بیخي هلاک کړي دي که ددوی خوښه وي چې روغه جوړه وکړي زه روغي جوړي ته تیار یم زما او ددوی تر منځ به ژمنه وي چې زه ددوی سره جنګ نه کوم او که دوی زما سره جنګ نه کوي مادي نوروته پرېږدي او که دوی په هیڅ شی نه راضي کیږي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح یې په قبضه کې دئ چې تر هغه وخته به ورسره جنګیږم چې اسلام غالب سي او یا زما سر پرې سي. بدیل ورته وویل: ډیر ښه دئ زه به ستا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیغام هغو ته ورسوم ، دی ولاړی هغو ته یې پیغام ورساوه خوهغه راضي نه سوه. په همدې ترتیب ددواړو لورو څخه دتګ او راتګ لړی جاري وه چي یو وار پکښې عروة بن مسعود ثقفي د کافرانو له لوري څخه راغلی چي په دغه وخت کي لا مسلمان سوی نه و وروسته بیا مسلمان سو ده هم د بدیل په څېر د نبيﷺ سره خبري وکړې او ورته وې ویل: اې محمد ﷺ ! که ته ټول عرب له منځه وړل غواړې دا خوشوني نه ده ځکه تر اوسه ستا مخکي داسي یو څوک نه دی پیدا سوی چي دغه کار یې کړی وي یعني ټول عرب دي یې لمنځه وړي وي او که چیري دوهم حالت سي یعني عرب پر تاسو برلاسي سي نوکوم کسان چي ستا سره دي هغه زه د شریفو خلګو ډله نه وینم ټول به درڅخه ولاړ سي تابه یوازي پریږدي ابوبکرﷺ په دغه ځای کي ولاړ و دا خبره یې ونه زغمل دستي یې ورته وویل: دخپل خدای (لات) د بولو ځای و څټې ایا موږ به وتښتو ؟ او نبيﷺ به یوازي پریږدو ؟ عروة پوښتنه وکړه چي دا څوک دئ؟ نبي ◄ ورته وویل: دا ابوبکر AA دئ عروة ورته وویل: ستا یو زوړ احسان پر ما پروت دئ هغه احسان ادا سو او که دي هغه احسان نه وای نو خامخا به مي ددې ښکنځلو جواب درکړی وای ددې خبرو د کولو څخه وروسته بیا د نبيﷺ سره په خبرو کولو مشغول سو ده د عربو ددود سره سم د نبيﷺ وږیري مبارکي ته لاس وروړی ځکه دغه کار دوی د خواهش کولو پرمهال کاوه اصحابو ﷺ دغه کار نسو زغملای نو د عروة وراره مغیرة بن شعبة AA په دغه ځای کي ولاړ و خود یې پر سر وه د توري په متې یې خپل اکا (عروة) وواهه چي لاس دي لیري ساته (یعني دنبيﷺ وږیري مبارکي ته لاس مه وروړه) عروة پوښتنه وکړه چي دا څوک دئ؟ نبيﷺ ورته وویل: دا مغیرة AA دئ عروة ورته وویل: اې غداره ! ستا غداري تر اوسه پوري زغمم ستا زما سره دا وفا ده ؟(مغیرة دا سلام مخکي څو کافران وژلي وه عروة یې دیت ورکړی و په دغه ځای کي یې و هغه کار ته اشاره وه) لنډه دا چي عروة د نبيﷺ سره خبري کولې او پټ-پټ به یې د سترګو تر بیخو د اصحابانو ﷺ حال هم معلوماوه کله چي بېرته و کافرانو ته ولاړی هغو ته یې وویل: اې قریشو ! زه د ډیرو پاچهانو دربارو ته تللی یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقيصر، نجاشي او دکسرى دربارونه مې ليدلي دي او د هغوى اداب مې ليدلي دي قسم په الله ﷻ که ماد يو پاچا سره د خپلو ملګرو دومره محبت ليدلى دئ لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ کله چې دى لاښي توکي دوى يې چابک په لاس را واخلي پر مخ او بدن يې موږي کوم امر چې دى وکړي د پوره کولو لپاره يې تړوله و ځغلي کله چې هغه اودس کوي نو د اوداسه د اوبو لپاره لاسونه ورته نيسي يو څاڅکى اوبه مځکې ته نه پرېږدي کوم يوه ته که څاڅکى ور ونه رسيږي نو دهغه بل يوه لوند لاس راکش کړي پر خپل مخ يې وموږي که د محمد ◄ په مځکې دوى خبرې کوي نو په لوړ اوازيې نه کوي دادب له وجهي ده ته لوړ نه ګوري که د هغه د سر يادږيرې ويښته ولويږي نودبرکت لپاره يې پورته کوي مځکې ته يې نه پرېږدي لنډه دا چې ما دهيچا دومره محبت دخپل مشر سره نه دئ ليدلى لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ. وروسته نبي ﷺ عثمان ﷺ د قاصد په ډول مکې ته واستوى څکه يو خو دى مسلمان و او بل دده په مکة کې ډير عزت و په همدې وجه دده په وړاندې ډيره ويره نه وه چې خلک دې تاوان وررورسوي. نو څکه يې دى د قاصد لپاره غوره و بلل سو. ده مبارک تشريف يووړى. مسلمانانو ارمان وکړى چې دى خو لاښه سو مکې ته ولاړى ښه په خوند به طوافونه وکړي نبي ﷺ وفرمايل: زما اميد نسته چې هغه دې زما پرته طواف وکړي. کله چې عثمان ﷺ مکې ته داخل سو نو ابان بن سعيد په خپله پناه کې واخيستى اورته وې ويل: چې ولاړ سه هر چيرې چې ځې هيڅوک ستا منعه نسي کولاى عثمان ﷺ هم شاوخوا وګرځېدئ د ابو سفيان او د قريشو د سردارانو سره يې و ليدل د نبي ﷺ پيغام يې ورو رساوه کله چې ببرته راتلى نو دمکې خلګو ورته وويل: چې اوس راغلي يې ونيسه طواف وکړه ده مبارک په جواب کې ورته وويل عجيبه ده چې رسول الله ﷺ به منعه کړل سوى وي او زه به طواف کوم دا هيڅکله نه سي کېدلاى کافران دده پر دې خبره په غصه سوه دى يې بندي کړى او مسلمانانو ته يې حال وروا ستوى چې عثمان شهيد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سو نبي ﷺ چي دا خبر واوريدئ دا صحابانو ﷢ څخه يي تر آخري سلګۍ پوري د جنګېدو ژمنه واخيسته کافران چي د مسلمانانو پدي بيعت (ژمنه) خبر سوه دستي يي عثمان ﷜ ايله کړی.(208)

فايده: په دي قصه کي د ابوبکر AA وينا او دمغيرة ﷜ وهل، د اصحابانو ﷢ عامه تګ لاره چي عروة په ډېر ځير وليده هم دا ډول د عثمان ﷜ د طواف څخه انکار، هره قصه داسي ده چي د نبي ﷺ سره د بې اندازي ميني خبر ورکوي. دغه بيعت (ژمني) ته بيعت الشجر وايي په قرانکريم هم ددې بيعت بيان راغلی دئ چي الله ﷻ په سورة فتح کي فرمايي:

✉ ⇧⑨⬧⑪⬆✍ ⑥◆✘⬁♉⬃ ✂✍✏✦ ⬆♦♊⬁

⬃✍✂✍⑪♈⍰⬅⬧⬀✋⚠⬃⬀✓▫⬃ ⑪⑪⑪⬃ ③⬅⌨♦✍③⑪➔⬅❑☼♦①⬃

✋❑♦✋⬀⬅ ✂✍✎✍⊕⊙✗⊠❷♦☐⬃ ▫⬧➔⊠🖬⑪☠⌘ ✋♦✍ ✖⑪❼

🔔➔🖬➔❑⬚⬃&⬃☠⬀ ▫⬧✈❒☼❽♦✌♦ ✂✍✍❍❍▤⬁⑩⬅♦❑⬧

⬅♦🖬■❸⬀&⬃☠⬀ ❑♦🕮❑⚐❑⌚⌛♦♑⬅☠⬀ ▫⬧✌⬀⬧☯✍ 🔔⬧❷⊠③⌛✡✍

(209) ⬀⬃⬂⬁

پورتنی آيات به د ترجمي سره ژر په خاتمه کي راسي انشا الله.

۵- د حضرت ابن زبير AA وينه چيښل

نبي ﷺ يو ځلي ښکرونه ولګول او کومه وينه چي راووتل ابن زبير AA ته يي ورکړل چي دا يو سه يو ځای يي ښخه کړه ده مبارک هغه وينه را واخيستل خپله يي و چيښل او راغلی نبي ﷺ ته يي وويل چي وينه مي ښخه کړه نبي ﷺ ورته وويل: چيري دي ښخه کړه؟ ده مبارک ورته وويل چي

(208) خميس
(209) سورة الفتح الاية (١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

و مي چيښل. نبي ﷺ ورته وويل: کوم بدن ته چي زما وينه ورسيږي هغه بدن اور ددوزخ نسي مسحه کولای خو د خلګو څخه تا ته هلاکت دئ ستا څخه و خلګو ته هلاکت دئ.(210)

فايده: د نبي ﷺ لوي او کوچني اودس مات تول پاک دئ په دي کي هيڅ مشکل نسته دنبي ﷺ ددي ارشاد څخه مطلب دادی چي د خلګو څخه تاته هلاکت دی ستاڅخه و خلګو ته هلاکت دئ علماؤ ليکلي دي چي و امارت او سلطنت ته اشاره ده خو (ځيني بيا اختلاف کوي) کله چي عبد الله بن زبير ﷺ پيدا سو هغه وخت هم نبي ﷺ ودي طرفته اشاره کړي وه او ورته ويلي يې وه چي ستا يو پسه د چرمونبانو په منځ کي دئ داسي چرموښان دي چي کالي به يې اغوستي وي وروسته د يزيد او عبدالملک مشهور جنګ د ابن زبير AA سره وسو او په هغه کي هم شهيد سو.

۶- د حضرت مالک بن سنان AA وينه چيښل

داحد په غزاء کي چي د نبي ﷺ په مخ اويا سر مبارک د خود دوي کړی ننوتي نو د يوي خوا حضرت ابو بکر ﷺ وروځغستل او د بلي خوا ابو عبيده ﷺ وروځغستل او په غاښو يې د کړيو را ايستل شروع کړه لومړی ابو عبيده يوه کړی په غاښ راوايستل دوهم غاښ يې مات سو. ددي دوو کړيو په راوتو سره د نبي ﷺ د پاک بدن څخه وينه راووته د حضرت ابو سعيد خدري ﷺ پلار مالک بن سنان AA دغه وينه په خپلو شونډانو و څښښل او وي رودل وينه يې تېره کړه. نبي ﷺ و فرمايل: د کوم بدن سره چي زما وينه يو ځای سي هغه بدن د دوزخ اور نه سي مسحه کولای.(211)

۷- د حضرت زيد بن حارثة AA و خپل پلار ته انکار

---

(210) خميس
(211) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زید بن حارثﷺ د کفر په وخت کې د خپلې مور سره دا ناو کورته تلی چې قافله یې بنو قیس و شکول او وې لوټل چې زیدﷺ هم پکښې و دی یې غلام کړې د مکې په بازار کې یې خرڅ کړی. حکیم بن حزام د خپلې عمة خدیجې لپاره رانیوی د خدیجې چې کله د نبيﷺ سره نکاح وسوه نو خدیجې زید د نبيﷺ په خدمت کې وړاندې کړی. د زید پلار د خپل زوی په بیلتون ډېر غمګین و. ځکه طبعي خبره ده چې پلار د اولاد سره مینه لري. د زید پلار به د خپل زوی په جلاوالي کې ژړل او اشعار به یې ویل یوې خوا او بلې خوا ته به ګرځېدئ چې د شعرونو لنډه ترجمه یې داده: زه د زید په یاد کې ژاړم نه یم خبر چې هغه ژوندی دئ چې امید یې وکړم او که مړ کی ختم کړی دئ په الله ﷻ قسم کوم چې دا هم نه ده راته معلومه چې اې زیده! ته پستې مځکې هلاک کړې یې او که د غره مځکې هلاک کړې یې. ارمان چې ماته معلومه وای چې ته بیرته راځې که یا زما په ټول عمر کې لوی ارمان دادئ چې ته بېرته راسې اې زیده! چې لمر راخیږي هم ته رایاد ېږې او چې باران کېږي نو هم ستا یاد ما ځوروي او کله چې بادونه چلیږي نو هم ستا یاد تازه کوي. های افسوسه زما غم او فکر څومره اوږد سو زه به دده په لټه او تلاش کې په ټوله دنیا د ګرځېدو لپاره د اوښ چابکي په کار واچوم پر ټوله دنیا د ګرځېدو څخه به نه سم ستړی اوښ که ستړی سي خو زه نه ستړی کېږم خپل ټول ژوند به په دې کښې تېروم که ماته مرګ راسي نو ډېر به ښه وي ځکه مرګ هر شی فنا کوي که څه هم هر څوک هر څومره امیدونه لري خو زه به د خپلوانو څخه فلانکي فلانکي، آل اولاد ته وصیت وکړم چې په دغه ډول په زید پسې تلاش وکړې. لنډه دا چې ده به په ژړا ژړا کې دا اشعارو ویل او تلاش به یې کاوه ناڅاپه دده د قوم څوکسان حج ته ولاړل[212] هلته یې زید و پېژندئ او خپل د پلار حالت یې ورته بیان کړی

([212]) تر اسلام مخکې کافرانو هم دحج یوډول دود درلودی چې لوڅ به یې پر مکه مکرمة باندې طواف کاوه او چک چکې به

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلار شعرونه يې ورته وويل او د هغه د بيلتون قصه يې ورته وکړه. حضرت زيد ﷺ وهغو ته درې شعرونه په لاس ورکړل چې مطلب يې داسې و. زه په خير او خيرت کې يم زه د ډېرو سخيانو خلکو په غلامۍ کې يم زما لخوا هيڅ فکر مه کوئ. هغه کسان چې ولاړل د زيد و پلار ته يې د زيد د خيريت خبر ورکړی او هغه اشعارې ورته وويل چې زيد ورته ويلي وه او د زيد ادرس يې وروښودئ. د زيد پلار او اکا روان سوه د غلامۍ د خلاصېدو په نيت يې د ځان سره فديه واخيسته د نبي ﷺ حضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د هاشم اولاده ! او د خپل قوم سرداره ! تاسوخو د الله ﷻ د کور همسايګان ياست تاسو خو د حرم اوسېدونکي ياست تاسو خو خپل بنديان ازاده وی. وږو خلګو ته خوراک ورکوی موږ د خپل زوی د خلاصون لپاره راغلي يو پر موږ احسان او کرم وکړه زموږ فديه قبوله کړه. زما زوی ازاد کړه بلکې څومره چې فديه ده تر هغه زياتې پيسې واخله نبي ﷺ ورته وويل: څه خبره ده؟ دوی ورته وويل چې موږ د زيد په طلب راغلي يو نبي ﷺ ورته وويل. بس دومرې خبره ده؟ دوی ورته وويل. هو ، نبي ﷺ ورته وويل: هغه راوغواړئ او پوښتنه ځنې وکړئ که چيرې په خپله خوښه تلی نو ښبله فديې يې بوزئ او که نه تلی نو زه پر داسې چا باندې زور نسم اچولای چې په خپله خوښه نه ځې دوی ورته وويل: تاسو تر حق هم زيات احسان وکړی دا خبره مو ښيخې خوښه ده.زيد ﷺ راوغوښتل سو نبي ﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې ته دوی پېژنې؟ زيد ﷺ ورته وويل: هو ، دا زما پلار دئ او دغه بل مې اکا دئ نبي ﷺ ورته وويل: زما حال هم تا ته معلوم دئ که په خپله خوښه زما سره اوسېدل غواړې خو زما سره اوسه او که ددوی سره ځې نو درته اجازه ده حضرت زيد ﷺ ورته وويل يارسول الله ◄ ! زه ستاسې په مقابله کې هيڅوک نسم خوښولای ته زما د پلار پر ځای يې او د اکا پر ځای مې هم يې پلار او اکا دواړو ورته وويل: زيده ! د ازادۍ په مقابل کښې غلامي خوښوې؟ د پلار، اکا، کور

يې کولې . داسې نه ده چې دزيد خپلوان په دغه وخت کې مسلمانان وه فرضي حج يې اداکوی.ژباړن .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نور قریبانو په مقابل کښې غلام او سېدل غواړې؟ زید ﷺ ورته د نبي ﷺ و لوري ته اشاره وکړه اووې ویل: ماپه ده کې داسي شیان لیدلي دي چې په مقابله کي یې هیڅ شی نسم خوښولای نبي ﷺ چې دده خبرې واورېدې نو دی یې په غېږ کې ونیوی او وې ویل چې دی ما په زوی والي نیولی دئ. پلار او اکا چې یې دا حال ولیدئ ډېر خوشاله سوه او په خوشحالۍ سره یې پرېښودئ ولاړل.(213)

فایده: حضرت زید ﷺ په دغه وخت کي کوچنی هلک و چې پر خپل کور، پلار او نورو باندي یې د غلامۍ ژوند غوره کاوه داد هغه محبت ښودنه کوي چې ډېر ښکاره دئ.

۸- داحد په جنګ کي د حضرت انس بن نضر ﷺ عمل

د احد په غزاء کي چې مسلمانانو ماته و خوړل نو یو چا دا خبره مشهوره کړه چې نبي ﷺ شهید سو ددې دردونکې خبرې چې کومې اغېزې پر اصحابانو ﷺ باندي ښکاره وې هغه ډېره ښکاره خبره ده. مسلمانانو ددې ویره ونکې خبر په اورېدو سره هغه پاته همت هم دلاسه ورکړی حضرت انس ﷺ راروان و چې د مهاجرو او انصارو په یوه ډله کي یې حضرت عمر AA او حضرت طلحة ﷺ ولیدل چې ټوله د خوابدتیا په حالت کي دي انس ﷺ پوښتنه وکړه چې دا څه پېښه ده چې مسلمانان خوابدي ښکاري؟ دوی ورته وویل چې نبي ﷺ شهید سو حضرت انس ﷺ ورته وویل چې دنبي ﷺ وروسته چې تاسو ژوندی پاته سئ نو څه به کوئ توري په لاسو کي واخلئ ځانونه قربان کړئ. حضرت انس ﷺ توره په لاس کي واخیستل د کافرانو په یوه ډله ورننوتی تر هغه پوري وجنګېدئ ترڅو چې شهید سو.(214)

---

(213) خمیس
(214) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دده مبارک مطلب دا و چې د کوم چالپاره چې ژوند و هغه نسو پاته نو بیا ژوند پاته کېدل د څه لپاره دئ هم داسي وسوه، چې خپل ځان یې قربان کړی.

٩- په احد کښې د سعد بن ربیع ﷺ پیغام

نبي ﷺ د احد په غزا کي پوښتنه وکړه چې د سعد بن ربیع ﷺ حال معلوم نه سو چې څه به پر تېر سوي وي یو صحابي ﷺ یې دده د تلاش لپاره ولېږی د غه صحابي د شهیدانو په ډله کي لټون وکړی چې ګوندي ژوندی وي بیا یې په لوړ اواز وویل: زه نبي ﷺ رالېږلي یم چې د سعد ﷺ خبر راوړه. د یو ځای څخه یو کمزوری اواز راووتی د غه صحابي و هغه طرفته ورغلی که یې وکتل سعد ﷺ د شهیدانو په منځ کي پروت دئ لږ ساه پکښې ده کله چې نژدې ورغلی سعد ﷺ ورته وویل: چې نبي ﷺ ته زما سلام وایه چې زما د خوا دي الله ﷻ تاسو ته غوره بدل درکړي. کومه بدله چې یوه نبي ته د امتي لخوا ورکړل سوې ده ترهغه غوره بدله، او مسلمانانو ته زما دا پیغام ورسوه. که ونبي ﷺ ته کافران ورسېدل او په تاسو کي یو سترګي لغړونکی و یعني ژوندی و نو د الله ﷻ په وړاندي یې بیا هیڅ عذر نه قبلیږي. دا یې وویل وفات سو.(215)

فایده: فجزاه الله عنا افضل ماجزاي صحابیاً عن امة نبیه.

(215) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حقیقت کي دغه مبارکو تر سرتیرو اصحابانو د خپلي سر تیری ثبوت ورکړی دئ (الله ﷻ دي یې قبرونه د نور څخه ورډک کړي) په زخمو باندي زخمونه قبلوي ساه یې وزي مګر ددې فکر نسته چي شکایت، وېره او یا دي غم وکړي بلکي ددوی سره په دغه حال کي هم د نبي ﷺ د حفاظت او پر نبي ﷺ باندي د ځان قربانولو شوق او جذبه سته. ارمان! په ماغوندي نااهله کي هم ددوی په څېر یوه لړه برخه مینه وای.

۱۰- د نبي ﷺ په قبر لیدو سره د یوې ښځي مرګ

د حضرت عائشې ؓ حضور ته یوه ښځه راغله او ورته وې ویل چي ماته د نبي ﷺ قبر مبارک راوښیه عائشې ؓ هغه مبارکه او د نوره ډکه کوټه ورخلاصه کړه چي د نبي ﷺ قبر مبارک پکښې و هغې ښځي چي قبر مبارک ولیدئ په ژړا سوه په ژړا ژړا کي وفات سوه. رضي الله عنها و ارضا ها.([216])

فایده: ایا تاسو ددې عشق نمونه یو ځای لیدلې ده چي د قبر د زیارت توان هم ونه لري او هلته یې ساه و خېږي؟

۱۱- د اصحابانو ؓ د محبت متفرقي قصې

د حضرت علي کرم الله وجهه څخه یو چا پوښتنه وکړه چي د نبي ﷺ سره ځو مره مینه لرې؟ ده مبارک ورته وویل زمادي په الله ﷻ قسم وي چي نبي ﷺ موږ ته تر خپلو مالو، مور او پلار، تر خپلو ځانو او د سختي تندي په وخت کي تریخو اوبو زیات محبوب دئ.([217])

([216]) خمیس
([217]) شفــاء

فایده: ده مبارک ریشتیا وویل: د اصحابانو مبارکانو هم داسې حالت و ځکه دوی د کامل ایمان څښتنان وه. الله ﷻ فرمایي:

[illegible] (218)

ژباړه: دوی ته ووایه: که چیري ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه، ستاسو بیبیاني، ستاسو قوم او هغه مال چي تاسو ګټلی دئ او هغه تجارت چي ستاسو سره د هغه وتلو وېره ده او هغه کورونه چي تاسو يې خوښوی (که چیري دا ټول شیان) تاسو ته تر الله ﷻ او د هغه تر رسول ﷺ او د الله ﷻ په لاره کښې تر جهاد ستاسو خوښ وي نو تاسو صبر وکړئ تر هغه وخته پوري چي د الله ﷻ حکم راځي (او د الله ﷻ حکم نه منونکي خپل مقصود ته یعني عذاب ته رسوي)، الله ﷻ فاسقانو ته هدایت نه کوي.(219)

---

(218) سورة التوبة الاية (٢٤)
(219) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې آيت کې د الله ﷻ د هغه کسانو سره د عذاب وعده ده چې د نورو شيانو سره تر الله ﷻ او تر رسول الله ﷺ زياته مينه کوي. د حضرت انس ﷛ څخه روايت دئ چې نبي ﷺ فرمايي: تر هغه به يو ستاسو څخه کامل مؤمن نسي تر څو زما سره تر خپل پلار، اولاد او ټولو خلکو زيات محبت ونه کړي. د حضرت ابوهريرة ﷛ څخه هم داسي مضمون ليکل سوی دئ. علماؤ ويلي دي: چې ددې محبت څخه اختياری محبت مراد دئ غير اختياري يعني اضطراري محبت نه دی مراد. که چيري ددې محبت څخه طبعي محبت مراد سي نو هم کېدای سي خو بيا د ايمان څخه د کاملي درجې ايمان مراد دئ لکه د اصحابانو ﷡ ايمان چې و. حضرت انس ﷛ فرمايي: چې نبي ﷺ ورته وفرمايل: درې شيان دي که په چا کښې موجود سوه نو د ايمان خوږوالی به ورپه برخه سي لومړی د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ چې تر هر شی زيات او خوندور دئ دوهم دا چې د يو چا سره محبت کوي د الله ﷻ د رضا لپاره وي. دريم دا چې د کفر ولوري ته تلل يعني کافر کېدل دومره ورته ګران سي لکه په اور کې پر بوتل.

يوه ورځ حضرت عمر ﷛ وفرمايل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته ماته تر خپل ځان پرته تر ټولو شيانو محبوب يې رسول الله ﷺ وفرمايل: چې څوک تر هغه وخته پوري کامل مؤمن نسي جوړېدلای تر څوزه تر خپل ځان ورته محبوب نه سم. عمر ﷛ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! اوس ته ماته تر خپل ځان هم محبوب يې رسول الله ﷺ ورته وويل: (الآن) يا عمر ! يعني اوس اې عمره ! دا چې د نبي ﷺ ددې جواب مطلب به څه وي علماؤ يې دوه مطلبه ښودلي دي. لومړی دا چې اوس ستا ايمان پوره سو. دوهم دا چې داخبرداری و چې اې عمره ! اوس دا خبره پيدا سوه پکار خو داوه چې د پخوا څخه وای. سهيل تستري ﷬ فرمايي: څوک چې په هر حال کښې نبي ﷺ په خپل والي يعني آقا ونه ګڼي هغه د سنتو خوند نسي څکلای. يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل چې د قيامت ورځ به کله راځي؟ نبي ﷺ ورته وويل چې د قيامت لپاره دې څه تياري نيولې ده چې پوښتنه يې کوې صحابي ورته وويل ما ډيري روژې، خيراتونه او لمونځونه ندي کړي مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په زړه کښې مي د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ نبي ﷺ ورته وويل چي د قيامت په ورځ به ته د هغه چاسره ملګري يې چي ته مينه ورسره لرې دغه حديث ډيرو اصحابانو نقل کړی دئ چي په دوی کښې عبد الله بن مسعود ، ابو موسي اشعري، صفوان، ابوذر رضي الله عنهم او داسي نور مبارکان هم دي. حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چي اصحابانو رضي الله عنهم ته چي پدې حديث سره مسلمانانو ته څومره خوشحالي حاصله سوه په هيڅ شی دومره خوشحالي نه وه ورته حاصله سوې.دا ښکاره خبره ده چي اصحابانو رضي الله عنهم ته خوشحالي په کار وه ځکه د نبي ﷺ محبت د دوی په رګ او رېښه کښې موجود وو نو بيا به ولي نه خوشحالېدل .د حضرت فاطمې رضي الله عنها کور د نبي ﷺ د کور څخه لرې ليري و نبي ﷺ وفرمايل: چي زما زړه غواړي ستا کور زما و کور ته نژدې سي حضرت فاطمې رضي الله عنها وويل: چي د حارثة رضي الله عنه کور تاته نژدې دئ و هغه ته ووايا ست چي زما سره کور بدل کړي رسول الله ﷺ ورته وويل د حارثة رضي الله عنه سره مخکي هم يوځلي بدلون سوی دئ اوس ماته حياء راځي. حارثه رضي الله عنه په دې خبر سو دستي د نبي ﷺ و حضو ته ورغلی او ورته وې ويل چي زه خبرسوی يم چي تاسو د فاطمې رضي الله عنها کورو خپل ځان ته نژدې غواړئ دغه زما کورونه دي او تر دغه وتاسو ته هيڅ کور نژدې نسته هر يو چي موخوښ وي دهغه سره يې بدل کړئ اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! زه اوزما مال د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ دي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دي په خپل خدای ﷻ سره قسم وي کوم مال چي تاسو زما څخه واخلی هغه زما ډېر خوښ دئ تر هغه مال چي زما څخه پاته سي نبي ﷺ ورته وفرمايل چي رښتيا وايي او د برکت دعا يې ورته وکړه او کور يې ورسره بدل کړئ.[220]

يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ورته وې ويل چي ستاسو سره زما تر ځان، مال، اهل او عيال محبت زيات دئ زه په خپل کور کښې ناست يم چي تاسو راپياد سی نو صبر مي نه

[220] طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي تر هغه وخته چې راسم او ستاسو زيارت ونه کړم او ماته په فکر کښې راځي چې ما او تاسو ته مرګ خامخا راتلونکی دئ خو ددې وروسته به ته لوړو د انبياودرجو ته ولاړسې زما سره دا وېره ده چې بيا به زه تاسو نه وينم نبي ﷺ دده په جواب کښې چوپتيا اختيار کړه تر هغه وخته چې جبرائيل عليه السلام راغلی او دا آيت يې نازل کړی:

[illegible] ([221])

ژباړه: څوک چې د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ اطاعت وکړي نو بېشکه دغه کس د هغه کسانو سره دئ چې الله ﷻ نعمت پرې کړی دئ(چې عبارت دي) د انبياؤ،صادقانو،شهيدانو او صالحانو څخه (او دغه کسان) ښه دي د ملګرتيا لپاره.

دغه آيت رسول الله ﷺ ده ته په جواب کښې ووايه. داسې ډېرې پېښې اصحابانو رضي الله عنهم ته پېښې سوې دي او خامخا ورته پېښيدلې (عشق است و هزار بدګمانی ـ يعني مينه ده او زر بد ګمانۍ) همدا ډول يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: چې زما ستا سره دومره محبت دئ هر وخت چې په خيال کې راسې که په هغه وخت کې زه رانسم او ستا زيارت ونه کړم نو زما غالب ګمان راسي چې زما ساه به ووزي خو زما سره دا فکر دئ چې که چېرې زه جنت ته ولاړ سم نو زما درجه به ترتا کښته وي او ماته به په جنت کې او سېدل ستا د زيارت پرته هم لوی تکليف

([221]) سورة النسآء الاية (٦٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي نبي ﷺ دغه آيات ورته ووايه . په يو بل حديث کښي راغلي دي چي يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ډېر غمجن و نبي ﷺ پوښتنه څني وکړه چي ولي غمجن يي؟ ده مبارک ورته وويل چي زه په يوه فکر کي يم نبي ﷺ ورته وويل: په کوم فکر کښي يې؟ ده مبارک ورته وويل موږ سهار او ماښام ستاسو حضور ته راځو ستاسو په زيارت زړونه خوشحاله کوو ستاسو په خدمت کښي کښېنو سبا چي تاسو د انبياء(عليهم السلام)ودرجې ته ورسېږی نو موږ خو هلته نه سو رسېدلای (ستاسو د زيارت څخه به بې برخي يو) نبي ﷺ چوپ سو کله چي هغه پورتنی آيت نازل سو نبي ﷺ هغه انصاري صحابي راوغوښتی اوزېري يې پر وکړی. په يوه حديث کښي راغلي دي چي ډېرو اصحابانو پورتنی شکايت وکړی نبي ﷺ پورتنی آيت ورته ووايه. په يو حديث کښي راغلي دي چي اصحابانو ﷺ وويل: اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! داخو ښکاره خبره ده چي نبي ﷺ پر امتي باندي فضيلت لري اود نبي ﷺ درجې به لوړي وي نو بيا به ددوی د يو ځای کېدو لپاره کومه لاره وي نبي ﷺ ورته وفرمايل: چي د لوړو درجو خاوندان به راځي د کښتو درجو والا سره به کښېني او خبري اتري به ورسره کوي.(222)

نبي ﷺ فرمايي چي زما څخه وروسته به څني خلګ زما سره محبت کوونکي پيدا سي او دا هيله به لري چي کاشکي دوی دخپل مال، اهل او عيال په بدل کښي زه ليدلی وای د خالد ﷺ لور عبده وايي چي زما پلار به کله د بدېدو لپاره ستوني ستخ پرېوتی سترګي به يې نه سره ورتللې دنبي ﷺ په ياد او مينه به اخته و. د مهاجرينو او انصارو نومونه به يې اخيستل اويادول به يې چي دا زما اصول او فروغ دي يعني دوی کوچني او لوي ددين ښاخونه دي زما زړه ددوی و لوري ته کش سوی دئ. اې الله ﷻ ! ماته ژر مرګ راولې چي ددوی سره يو ځاي سم دا به يې ويل بيده به سو.

(222) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو بکر صدیق ﷺ یو ځلي وویل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زه د خپل پلار د مسلمانېدو پر ځای ستاد اکا د ابو طالب د مسلمانېدو زیاته ارزو لرم ځکه چي پدې سره به تاسي خوشحاله سی یو ځلي حضرت عمر ﷺ د نبي ﷺ اکا حضرت عباس ﷺ ته وویل زه د خپل پلار تر مسلمانېدو ستا په اسلام راوړلو زیات خوشحاله سوم ځکه ستاسو اسلام راوړل نبي ﷺ ته ډېر زیات خوښ و. یوه شپه حضرت عمر ﷺ د حفاظت ګښت کاوه چي د یوه کور څخه د څراغ رڼا راوتله او دیوې سپین سرې آواز یې په غوږ سو چي وړی یې وربشلي اشعار یې ویل چي ترجمه یې په دې ډول ده: محمد ﷺ ته دې د نیکانو خلګو درود ورسیږي د پاکو او سپېڅلو خلګو له لوري څخه هغه خلک چي الله ﷻ ته خوښ دي ددوی درود دي وروسیږي ښېشکه اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو د شپې عبادت کونکی واست او په آخره شپه کښې ژړا کوونکی واست کاشکي ماته معلوم وای چي زه او خپل محبوب سره یو ځای کیږو که یا ؟ ځکه چي مرګ په مختلفو حالاتو کي راځي نه ده معلومه چي ماته به مرګ په کوم حالت کي راسي اود نبي ﷺ سره به تر مرګ وروسته یو ځای سم که یا ؟ حضرت عمر ﷺ دغه اشعار واوربدل دی هم په ژړا سو. د حضرت بلال ﷺ قصه ډېره مشهوره ده چي دی کله وفات کېدئ نو بي بي یې په جلا والي غمجنه سوه اووې ویل چي های افسوس ! ده مبارک وویل: څومره د خوند خبره ده چي صباته به د محمد ﷺ زیارت کوم او د هغه د اصحابانو ﷺ سره به ملاقات کوم. د حضرت زید ﷺ قصه په پنځم باب نهمه شمېره کي تېره سوه چي کله دارته پورته خیږول کېدئ ابو سفیان پوښتنه ځني وکړه چي ایا ستا داخوښه ده چي (خدای مکړه) د محمد ﷺ سره دا معامله وکړو او تا پرېږدو؟ ده مبارک ورته وویل چي په الله ﷻ دې مي قسم وي چي زه دا هم نسم زغملای چي نبي ﷺ په خپل کور کي وي او هلته دې په ده مبارک یو ځوز جګ سي اوزه دې په خپل کور کي په ارامۍ سره واوسم.ابو سفیان وویل: چي تر اوسه پوري ما دومري محبت کوونکي نه دي لیدلي لکه د محمد ﷺ ملګري چي دده محبت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر داري

علماؤ دنبي ﷺ سره د محبت مختلفي نښي ليکلي دي. حضرت عياض رحمه الله ليکلي دي: کوم ثوک چي يو شی خو ښوي هغه ته به پر نورو باندي تر جيح (لوړوالی) ورکوي هم دا معنی د محبت ده که داسي نه وي نو محبت نه دييلکي يوازي د محبت دعوه ده دنبي ﷺ سره د محبت لويه اوضروري نښه داده چي په دده مبارک پسي اقتدا وکړي او طريقي يې اختيار کړي او دده مبارک داقوالو اوواقعاتو تابعداري وکړي په کومو شيانو چي يې امر کړی وي هغه پر ځای کړي او د کومو شيانو څخه چي يې منعه کړي وي د هغو څخه پرهيز وکړي په خوشحالۍ، غم، ناداری او پراخی کي دده مبارک پر طريقو روان يې الله ﷻ فرمايي:

⅄✎𝛿𝛿✁ ♦♌❑♊⌨⬁⬧➔✍ ⬄⚐🡐☞☪⬀📬 ♌⧅✆ ⬀✍➔🔔
✦✎𝛿𝛿✁ ⬉☠⬈▤⬀⌨⧅⧗⬄⬧⬉③ ❻♎☼❑⬉➔⧅⌨☐✍𝛿𝛿𝛿⬧▫
▤ ⬀📪⬈▤♦📪❑🡐☼➔❶ ⬀📪⬈▤⬧✇ ⬀❷♎▦⬂⬄♦③◆❒
(223) ⮰⌘⮱⮳ ♒⚐⓿♎❍▪❻ ⌧❻❑→▦⌧⬊✦✎𝛿𝛿✁◆❒

ژباړه: دوی ته ووايه که تاسو د الله ﷻ سره محبت کوی نو زما تابعداري وکړئ الله ﷻ به ستاسو سره محبت وکړي ستاسو گناهونه به معاف کړي الله ﷻ بخښونکي او زيات رحم لرونکي دئ.

خاتمه

[223]) سورة آل عمران الاية (٣١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابو کرامو ﷡ سره معامله او ددوی لنډ فضلیتونه

د اصحابو ﷡ څو قصې د نمونې په ډول ولیکل سوې که نه نو ددوی قصې لوی او غټ کتابونه هم نسي لیکلای په اردو ژبه ددوی په اړه زیات کتابونه او رسالې هم پیدا کېدلای سي ځو میاشتي وسوې چې دغه رساله مې شروع کړې وه. بیا د مدرسې د بوختیا او د وخت د تنګوالي له امله ځنډېده اوس یې پر دغه پاتو ختموم کوم څه چې پکښې لیکل سوی دي هیله لرم چې د فایدې اخیستولو وړ سي په آخر کښې پر یوه خبره باندې خبرداری زیات اړین دئ هغه دا چې د یوې خوا پدې آزاده زمانه کښې زموږ د مسلمانانو ددین په کارو کښې کمزوري ده او د ازادۍ رنګ دئ د بلې خوا د اصحابانو ﷡ په پېژندلو دهغوی د آدابو او احتراماتو په هکله زیاته کمزوري ده دا خو لا څه کوي ځني خلګ خو داسې هم سته چې د دین څخه دبې پروایې له امله ددوی په اړه ګوستاخې کوي حال دا چې اصحابان مبارکان ددین بنسټونه دي ددین لومړي خپرونکي دي مونږ ددوی حقونه تر مرګه پوري نه سو پوره کولای الله ﷻ په خپل فضل ددوی پر پاکو نفسونو سلګونو زره رحمتونه نازل کړي دي چې دوی د نبي ﷺ څخه دین لاسته راوړی او مونږ ته یې راورساوه ځکه نو پدې خاتمه کښې د قاضي عیاض ﷫ دشفآء نومې کتاب څخه د یو فصل لنډه ترجمه چې ددې موضوع سره وړ ده لیکم اور ساله باندې ختموم دی مبارک فرمایي: چې د نبي ﷺ په اعزاز او اکرام کښې داخبره شامله ده چې دنبي ﷺ د اصحابانو ﷡ په اعزاز کوئ ددوی حق به پېژنئ، ددوی تابع داري به کوئ، ددوی ستاینه به کوئ، دوی ته به د مغفرت دوعا کوئ، ددوی په خپل منځي اختلافاتو باندې به چوپ پاتېږئ د مؤرخینو، شیعه ګانو ، بدعتیان او ناپوهو راویانو د روایتو څخه به مخ اړوئ. هغه روایتونه چې ددوی په شان کښې تاوان پیدا کوي ددې ډول څخه که څه روایت واورېدل سي نو دهغه به په ښه ډول تاویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ او پر ښه لار به يې حملوئ ځکه دوی ددې حق دار دي. د امبارکان په بدی مه يادوئ ددوی نيکی، ښه صفتونه اوددوی فضائل بيانوئ او د عيب د خبرو څخه يې چوپ واوسئ لکه نبيﷺ چې فرمايي: کله چې زما د اصحابانو رضي الله عنهم بد بيان کېږي نو چوپتيا غوره کړئ د اصحابانو رضي الله عنهم فضائل په قران کريم او احاديثو کښې زيات راغلي دي الله ﷻ فرمايي:

♦×⇦♎♘⅄✎✍✁◆❒🗐★✎✍✁⇱✌❑←♎▪❻✗⑨●☺❑♦❼☝

❼■✍♦⇱↓↗✎✁●⑨♎⅄❒🕮▦➀←❍⍓➔♦✌

☎⬀☠↘♒◆☪⬃❹♦🖃↓↗✎✍◆✋☒❑↓❻✗❻✍⊙▦↗▤⬂♑✍✁

♦♌❑↗⬄♦✌⬀⌛♦③✁✡⑨●⋎←♎✍✡➔⅄✍↓❻⬀☠←♑🗁♦❷⬧✍

☎✍☪✪◷◆❑⇳⬂✗❻◆❒★✎✍✁⌘♊♎♓✌⌖☒⇳✗⬧▫

⌧❷❒⚐❒🕮⇳♊♎♓✌⚐♎♑♎♎♎❑⇱♉⇱❒❼♎×⬀☠➔♎✍⍓☺⓿⬂♎

❼♎×⬀☠←♑➔🖬⬧✞♦✌⍓🖮♎♑◷⬧❶🗐♎⑩❑→✗❹❍♑✍✁

❼♎×⬀🖃→♦➔🖬⬧✞♦✌◆❒🗐♎❑🗁♦❻⬀❑✸✌♑✍✁

⍓●♦❷⬃⌘❒🕮✍⬋⬀❻♦❽☒✍⬀✍⑩⬂♑✞💣❝✍✁

☒↑■🖬⬂⬄♦✌⬄♎✍✍⬧▫➀←■◆❻⍓♌✍♦★⬧▫➀←❍♦★⇳➲☒⅄

➲🖬✍✗⬃➔⇱③◴♎❍♎♘❑←♎🗐❼■✍♦⇱▤❽◆❑♦☞⬄♎✍✍⬧▫

⇱☠✗✗✗▯☒↑⑩✍⬄◆⓿♎♑♦⬋✁▪❻♋❽♑✍✁

♦×⇦♎♘⅄✎✍✁✦✎✍✁⍓⑨♦⇱◆❒▤◆❻✍⊙▦↗▤⬂♑✍✁

☎✁❑➔🖬♎☺♦⇱◆❒☎✁❑⇱☪♦✌✁◆↗

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

☪□♦❷⚡▦⬂⬄□✌☠⬋&⬃❁⚡✌⚡💣⌚◻♦⚡◾⌚○⌚♑👁✍✂
□♦□📖□♉⇳❷⌚✂⬉♦→⚡⓿☺☺✍ ⬀✍✂⬀ (224)

ژباړه: محمد ﷺ د الله ﷻ رسول دئ کوم کسان چي دده سره ور سره دي سخت دي پر کافرانو او په خپل منځ کي رحم لرونکي دي ته به ويني چي رکوع او سجده کوونکي دي د الله ﷻ فضل او رضالټونکي دي ددوی نښي ددوی په موخانو کي د سجدي اثر دئ هم دا ډول ددي مثال په توراة او انجيل کښي هم سته لکه يو تخم (چي لومړی راشين سي) نازکه پونګه راوباسي بيا زوروره سي نو ښه په قوت کي سي بيا پر خپله تنه باندي برابر سي (همدا ډول اصحابان رضي الله عنهم هم وه چي اول کمزوري وه وروسته الله ﷻ ورځ تر بلي قوت وروبخښئ او دا قوت الله ﷻ ځکه ورکړی) چي پدي قوت سره کافران د حسد له امله وسوځي. الله ﷻ د هغو کسانو سره وعده کړي ده چي ايمان يې راوړی دئ، نيک کارونه يې تر سره کړي دي چي الله ﷻ به مغفرة ورته کوي او لوی اجر به ورکوي.

دا ترجمه په دي ډول ده چي د تورات پر لفظ باندي آيات پوره سي ځکه د آيات په فرق سره ترجمه فرق کوي لکه د تفسيرونو څخه چي معلوميږي. په همدغه سورة کي الله ﷻ فرمـــــــــــــــــــايي: ♑⅄◑♦⑨⇳ ❻♦▩⬁♉♐ ✂✍✎✦⬉♦♊⬀

♐①♦☼❑⬉➔⚡③✍♦⌨⬉③ ⬂❶⚡◑ ♐▫✓⚡☪⚡✌⬃♦←☺⬂♑👁✍✂
❼⚡× ✍♦✌⌘☠⚡◾◻➔♦▫✐□♦❷◻↗⊙⌖♑👁✍✂ ✽💣⬂♦❑✌
♦□♦☪⑩⬁▤○○♑👁✍✂ ♦✌♦❽☼❑🕯♦▫ ⬀☠✐&✐▯❑➔◾➔🔔
✍✡⌛③▩❷♦🔔 ✍☯♦⬃✍♦▫ ⬀☠←♑♦⌛⌚❑⚐❑📖♦❑ ⬀☠✐&⬀❸■◾♦⬉
☪□♦❸❷⚡✞☒✍ ⌘⚐⚡☼✍♦⬄♦✌♦❑ ⬀⬂⚡⬀

(224) سورة فتح - رکوع (٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(225)

ژباړه: بېشکه الله ﷻ راضي سو د هغه کسانو څخه چي ستاسره په سفر کي وه او ستا سره يې تر درختي لاندې بيعت وکړی. بيا الله ﷻ په هغه (اخلاص او صداقت) عالم و چي ددوی په زړو کي و نو الله ﷻ پر دوی باندي ارامتيا راواستول او دوی ته يې نژدې فتحه ور نصيب کړه (چي مراد څني د خيبر فتحه ده) او الله ﷻ ډير غنيمتونه ورنصيب کړه چي دوی اخيستل او الله ﷻ غالب دئ او زيات د حکمت څښتن دئ.

په بل ځاي کي الله ﷻ د اصحابانو رضي الله عنهم په اړه فرمايي:

ژباړه: په دې مؤمنانو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ سره يې کومه ژمنه کړې وه په هغه کي رينښتني وختل داسي دي چي خپل نذر يې پوره کړی (يعني شهيدان سول) او څني د پوره کولو په موخه انتظار کوي او ددوی د ارادو په بدلولو کي هيڅ بدلون نسي راتلای په بدلولو سره.

په بل ځای کي الله ﷻ فرمايي:

(225) سورة احزاب - ركوع ١٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible] ([226])

ژباړه: کوم مهاجر او انصار (چې په ايمان راوړلو کې تر نورو) مخکې دي او څومره خلک چې په اخلاص سره ددوی تابعداري کوي الله ﷻ ددې ټولو څخه راضي دئ او دوی د الله ﷻ څخه راضي دي الله ﷻ ددوی لپاره جنتونه برابر کړي دي چې تر درختو (تر ښاخو) لاندي به يې (څلور ويالې) بهيږي او هميشه به په جنت کې وي دغه هم لويه کاميابي ده.

په دغه آياتو کې الله ﷻ د اصحابانو ﷺ څخه خپله خوښي څرګنده کړې ده همدا ډول په ډيرو حديثونو کې ددوی زيات فضائل راغلي دي نبي ﷺ فرمايي: چې زما څخه وروسته په ابو بکر ﷺ او عمر ﷺ پسې اقتدا کوئ. په يوه حديث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمايي: زما اصحاب ﷺ د ستورو په شان دي په هر يوه پسې چې اقتدا وکړی سمه لاره به پيدا کړی. ډيرو محدثينو په دغه حديث کې خبرې کړې دي په همدې وجه پرقاضي عياض ﷺ باندې اعتراض دئ چې دغه حديث يې نقل کړی دئ خو ملا علي قاري ﷺ ليکلي دي چې ممکنه ده چې دده په آند به د بيلو طريقو له امله داعتبار وړ وي يا په دې وجه چې داد فضائلو ځای دئ د فضليت په ځای کې کمزوری حديث نقل کول هم جائز دي حضرت انس ﷺ فرمايي چې نبي ﷺ فرمايلي دي چې زما اصحاب ﷺ داسې مثال لري لکه په خوراک کې مالګه چې دغه خوراک بې له مالګې

([226]) سورة التوبة الاية (١٠٠)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه کېداي نسي. نبي ﷺ فرمايي: زما د اصحابو ﷡ په اړه د الله ﷻ څخه وويرېږئ دوی د ملامتيا نښه مه جوړوئ څوک چې ددوی سره محبت کوي هغه زما سره محبت کوي او څوک چې ددوی سره کينه لري هغه زما سره کينه لري چاچي دوی ته تکليف ورکړی هغه ماته تکليف راکړی چاچي ماته تکليف راکړی هغه الله ﷻ ته تکليف ورکړی او څوک چې الله ﷻ ته تکليف ورکړي د الله ﷻ په راکشولو کي به راسي.

نبي ﷺ فرمايي: زما اصحابو ﷡ ته ښکنځل مه کوئ په تاسو کي که څوک د احد د غره سره برابر سره زر خيرات کړي نود اصحابو ﷡ د يوه يا نيم مد ثواب نسي لاسته راوړلای. نبي ﷺ فرمايي: څوک چي اصحابو ته ښکنځل کوي پر دغه کس د الله ﷻ، ملائکو او ټولو انسانانو لعنت دئ او ددغه سړي نه فرض قبلېږي او نه نفل. نبي ﷺ فرمايي: چي الله ﷻ ټوله انسانان راچڼ کړل د انبياؤ (عليهم السلام) څخه پرته په دوی ټولو کي يې دغه څلور کسان غوره کړه: حضرت ابوبکر ؓ، حضرت عمر ؓ، حضرت عثمان ؓ او حضرت علي ؓ او دوی يې زما پر ټولو اصحابانو ﷡ باندي بهتر و ګرځول ابو سختيياني ؒ فرمايي: کوم چاچي د ابوبکر ؓ سره محبت وکړی هغه خپل دين سيده کړی. چاچي د عمر ؓ سره محبت وکړی نو ددين روښانه لاره يې پيدا کړه. چاکه دعثمان ؓ سره محبت وکړی د الله ﷻ په رڼا سره روښانه سو او چاچي د علي ؓ سره محبت وکړی دغه کس نو ددين رسۍ ونيول. څوک چي د اصحابانو ﷡ ستاينه کوي دغه کس د نفاق څخه پاک دئ، څوک چي د اصحابانو ﷡ بي ادبي کوي منافق، بد عتي او د سنتو مخالف دئ زما سره دابيره ده چي هيڅ عمل به قبول نسي تر څو د اصحابانو ﷡ سره محبت پيدا نسي او ددوی په اړه يې زړه پاک نسي. په يو حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: اې خلکو! زه د ابوبکر ؓ څخه خوشاله يم تاسو دده مرتبه وپېژنئ زه دعمر AA ، عثمان AA ،علي AA ، طلحة ؓ، زبير ؓ، سعد ؓ، سعيد ؓ، عبد الرحمن بن عوف ؓ او عبيده بن جراح ؓ څخه خوشاله يم تاسو ددوی مرتبه وپېژنئ. اې خلکو کوم څوک چي د بدر او احد په غزا کي شريک سوي دئ

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ وهغو ته بخښنه کړي ده تاسو زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ کوئ او د هغه خلګو په باره کښي زما لحاظ کوئ چي ددوی لوڼي زما په نکاح کښي دي او يا زما لوڼي ددوی په نکاح کښي دي داسي نه چي دغه خلک د قيامت په ورځ ستاسو څخه د يو څه ظلم مطالبه وکړي او هغه به بيا نه بخښل کېږي په يوه حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: زما داصحابانو، زومانو اونورو اصحابانو په اړه زما لحاظ کوئ څوک چي ددوی په اړه زما لحاظ وکړي الله ﷻ به ددغه کس په دنيا او آخرت کي حفاظت وکړي او څوک چي زما لحاظ ونه کړي الله ﷻ د هغه کس څخه بېزاره دئ او د چا څخه چي الله ﷻ بېزاره سي کېدای سي چي پر يو څه باندي ونيول سي دنبي ﷺ دا ارشاد هم دئ چي نبي ﷺ فرمايي څوک چي زما داصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ وکړي د قيامت په ورځ به زه دده محافظ يم. په يوه بل حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي څوک چي زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ ونه کړي حوض کوثر ته به را نه وستل سي ما به يوازي د ليري څخه ووينې. سهل بن عبد الله ﷺ فرمايي څوک چي د نبي ﷺ د اصحابانو ﷺ تعظيم او درنښت نه کوي هغه پر نبي ﷺ ايمان نه دئ راوړی.

الله ﷻ دي په خپل فضل او مهربانۍ سره د خپل نيولو او د خپل د رسول ﷺ د قهر او خوابدتيا څخه ماته، زما دوستانو ته، زما خواخوږو ته، زما د ناستي ولاړي خلګو ته، زما مشائخو ته. زما شاګردانو او ټولو مؤمنانو ته خلاصون راکړي او ددغه مبارکو اصحابانو ﷺ په مينه دي زموږ زړونه ډک کړي.

وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام الاتمان الاكملان علي سيد المرسلين وعلى آله واصحابه الطيبين الطاهرين وعلى اتباعه واتباعهم حملة الدين المتين. ﷺ

مؤلف: مولانا محمد زکريا کاندهلوي نور الله مرقده مقيم مدرسه مظاهر العلوم سهارن پور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېټه: **۱۷**ـ شوال المکرم ـ **۱۳۵۷**ـ هـ ق. يعني د کوچني اختر او ولسمه د دوشنبې ورځ

ژباړونکی: مولوي عبدالهادي (حماد) کندهاري عفی الله وعافاه. مدرس ومدير جامعه اسلامية اشرفيه اوله ناحية کندهار افغانستان.

نېټه: **۲۱ ـ ۹ ـ ۱۴۲۸** هـ ق. چې د **۱۱ ـ ۷ ـ ۱۳۸۲** هـ ش سره سمون خوري د چهارشنبې ورځ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library